





NEVIDITELNÝ PRSTEN

Dominik Pecka

NEVIDITELNÝ
PRSTEN

1946 • NAKLADATELSTVÍ VYŠEHRAĐ

O Spirito Santo, vieni nel mio cuore.
Per la tua potenza trailo a te, Dio.
E concedimi carità con timore.
Custodimi, Cristo, da ogni mal pensiero.

Riscaldami e rinfiammami del tuo dolcissimo amore,
Sicchè ogni pena mi paia leggiere.
Santo il mio Padre, dolce il mio Signore.
Or aiutami in ogni mio mestiere.

Cristo amore, Cristo amore!

Santa Caterina da Siena

Ó Duchu svatý, přijď a vejdi v duši moji,
táhni ji, ať se vznese, kam tvá síla vane,
a lásku daruj mně i bázeň dej — to dvojí.
Od každé špatné myšlenky mne chraň, můj Pane.

Hřej mne a rozněcuj mne ohněm lásky svojí,
ať utrpení každé lehkým se mi stane,
můj svatý Otče, sladkosti, jež srdce kojí,
Tvá milost na veškeré dílo mé ať kane,

ó Kriste lásko, Kriste, lásky zdroji!

FRÀ LAZZARINO DA PISA

1.

List, který obdržel bratr Lazzarino z Pisy od generálního ministra řádu bratří menších, bratra Tommasa Frignana, v srpnu roku 1369, byl potěšující, ale i zarmucující. Byl potěšující, neboť nařizoval, aby učený bratr Lazzarino přesídlil z Pisy do Sieny a tam na řádové škole bratří menších vykládal sentence Petra Lombardského: generální minister nevěděl o bratru učenějším a pro ten úřad způsobilejším. Věru, uznání, jakého si bratr Lazzarino dobře zasloužil jako učitel i jako kazatel. Ale list byl i zarmucující: bratr Lazzarino nemiloval změn. Měl útulnou, tichou a pohodlnou celu v konventu pisanském. Měl mnoho knih, krásných knih, které nebylo jen tak lehkostěhovati. Měl mnoho rukopisů, náčrtů, poznámek k přednáškám: a o ty se bál. Jakkpak, kdyby nějakí lapkové ho přepadli, knihy a rukopisy mu pobrali? Lapkové berou všechno. Všechno se dá prodati. To není jen tak, pracovati dlouhá léta, sbírat a zapisovati pěkné myšlenky - a nyní ty poklady jen tak beze všeho vydati v nebezpečství! Bratr Lazzarino psal o svých obavách kvardiánu konventu sienského a žádal ho, aby mu poslal dva silné bratry, kteří by byli schopni brániti bratra Lazzarina

i jeho knihy, kdyby byl přepaden. A kvardián poslal bratra Antonia, který byl zahradníkem v konventu sienském a měl ruce jako lopaty: hůl, o kterou se opíral, byla věru jako vratidlo valchářské — a kromě toho měl pohled nevlídný a téměř zastrašující; a poslal bratra Rogera, který byl vyučen kovářem a byl pověstný silou svých paží: dovedl zvednouti osla i s nákladem a přebrodit s ním potok. A poslal koně a tři osly. Na koni měl jeti bratr Lazzarino, na osly pak měly býti naloženy jeho knihy a rukopisy. Bratr Lazzarino se bál, že otec kvardián pro něho pošle prasprostého osla bez sedla. Řehole ovšem zakazuje bratřím jezdit na koni. Bratr menší není šlechtic, nýbrž chudák, a paní srdce jeho jest Chudoba. Ano, to je správné. Ale otec kvardián asi zná Determinationes svatého Bonaventury - tam je přece řeč o všelijakých úlevách a zmírněních. Řehole všelicos zakazuje - ale jsou přece mimořádné okolnosti, zvláštní důvody, které ospravedlňují výjimky. Ostatně tři dni na koni, i to je dosti na člověka, který je zvyklý sedati u knih v koženém křesle. Už dávno vyjeli z rovinatého údolí Arna, na jehož březích leží Pisa, rodné město bratra Lazzarina. Měl tam matku a bratry. I s těmi se musil rozloučiti. Člověk je jako strom: má své kořeny. Přesadíš jej do jiné půdy - a tam se třeba neujme. Ne, není dobré přesazovati stromy. Cesta stoupala stále do vrchu. Vpravo hornatina toskánská, vlevo Monti Chianti. Ach, kde je sladký, přímořský vzduch pisanský?

- Bývá chladno v Sieně? ptal se bratr Lazzarino bratra Rogera.

- Někteří lidé si nařikají v zimě, zazubil se bratr Roger, a nosívají na krku teplé šátky, i nosy si schovávají, haha!

Haha! smál se hromotluk ten a myslil si patrně, že každý je tak zdrav jako on.

- I nosy?

- I nosy, předústojný otče, opakoval bratr Roger, ale už se nesmál, neboť si všiml, že předústojný otec není potěšen jeho žertem.

Ne, nebyl, neboť si vzpomněl, že nemá teplého prádla: a až přijde zima, zachladí se, určitě se zachladí a nebude moci přednášeti ani kázati. A bude-li potřebovati teplejší košile, řekne otec kvardián, že ti, kteří drahocenný šat nosí a měkká roucha mají, v palácích králů bývají, a že svatý Otec František zapovídal něco jiného nositi než hábit s opaskem a spodky a že nanejvýš dovoloval pro větší teplo přišíti „dle přání navrchu nebo vespod“ na hábitě hrubé záplaty. Kvardián řekne bratru Lazzarinovi, mistru posvátné vědy, aby si přišil na záda záplatu, je-li mu zima! A kdyby bratr Lazzarino vyslovil přání nositi pod hábitem kousek liščí kožišiny, možná, že by otce kvardiána ranila mrtvice!

Ano, mnozí lidé nemají tušení, jak škodí chladno řečníku. Cožpak nebylo Afričanu Aureliovi Augustinovi pořád zima v Miláně? Nezřekl se z toho důvodu úřadu učitele rhetoriky a nerozhodl se vrátiti do vlasti, do tepla, na které byl zvyklý?

- Zdalipak jsem si nezapomněl svou noční čepičku? napadlo náhle bratra Lazzarina. Nenechal jsem ji v té hospodě, kde jsme přenocovali?

Nechodil spat bez noční čepičky. Měl sto chutí zastaviti se a prohlédnouti vak, jež nesl jeden z oslů, je-li v něm noční čepička. Ale ten bratr hromotluk by se jistě zase zazubil. Ne! Ale mohl by předstírat, že hledal něco jiné-

ho, důležitějšího, a přitom se přesvědčiti, je-li tam noční čepička.

Ale potom se v něm ozval rozum profesorský: je-li tam, dobře, není-li tam, marno by bylo ji hledati. Principium exclusi tertii: zákon vyloučeného třetího. Zákon ten praví, že mezi bytím věci a jejím nebytím nelze mysliti si nějaký střední či třetí člen, jenž by nebyl ani jsouc-nem ani nicotou. Buď je čepička ve vaku, nebo tam není. Ale aby tam byla a zároveň nebyla, jest věc nemyslitelná. *A aut est B, aut non est B. Inter duo contradictoria non est tertium.* To znamená: klad a zápor jsou jediné mož-nými úkony rozumovými a mezi těmito dvěma není žád-ného úkonu třetího.

Tak uvažoval bratr Lazzarino. A pojednou se zeptal brat-ra Antonia:

- Otec kvardián jest muž přísný, není-liž pravda?
- Ani tuze ne, odpověděl bratr Antonio.
- Hm, oddechl si poněkud předústojný otec Lazzarino, mistr theologie.

Bylo již k večeru. Na obzoru se objevila Siena, město na třech pahorcích. Z dále již bylo možno rozeznati bílé zdi katedrály, zvonici obloženou bílým a černým mramorem a četné věže šlechtických paláců.

- Torre del Mangia, ukazoval bratr Antonio štíhlou věž, která se vypínala k azuru jako červená lodyha vrcholící bílým květem z mramoru.

A cesta vedla úrodnou pahorkatinou, jejíž chlupy byly porostlé korkovými duby a borovicemi. Na jihu se rýso-valy modré hory - Monte Oliveto, Santa Fiora a Monte Amiata. Jejich svahy však byly roklinaté a pusté, místy vrásčité jako visící kůže starého slona. A na tom šedém

a neutěšeném pozadí trůnila nad strmými srázy Siena, obehnaná vysokými, temně hnědými hradbami, dotýkajíc se svými střechami samého nebe.

Kůň a osli stoupali klikatou a prášivou cestou do příkrého vrchu. A jak se pocestní přibližovali ke zdem města, slunce se stávalo neviditelným. Stín vrchů byl chladivý a západní větřík ovíval upoceně tváře.

A tak stanuli před Porta Camullia. A bratr Lazzarino četl nápis nad branou: *Cor magis tibi Sena pandit*. Více než své brány otvírá ti Siena srdce. Nepochybně velmi zdvořilé a pohostinné město, řekl si bratr Lazzarino. Jak lákavý nápis! Způsobilý dokonce, aby i hrdé srdce Pisana se otevřelo dokořán, byť rozmrzelé jízdou na koni a znepokojené možnou ztrátou noční čepičky.

Křivolaké, hned stoupající a hned klesající a navzájem se proplétající uličky sienské vyvolaly v mysli bratra Lazzarina živou vzpomínku na rovné a pohodlné cesty rodného města na březích Arna. Otvírá ti srdce - to je snad jen lákání, bručel si, to je svod: jen vstup touto branou, cizinče, a pak se potácej záludným bludištěm nepořádně vystavěného města!

Ale nezbloudil v tom bludišti: bratři Antonio a Roger ho přivedli až k bráně konventu San Francesco.

Bratr vrátný uvedl bratra Lazzarina k otci kvardiánovi. Pozdravili se nejprve úklonou. Ale když bratr Lazzarino chtěl otce kvardiána obejmouti a políbiti, schýlil se již otec kvardián a políbil mu ruku dříve, než ji mohl odtrhnouti.

- Buďte vítán, pane, řekl kvardián, vzpřímiv se.
- Proč mi říkáte pane? tázal se bratr Lazzarino.
- Poněvadž jste magister theologiae sacrae a já neučený

a nevzdělaný bratr. A směl-li slavný náš pán Otec František nazvat svatého Antonína svým biskupem pro jeho velikou učenost, proč bych já vám nemohl říkat pane? A týž Otec náš napomíná bratry ve své závěti, aby učitele svaté bohovědy ctili a jich sobě vážili jakožto těch, kteří nám udělují ducha a život.

- Ano, ale vy jste přece představeným domu a já vám budu podřízen.

- Není představených v našich domech, pane, jsou jen guardiani, to jest strážcové. Budu vaším strážcem, pane. Řeč kvardiánova se líbila bratru Lazzarinovi, ač zevně odmítal projevy úcty, jimiž byl zahrnován. Napadlo mu také, že ho snad kvardián jen zkouší, aby napoprvé odhalil jeho povahu a smýšlení. Poznal již dříve takové velmi pokorné bratry, kteří stále se snažili býti nejmenšími, nejnepatrnějšími a nejnižšími a vypadali jako nevědomí prostáccí: a pak se ukázalo, že to byli bedliví a jasnozřiví zkoumatelé srdce a ledví lidského, jimž neušlo nic. I umínil si bratr Lazzarino, že bude opatrný, aby se neprozradil, dokud sám dobře nepozná muže, jenž ho přijal s takovou pokorou a v duchu řehole a nechtěl býti více než pouhým jeho strážcem. Mohlo by se stát, že by ho tento strážce prohlédl a dal mu napomenutí o pokoře: beztoho byli mnozí v řádě plni obav, že učenost nutně vede k pýše. Napsal ovšem svatý Otec František, že učenec se musí v řádu zříkat vědy a nahý se vrhati v náruč Ukřižovaného, poněvadž věda činí mnohé učence neučennými a nepoddajnými pro pokorná cvičení života řeholního - ano, napsal to a následek jest, že učenec je v řádě v nevýhodě. Už proto, že něco ví, myslí si o něm všichni, že je pyšný. Zato o nevzdělanci si každý myslí, že je pokorný.

Cela, do které ho uvedl otec kvardián, měla dvě oddělení - jedno bylo určeno pro ložnici, druhé pro knihovnu. Dům stál přímo na hradbách a z oken byl volný výhled do kraje.

Když osaměl, sáhl na lože a s uspokojením seznal, že je vypořádáno: právě takové, na jaké byl zvyklý. Beztoho kromě noční čepičky ho děsila i představa, že snad bude spávat na holém dřevě. Bratři Antonio a Roger vnesli do cely náklad knih a rukopisů. Nyní teprve se uklidnil bratr Lazzarino: jeho poklady byly šťastně dopraveny do Sieny - knihy, rukopisy, kázání, přednášky - vše bylo v pořádku. Již se těšil, že příští den rozbalí vaky a měchy, do nichž to vše bylo napěchováno, a uloží do dubových polic, jež zdobily přední oddělení cely.

Vtom zazněl zvon k večeři. Otec kvardián představil bratra Lazzarina všem členům konventu a posadil ho na čestné místo. Bratr Lazzarino se zdráhal zaujmouti to místo, neboť nezapomínal na své předsevzetí: nedopustit, aby ho prohlédl otec kvardián a aby vůbec někdo ho prohlédl. A usedl na čestné místo, až když byl přinucen. A tak mohlo býti zřejmo všem, že i on, muž učený a slavný, má ducha pokory a jest věrným synem slavného pána Otce Františka.

Mezitím vstoupil do refektáře provinciální minister bratr Gabriele de Volterra. Otec kvardián mu představil bratra Lazzarina.

Provinciální minister se omlouval, že nemohl hned uvítati slovutného magistra pro přílišnou svoji zaměstnanost.

Gabriele de Volterra byl též mistrem bohosloví a byl znám jako vynikající kazatel. Žil sám v nejvyšším poschodí konventu a s bratřími se stýkal, jen když toho žá-

dala potřeba. I jídlo si dával donášeti do své cely. Jen když přišel host, sestupoval se své výše a zúčastnil se společného oběda nebo večeře. V provincii toskánské nena- byl vrchu přísný směr: observanti se čím dál více uchyl- lovali do četných poustevn řádových a do odlehlých klášterů horských.

Gabriele de Volterra se dokonale vyznal v dějinách řádo- vých a málokdo byl tak obeznámen se spisy řádových spisovatelů jako on. Bylo těžko mu dokázat, že to neb ono neodpovídá duchu řádu. Bratřím observantního smýš- lení se nelíbilo na příklad, že hned, jak byl zvolen pro- vinciálem, dal probourati přepážky dělící tři cely a spojil je tak v jednu prostornou místnost. Jeho lože bylo měk- ce vystláno a zastřeno hedvábnými záclonami. Posměvác- ci mezi bratřími mu říkali kardinál, narážejíce na jeho zálibu v nádheře a pohodlí. A těm, kteří mu to pohodlí vytýkali vážně, uváděl prostě místo z Determinací sva- tého Bonaventury, kde je psáno: Světští lidé vycházejí častěji, a proto nepotřebují doma změny vzduchu; řehol- níci však jsou uzavřeni v úzkých celách brzy churavějí, chřadnou a bývají k duchovnímu studiu neschopni, ne- mají-li ve svých domech zdravého vzduchu.

- Péče o zdraví není ještě nádhera, říkal Gabriele de Vol- terra. A jako provinciální minister dbal, aby nové domy byly stavěny veliké, poněvadž v nich snadněji lze kázeň udržeti, zbožnost je větší, pořádek důkladnější, posvátné officium krásnější a výchova noviců zdárnější.

Rozhodně se mu nemohlo vytýkati, že by se nestaral o zdraví a pohodlí bratří. A vytýkalo-li se mu, že nedbá řehole, dovedl vždy dokázat, že to není pravda a že má pro své jednání dobré důvody. To mu bylo tím snadnější,

poněvadž výtky takové pocházely většinou od observantů, kteří sice vynikali pokorou a zbožností, ale jejichž vzdělání bylo chatrné.

Do správy domu nezasahoval - to ponechával kvardiánovi jako představenému domu. Věci koleje podléhaly přímým rozkazům generálního ministra a její řízení bylo v rukou magistrů. Ostatně provinciální minister byl většinu času, zvláště v létě, na cestách, neboť visitoval konventy a podával o nich zprávy generálnímu ministru. I jeho odloučenost od bratří dala se vysvětliti jeho úřadem a jeho nedostatkem času.

Při večeři mohl bratr Lazzarino pozorovati bratry, kteří mu byli nejbližší. Naproti němu seděl nejstarší kněz konventu, bratr Egidio, trochu nedoslýchavý: nejedl, co druhí, a spokojoval se chlebem a kraptem vína.

Bratr Lazzarino se ho ptal, proč tak málo jí. Odpověděl, že kdyby jedl jako druhí, musil by denně rozštípati aspoň deset pařezů: a to by už ve svém věku nedokázal.

Otec kvardián upozorňoval, že otec Egidio má v cele knihu, obsahující rady proti všem nemocím.

- Dobře, pravil bratr Lazzarino, aspoň vím, ke komu se obrátiti, kdyby mi bylo nevolno.

- Jenže hned ta první rada, pokračoval kvardián, se málokomu zamlouvá: otec Egidio tam píše, že lidé příliš mnoho jedí a proto že jsou nemocní. Svůj vysoký věk přičítá střídmosti.

Vpravo seděl bratr Leonardo, který byl vikářem kvardiánovým, ač byl dosud mlád. Na toho se měl obracet bratr Lazzarino, kdyby něco potřeboval a otec kvardián nebyl náhodou doma.

Vedle otce Egidia seděl malý, šedivě bledý bratr Giovan-

ni, zcela soustředěný a zamlklý, takže se zdál studnicí moudrosti. K němu se stále nachyloval jeho soused, bratr Giuseppe a polohlasem mu vykládal nějaké veselé příběhy. Těm příběhům se vypravěč sám smál, až mu slzy tekly, ale posluchač zůstával zcela klidný a jen tu a tam kýval hlavou. Načež vypravěč počal svá slova doprovázeti živými pohyby rukou, tak živými, že bratr Giovanni pomalu, ale s neochvějným rozmyslem odtahoval svou misku, aby nepřišel o to, co mu na ní ještě zbývalo.

- Očekáváme od vás mnoho, pravil bratru Lazzarinovi provinciální minister, když bylo po večeři. Je třeba povznést úroveň naší koleje. Mnoho žáků nám v poslední době odešlo. Přihlásili se do koleje dominikánské. Ty už nebude tak snadno získati. Ale ještě se dají přilákati jiní, zejména ze školy katedrální. Ta je ve stavu ubohém. Její učitelé již po čtyřicet let nenapsali žádného bohovědného díla, ba dokonce ani se neodvažují sentence čísti, aby se neprojevila jejich nevědomost. A lepší z jejich žáků, chtějí-li něco věděti, vypůjčují si sešity z kolejí mendikantských.

- Vynasnažím se, řekl bratr Lazzarino skromně, abych nezklamal vaše očekávání.

A když se setmělo, odříkal Completorium a rozbalil vaky. Hned z prvního vypadla noční čepička. A poněvadž byl unaven, šel hned spat. A nasadiv si čepičku, spokojeně usnul.

2.

Bratří konventu byli vesměs Sieňané a byli hrdi na své město, které před sto lety zvítězilo v bitvě u Montaperti

nad vojsky republiky florentské. To byla slavná bitva, o které se stále vyprávělo v Sieně: ve starých kronikách bylo možno čísti, že Sieňané bili florentské guelfy, jako řezníci bijí jehňátka před svátky velikonočními. Deset tisíc bylo mrtvých a řeka Arbia se zbarvila jejich krví. A co hlavního: Sieňané ukořistili il Carroccio, válečný vůz florentský, kolem něhož vlály prapory cechů. Ti cechovníci se bili do posledního a umírajíce líbali zkrvavené loukotě Carroccia. Jeho obrovské oje byly na věčnou paměť přikovány k sloupům, držícím vysokou kupoli sienského dómu. Vítězství nad Florencií dalo Sieně dlouhý a blahobytný mír. Nejlepší časy zažilo město za vlády Devíti: kaple a síně radnice byly vyzdobeny obrazy Simona Martiniho a Ambrogia Lorenzettiho. Jedna z postav, které vykouzil Lorenzetti na zdi zasedací síně, držela v ruce olivovou ratolest: dole nápis Pax – tak pečovala rada Devíti o blaho města v době, kdy bratr Lazzarino přišel do Sieny.

Ale nebylo to město míru. Na svých procházkách městem viděl bratr Lazzarino mohutné paláce podobné hradům. Každý šlechtický dům měl věž. Tolomeiové bojovali proti Salimbeniům, Maconiové proti Tolomeiům, Saraciniové proti Scottiům, Piccolominiové proti Malavoltiům. Jedinci proti jedincům, rody proti rodům, čtvrť proti čtvrti, měšťané proti šlechticům. Vznikala věžní bratrstva, jejichž členové vlastnili jednu nebo více věží sloužících k obraně. Město bylo samá pevnost a v ulicích hned zněla slavnostní hudba, hned zase třesk zbraní a rachot balvanů vrhaných s věží. Svatební veselí se střídalo s nářky pohřebními a zvony hned zněly na poplach, hned vyzvábely Gloria.

Rada Devíti nevládla dlouho. Vystřídal ji sbor třinácti konsulů. V listopadu zavítal do Sieny císař Karel IV. a ubytoval se u Salimbeniů. A poněvadž současně přišel do města papežský legát, rozšířila se pověst, že císař chce prodati město papeži. Toto podezření se utvrzovalo tím, že císař žádal, aby mu byly odstoupeny hrady Massa, Montalcino, Grosseto, Talamone a Casole. V lednu pak vypukla vzpoura lidu proti císaři, s věže Mangia zazněl Campanone a rozlícený lid vypudil z města vojsko císařské. Ulice, kterými císař prchal, byly uzavřeny řetězy a kamení pršelo s věží a oken. Jménem lidu zakázal il Capitano del popolo dodávati pokrmu císaři, jemuž se podařilo opět se uchýliti do paláce Salimbeniů. Všemi opuštěn, prohlásil císař s pláčem, že byl oklamán městskou radou, jmenoval radu patnácti reformátorů a prosil zástupce lidu o peníze na cestu. A potom rychle odjel. Úplný mír tam zavládl až v červenci.

Taková byla Siena a takovou ji poznával bratr Lazzarino, když chodil kolem paláců vybudovaných z travertinových kvádrů a přecházel náměstím podobným divadelní aréně. S pýchou Pisana stanul na náměstí před dómem, jehož bohatě členěné, bílým mramorem zářící průčelí bylo dílem jeho krajana, Giovanniho Pisana, a neméně hrdostí plnilo se jeho srdce, když hleděl na bohaté, množstvím postav a životem hýřící reliefs dómské kazatelny, jež vytvořil Giovannih otec Niccolo Pisano.

A když kráčet mezi bílé a černě pruhovanými sloupy dómu nesoucími bílé, mramorové hlavice, plné trpasličích figur, nad nimiž se vypínaly mohutné oblouky kleneb až do výše, kam oko sotva dohlédlo a kde světelné odrazy mramorů zkomíraly v příšeří neosvětlených ploch, hnízd

a zákrutů, uvědomoval si, že ta nádhera nebyla vytvořena jen ke cti Boží, nýbrž také ke cti města a že kámen byl přinucen promluvit, aby se Siena vyrovnala Benátkám, Pise a Florencii.

Avšak ctižádost a chlubitost Sieňanů nebyla ukojena ani dílem Giovanniho Pisana. Pojali plán ještě smělejší: vybudovati chrám nový, v němž by dosavadní svatyně tvořila jen příční loď. A dali se do díla pod vedením Orlanda Pietra. Počali na jižní straně, vztyčili pilíře, postavili portál. Ale rok 1348 přinesl hlad a mor a počet obyvatelstva klesl na polovinu. Dary na stavbu chrámu stávaly se čím dále skrovnějšími. V pilířích se objevily trhliny, neboť základy byly nedostatečné. Nezbylo než povolati vynikající stavitele z Florencie, z té Florencie, která měla býti předstižena. A ti stavitelé nevěděli jiné rady, než aby nachýlené pilíře byly strženy. A tak ze stavby, která by bývala nejkrásnějším chrámem Italie a divem světa, zůstal jen Orlandův plán v dílně dómu, nádherný prostor na jižní straně chrámu, několik štíhlých sloupů a duchovně vznosný portál. Nad těmito zbytky, jež navždy měly zůstatí troskami, mohl bratr Lazzarino vzpomenouti modlitby Šalomounovy: Nebesa nebes neobsáhnou tebe, Pane, tím méně chrám tento. A mohl uvažovati, že člověk touží uzavřítí Boha v pilíře a zdi lidských pojmů - ale Bůh jest vždy větší než představy člověka o něm. A také se mohl tázati bratr Lazzarino, zdali Prozřetelnost sama nezmařila dílo těch, kteří zapomněli slov Písma: Ne nám, Pane, ne nám, ale jménu svému dej slávu. A mohl i rozjímati, nejsou-li ty trosky kamennou výstrahou těm, kdož jen na oko slouží Bohu, - neb tak pěje žalmista: Jestliže Jahve dům nebuduje, marně se namáhá stavitel.

Ve skvělých stavbách chrámů nezávodila jen města, nýbrž i řády. Bratřím menším bylo zakázáno stavěti kostely veliké a nádherné. Jejich svatyně měly býti malé, třeba nemohly při kázáních a slavnostech pojmouti zástupy lidu. Svatý František řekl, že pokora jest větší a příklad mocnější, chodí-li bratři kázati do jiných kostelů. A zavítají-li preláti, kněží a řeholníci na „místo“ bratří, budou jim chudobné domy, cely a malé kostely kázati a budou tím více k dobrému povzbuzení než slovy. Ale jak bratři menší, tak bratři kazatelé se usazovali ve velkých městech a měli příznivce v bohatnoucím měšťanstvu.

Když vystavěli bratři menší v Sieně dům Boží ke cti svatého Františka, nelenili bratři kazatelé a vybudovali chrám ke cti svatého Dominika. A byl-li chrám svatého Františka větší, byl za to chrám svatého Dominika vyšší a měl i věž, takže se podobal hradu. Také vrch, na kterém stál chrám svatého Dominika, byl vyšší. A když bratři kazatelé obložili vnitřek své svatyně bílým a černým mramorem, pospíšili si bratři menší a učinili také tak, neboť bylo nebezpečí, že by zbožný lid, zlákan větší okázalostí svatého Dominika, přilnul více k bratřím kazatelům. A slavili-li bratři kazatelé svátek svatého Dominika s velikou slávou, vyzváněním a dlouhými kázáními, nezůstávali ani bratři menší pozadu a činili se, seč byli, aby předstihli bratry kazatele počtem rozžatých svící a lamp a množstvím kadidla při slavné Mši svaté na svátek svatého Františka. A bývaly-li o velkých svátcích obleženy zpovědnice bratří kazatelů, co to bylo proti návalu kajícníků u svatého Františka v den Porciunkuly? A konečně, měl-li svatý Dominik hvězdu na čele, mohlo-liž se to vyrovnati svatým stigmatům, která obdržel svatý František na hoře Alvern-

ské? A říkalo-li se o bratřích kazatelích, že jsou učení a že obrátili na víru mnoho kacířů, mohli se zase bratři menší chlubit, že jest jich více než bratři kazatelů. A jen zlolajní jazykové mohli tvrditi, že bratři menší rostou počtem, ale bratři kazatelé ctností.

Bratr Lazzarino neměl rád dominikány. To bylo dobře patrné již z jeho vstupní přednášky v koleji bratři menších. V ní vykládal především, že studium bohovědy jest podstatnou povinností v povolání bratři, poněvadž, jak Bonaventura praví, jsou bratři povinni kázati a zpovídati: ale tyto úřady vyžadují znalosti theologie.

A dále vyložil, že v zájmu bohovědy jest oprávněno i potřebno i studium filosofie, poněvadž to studium k bohovědě směřuje a jí napomáhá. Z přirozených věcí, které prozkoumala filosofie, se stává zrcadlo, v němž bohověda vidí božské pravdy. Někteří bojují proti Aristotelovi. Ale to jest boj vyvolaný od ďábla. Jak lze čísti v první knize Králů, nebylo v zemi izraelské kováře, neboť Filišťané zakázali toto řemeslo ze strachu, aby si Hebrejci neukuli meče a oštěpy. Kováři jsou mistři filosofie. Hleďte, jak přicházejí se svými námitkami a důvody, jež bystří ducha jako meč: hleďte, jak daleko zasahují jejich důkazy jako lesknoucí se oštěpy! Proto usiluje satan všemožně, aby zabránil studiu filosofie: nechce totiž, aby věřící křesťané byli bystrého ducha.

Jsou mnozí, kteří pohrdají metafysikou: pěstí ji jest prý totéž, jako v temné kobce hledati černou kočku, která tam není. Ale jak mohou věděti odpůrcové metafysiky, že ta kočka tam není? Máme-li býti tak žertovní jako oni, musíme říci, že kočky, jak víme, nelezou nikam jen tak pro nic. Lezou však tam, kde jsou myši.

A nakonec vyložil bratr Lazzarino, že bohověda a filosofie spolu tvoří žebřík Jakubův, který stojí na půdě filosofie a vrchem sahá až do bohovědy nebeské. A po tomto žebříku máme stoupati k nebi v duchu zbožnosti. Jsou ovšem učenci, kteří se věnují hlavně spekulaci a potom zbožnosti (nebyl-liž to osten proti dominikánům?): avšak správné jest věnovati se napřed zbožnosti a potom spekulaci.

Býli však mezi dominikány mistři, kteří se mu vyrovnali věděním a kteří ho předčili výmluvností. Setkal se s nimi brzy po svém příchodu do Sieny. Byl totiž zvyk, že bratři menší bývali hosty u dominikánů v den svatého Dominika a naopak dominikáni bývali hosty u bratří menších v den svatého Františka. To na památku, že oba svatí Otcové a zakladatelé řádu se milovali láskou bratrskou. Ten zvyk se dodržoval i v Sieně. A nebyl celkem více než zvykem. Vědělo se dokonce v konventu svatého Františka, jak se vyslovil převor konventu svatého Dominika o těchto vzájemných návštěvách:

- My tam pošleme nanejvýš čtyři bratry - a oni nám jich sem pošlou nejméně patnáct, div že nám špižírnu nevypijí a sklepy nevypijí!

Věděti, že bratři kazatelé pokládají bratry menší za žrou-ty a pijany, věděti to a nehoršiti se - v tom by byla pravá radost. V den svatého Františka přišli na oběd k bratřím menším vskutku jen čtyři dominikáni, a to převor Bartolommeo Montucci, magister Bartolommeo Dominici, bratr Tommaso della Fonte a bratr Antonio di Nacci Caffarini. Z nich zaujal pozornost bratra Lazzarina především magister Bartolommeo, poněvadž byl profesorem na řádové koleji a vykládal žákům sentence Lombardovy. Domini-

kán jistě se doslechl, co řekl bratr Lazzarino ve své vstupní přednášce: mohl očekávat, že bratr Lazzarino jest jeden z těch, kteří dávají přednost zbožnosti před spekulací a že zdaleka nemůže býti počten mezi ty, kteří se vychloubají svou učeností.

Oba se z počátku vyhýbali hovoru o otázkách vědeckých. Když však mistr Bartolommeo viděl, že bratr Lazzarino si přilévá do vína vody, patrně proto, aby se nezdálo, že bratří menší jsou pijani, ptal se ho s nevinnou vyzývavostí:

- Víte-liž, mistře, že doktor váš, svatý Bonaventura, nedoporučuje přilévati příliš mnoho vody do vína?

- To vskutku nevím, odpověděl bratr Lazzarino.

- Ovšem říká to ve smyslu obrazném, a to ve výkladu Hexaemera, kde napomíná, abychom se při studiu filosofie nevzdalovali příliš od otcovského domu Písma svatého: nesmí se totiž přilévati příliš mnoho filosofické vody do vína Písma svatého, aby se snad víno nestalo vodou. To by byl smutný zázrak. Kristus proměnil vodu ve víno a ne opačně.

- Znáte podivuhodně naše theology, pravil bratr Lazzarino. Škoda, že já z vašeho Tomáše si pamatuji jen myšlenky méně vznešené. Říká totiž kdesi, že jediný vhodný nápoj pro člověka jest víno. Voda prý není vždy dobrá. Medovina jest nápoj umělý. Tudíž jediný nápoj vhodný pro člověka jest víno. Dodávám však, že nedovedu tak přesně citovati jako vy a nedivil bych se, kdybyste mi dokázal, že to svatý Tomáš nikde neříká.

- To vám dokázati nemohu: nevím sám, říká-li to svatý Tomáš nebo ne, ale tím více se divím, že do vína, které jest jediným vhodným nápojem, lijete tolik vody.

- Ale já si ji tam, mistře, neliji jako vodu, nýbrž jako symbol filosofie, abych naznačil, že filosofie teprve ve spojení s theologií nabývá hodnoty a smyslu.
 - Podivno, já jsem se domníval, že ji tam lijete jako symbol spekulace, která nesmí znehodnotit zbožnost, jejímž symbolem jest víno.
 - Hle, pomyslel si bratr Lazzarino, jistě se dověděl o mé přednášce.
 - Symbol jest konečně pouhé přirovnání, pravil, a ne neprávem se říká, že každé přirovnání kulhá.
 - A proto jest lépe pít víno nesymbolicky a nefilosoficky, řekl mistr Bartolommeo s úsměvem, sice nastane málo povznášející podívaná na dva muže, kteří se přou o význam něčeho, co samo o sobě jest již dobré a vhodné pro člověka.
 - I když svatý Tomáš to nikde neříká? tázal se bratr Lazzarino.
 - Neříká-li to, měl by to říci, anebo lépe: kdyby to řekl, řekl by to tak.
 - Zajisté zcela dobře by se mu to hodilo do komentáře k Hexaemeru, a to k výkladu verše, kde se praví, že Bůh stvořiv svět viděl, že vše jest dobré.
 - Jenže svatý Tomáš nenapsal komentář k Hexaemeru, namítl mistr Bartolommeo.
 - Ale kdyby napsal, napsal by to tak.
 - Ano, napsal by to tak.
- Tato spíše žertovná než vážná půtka slovní sblížila oba mistry, kteří jeden v druhém tušili duchy spřízněné, byť věděním a důvtipem soupeřské.
- Po obědě pozval bratr Lazzarino mistra Bartolommea do své cely, aby mu ukázal své knihy. Dominikán netajil své

nadšení a obdiv a považoval za slušné pozvati bratra Lazzarina, aby i on jej co nejdříve navštívil.

A bratr Lazzarino si říkal, že i když člověk nemá rád dominikány, může aspoň trochu mít rád jednoho dominikána. Ostatně, rád - nerad: bratr Lazzarino byl vlastně zvědav, co v mistru Bartolommeovi vězí.

3.

Skrytá touha změřiti se s mistrem dominikánským přiměla bratra Lazzarina, že se jednoho dne vypravil, aby navštívil mistra Bartolommea Dominici. Byl žádostiv viděti jeho knihy, aby podle nich mohl posouditi šíři a hloubku jeho ducha. Doufal, že podle toho bude možno odhadnout vyhlídky na získání nových žáků pro kolej bratří menších a na překonání vlivu učení dominikánského. Připravil si také několik velmi subtilních otázek filofických a theologických, jež hodlal předložiti mistru Bartolommeovi, nenápadně ovšem, aby se nedomníval, že ho přišel zkoušet. Přitom si přál zapůsobiti na něho hlubším dojmem, aby si nemyslí, že má před sebou nějakého prošťáčka Božího, jací kdysi přednášivali v koleji bratří menších - jako třeba byl předchůdce bratra Lazzarina, bratr Niccolo Mini; ano, to byl theolog, který kladl na první místo pobožnost a teprve na druhé spekulaci, vynikal v prostotě a pokoře, ale nebyl bystrý ani pohotový. I žáci to vystihli, a když probíral třetí knihu Lombardových sentencí, chystávali si na něho otázky, předstírajíce touhu po poučení, ve skutečnosti však majíce v úmyslu zdržeti ho od postupu nebo od zkoušení. Měli pak zá-

bavu, když se namáhal rozluštit nějaký spleťtý případ svědomí, který oni sami si vymyslili. Jeden z nich byl dokonce tak drzý, že se ho tázal, je-li hříchem, děláme-li si z někoho šašky a on o tom neví. Odpověděl, že zdaleka ne, naopak, že je to ctnost, kterou již Aristoteles znal a eutrapelií nazýval. A onen žák poděkoval řka, že právě to chtěl vědět: a ubohý Niccolo Mini nepozoroval, že ostatní žáci se dusí smíchem. Takováto představení v koleji bratřímenších nyní nebudou. Nyní tam přednáší magister Lazzarino da Pisa. A nehodlá tam pěstovati aristotelskou eutrapelii, nýbrž pořádnou vědu. A přál by si, aby i dominikáni poznali, že doby Niccola Miniho minuly.

Ale důvtipné otázky, které si přichystal, přece ten den nedal mistru Bartolommeovi. Příčinou toho byl výjev, který se naskytl jeho zrakům, když míjel chrám svatého Dominika.

Dva bratří dominikáni vynášeli z kostela dívku, která byla oblečena jako mantellata: měla bílý hábit, kožený pás, černý plášť a bílý závoj.

Bratr Lazzarino se nejprve domníval, že snad omdlela v kostele a že ji vynášejí na čerstvém vzduchu, aby se vzpamatovala. Oni však ji položili před práh brány chrámové a lhostejně odešli. Bratr Lazzarino pohlédl dívce do tváře: byla bledá a na čele, závojem ne zcela zakrytém, se drobounce perlil pot. Rty byly naběhlé krví a pohybovaly se jakoby v modlitbě. Chvilími se objevoval na tváři úsměv, chvilími se z očí řinuly slzy. Občas se jí vydral z hrdla bolestný vzlyk a celé tělo se zachvělo křečí. Kolem šla stará žena nesoucí opálku sušených fiků. Bratr Lazzarino se jí otázel:

- Neznáš tuto dívku?

- Ah, to je Caterina Benincasa, dcera barvíře, řekla žena, byla zas u svatého přijímání. A šla dále.

Bratr Lazzarino usoudil, že pro obyvatele okolí svatého Dominika výjev ten není neobvyklý. A co pozoroval potom, utvrdilo ho v tom domnění. Šly kolem dvě dívky - zachichtly se, když uviděly Caterinu. Jedna se shýbla a štípla ji do ruky.

- Nic necítí, řekla. A šly dále.

Odkudsi se vynořila ošklivá stařena:

- Vstaň, jdi domů a pomáhej matce! A kopla do bezvládného těla.

I podivil se bratr Lazzarino. A když po chvíli vešel do cely mistra Bartolommea, nezačal s ním hovořit o knihách, ani mu nepředkládal subtilní otázky filosofické a theologické, nýbrž tázal se ho, kdo jest Caterina Benincasa.

- To by vám mohl nejlépe vyložit bratr Tommaso della Fonte, neboť jest jejím zpovědníkem a svědomitě zapisuje její vidění. Ale známe ji všichni a jsme přesvědčeni -

- Že je to světice, není-liž pravda? vpadl bratr Lazzarino.

- Vy víte dobře, milý mistře, odpověděl mistr Bartolommeo, že za živa nikoho nelze pokládati za svatého. Ale v životě té dívky jest mnoho podivuhodného.

- Je prý to dcera barvíře, řekla mi jedna žena venku.

- Caterina je dcera barvíře Giacoma Benincasy. Její matka se jmenuje Lapa. Mají dům nedaleko odtud ve Fontebranda, v ulici Oca. Z jejího dětství nevím, co bych vám řekl zvláštního. Jen toto: když jí bylo šest let, vracela se se svým bratrem Stefanem z domu provdané sestry: a tu se jí zjevil nad naším kostelem Kristus jako král na trůně, oděný v šat velekněžský a s trojitou korunou na hlavě - a

s ním apoštolové Petr, Pavel a Jan. Spasitel na ni pohlédl s laskavým úsměvem, vztáhl pravici a požehnal ji křížem asi tak, jak to dělají biskupové. Od té doby se vyhýbala dětským hrám a obírala se skutky svatých, zejména pak životem svatého Dominika. Přestala jísti maso a dávala je buď bratru nebo kočce. Uchylovala se do temného kouta a tam se bičovala provazem. Toužila žít jako poustevnice: a tak jednoho dne si vzala doma kus chleba a vyšla z městské brány. Někde za viničními svahy si našla jeskyni a tam chtěla žít pohřížena v myšlenky na Boha.

- To je jako opsáno z legendy nějaké,` poznamenal bratr Lazzarino.

- Není to opsáno. Je to skutečnost a pravda.

- Promiňte tedy a laskavě pokračujte, omlouval se bratr Lazzarino.

- Rozumí se, že v té jeskyni nezůstala, bylo jí tam večer smutno, i vrátila se do otcovského domu. Tam myslili, že ten den byla u vdané sestry své. Musím také říci, že záhy přilnula k bratřím našeho řádu: kdykoliv některý z nich šel kolem domu, vycházela a líbala jeho šlépěje. A když poznala, že jako děvče nemůže vstoupiti do řádu, obírala se myšlenkou, že učiní jako svatá Eufrosyna - tak jí totiž říkali doma žertem, dokud byla malá - a odejde do daleké ciziny a tam přestrojena za muže vstoupí do řádu bratří kazatelů.

Na tomto místě vypravování mistra Bartolommea bratr Lazzarino jen zakašlal - ale neříkal nic, nechtěl totiž, aby mistr Bartolommeo své vypravování přerušil.

- Když jí bylo sedm let, pokračoval mistr Bartolommeo, slíbila Nejsvětější Panně, že nechce jiného ženicha než jejího sladkého Syna, kdyby jí ho chtěla dáti. Když však

dospívala v dívku, myslila matka její Lapa, že by se měla zdobiti a strojiti jako jiné dívky. Také její vdaná sestra ji k tomu přemlouvala. Brzy také počal do domu docházeti mladík, který byl s rodinou spřátelen. Když však vyslovili přání, aby se s ním zasnoubila, odepřela rozhodně. Pozvali dokonce bratra Tommasa della Fonte, aby jí domluvil. Ale ten, když poznal její rozhodnost, poradil jí: Ustřižni si vlasy a budeš míti pokoj. Bez váhání vzala nůžky a ustřižla si své plavé vlasy. Matka se na ni proto rozhněvala, nazvala ji ničemnicí a pohrozila jí, že vzdor jí nic neprospěje a že ji provdají stůj co stůj. Světničku, ve které dosud přebývala, jí zavřeli a zahrnovali ji všemi potupami. Zvláště se snažili zlomiti její odpor tím, že ji nutili, aby vykonávala doma nejnižší služební práce. Konala je oddaně a klidně, neboť ve své živé obraznosti si představovala, že otec je Kristus, matka že je Panna Maria, že bratři a jiné osoby v domě jsou apoštolové a učedníci a že rodný dům jest domek nazaretský. A sloužila jim radostně. A také se snažila vybudovati ve svém nitru celu, z níž by ji žádná moc světa nemohla vypuditi. Jednou se jí ve snu zjevíli zakladatelé různých řádů: svatý Benedikt, svatý Romuald, svatý Bernard, svatý František a jiní: ale ona hledala jen jednoho: svatého Dominika. A on se jí zjevil s překrásnou bílou lilií v ruce, jež hořela jako keř Mojžíšův, ale neshořívала. Upřel na ni své oči a podal jí šat kajících sester řádu řka: Sladká dcero, buď myslí statečné, neboj se žádné překážky a jistě budeš oděna tímto rouchem, jímž oděna býti toužíš. Tímto viděním povzbuzena, řekla téhož dne svým rodičům a bratrům: Nikdy se neprovdám: spíše rozbijete kámen na prach, než zmaříte toto mé rozhodnutí. Chcete-li, abych

tu pracovala jako služka, ráda tu zůstanu, ale budete-li mne chtít provdati, vězte, že mám ženicha tak bohatého a mocného, že mi ve všem pomůže! Všichni užasli. Otec pak řekl: Nikdo ti nebude brániti, milá dcero. Zvolila sis ženicha nebeského: zdaliž bychom mohli pro tebe nalézt snoubence vznešenějšího? A dovolil jí, aby směla bydliti ve zvláštní světničce a žíti po svém. Tam se oddávala modlitbě a konala úkony tělesné kajícího po způsobu starých poustevníků. Spávala na holé zemi s polenem pod hlavou. Matka ji jednou zastihla, jak se bičuje. Bála se, že se její dcera takovou přísností úplně zahubí. Viděla ji vyhublou a zesláblou a vzpomínala, že byla kdysi tak silná, že vynesla měch s obilím z ulice až na sýpku. I rozhodla se odvézt dceru do lázní ve Vignone, aby se tam zotavila a rozptýlila. Caterina souhlasila, ale prosila, aby se směla koupati vždy sama. I vyhledávala v lázni místo, kde byla voda nejvřelejší a prosila svého Tvůrce, aby přijal její muka jako pokání za hříchy a výměnu za tresty pekelné a očistcové, jichž podle svého mínění zasluhovala. Ale její nejvroucnější přání — státi se kající sestrou svatého Dominika, bylo ještě stále nevyplněno. Uprosila matku, aby požádala převorku o přijetí. Ta odpověděla, že přijímají jen vdovy, ale dívku tak mladou, jako je Caterina, že přijmouti nemohou. To ovšem matku uspokojilo. Tu však onemocněla Caterina neštovicemi. Bylo jí tehdy patnáct let. A když nemoc se stále zhoršovala a matka bezradně seděla u jejího lože, pravila jí Caterina: Chceš-li, abych se uzdravila, pomoz mi, abych se stala mantellatou, jinak jsem si jista, že svatý Dominik se přimluví, aby mne Bůh povolal k sobě a tak mne nebudete mít ani v tomto šatě, ani v řeholním. A tak Lapa

šla opět prosit k převorce. Ta konečně svolila s podmínkou, není-li dívka příliš sličná. Přijďte a přesvědčte se sama, řekla jí Lapa počítajíc s tím, že tvář znetvořená nemocí vskutku se nebude jeviti sličnou. Převorka navštívila nemocnou: spatřila obličej pokrytý puchýřky - opravdu se jí nezdála dívka krásnou, nadto však byla dojata její hlubokou zbožností. A po úradě s jinými sestrami jí přislíbila, že bude přijata do sboru kajících sester svatého Dominika, jehož členkou byla již teta Caterinina, Anežka Benincasa. Radost Caterinina byla taková, že se rychle uzdravila. Brzy potom ji otec Bartolommeo Montucci přioděl rouchem svatého Dominika v Capella delle Volte, kde sestry mívají svá shromáždění.

- Kolik jí bylo let? tázal se bratr Lazzarino.

- Myslím, že něco málo více než šestnáct.

- To byla velmi mladičká, poznamenal bratr Lazzarino.

- Ano, řekl prostě mistr Bartolommeo. A tím více udivuje opravdovost, s jakou konala všechny své povinnosti řeholní: světnička v domě otcovském jí byla klášterní celou. Denně se zúčastnila Mše svaté v našem kostele a často se zpovídala. Ve své cele rozmlouvala se svým nebeským Ženichem a ustanovila si, že bude bdíti v noci, když bratří kazatelé, které nazývá svými sourozenci, spí. Kdykoliv se u nás zvonilo na matutinum, říkala, jak jsem slyšel, svému Miláčku: Hle, Pane, sourozenci moji a tvoji sluho-
vé až dosud spali a já jsem za ně konala stráž před Tebou, abys je chránil před zlem a úklady ďábla: nyní však oni vstali, aby Tě chválili, Ty je ochraňuj a já si trochu odpočinu.

O jejím vnitřním životě bych vám řekl více, ale nejsem jejím zpovědníkem a nemám k tomu svolení. Jen to vím,

že jí bylo vybojovati ještě těžká pokušení, neboť zlý duch jí našeptával, že jest ještě mladá a že by měla žít jako jiné ženy, vdáti se a mít děti. Přemáhala takové našeptávání modlitbou, v níž volala: Důvěřuji v Tebe, Pane, nikoli v sebe. Ale pokušení se stávala ještě úpornějšími, takže se jí zdálo, jako by ji Pán zcela opustil. Ale nepřestávala vzývati jméno Spasitelovo a prositi ho o pomoc. A tu jako by se rozjasnilo: zjevil se jí Pán na kříži rozpjatý a z jeho ran vycházela zář. Můj sladký Ježíši, tázala se, kde jsi byl, když má duše byla tak hrozně trýzněna? Byl jsem v tvém srdci, odpověděl jí Pán, neboť nikdy neopouštím těch, kteří neopustili mne. Tys byl v mém srdci, které bylo plno nečistých obrazů? tázala se Caterina. A byl-lis v mém srdci, jak to, že jsem to nepozorovala, jak jsem mohla býti blízko ohně a necítiti jeho žár? Cítila jsem jen chlad, opuštěnost a hořkost. Řekni, pravil jí Pán, působila ti ta pokušení potěšení nebo trápení? Ne, cítila jsem jen hrůzu a odpor, odpověděla. A proč to bylo tak? Myslíš, že jsem nebyl v tvém srdci; ale třebaže jsi necítila moji přítomnost, byl jsem tam svou milostí, neboť nemám zalíbení, abych trápil duši, ale raduji se, trpí-li z lásky ke mně a vytrvává-li až do konce.

- Skoro totéž se vypravuje ze života svatého Antonína poustevníka, poznamenal bratr Lazzarino.

- Concedo, odpověděl mistr Bartolommeo. Chcete-li snad říci, že vám vypravuji něco nepůvodního, nemám, co bych namítal: namítá sám Spasitel, když říká, v čem jest jeho potěšení a v čem není. Zažil-li cos podobného svatý Antonín, mohu vám jen říci, že podle mého jest květ květu podoben.

- Bene, řekl bratr Lazzarino, ale prosím, pokračujte.

- Dopovím jen krátce, pravil mistr Bartolommeo, Caterinino ústraní trvalo jen tři léta: z počátku se bála vyjít ze své samoty, ale dostalo se jí asi osvícení, aby vyšla mezi lidi a pomáhala trpícím. A tak ji znají dobří lidé v Sieně: ošetřuje nemocné, rozdává chudým, co může, přivádí hříšníky k pokání. To není také nic původního, ovšem, ale je to pravda a děje se to. To ostatní by vám mohl lépe povědět její zpovědník, otec Tommaso della Fonte. Je to dokonce její přítel z dětství, který byl vychován v domě jejího otce. Někdy mu pomáhám zapisovati některé podivné události jejího života. Bývám také nedůvěřivý, nemyslete si. Bratr Tommaso ji jednou navštívil, když byla nemocná. Co jste dělal, otče, včera večer, tři hodiny po klekání? tázala se ho. Co jsem mohl dělat? zvolal bratr Tommaso. Nechcete mi to říci, pravila, ale já to vím. Vy jste psal. Nepsal jsem, řekl bratr Tommaso po krátkém přemýšlení. To je pravda, řekla Caterina, nepsal jste, ale diktoval jste jinému. Ano, diktoval jsem. Dobře, diktoval jsem, pravil dále bratr Tommaso. A můžeš-li říci, co jsem diktoval? Diktoval jste, jakých milostí dopřál Pán nehodné služebnící, jakou jsem já. - Já sám jsem ji v té věci zkoušel, ale obstála vždy. Jednou mi řekla, že mne viděla ve společnosti tří jiných bratří v cele otce převora, a také mi pověděla, o čem jsme tam mluvili, a nakonec mi pravila: Bdím a modlím se za vás stále, až zvoní k matutinu, a kdybyste měl dobré oči, mohl byste vidět, jak já vás vidím každého zvláště, kde jste a co děláte.

- To je ovšem podivuhodné, řekl suše bratr Lazzarino.

- Jsou ještě jiné věci v jejím životě, které uvádějí v podiv, ale nemohu o nich mluvit: zejména to je podivné, že Caterina neuměla číst ani psát. Vyprosila si však od Pána

tu milost, aby mohla čísti svaté officium a zpívati chvály. Ale zdá se, že spíše hádá, než čte. Dovede totiž čísti věty a slova, ale písmena nezná. Když zde byl jeden bratr, váš krajan z Pisy, Niccolo Bindo da Cascina, viděl ji v extasi, jak se vznášela vysoko nad zemí. Dotkl se prstem jejích sepjatých rukou - a ten prst vydával dva dny vzácnou vůni. Do extase upadá vždy po svatém přijímání a dlouho pláče v kostele. Otec Tommaso jí to sice zakázal, ale ona říká, že za to nemůže. Někdy je lidem a bratřím na obtíž, možná, že ji dnes vynesli z kostela, poněvadž tam chtějí uklízet. Mám někdy své pochybnosti také. A nejsem tak důvěřivý jako otec Tommaso. Ale kdykoliv s ní mluvím, pociťuji, že jsem blízek něčeho velikého a svatého. Co to jest? táži se často sám sebe. A myslím si: Kristus v srdci. Caterina říká, že Pán ji stále doprovází. Viděl jsem ji jednou v kostele. Byla tam sama. Chodila s breviářem v ruce, přecházela sem tam a říkala žalmy. Ke konci žalmy se ukláněla jako osobě, která by ji doprovázela a říkala: Sláva Otci i Tobě i Duchu svatému.

- To svědčí o velmi živé její obraznosti, poznamenal bratr Lazzarino.

- Snad je to více než obraznost, usmál se bratr Bartolomeo. Vy sám dobře víte, že není správné pokládati za skutečnost jen to, co lze hmatati. Ale vy nehodláte disputovati a já nechci nic jiného než vypravovati: je pravda, že Caterina je dívkou a že má živou obraznost: ale také je pravda, že je to dívka velmi zbožná a že v Krista nejen věří, nýbrž s ním žije. A proto vám povím ještě něco: bylo to v březnu 1367 v masopustní úterý. Město bylo plno veselí a ruchu. Caterina se ten den modlila s velikou vroucností a prosila Pána, aby v ní rozmnožil víru. A Pán jí od-

pověděl: Poněvadž ses z lásky ke mně odřekla radovánek světských a chceš se radovati jen ve mně jediném, chci se s tebou zasnoubiti a učiniti tě svou nevěstou. – A při těch slovech se jí zjevila Matka Boží, svatý Jan, svatý Pavel a prorok David hrající na harfu. A Matka Boží ujala ji za ruku a vložila ji do ruky svého Syna. A Ježíš jí navlékl na prsteník pravé ruky zlatý prsten a pravil jí: Já, tvůj Tvůrce a Spasitel, zasnubuji se s tebou dnes a dávám ti víru, která nikdy neochabne a která bude uchována neporušeně až do chvíle, kdy budeme slaviti svatbu v nebesích. Nic se neboj: oděna zbrojí víry zvítězíš nad všemi svými nepřáteli.

– Ale, milý mistře Bartolommeo, namítl bratr Lazzarino, to přece není nic jiného než opakování toho, co se vypravuje ze života křestní patronky její, svaté Kateřiny Alexandrijské. To přece není zase nic původního. To nutí k největší nedůvěře a opatrnosti.

– Původní to není, řekl bratr Bartolommeo, ale je to krásné.

– Zdá se mi, pravil bratr Lazzarino, že náležíte k jejím ctitelům.

– To vám nemíním nijak vyvracet. Každý má právo na svou zkušenost.

– Zajisté: jako by bylo nesmyslné tvrditi, co není, tak by bylo nerozumné popírat, co jest. Se zájmem jsem slyšel vaše vypravování. Dalo mi mnoho podnětů k přemýšlení. Promiňte však, že hned napoprvé nejsem získán. Extase, vidění, jasnovidnost a snad i jiné divy v životě té dívky jsou věci známé ze života světců. Jsou však také známy ze života osob, které svatý život nevedly. A jsou to mimořádné dary, které mohou býti uděleny i hříšníku. Varuje

nás sám Kristus v řeči horské: Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu tvém neprorokovali a ve jménu tvém nevymítali zlé duchy a ve jménu tvém nečinili mnoho zázraků? A tehdy prohlásím jim: Nikdy jsem vás neznal, odejděte ode mne, pachatelé nepravosti. - To je správné, je třeba rozlišovati duchy. Ale nechcete přece zásadně tvrdit, že každý, kdo má charismatický dar, již proto je hříšník?

- Ne, tvrdím jen, že nemusí býti světec. Vidění sama nejsou důkazem svatého života, nýbrž teprve svatý život dokazuje pravost vidění.

- Správně. Můžete tedy zkoumat život dívky, jež v hospitalu Santa Maria della Scala slouží chudým nemocným, kterých se kdekdo štítí, jež ošetřuje malomocnou ženu přesto, že ta žena je na ni ještě hrubá a podezřívá ji z hříchů proti čistotě, můžete zkoumat případy, jako bylo obrácení zatvrzelého hříšníka Andrey Naddiniho nebo dvou odsouzenců, jimž vyprosila milost Boží, takže se kajícně vyznali ze svých hříchů a s úsměvem šli na smrt, přijímajíce muky jako dostiučinění za své hříchy.

- Nechci, abyste mi rozuměl tak, že to vše popírám: šlo by mi jen o správný výklad těch věcí. Ale k tomu by bylo třeba času a toho nemám nazbyt.

Touto uhýbavou větou naznačil bratr Lazzarino, že mu ani nejde o zkoumání: a bylo možno z ní i vytušit povýšenost učence, který má hotové vědění a nepotřebuje si je ověřovat nějakým dodatným bádáním a vyšetřováním jakýchsi podrobnůstek ze života zbožných dívek. A poněvadž se blížilo k poledni, viděl, že musí ukončiti návštěvu, jejímž cílem nebylo dovídati se cosi ze života dcery sienského barvíře, nýbrž měřiti ducha mistra Bartolommea.

Na oplátku ukázal mu mistr Bartolommeo své knihy. Nebylo jich mnoho, ale byla to díla stěžejní a vzácná.

- Nemohu se arci chlubit takovým bohatstvím jako vy, pravil mu mistr Bartolommeo, ale snad vás právě to utvrdí v poznání, že nedávám přednost spekulaci před zbožností.

Bratr Lazzarino se zatvářil, jako by to nepokládal za výtku, a aby naznačil, že to nevztahuje na sebe, zadíval se na kytici růží, kterou měl mistr Bartolommeo na stole:

- Krásné růže!

- Dar Caterinin, řekl mistr Bartolommeo prostě. Přinesl je včera bratr Tommaso. To je její zvyk - posílá květiny jako pozdrav sestry v Kristu.

- Sourozencům, dodal bratr Lazzarino.

- Ano, pravil mistr Bartolommeo, to jest těm, kteří chápou, že květ jest více než vědění o květu.

- A že květ květu jest podoben.

- Zajisté, usmál se mistr Bartolommeo.

- Květ květu podoben, bručel si bratr Lazzarino, když odcházel od mistra Bartolommea, to se rozumí, ale také býlí je květu podobno, mistře drahý, a to já vám ukáži, pánové, kteří kanonisujete zbožné dívky za živa. A již se mu jako jiskry rojily v hlavě myšlenky, jejichž ohniskem byla touha ukázat, že theologové sienští jsou nevědomci, muži nesoudní a citoví. A než došel ke konventu San Francesco, byl již rozhodnut: přednese řadu kázání o těchto věcech, to jest nejprve o pravé zbožnosti a pak o zbožnosti nepravé a o nepravých známkách zbožnosti. Nebude nikoho jmenovati, to se nesluší - koho svrbí, ať se škrábe - říká i Dante ve své Commedii. Co kázání, žádná kázání to nebudou: commedia to bude, provede ty pány peklem,

očistcem i rájem. Ukáže jim, jak se pravý theolog má dívat na mimořádné zjevy duchovního života. Naučí je rozeznávat mezi zjevením božským a zjevením soukromým. Co zjevil Bůh apoštolům, to je ovšem třeba věřit, to jsou zjevení božská, ale nikdo není pod hříchem povinen věřit zjevením soukromým. Už proto ne, že ti, kdož tvrdí, že měli zjevení, mohou si namluviti, že Bůh k nim mluvil, a zatím celé jejich zjevení může býti dílem jejich obraznosti nebo zlého ducha. Co není zcela určitě od Boha, může býti bludné: a proto také obsah zjevení zůstane pochybným, ano, tak to je, bratřící kazatelé, kteří s takovou péčí zapisujete, co vám napovídá milovnice květin.

A dále vám mohu prozraditi, že svatí velmi nedůvěřovali zjevením a báli se, aby je zlý duch neoklamal, a proto si přáli, aby mystické události jejich života zkoumala církevní vrchnost. A kde že jsou vaše zkoumání? Kde že je důkaz, že to nejsou pouhá předstírání?

A konečně, i když církevní vrchnost se vysloví o nějaké svaté osobě, že ji Bůh vyznamenal nějakými zjevením, není ještě dovoleno usuzovati, že všechna poučení, jež ta osoba za zjevení Boží pokládá, také skutečně božská zjevení jsou. Je třeba zkoumati je jednotlivě a přesvědčiti se, jsou-li bezvadná.

A prohlásím se vším důrazem, že těmi výklady chci jen dobrou službu prokázati důvěřivým duším, které se odvolávají na soukromá zjevení s takovou jistotou jako na slova Písma svatého. A varovati je, aby po takových zjeveních nezřízeně netoužili, poněvadž by to byla přemrštěná zvědavost.

A odvážím se i říci, že ani dlouhé posty, ani žádné mlčení,

ba ani kruté mrskání nás nečiní hodnými, aby se nám dostalo mimořádných milostí, nýbrž jen a jen hluboká pokora. Pokora – a při tom slově se poněkud zarazil bratr Lazzarino. Bylať to ctnost, kterou v duchu svého řádu velmi často hlásal a doporučoval: ale právě hlasitost a důraz, s jakým to činil, i jemu samému mohly býti svědectvím, že je to ctnost, které sám nemá, a že jen proto o ní mluví jako o ctnosti nejdůležitější, poněvadž si nechce přiznati, že jí nemá.

4.

Musí vyložit posluchačům rozdíl mezi zjevením a viděním. Zjevení má člověk buď ve stavu bdělém nebo ve spánku. Vidění však se dostává jen ve snách. Vysvětlí rozdíl mezi viděními pravými a nepravými. Pravá vidění pocházejí od Boha nebo od andělů. Jsou však také vidění nepravá, která se pravým podobají, ale nic více. Podobnost záleží v tom, že smyslový obraz se sice zjeví, ale jeho příčina je buď v přirozenosti nebo v působení ďáblů. Co se přirozenosti týče, mohou chorobné stavy tělesné, chudokrevnost nebo překrvení, nemoci mozkové nebo srdeční, plicní a břišní, poruchy duševní tak působiti na mozek, že duše pokládá své vnitřní představy za obrazy vnější.

Že také zlý duch může v duši vyvolati obrazy, které duši upoutají a mají nádech vidění Božích, je samozřejmo.

A rozumí se, že nezapomene ani na nadšence, kteří se prstem dotýkají křečovitě sevřených rukou osoby, která je ve vytržení a nábožně k němu číhají den a noc. Těm vyloží, že jsou pravá a nepravá vidění a také pravé a nepravé extase. Příčinou pravých extasí je působení Boží, příčinou nepra-

vých je přirozenost nebo zlý duch. Bez přísného zkoumání nelze žádnou extasi míti za božskou a pravou.

A dále, nezaváhá ani na chvíli, aby neřekl, že právě u pokolení ženského se jeví velmi často náchylnost k extasím a že právě u žen je nebezpečí, že vzniknou extase a vidění nepravá pro jejich citlivost a živější obraznost. A že je nezbytno, aby extase a vidění ženských osob byla co nejprísněji zkoumána a že by také osoby takové neměly býti vystavovány na odiv, dokud zkoumání nedospělo k příznivému výsledku. Nechávací-li se extatické osoby ležeti na ulici, uvádějí se lidé v nebezpečí věřiti v pravost extasí, které možná ani nejsou pravé anebo které dokonce pocházejí od zlého ducha. A nejen to: extatické osobě se dává příležitost k ješitnosti: a v případě, že je oklamána, může obdivem lidí nedobře poučených ještě posilněna býti v sebeklamu a pýše. A pyšným se Bůh protiví . . .

I při tomto slově, které již po druhé se vynořilo v nárysu jeho řeči, bratr Lazzarino poněkud prodlel v myšlenkách. I zazdalo se mu, jako by dlouho potlačované přiznání se dralo na povrch jeho vědomí - ale zaujetí pro věc a potěšení z budoucího úspěchu byly mocnější než slabý hlas zaznívající zpod nánosu nakupeného životem, v němž znalost vědy byla vše a znalost vlastního nitra nic.

Své kázání o nepravých zjeveních a nepravých extasích pronesl bratr Lazzarino tak, jak si umínil. Ale byl rozhodnut ještě pokračovati. A to jednak proto, že nedosáhl hned napoprvé účinku, jaký zamýšlel: vzbuditi rozruch, a také proto, že dominikáni se tvářili, že nevědí, o čem se káže v kostele San Francesco. Spíše se zdálo, že pověst o podivných událostech v životě Caterinině se ještě více šíří. Z širého okolí přicházeli do Sieny lidé, kteří prostřed-

nictvím bratra Tommasa chtěli Caterinu viděti nebo s ní mluvíti.

Nejvíce se přičiňovaly o šíření slávy Caterininy mantella-ty samy, z nichž některé, jako Lisa Colombini, Alessia Saracini a Francesca Gori, byly jejími důvěrnými přítelkyněmi. Ty chodily na návštěvu do různých klášterů v městě i okolí a tam vypravovaly o viděních a extasích Caterininých. Tak se dovídal bratr Lazzarino, že jednoho dne Caterina spatřila otevřeným oknem své světničky polonahého žebráka, který spal v zákoutí ulice. Ale poněvadž byla hodina kanonická, odstoupila a počala říkati své officium. Ale mezi řádky žalmů stále viděla spícího chudáka. Nemohouc to déle snášeti, zavřela knihu, vzala v kuchyni chléb a šla jej dáti chudákovi v domnění, že ještě spí. Avšak když přišla k němu, měl již oči otevřeny. I prosil ji o nějaký starý šat. Ale nic takového v domě nebylo. I řekla si Caterina, že je lépe nemíti plášť než nemíti lásku k bližnímu a darovala ubožákovi svůj plášť třetího řádu. Následující noc se jí zjevil Ježíš a pravil jí: - Dnes přioděla jsi, dcero má, moji nahotu a já tě přioději plností své milosti. Od té doby necítila Caterina chlad ani v zimě.

- Hleďme, říkal bratr Lazzarino, opět květ květu podob-
ben: nečteme-li totéž o plášti svatého Martina? Mantella-ty vypravují nám věci vyčtené z legend svatých.

I jiné věci slyšel bratr Lazzarino o Caterinině dobročinnosti: sud, z něhož dávala chudým víno, se nevyprazdňoval, ba víno z něho mělo vzácnou chuť.

- Opakuje se div Eliášův v domě vdovy sareptské, smál se bratr Lazzarino. Nestačí těm povídkám, že si vypůjčují legendy svatých, dělají dluhy i v Písmě svatém.

V létě 1370 se vypravovalo, že jednoho dne se Caterina vroucně modlila slova žalmu padesátého: *Cor mundum crea in me, Deus*. Zjevil prý se jí Kristus a vyňal jí z prsou srdce. Několik dní pak prý žila bez srdce, a když Tommaso della Fonte jí namítal, že to není možno, tvrdila, že je to pravda a že u Boha nic není nemožno. A když pak na svátek svaté Markety dlela v Cappella delle Volte, zjevil se jí Pán znovu, drže v ruce své rudé a zářící srdce a vložil jí je do levého boku řka: Milovaná dcero má, jako jsem ti vzal z hrudi srdce tvé, tak nyní ti dávám výměnou srdce své. Od té doby se modlí Caterina místo odporoučím Ti srdce své: odporoučím Ti srdce Tvé. Četné přítelkyně prý viděly na jejích prsou jízvu na místě, kudy jí bylo srdce vyňato.

Opět se smál bratr Lazzarino:

- Tu máme výsledek zbožného rozjímání o slovech Archandělových: A hle, Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna ve stáří svém, a nyní jest již v šestém měsíci, ta, která slove neplodná, neboť nemožná není u Boha nižádná věc. I divy novozákonní se opakují v Sieně! Až bude některý dominikán chodit bez hlavy, nedivte se lidé, neboť může-li mantellata žít bez srdce, proč by třebas Tommaso della Fonte nemohl žít bez hlavy? Neboť nemožná není u Boha nižádná věc. A bude-li ten bezhlavý dominikán vám tvrdit, že je možno, aby božské, svět obímající a svět vykoupivší srdce nosilo v hrudi své obyčejné toskánské děvče, řekněte, že už nevíte, co je nemožnější nad takový výmysl!

Ale netrvalo dlouho a bratr Lazzarino se dověděl věc ještě nemožnější. Bylo to 18. srpna po svatém přijímání. Caterina ucítila prudkou bolest v pravé ruce a viděla,

jak ji proniká zlatý hřeb a v celém těle dal jí Pán pocítiti bolesti svého umučení, až jí srdce puklo a vypustila ducha. Bylo to v neděli ráno k deváté hodině. Bratr Bartolommeo Dominici se dověděl, že Caterina je v agonii. Hned po kázání spěchal do jejího domu a stěží se dostal dovnitř pro veliký zástup, který se tam tísnil. Všichni přítomní tvrdili, že Caterina jest již několik hodin mrtva. U lože Caterinina klečeli bratr Tommaso della Fonte, bratr Bartolommeo Montucci a bratr Tommaso Antonio Caffarini a rovněž i její věrné přítelkyně Alessia, Caterina di Ghetto a její švagrová Lisa. Bratr její Giovanni, který byl chorý na plíce, byl tak rozrušen, že dostal chrlení krve. A tu v důvěře ve svatost Caterininu vzal bratr Tommaso její ruku a položil ji Giovannimu na prsa. Krvácení se ihned zastavilo a v témž okamžiku se objevil život na tváři Caterinině. Srdce jí počalo opět bít, otevřela oči a rozhlédla se zklamaně kolem. A obrátivši se ke zdi, vypukla v pláč. Dva dny tak slzela a nikdo nic jiného neslyšel z jejích úst nežli:

- Ach, já nešťastná! *Vidi arcana Dei!* Potom vypravovala, že prošla trojí říší zázračnou. Byly jí odhaleny hrůzy pekla i tresty očištcové. Stanula u brány rajske, slyšela zpěv svatých a okusila i blaženosti věčné.

- A nyní vidím, že jsem opět v temnotě - jak nemám naříkati?

- A byla jsi vskutku mrtva? tázal se Tommaso nedůvěřivě.

- Moje duše byla oddělena od těla po čtyři hodiny, ale můj sladký Ježíš mi přikázal, abych se vrátila na zemi a pověděla lidem, co jsem viděla: neboť ubozí hříšníci, kdyby věděli, co je čeká v očištcu a v pekle, raději by

chtěli zemřítí desaterou smrtí než trpěti takové muky jediný den.

- Vždyť je to jasné, říkal bratr Lazzarino. Někdo, kdo čte Danta, jí vypravoval obsah Commedie, a tak i ona věří, že vykonala pout peklem, očistcem a rájem vživši se poněkud v úlohu dcery Jairovy. Toť vše.

Každou neděli kázal bratr Lazzarino o pravé a nepravé ctnosti, o pravé a nepravé dokonalosti, o pravé a nepravé svatosti.

- Mnozí křesťané se podobají želvám, které by rády měly křídla, tak vykládal svým posluchačům. Na dráze skutečné ctnosti se plazí pomalu jako želvy a proto touží po křídlech, to jest po mimořádných darech. Měli by věděti, že žádný pokorný křesťan se nepokládá za hodna mimořádných darů. A také netouží je viděti u jiných, poněvadž tím by jen živil vlastní nebezpečnou touhu po nich. I když čteme životy skutečných světců, musíme si býti vědomi, že ani svatí nejsou bez omylu a že v jejich slovech a skutcích může býti leccos bludného. Čtenář životů svatých si musí především osvojiti bezpečné zásady věroučné a mravoučné, jinak mu není jasno, co je pravá ctnost a co ne. Z horlivosti o ctnost svatí často přepínali anebo mluvili pochybně. Tři roky po svém křtu napsal svatý Ambrož: Kdo si zachoval čistotu, jest anděl, kdo ji ztratil, jest ďábel. Avšak čistota není největší ctnost a zrovna tak nečistota není největší hřích. A ďábel se nemůže dopustiti nečistoty, poněvadž nemá lidského těla. Podobně přepíná svatý Jeronym, když píše panně Eustochium: Pomni, že chodíš mezi nástrahami a že mnohé zestárlé panny nezdolné čistoty upustily svou korunu na prahu smrti. Je však pravděpodobno, že by panna Bohu zasvěcená a

u ctnosti utvrzená ve stáří a na prahu smrti si dala vyrvat korunu čistoty? A jsou-li mezi námi lidé, tak pokračoval bratr Lazzarino, kteří vyhledávají osoby, o nichž koluje pověst, že jsou svaté, jen aby viděli jejich vytržení a poslouchali povídání o jejich zjeveních, místo aby se poučovali o cestě křesťanské pokory, lásky, trpělivosti a poslušnosti, co jiného o nich máme říci, než že se podobají malířským učedníkům, kteří neumějí pořádně držeti štětec ani míchat správně barvy a již napodobují díla velkých mistrů?

Počet posluchačů v kostele San Francesco vzrůstal den ode dne. Bratr Lazzarino snad ani nevěděl, že tam přicházejí i mnozí, kteří vedli život nepořádný a libovali si, jak bratr Lazzarino kárá přemrštěnost v křesťanském životě. Byli to lidé, jimž vůbec každá ctnost byla přemrštěností a kteří ve slovech kazatele nalézali ospravedlnění vlastní lhostejnosti a netečnosti.

Kvardián konventu měl radost, jak se plní kostel, který až dosud navštěvovali jen chudí lidé. Nyní zajisté bylo viděti v kostele i šlechtice, měšťany, důstojníky, právníky, sochaře, malíře, lékaře a žáky různých škol. A nejvíce ho těšilo, že přibývalo i darů v pokladnici u vchodu chrámového. Neopomíjel tedy ani jediné vhodné chvíle, aby nedal bratru Lazzarinovi najevo své uspokojení.

- Co nevidět celá Siena bude k nám, pane, choditi na kázání, pravil jednou bratru Lazzarinovi při obědě.

- Kromě dominikánů, mantellat a ctitelů Cateriny Benincasové, odpověděl bratr Lazzarino; ti budou nadále choditi do Cappella della Volte a líbatí dlaždice, na kterých klečela při Mši svaté.

- Jaké poblouzení! zvolal otec kvardián.

- Poblouzení poblouzených, dodal otec Lazzarino.
- Pane, já vím, proč oni to pěstují, a poněkud tišším hlasem, ale s důrazem na každém slově pokračoval otec kvardián, oni nám závidí svatého Františka.
- Oni mají přece také svaté: svatého Dominika, svatého Tomáše Akvinského.
- Ano, připustil kvardián, ale ti neměli na těle ran Kristových jako Otec náš svatý František, neměli stigmata!
- Jen počkejte, smál se bratr Lazzarino, nebude dlouho trvati a Caterina Benincasa bude mít také stigmata.
- Ano, pane, ale snad jen neviditelná, jako má na ruce neviditelný prsten svého zasnubení se Spasitelem.
- Jakpak jinak - oni už jsou všichni tak zduchovněni, že všechno jest jim neviditelné.
- Ale pak jest mi divné, že někteří z nich jsou tak tlustí?
- To je známka tučnosti duchovní, milý otče kvardiáne, v životopise jednoho jejich světce jsem četl: *Obesus corpore, adhuc autem obesior mente*: byl prý mohutný tělem, ale ještě mohutnější duchem.
- To jako kdyby se řeklo, vypasený na těle, ale ještě vypasenější na duchu?
- Ano, správně, zcela správně přeloženo do jazyka lidového a každému srozumitelného.
- Ostatně, nač by se tuze postili, jejich mantellata se postí za ně. Nející nic než nevařenou zeleninu a trochu chleba.
- Říká se, že ani to ne, jejím jediným pokrmem jest prý tělo Páně.
- Říká se. Před lidmi nející - a co dělá, když je sama? - To nikdo neví -
- Ba ví, její duchovní otcové to vědí a všechno svědomitě zapisují.

- Shromažďují látku ke kanonisačnímu procesu.
- Patrně. Neboť u Boha není nemožná nižádná věc. Caterina jest jim vtělená dokonalost, zrcadlo všech ctností. A ještě více: souhrn vší theologie. Víte, otče, jak jednou svatý Tomáš Akvinský navštívil svatého Bonaventuru a tázal se ho, z kterých knih čerpá svoji moudrost. A svatý Bonaventura mu ukázal na kříž a řekl: Tu jest zdroj moudrosti, z něhož čerpám. Mohl byste to zkusit opačně, otče kvardiáne. - Navštivte bratra Bartolommea nebo bratra Tommasa a ptejte se: Odkud čerpáte, otcové, svoji moudrost? A oni vás zavedou do jednoho domu ve Fontebranda, ukáží vám Caterinu Benincasovou a řeknou: Tu jest, otče, zdroj vší naší moudrosti!
- A otec kvardián se smál, ohýbaje se až k zemi.
- A vy, otče, budete nadšen a stanete se také jejím ctitelům a budete jí líbatí ruce.
- A co vy, pane?
- Já budu dále kázati o pravé a nepravé ctnosti a spokojím se tím, pošle-li mi Caterina, která jest milovnice květin, symbolickou kopřivu.

5.

Z jara toho roku zavítal do konventu bratří menších v Sieně bratr Berengar Arzocchi, kdysi profesor řádové koleje v Bologni, nyní provinciální minister ve Florencii. Znal se dobře s bratrem Lazzarinem z doby, kdy spolu studovali na koleji bolognské. Byv povolán od generálního ministra do Říma k poradám týkajícím se budoucí generální kapituly řádové, jež se měla příští rok konati v Assisi, volil cestu přes Sienu, aby vyslechl přání kon-

ventu a mohl je přednésti generálnímu ministru. A když večer po svém příjezdu popíjel víno v cele bratra Lazzarina, svěřil se, že ještě jiná věc ho přivádí do Sieny: žije prý v městě mantellata jménem Caterina a mívá vidění a extase. Chtěl by ji viděti a přesvědčiti se, co je pravdy na pověstech o její svatosti.

- Znáte tu dívku, bratře Lazzarino? tázal se provinciál přímo.

- Slyšel jsem o ní mnoho, viděl jsem ji jen jednou, když ji vynášeli od San Domenica v extasi. Nijak mne to nedojalo, přiznávám se.

- Nikdy jste s ní nemluvil?

- S ní nikdy, o ní často. Považoval jsem za dobré vysvětlovati, že výstřednosti jsou výstřednosti a ne známky svatosti.

- Ale přece nejlépe je přesvědčiti se na vlastní oči a uši.

- Toho mi nebylo třeba. Stačilo, co jsem slyšel. Její zjevení a vidění jsou pouhé nápodoby zjevení a vidění cizích. Její duchovní zasnuby, napodobenina zasnub Kateřiny Alexandrijské, zjevení o Kristu dlícím v srdci ve chvíli nejtěžších pokušení, nápodoba zjevení svatého Antonína poustevníka, jak o něm vypravuje svatý Athanasius, její vidění Krista oděného pláštěm, který darovala žebráku, napodobení vidění svatého Martina, který daroval půl pláště mrznoucímu starci. To jsou věci, které asi slyšela v nějakém kázání. Podobně to ostatní, o výměně srdce s Kristem, o mystické smrti a tajemné pouti peklem, očistcem a rájem - pouhé ohlasy cizího vypravování.

- Vidíte příčinu jejích vidění a zjevení jen v přirozenosti? tázal se bratr Berengar.

- Jen v přirozenosti obdařené živou obrazností. Správné

jest pokládati každý zjev za přirozený, dokud není dokázáno, že jest nadpřirozený, ne naopak. Je-li ve zjeveních pouhá nápodoba událostí nebo myšlenek již odjinud známých, nelze je rozumně pokládati za nadpřirozená. To se přece každému může přihoditi, že nějakou cizí myšlenku pokládá za svou. Často, když se připravuji na kázání, napadne mi pěkná myšlenka a zdá se mi původní. Sednu a napíši ji. Později poznám, že jsem to někde četl, potom pozapomněl: a tak vidím, že ta myšlenka není původním nápadem, nýbrž pouhou vzpomínkou. Je pravděpodobné, že jsou ve skrytu duše pozůstatky dojmů dřívějších, že obraznost je pozměňuje a že časem pronikají do vědomí jako obrazy a myšlenky zcela nové. U osob, které mají obraznost živou, dokonce je možno, že se jim ty obrazy a myšlenky vynoří jako cizí slova, jako vskutku předmětné obrazy a že pak pokládají za vidění nebo za zjevení, co je ve skutečnosti jen mluvou vlastního nitra.

- Vaše výklady svědčí o velikém studiu a důmyslu, prohlásil bratr Berengar, ale já chci raději s nevěřícím Tomášem se přesvědčiti vlastními smysly.

- Máte-li je citlivé, možná, že uvidíte na ruce zasnubní prsten.

- Ó ne, já budu zkoumati hlouběji, milý příteli: co na tom, jsou-li její vidění a zjevení přirozená nebo ne? Já se chci přesvědčiti, jsou-li její ctnosti pravé nebo ne. Jsou-li, jest i to ostatní od Boha.

Druhý den ráno se bratr Berengar chystal k návštěvě otce Tommasa della Fonte. Chtěl ho požádati o doprovod do domu Caterinina.

- Pojděte také, zval bratra Lazzarina.

- Nevím, jaký účel by to mělo, odmítl bratr Lazzarino.

Před polednem se vrátil mistr Berengar do konventu a se zářící tváří vpadl do cely bratra Lazzarina.

- Ryzí zlato, volal, ryzí zlato!

- Jaké ryzí zlato? tázal se bratr Lazzarino. A vzrušen, či spíše znepokojen nadšením Berengarovým vstal a počal přecházeti po cele, utahuje si cingulum.

- Posad'te se, příteli, pravil mu Berengar, a poslouchejte, co jsem viděl a slyšel.

- Jsem zvědav, řekl poněkud nevrle bratr Lazzarino a usedl do křesla.

- Když jsem přišel k otci Tommasovi a žádal ho, aby mne doprovodil ke Caterině, vymlouval mi to, že prý Caterina je nemocna. Ale nedbal jsem a naléhal tak dlouho, až svolil.

- Patrně přes svou prostotu ve vás vytušil budoucího ctitele Caterinina.

- V tušení jste asi silnější vy než on, odpověděl bratr Berengar, ale poslouchejte. Otec Tommaso mne uvedl do její světničky; ležela opravdu nemocna. On pak se vzdálil, neboť jsem mu řekl, že bych s ní chtěl mluvit o samotě. Bez dlouhých okolků jsem spustil: Slyšel jsem o tobě nepěkné věci a přicházím, abych ti domluvil a tebe napomenul, pravil jsem jí. Neříkala nic, jen se posadila na loži, naklonila hlavu, zkřížila ruce na prsou a poslouchala. Slyšel jsem, pravil jsem jí dále, že děláš velké pohoršení svým výstředním způsobem života. Jsi-li mezi lidmi, nic nejíš, aby se domnívali, že zachovááš velmi přísný půst, a aby tě lidé pokládali za opravdovou kajícnici, ale nasytuješ se pak tajně. Také prý dlouho prodléváš v kostele a uvádíš bratry kazatele do špatné pověsti a sebe také, poněvadž se lidé domnívají, že se nemůžeš nasytití rozmluv

s nimi. A co nejhoršího, předstíráš, že se ti zjevuje Pán a že si s tebou dokonce srdce vyměnil. A jistě dobře víš, že není možno, aby dobrý náš Spasitel se zjevoval takové hříšnici. Klameš dobré lidi a dovoluješ, aby tě vyhledávali a uctívali jako svatou, ačkoliv víš, že za živa nikdo svatý není. Nikdo není tak silný jako Samson, nikdo tak zbožný jako David, nikdo tak moudrý jako Šalomoun, a hle, ti všichni klesli a ty se domníváš, že jsi bez chyby a stavíš na odiv své domnělé ctnosti: proto ti připomínám slova svatého Pavla: Domnívá-li se kdo, že stojí, viz, abys ne-
padl. A také věz, pravil jsem jí nakonec hlasem velmi vý-
hružným, že žádný hřích tak přísně nekárá Pán jako pokrytectví a přetvářku. Odpustil cizoložnici, odpustil Petrovi, odpustil lotru na kříži, ale farizeům, hrobům obí-
leným, neodpustil! A při tom stále mlčela a nic neodpoví-
dala. Proč neodpovídáš? dorážel jsem na ni ještě prudčeji, patrně proto, že uznáváš pravdivost mých slov - ale měla bys aspoň dáti najevo, že se stydíš a že hodláš začítí lepší život. Ale i potom zůstala klidna, a když jsem už vyčerpал všechnu svoji zásobu urážek a hrubostí a křičel téměř jako mezkař, viděl jsem, že sklonila hlavu. Myslil jsem, že pláče. Neplakala. Pravila mi tichým, ale pevným hla-
sem: Víím, otče, že jsem veliká hříšnice, a že si zasluhuji vašich výtek. Ale prosím, abyste na mé chyby pohlížel milosrdně. A také vás prosím, abyste se za mne modlil, ubohou.

- Hm, velice jste chybil, bratře Berengare, že jste křičel jako mezkař. Z toho přece poznala, že ji zkoušíte, a proto dělala tak pokornou a vy jste se dal napáliti. Měl jste mluvití úlisně a sladce: viděl byste, co by byla odpově-
děla. Byla by vám řekla, že ti, kteří posuzují služebníky

Boží, činí tak jen proto, že sami nežijí životem dokonalým.
- Mýlíte se, bratře Lazzarino, odporoval bratr Berengar, posuzujete ji a neznáte ji. Měl byste ji viděti. Vyznám se přece v lidech. Jsou věci, které se dají předstírat i a které ne. Měl byste viděti její tvář - čistou, její pohled bezelstný - ne, to se nedá předstírat. Slovem - poznal jsem, že má pravou pokoru. A to mi stačí.

- To je váš dojem, ale ne důkaz. Má-li pravou pokoru, proč je obklopena pořád zvědavci a nadšenci, proč si nezapoví, aby ji neuctívali a nelíbalí dlaždice, na kterých klečela? Proč se vychloubá viděními, která mohou docela dobře býti zjevy přirozenými nebo i klamy ďábelskými, proč neskrývá své extase a netají své posty? Proč nezákáže svým přátelům, aby o ní nemluvili po městě a nevyhlašovali ji za svatou?

- Milý bratře Lazzarino, to jest jistě její přání, aby ji lidé nepokládali za nic jiného než za hříšnici. Ale tak jako vy nemůžete zabrániti lidem v Sieně, aby vás nepokládali za učeného a výmluvného kazatele, když jím jste, tak ani ona nemůže zabrániti, aby lidé, kteří ji soudí nepodjatě podle její zbožnosti, lásky k trpícím, horlivé péče o duše hříšníků, nebyli vzděláni a povzbuzeni jejím příkladem. Jsem si jist, že její ctnost je nepředstíraná a že jednou bude potvrzením i všech mimořádných zjevů jejího života. Ostatně, zajděte si k ní sám a zkoumejte ji svým způsobem, mluvte k ní úlisně a sladce, jste muž učený a zkušený - stěží lze očekávati, že by prostá mantellata, která nemá pražádného vzdělání a dosud byla vedena zpovědníkem vcelku prostoduchým, vám odolala a neprozradila všechnu svoji záludnost. A až vy odhalíte v její duši skrytou pýchu mluvě hlasem tichým, já přestanu věriti

v pokoru odhalenou hlasem mezkářským.

- Nikam nepůjdu, odmítl prudce bratr Lazzarino, nemám k tomu důvodu. Ostatně nic mi nezáleží na ní samé. Mluvil jsem jen proti jejím lehkověrným ctitelům, kteří svým nadšením i ji samotnou uvádějí v pokušení pýchy. A ostatní je mi jasné. Její zjevení jsou ozvěny, její vidění papouškování a ona sama je asi obětí svých sebeklamů. Je to žena!

- Žena, ovšem že žena! To přece není námitka proti pravosti jejích vidění! Je pravda, že žena má od přirozenosti čilejší obraznost a citlivost než muž. Ale Duch svatý se řídí ve svém milosrdném působení právě podle přirozených vloh a darů lidských. *Gratia non destruit, sed perficit naturam*. Právě niternost a citovost ženy přispívá k zvroucnění modlitby.

- Ano, připouštěl bratr Lazzarino, ale to vše je také spojeno s nebezpečím přepjatosti a výstřednosti. Tu je právě důvod k přísné soudnosti. Zásnubní prsten od Krista, výměna srdce s Kristem - to jsou, milý bratře Berengare, příliš výstřední vidění, aby bylo možno je přijímati bez námitek.

- Jenže takové námitky jsou čerpány právě jen z našeho smyslového nazírání a z našeho obvyklého způsobu vnímání. Duše, které byly povzneseny k nazírání věcí duchových, jsou vytrženy z vnímání smyslového. Mají-li vysloviti, co viděly, jsou v nemalé nesnázi. Buď zamlčují, co viděly, a jako svatý Pavel prohlašují, že jejich vidění jsou nevypravitelná a že nepřísluší o nich mluvit lidem, anebo když o nich mluví, musí se vrátiti takřka do našeho způsobu myšlení, které je poznamenáno hmotností a smyslovostí: nám pak se zdá jejich vypravování neuvěřili-

telným. To je tak, jako kdyby slepec na chvíli prohlédl a popatřil na krásy tohoto světa, pak opět oslepna by chtěl ostatním slepcům pověděti, co viděl: musil by své zrakové dojmy převést na dojmy sluchové nebo hmatové, aby jim dal jakousi představu o krásách, jež viděl. Ale to vše by se jim zdálo nepochopitelným a neuvěřitelným. A měli by ti slepci právo pochybovati, že viděl, co jim jest neznámo a nedostupno? A měli by právo říkati, že jejich druh jest obětí sebeklamů? Jistě by bylo správné, kdyby nesoudili o tom, co viděl, podle svých nedokonalých zkušeností, nýbrž jedině podle toho, je-li ten, jenž jim to vypravuje, pravdomluvný a hodnověrný. Jeho ctnost by byla dostatečným svědectvím pravdy.

- Důvtipné přirovnání, odpověděl bratr Lazzarino, ale to není důkaz.

- Pravda může býti i to, co se nedá dokázat.

- Může, ale nemusí.

6.

Druhý den se přišel rozloučiti bratr Berengar, neboť musil pokračovati ve své cestě do Říma. Bratr Lazzarino mu přál, aby šťastně dospěl do svatého města.

- A já vám přeji, odpověděl bratr Berengar, abyste šťastně dospěl do domu mantellaty ve Fontebranda.

- Nejsem tak zvědav, jak se domníváte, odpověděl bratr Lazzarino, a ani nemám kdy konati zbytečné cesty.

Vskutku neměl mnoho času. Vysedával u svých knih, připravoval si přednášky a kázání. S bratřími mluvil jen v rekreaci večerní. Tu a tam některý se zmiňoval o Cate-
rině podle toho, co zaslechl od zbožných osob. Podle nej-

novější zprávy docházeli do domu Caterinina i mladí muži, prý na duchovní porady: mezi nimi i básník Neri di Landoccio a malíř Vanni. Říkají prý jí mamičko a zpovídají se jí ze svých hříchů.

- A když nejsou hodní ti chlapečkové, mamička je jistě tak hodná, že je nenechá za trest klečeti v koutě, smál se bratr Lazzarino. To se rozumí, kdyby se šli zpovídat knězi, dostali by pořádné pokání. Takto se jim jen laskavě domluví a říká se jim moji sladcí synáčkové. To je věru mnohem veselejší náboženství, než jaké se hlásá v evangeliu. Načpak se chvěti posvátnou bází někde u zpovědnice, když lze tíži hříchů svrhnouti příjemnou návštěvou u mladé dívky? Nač se trudit myšlenkou, že není Krista hoden, kdo položil ruku na pluh a ohlíží se zpět? Kdo chce býti christianus, musí zapřít sebe sama a vzít svůj kříž na sebe. To není věru snadné. Ale kdo chce býti caterinatus, udělá si občas menší procházku, trochu si zavzdychá, pomazlí se s matičkou - načpak se vláčet s křížem a bát se pekla! *Christianus est alter Christus*: caterinatus je básník nebo malíř, kterému se nechce býti křesťanem. Bratří se už postarali, aby vtip bratra Lazzarina o caterinatech se rozšířil po městě. A tak brzy se říkalo všem, kdož se stýkali s Caterinou, caterinati! Hle, caterinato, povídali si lidé ve Fontebranda, viděli-li někoho vycházeti z domu Caterinina.

Také se doneslo do konventu bratří menších, že Caterina vykládá novým způsobem některá místa Písma. Když se modlil Spasitel na hoře Olivové: Otče, je-li možno, odejmi ten kalich ode mne, neprosil prý Otce nebeského, aby nemusil trpěti, nýbrž prosil, aby byl odňat kalich dosavadní, kalich utrpení minulého a podán mu kalich nový,

kalich utrpení nastávajícího, po němž nedočkavě toužil, jak patrně ze slov řečených Jidášim: Co chceš učiniti, učiň rychle.

- Vidíte, říkal bratr Lazzarino, toť exegese sublimní, které nenajdete u žádného ze svatých Otců. Očekávám, že bratr Bartolommeo Dominici brzy ustoupí se svého místa a v koleji svatého Dominika bude přednášeti Caterina Benincasa. Potom se tam pohrnou žáci a kolej bratří menších se vyprázdní. Musím už nyní přemýšleti, kam se poději, až nebudu míti žáků. Věřu, nic jiného mi nezbude, než abych se dal zapsat do koleje k bratřím kazatelům.

- A což kdyby vás tam nechtěli vzíti? smáli se bratři.

- Pak, abych pravdu řekl, pravil bratr Lazzarino, zadušuji se jim jako Petr na nádvoří domu Kaifášova, udeřím se v prsa a prohlásím: Já také jsem caterinatus! A kdyby mi ještě nechtěli věriti, prodám všechny své knihy, peníze rozdám chudým. Neboť k čemu jsou mi knihy, když v nich není pravého poučení? K čemu mi studium Písma a svatých Otců, když nemám pravého osvícení?

- Což kdyby ani potom vás nechtěli přijmouti? tázali se bratři.

- Pak věru odejdu z konventu sienského, vyžádám si od generálního ministra dovolení, abych směl žíti v horách jako poustevník a káti se, že jsem mnoho zhřešil v životě čtením zbytečných knih a tak mařil čas určený službě Boží.

- A ani kázání už byste nekonal?

- Nikoli, odpověděl bratr Lazzarino, nač hlásati planou vědu, která srdce nadýmá? Jen prostým venkovanům bych kázal slovo Boží ve vsi pokoře a malým dětem vykládal křesťanské učení. A to se rozumí, že malým chla-

pečkům bych přikazoval, aby hodně dlouho zůstali chlapěčky, a vykládal bych jim, že v Sieně žije jedna světice, které i velcí muži smějí říkati mamičko.

- Ó bratře Lazzarino, říkal otec kvardián, vy jste pravý *ioculator Domini*, šprýmař Páně, jak si nás přál míti svatý Otec náš František!

Jenže bratr Lazzarino přes své šprýmařství míval dosti špatné noci: dlouho nemohl usnouti, ač se před spaním omýval studenou vodou. Ráno se probouzel unaven a míval bolení hlavy po celý den. Přičítal to příliš usilovnému studiu. Chodíval tedy více do zahrady a přihlížel, jak bratr Antonio přerývá záhony, s nichž byla sklizena zelenina, a jak mu mladí novicové pomáhají. Přicházel také po večeri mezi mladé kněze konventu, kteří se rozptylovali veselou, jemu neznámou hrou: vrhali kouli zavěšenou na provaze do řady pravidelně rozestavených kuželů. Kdo nic nesrazil, tomu se smáli a při následujícím vrhu přihlíželi zblízka, tváříce se, že se chtějí naučiti, jak on to dělá. Také se snažili porušiti klid hráče různými radami - jak má stát, jak kouli držeti, jak se nakloniti, jak mířiti: a třeba hráč rady odmítal, leckdy se jim podařilo ho zmásti a propukali v jásot, až bratr Juvenal, který už v tu dobu chodíval spat, s hlukem přivíral okenice své cely na znamení, že ho to ruší.

To bezstarostné veselí přitahovalo bratra Lazzarina: nejraději by se také zúčastnil jejich hry a zapomněl na trudné složitosti ducha: možná, že by pak lépe spal a měl lepší chuť k jídlu. A tak on, kterého měli za šprýmaře, byl člověkem vnitřně truchlivým, který se na veselé lidi díval s jakousi závistí, asi tak, jako nemocný se dívá na zdravé. Divné a trapné míval sny. Buď se mu zdálo, že jest ještě

mladým klerikem a stojí před svými examinátory v koleji bolognské - a nedovede ani slovem odpovědět na jejich přísné otázky. Nebo se mu zdálo, že slouží Mši svatou, dlouho a marně listuje v misálu a nemůže nalézt příslušný mešní formulář. Anebo zase se viděl ve snu ve velké zahradě s obrovskými květy, kde malé děti se houpaly na houpačkách, ale on sám pobíhal úzkostně a hledal, kam by se schoval. A tyto sny bývaly vystřídány jen bolestným stavem mezi bděním a spánkem. V tom stavu měl jednu pocit, že jest rozdělen na dvě bytosti a jako by jeho duchovní já bylo čímsi samostatným a od hmoty těla utištěným. A to tělo mu připadalo jako nemožný a těžkopádný král s tlustým břichem, který leží a nemůže se obrátit. A konečně se obrátí, ale kůže na těle se mu protrhne a počnou mu z těla vypadávati kosti. A bratr Lazzarino ty kosti sbírá, vrací se do zahrady, kde skotačí děti mezi obrovskými květy a zahrabává ty kosti do země, ale nemůže se ani na jednu podívat - zbývá mu již jen jedna, je to žebro, je hrozně ošklivé a nemůže pro ně najíti místa, kam by je zahrabal - konečně najde pod jedním keřem bibli, velikou knihu, otevře ji na místě, kde se vypravuje o stvoření ženy a tam čte velikými písmeny napsáno: ŽEBRO - naslínuje prst a toto slovo vymazuje slinami, ale marné jest jeho úsilí, stále je tam napsáno: ŽEBRO. A jakési obludy se náhle vynořují, rozšklebené a děsivé a jedna z nich se podobá bratru Berengarovi, chechtá se a ukazuje prstem do knihy, kde jest psáno: ŽEBRO! A tu se probudil zpocen na celém těle a počal si zvolna uvědomovati, že to není skutečnost, nýbrž sen. I umínil si, že požádá bratra Egidia, aby mu poradil nějaký lektvar pro lepší spaní. A bratr Egidio mu přinesl

odvar z kozlíku. Bratr Lazzarino jej vypil před spaním, ale zase nespál. Vstal, rozžehl lampu, přecházel po cele a pokoušel se vysvětliti si svůj stav: to již mnohokrát mu pomohlo z různých obtíží duševních: vyjádřiti v pojmech, co prožíval jako bolest nebo zmatek, najít jméno pro to, čím trpěl. A nalezl-li to jméno, tíseň zmizela, neboť ji umyslí. Ano, umyslí, umrazil a umrtvil ji nezlomnou důsledností svého myšlení. I nyní se mu zdálo, že se již dobírá záhady své bezesnosti - člověk jest bytost duchovně tělesná, tak si uvědomoval - a základem jeho klidu jest určitá rovnováha prvku duchového a hmotného. Příliš zaměstnávám ducha a málo zaměstnávám tělo. Co se přidá duchu, ubírá se tělu a výsledkem jest nesoulad. - Měl bych snad pomáhati při zalévání kapusty? tázal se sám sebe. Či hráti s bratry koulí?

Ne, není důstojno magistra posvátné bohovědy, aby pomáhal bratru zahradníku nebo aby se vystavoval posměchu mladých mužů.

- Snad bych mohl konati nějaká tělesná cvičení v cele nikým nepozorován. Dáti tělu, což jeho jest.

- Snad mnoho jím? napadlo mu dále. Snad dávám tělu více, než jeho jest - a není to pak duch, jenž je přesycován, nýbrž tělo.

- Proto ti nechutná, pravil mu pojednou vnitřní hlas, poněvadž jíš příliš mnoho a nic si neumíš odeprít. Jsi mnich, ale bez askese. A proto ani nemáš pravého osvětlení. Máš jen chladnou vědu. Myslíš si, že pěstuješ ducha, a zatím živíš jen pýchu. Tvůj život: nácipávání ducha a nácipávání žaludku. Přednášíš a kážeš. A kromě toho tě nic nezajímá než dobré jídlo a pohodlné lože. Do chóru nechodíš. Ovšem, máš dispens, poněvadž jsi magister. Po-

svátné hodinky odříkáváš jen narychlo a bezmyšlenkovitě. K nejsvětější oběti přistupuješ bez příprav a bez zbožného zanícení. Pohrdáš extasemi Caterininými - a co tvůj chlad a tvá lhostejnost po přijetí Těla a Krve Páně? Zamával rukama, jako by chtěl násilně zapuditi tyto myšlenky, které se mu nedařilo vpraviti do rámce pojmového myšlení. Zhasil světlo a opět se vrhl na lože s hlavou otupělou marným úsilím. Ale spánek nepřicházel.

- Přeji vám, abyste dospěl šťastně do domu ve Fontebranda - zdálo se mu, že slyší bratra Berengara.

Vyskočil s lože a opět přecházel celou, ale světla už nerozsvěcoval. Otevřel okno cely, aby se osvěžil čerstvým vzduchem. Odkudsi z dále zazněl zvon: u svatého Domnika zvonili k matutinu. Vzpomněl si na magistra Bartolommea.

- Bdím a modlím se za vás stále, až zvoní k matutinu, tak mu říkala Caterina, a kdybyste měl dobré oči, viděl byste, jak já vás vidím každého zvláště, kde jste a co děláte.

Ale nebyla to již jen vzpomínka: byla to pojednou skutečnost: bratr Lazzarino slyšel tichý, jakoby láskou prochvělý a smutkem zastřený hlas:

- Bdím a modlím se za vás stále - bdím - a vidím každého z vás . . .

Bratru Lazzarinovi se zarazil dech - ta neznámá, pro kterou měl jen pohrdání a posměch, bdí a vidí. I bratra Lazzarina vidí. Vidí i jeho nitro, jeho pusté a jen pýchou nadmuté srdce: vidí muže, kterého lidé chválí pro jeho učenost a výmluvnost - a který před Bohem není nic - muže, který vykládá o ctnosti pravé a nepravé, ale sám nemá ctnost žádnou, protože nemá pokoru. A ten muž měl by věděti a stále na paměti míti, co říkal svatý Otec

František: každý člověk má jen takovou cenu, jakou má před Bohem.

- Bdím a vidím -

Bratr Lazzarino si zacpal uši. Ale hlas mu zněl tím neodbytněji: - Bdím a vidím každého z vás -

- Ne, ne! vykřikl a počal se pěstmi bušiti do hlavy. Nic nevidíš, nic nevidíš! Dábel tě omámil, abys mohla mámiti jiné. Nic nevidíš - syčel, skřípaje zuby, a já ti dokáži, že nic nevidíš, nikdo nic nevidí, odstup, směšný přízraku, dočkej rána a já ti ukáži, že všechno je pouhý klam - mám ještě hlavu jasně myslící, nepoddám se přece hloupé noční myšlence - ach, to je zlořečené podnebí: ty drsné a studené noci podzimní - ach, Piso, má krásná Piso na březích Arna, provívaná západním vánkem, jenž přináší vlhost moře a tichý spánek!

Bylo již k ránu, když konečně usnul. A spal neklidným a třeštivým spánkem, v němž sen nahrazovala úporná bolest hlavy. A když už slunce v plné záři stálo na obzoru, vstával malátný a jako zlomený. Teprve když se omyl na celém těle množstvím studené vody, pocítil trochu svěžesti a sestoupil do chrámu, aby v příční lodi sloužil Mši svatou. Pokřičoval se a začal modlitbu stupňovou:

- Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui laetificat iuventutem meam. A tak přistoupil k oltáři Boha, jenž měl býti jeho potěšením od dnů mladosti.

7.

- Já tě přemohu, já tě přemohu, drtil bratr Lazzarino slova mezi zuby, když vystupoval do svahu, na němž stál

konvent svatého Dominika. S odhodláním sveřepým zaklepal na dveře cely magistra Bartolommea. To odhodlání bylo výsledkem jeho úvah, jimiž se obíral od rána: Zdálo se mu asi nezbytným viděti Caterinu, viděti ji, jak jest, neboť jen tak se mohl zbaviti přeludného pocitu, že jest mu blízka v bezesné noci a vidí do jeho nitra. Jen tak se podaří odhaliti ji jako bytost bezvýznamnou, nemocnou a ošálenou a připraviti se k dalším útokům, jež hodlal podnikati v přednáškách i kázáních proti nepravé zbožnosti.

Bratr Bartolommeo se podivil, když ho bratr Lazzarino požádal, aby ho doprovodil do příbytku Caterinina. Věděli v konventu svatého Dominika, jakého odpůrce mají v bratru Lazzarinovi. Nepopírali ani, že co říká ve svých kázáních, je vcelku pravda, ale nepřipouštěli, že by se to mohlo vztahovati na Caterinu. A proto také neodpovídali na jeho útoky, jsouce přesvědčeni, že nejlepší obranou bude naprostá nevšímavost. A řekl-li bratr Lazzarino: - Ať se škrábe, koho svrbí, říkali si, že nemají příčiny se škrábati a utvrzovati někoho v domněnání, že jsou vinni a že kazatel v San Francesco má ve všem pravdu.

- Nepřicházím, abyste mi vypravoval nové věci o Caterině, pravil bratr Lazzarino, jest více než dosti toho, co se o ní denně dovídám. Ani ji nechci zkoušeti jako bratr Berengar Arzocchi.

- Já vím, co chcete, odpověděl bratr Bartolommeo, chcete s ní mluvit, abyste z jejích slov usoudil, že není osobou tak zbožnou, za jakou se vydává, a že je obyčejnou bludačkou. Ale jsem si jist, že poznáte opak toho. Ale netrapte ji tuze, právě dnes má svátek. Dnes je dvacátého pátého listopadu, den svaté Kateřiny Alexandrijské. Po-

čkejte chvíli, zajdu k bratru Tommasovi a vyžádám si dovolení k návštěvě.

Zanedlouho se vrátil se zprávou, že bratr Tommaso ochotně dává svolení.

- Já sám mám jen radost, že si přejete vidět Caterinu, pravil bratr Bartolommeo, oblékáje si černý plášť, neboť jistě změníte své smýšlení o ní.

Ale bratr Lazzarino mlčel. Cestou do Fontebranda mluvil s bratrem Bartolommeem o všedních věcech, aby neprozradil svých úmyslů.

A oba mniši sestupovali od San Domenico po hrbolaté cestě do údolí, jež se podobalo veliké míse, naplněné až po okraj hnědým proutím rév a zprohýbaným větвовým fíkovníků a oliv. Na dně několik domků mezi cypřiši. Cesta vústila v široké a dosti příkré schodiště z pálených cihel zatáčeující se vpravo podél zahradní zdi, přes niž přeplývalo schnoucí révoví. A tak dospěli do Contrada dell'Oca, mezi domy se střechami sluncem odbarvenými, se zelenými okenicemi v bledě růžových průčelích a mezi otevřené kůlny barvířů a jirchářů, kde byly na deskách napjaty velké hnědé kůže. Na konci uličky, trochu stranou, byla asi kašna, neboť se odtud ozývaly veselé pokřiky a popěvky žen, které tam nabíraly vodu do svých měděných džbánů. Z pootevřených kuchyní vycházela vůně hořícího révoví a jedlových šišek.

Stanuli před domkem, jehož první patro do ulice bylo přízemím, neboť jeho dvorek se prudce svažoval do údolí. Zaklepali a vešli.

Uvítala je ta, kterou chtěli navštívit. Uvedla je do nízké a šeré jizby s cihlovou podlahou. V rohu visel kříž a před ním hořela olejová lampička. Nebylo ani valně kam se

posaditi. Bratr Lazzarino usedl na truhlici u zdi a bratr Bartolommeo na lavici proti němu. Caterina se posadila na zemi k nohám bratra Lazzarina.

Chvíli bylo ticho. Bratr Lazzarino pozoroval Caterinu. Vypadala jinak, než když ji viděl v extasi. Byla bledší a obličej se nezdál tak široký. Měla asi zvyk nakláněti hlavu na stranu - ale to jen, pokud nemluvila. Oči měla sklopeny a usmívala se něžným, sotva znatelným úsměvem, který jako by vyvěral z okoušení vnitřní, nevýslovné sladkosti, lidem neznámé. Úzké, pravidelné rty lnuly k sobě jako dva růžové lístky, jež se dochvěly v tichém vánku: slova modlitby, kterou asi přerušila, zanechala na nich nadzemský půvab.

Zdálo se, že bratr Lazzarino jest zaujat ne svými otázkami, které si už doma připravil, nýbrž něčím bezprostředním a určitým, co bylo v protikladu k jeho pomyslnému obrazu zbožné dívky, která v jeho představách byla jen zosobněním zbožnosti nepravé. Seděl jí nyní tvář v tvář - ale byla jiná, než ji vídával v duchu, když proti ní, neznámé a nejmenované, metal šípy svých kritik. Byla prostá, tichá a líbezná. Ale jak se mohla k němu přiblížiti s takovou silou v noci, kdy nemohl spát? A tu se mu zdálo, že byl vskutku oblouzen, nic jiného než oblouzen. Dívka, jež seděla před ním, byla cizí jak jeho dosavadní představě, tak noční vidině, jež s takovou úporností vnikala do tajů jeho srdce.

Bratr Bartolommeo pozoroval je oba napjatě. Mlčení bylo již nadměrně dlouhé. A bratr Lazzarino se hleděl rychle vzpamatovati ze svého počátečního zmatku. Přetřel si čelo rukávem - a tu opět se cítil sám sebou, mužem, který si je jist převahou ducha.

- Slyšel jsem mnoho o tvé svatosti, pravil konečně bratr Lazzarino, a vím, že ti Pán dal mnoho osvětlení a naučil tě dokonce vykládati Písmo. Přišel jsem tedy v naději, že uslyším z tvých úst slovo poučení a povzbuzení v duchovním životě.

- A já jsem slyšela o vaší učenosti, odpověděla Caterina, vy jistě znáte Písmo dokonale, když je denně vysvětlujete a poskytujete tak duším živného pokrmu a jistě jste sem přišel, abyste i mne poučil a posilnil. A prosím, abyste tak učinil.

- Náš výklad Písma svatého se nemůže odchylovati od výkladu Otců. A proto nevím, co bych ti více mohl pověděti, než říkají svatí Otcové. Ale doslechl jsem se, že tobě zjevil Pán pravý smysl některých svých slov. Pověděl ti, že jeho modlitba: Otče, odejmi ten kalich ode mne, nebyla prosbou, aby byl odňat kalich utrpení nastávajícího, nýbrž prosbou o odnětí kalichu utrpení dosavadního. Avšak svatí Otcové vysvětlují tato slova Páně vždy v tom smyslu, že Spasitel se modlil jako pravý člověk, který podle své lidské přirozenosti se bál smrti, aby dal příklad těm, kteří se bojí podobně, že nemají zoufati, nýbrž podrobovati se vůli Otce nebeského.

- Slova Páně jsou tak bohatá smyslem, odpověděla Caterina, nepozvedajíc hlavu, že každý v nich může nalézt posilu své duše podle své potřeby. Ti, kteří jsou slabí, nalézají v jeho slovech posilu své slabosti. Ale je třeba, aby i silní a dokonalí našli v jeho slovech utvrzení své síly a dokonalosti. A to není jinak možno než výkladem o odnětí kalichu dřívějšího a podání kalichu nastávajícího. Lépe jest vykládati slova Páně dvojím způsobem, než jediným, poněvadž tak mají užitek všichni, ne pouze někteří.

- Ano, to připouštím a připustil bych i jiné výklady podobné, ale chtěl bych se tě tázati, jak můžeš věděti, že to byl opravdu Pán, jenž tě poučil a že ona vidění a zjevení, která míváš, nejsou klamem ducha zlého? Je přece známo, že svatí se báli, aby nebyli oklamáni ďáblem, jenž, jak praví apoštol, se proměňuje v anděla světla?

- Prosila jsem Pána vroucně, aby mne naučil rozeznávati vidění pravá od nepravých. Řekl mi: Mohl bych tě vnuknutím poučiti, které vidění jest pravé a které nepravé, ale to by prospělo jen tobě a nikoliv jiným. Věz tedy, že tak učí i ti, které já jsem vyučil: vidění moje počíná hrůzou, ale stává se stále bezpečnějším; počíná hořkostí, ale stává se stále sladším. Vidění protivníkovy jsou naopak z počátku líbezná a sladká, ale postupně se proměňují v hořkost a děs. Tím se liší i cesty mé od cest jeho. Cesta pokání a přikázání mých jest z počátku strmá a obtížná, ale čím dále kdo po ní kráčí, tím se mu stává snadnější a milejší: kdežto cesta hříchu se zdá na počátku příjemnou, ale čím dále kdo na ní pokračuje, tím se mu stává trpčí a trapnější. A potom mi řekl Pán: Ale chci ti dáti ještě jiné znamení, jistější a neomylné. Já jsem Pravda a proto z mých vidění pochází vždy větší poznání pravdy. Duši jest třeba, aby poznala pravdu o mně i o sobě, neboť z toho poznání se učí mne ctíti a sebou pohrdati. Z mých vidění se duše učí pokoře. Z vidění protivníkových však pochází pravý opak. Protivník jest totiž otec lži a kníže všech synů pýchy, neboť nemůže dáti nic jiného, než má sám. A proto z jeho vidění duše se stává domýšlivou a sebevědomou a nadýmá se pýchou. Budeš-li vždy dobře zpytovatí sebe samu, poznáš, odkud pochází vidění, zdali z pravdy, nebo ze lži. Pravda totiž činí duši pokornou, lež však pyšnou.

- Ano, to je správné, odpověděl bratr Lazzarino, pokora jest znamení pravdy a základ všech ctností. Avšak lépe jest pokoru mít než o ní důvtipně rozmlouvat.

- Ano, odpověděla Caterina.

To ano bylo nečekaně prosté. Byl to únik před výzvou, již obsahovala poslední jeho slova? Tušila dívka, že je v nich nástraha? Ne, zdálo se mu, že je příliš prostá, aby vědomě dovedla obrátiti ostří proti němu. Netušil ještě, že je odhalen. Do dlouhé pomlčky zazněl Angelus. Vysvobozující hlas zvonu.

- Jest již pozdě, pravil bratr Lazzarino, přijdu opět ve vhodnější hodinu.

Vstal a chystal se k odchodu. Caterina jej vyprovodila až na práh domu. Tam poklekla před ním prosíc o požehnání a odporoučejíc se do jeho modliteb. Učinil nad ní poněkud nedbalý kříž a jak slušnost žádala, řekl:

- Modli se i za mne, sestro má.

A odcházel poněkud zmaten. Co dívka říkala, nebyly věci nemoudré. Ale mohla to býti naučení, která slyšela od zpovědníka. Tedy opět věci slyšené a odvozené. Ale nemohl upříti, že její slova působila dojem upřímnosti a pravdivosti. Nic nebylo v jejím chování ličeného. O její opravdové oddanosti k Bohu nelze pochybovati. Ale to její ano? A ta moje náhlá neschopnost dále strážiti léčky? Bratr Bartolommeo se loučil na rozcestí. Upřel na bratra Lazzarina tázavý pohled.

- Děkuji vám, řekl mu bratr Lazzarino.

- Já vám také děkuji, řekl bratr Bartolommeo, že jste navštívil Caterinu. Způsobil jste jí radost.

Ale bratr Lazzarino jen mávl rukou.

Když se vrátil do své cely, počal mysliti na přednášku

zítrejšího dne. Usedl k polici s knihami, bral jednu po druhé do ruky a listoval. Knihy - knihy - věda - poznání - neznal dosud nic většího, než znamenala tato slova. A neznal jiné blaženosti, než která vyplývala z převahy ducha, jak ji ukazoval na katedře a na kazatelně.

Vzal kus papíru a napsal několik myšlenek. Zdály se mu nicotné a otřelé. To nebylo, co by chtěl říci. Bylo třeba nového pojetí, nového způsobu výkladu - ale v duši bylo bezútěšně prázdno. Odstoupil od knihovny a řekl si, že bude lépe, půjde-li spát a raději ráno si přivstane a s jasnou myslí sestaví svou přednášku.

- A což, nebudeš-li spát? napadlo mu pojednou. Zazní-li opět zvonění k matutinu a ozve-li se opět hlas: Bdím a a vidím vás všechny -

Ne, vždyť to přemohl. Viděl Caterinu. Obyčejná zbožná dívka, kterou v duchovním životě vede zbožný zpovědník. Dívka s živou obrazností. Občas nemocná. Nic významného. Nač na to mysliti? Nejlepší bude spát - jen budeš-li spát?

- Dám si nohy do studené vody, řekl si, to stáhne krev z hlavy a bude dobře. To pomůže.

A ku podivu, usnul a spal až do rána: zvon matutina ho neprobudil. Ale když vstal s lože, cítil se nespůj. Jakýsi smutek ho skličoval, smutek, jakého nikdy předtím necítil. Oblékl se a chtěl opustiti celu. Vtom se mu vyronily z očí slzy. Setřel je hněvivě. Ale slzy vyhrkly znovu a to s větší ještě prudkostí. Rozvzlykal se a marně se snažil utlumiti vlny štkání, které mu stoupaly do hrdla. Přecházel po cele, chvílemi se opíral o zeď vápnem vybělenou.

- Absurdum! vykřikl a prudkým pohybem setřel slzy.

- Co to jen může býti? tázal se pojednou sám sebe. Zafal

zuby a začal rozbíratí svůj stav. Jsem snad vskutku nemocen? Nic mne přece nebolí. Či jsem usnul nějak nena-dále a zapomněl jsem si nasaditi svou čepičku? Ano, to je možné, jsou již chladné noci. Je listopad a blíží se prosinec. Jsem asi poněkud zachlazen. Duše lne k tělu a tělo lne k duši. Duše a tělo tvoří jednotu hypostatickou. Nevinnost tělesná uvádí i duši do stavu truchlivosti. Ale proč ten nesmyslný pláč? Pláč, kterého nemohu zdolati? - Ten den nesloužil bratr Lazzarino Mši svatou a odřekl přednášku. Dával si po celý den tisíce otázek a hledal vysvětlení svého smutku.

- Nezemřela snad náhle má matka? Nebyl můj bratr zabit v boji?

Tak a jinak podobně se ptal bratr Lazzarino sám sebe. A byly to otázky marné a ještě marnější odpovědi, které si na ně dával. Tak minul den, až se zšeřilo v cele.

A tu si vzpomněl, kde byl včera v tuto dobu. Viděl svět-ničku, kde stále hořelo světlo před křížem, a u svých nohou na rohožce, pokrývající cihelnou dlažbu, viděl štíhlou a bledou dívku, pronášející tichým a pevným hlasem: Ano.

- Ano, bratře Lazzarino, lépe jest míti pokoru, než o ní důvtipně rozmlouvati. Což jsi nepronesl rozsudek sám nad sebou? Nejsi to ty, jenž důvtipně rozmlouváš o všech ctnostech a žádnou nemáš? Ano, máš vědu, ale to je věda rozumu, ne srdce. To je věda, která neprýští z živého spojení s Kristem. On je pravda, a ti, kteří ho hledají, nalézají pravdu, pravdu o něm, i pravdu o sobě. Kdybys měl pravou vědu, věděl bys, že on je vše a ty nejsi nic. A sloužil bys jemu, ne sobě. Všecka tvoje učenost, výmluvnost a horlivost - není-liž ve službách sebelásky? Jen proto

studuješ, přemýšlíš a bádáš, aby nebylo nad tebe, aby tě všichni pokládali za nejmoudřejšího, aby tě chválili a aby tě ctili. To je tvůj život, ubohý otroku sebe samého. Jak bídnému pánu sloužíš! Domníváš se, že máš poznání, ale chybí ti poznání nejpotřebnější - poznání sebe samého. A snad ani to ti nechybí - neboť ty se znáš - ale nechceš se znáti, nepřipouštíš si vůbec tu myšlenku, že tvé srdce je plno prázdné pýchy. Co máš, abys toho nebyl obdržel - a pakli jsi obdržel, proč se vychloubáš, jako bys toho nebyl obdržel? Vše, co jsi, a vše, co máš, jsou dary Boží. Ani o jediném vlasu své hlavy nemůžeš říci, že bys ho nebyl obdržel od Boha.

A ten, jenž ti všechno dal, může ti také vše odníti. Dnes jsi zdrav, a zítra budeš nemocen. Dnes jsi živ, a zítra budeš mrtev. Co potom ti prospěje tvá věda a tvá pýcha, na čem jediném bude pak záležeti - podle čeho tě bude věčný soudce souditi - ne podle toho, kolik věcí jsi znal a kolik knih jsi přečetl, ale jen a jen podle toho, s jakou opravdovostí a láskou jsi mu sloužil . . .

- Ano, řekla dívka. A tys už nevěděl, co říci dále. Tam se zastavilo tvé myšlení - ano - jak veliké to slovo, jak strašné to slovo: sobě říkati ano a Bohu ne: toť tvůj život, bratře Lazzarino da Pisa, tvá vina a tvůj blud: a toto ano sebe-lásky musíš obrátiti v ano lásky: sobě říci ne a Bohu ano - ano - ano -

A čím více si uvědomoval všechny tyto věci a čím hlouběji pohlížel do svého nitra, tím více se uklidňoval - jako když dítě, které plakalo na prsou matčiných nebo na klíně otcově, konečně vzhledne, a vidí, že oči, které miluje, se usmívají.

A rozradostněn náhlým poznáním, usušil bratr Lazzarino

své slzy. Neměl již jiné touhy než viděti opět Caterinu, vyznati se jí ze všeho a prositi za odpuštění, že se odvážil souditi tu, která po příkladu svého Mistra žila v pokoře a chudobě.

A druhý den ráno za pozdního svítání listopadového zaklepal bratr Lazzarino na dveře domu Caterinina. Sama mu přišla otevřít, jako by ho čekala a vrhla se mu k nohám. I bratr Lazzarino poklekl. I nezbylo jí než prositi ho, aby povstal a vstoupil dovnitř. A když ho vyzvala, aby se usadil na truhlici, odmítl, neboť mu připadalo, že by seděl na katedře. Posadil se na zem na rohožku vedle Cateriny.

- Přicházím, abych tě prosil za odpuštění, má sestro. Poznám s milostí Boží, že jsem tě soudil nespravedlivě. Urážel jsem tě a posmíval jsem se těm, kteří tě milují.

- Modlila jsem se za vás, otče, a věděla jsem, že dobrý Pán mne vyslyší.

- Děkuji ti, řekl bratr Lazzarino, a nové slzy mu vytryskly z očí, ale tentokráte to byly již slzy štěstí.

- Byl jsem k tobě nespravedliv a vím nyní, proč. Neměl jsem lásky. Kdo nemiluje, nemůže býti spravedliv. Zapomněl jsem na slova Písma: Spravedlnost a láska se políbily. A nyní vím, že jako Tvůrce, tak ani tvorové nemohou žít bez lásky.

- Ano, otče, i já to vím. A vím také, že duše se vždy připodobňuje tomu, co miluje. Miluje-li věci nižší, připodobňuje se věcem nižším, poníží se a upadá v truchlivost a zmatek. Avšak miluje-li věci vyšší, povznáší se a přibližuje se svému Tvůrci a nalézá štěstí a klid. Nemůže uspokojiti člověka, co jest pod člověkem: nebyli jsme stvoření, abychom pojídali prach.

- To vše jsem věděl, má sestro, a hlásal jsem to lidem, ale neřídil jsem se podle toho.

- Ano, jest třeba, abychom vešli do cely sebepoznání. Jednoho dne mi pravil Pán: Mnozí žijí v cele, ale duchem přebývají jinde. A za ty zvláště jsem si umínila prositi Pána. Pane můj, volala jsem k němu, tys zranil mé srdce láskou k tobě, abys mne uchoval čistou a tobě milou. Ach, kdyby zaslepení ubožáci, kteří tě nemilují, jen na okamžik okusili tvé lásky, jistě by ihned se odřekli sebelásky a spěchali by píti z pramene tvé dobroty. Pane, proč je nepřitáhneš k sobě? Proč jsou tak pošetilí, že nepoznávají tvých dobrodiní? A dále jsem se ptala: Proč člověk sám není schopen se spasiti a proč jen ty jediný ho můžeš zachrániti? Jsi-li ty, Pane, jediná cesta a jediná brána, jež všem se otvírá, proč tvoji synové nepřicházejí k tobě? Je to ovšem jejich vina - ale proč je to tak? I bála jsem se, otče, že moje otázky jsou příliš smělé a že pro své hříchy ani nezasluhuji, aby mi Pán na ně odpověděl. Ale on mi pravil: Chci ti to zjeviti: uvádím všechny lidi na dobrou cestu, ale když jsou v polovici, unavují se a hledají odpočínutí na měkkém loži sebelásky. Domnívají se, že kdyby setrvali ve svých prvotních předsevzetích, musili by ještě dlouhá léta vláčeti nesnesitelné břemeno: jsou zbabělí a příčinou toho jest, že láska v nich pohasla. I řekla jsem Pánu: Je-li tomu tak, vím již, co učiním: sváži všechny hříchy, slabosti a nevěrnosti lidské ve velikou otep, vložím si ji na ramena a ponesu ji k trůnu tvého nekonečného milosrdenství. Ale ihned jsem se zalekla své opovážlivosti a zdálo se mi, že slyším slova: Ó bídná duše, jak se opovažuješ povznésti svůj pohled k Bohu? Kdo jsi ty, a kdo jest Pán? A Pán mi odpověděl:

Já jsem ten, který jsem, a ty jsi ta, která nejsi. A tak dlouhé noci jsem prosila Pána za spásu všech lidí a říkala jsem mu: Chci, Pane, abys ty měl vše a tvůj nepřítel nic. A přála jsem si pohřžiti se v samotný jícen pekla, a tak jej uzavřít, aby již nikdo se tam nezřít.

- Této tvé veliké lásce k duším i já vděčím za milost, které se mi dostalo od Pána, pravil bratr Lazzarino. I já jsem náležel k oněm bloudícím ubožákům, kteří zemdleli na poloviční cestě. A tys mi pomohla poznati sebe sama.

- Sebeláska jest, otče můj, příčina všeho zla a zkáza každého dobra. Duše musí poznati svoji nicotu. Duše, která poznává, že vše dobré a krásné má od Boha, oddává se mu cele a slouží mu ze všech sil. A toto poznání jest poznání lásky a stává se den ze dne jasnějším a přetvořuje takřka duši v Boha, a to tak, že její paměť a její myšlení nemohou míti jiného předmětu kromě Boha. Věci stvořené a sebe vidí duše taková jen v Bohu. Jen v Bohu vzpomíná na sebe a na jiné jako ten, jenž se ponoří pod vodu, která ho obklopuje. A mimo vodu nic nevidí, nic necítí a ničeho se nedotýká: a vnější věci nemůže viděti leč skrze vodu a ne jinak.

- Bůh jest nejvyšší Dobro, pravil bratr Lazzarino, tak hlásají všichni učitelé posvátné bohovědy - i já jsem tak učil. Ale nyní vím, že toto poznání zdaleka nestačí. Jest třeba ještě dalšího poznání - toho jsem byl dalek: že totiž Bůh jest dobro jediné.

- Ano, otče můj, *tutto passa*. A proto musíme svléci se sebe a odvrhnouti vše, co pomíjí, a obléci Ježíše Krista ukřižovaného. Jak dítě se živí mlékem mateřským, tak i duše, která miluje Boha, žije z Krista ukřižovaného a kráčí v jeho šlépějích, zřiká se útechy světa a snáší trpě-

livě křivdy, pronásledování a posměch. A Pán ji utvrzuje v lásce, takže pokládá za bláto vše, co není ovocem kříže Kristova.

- Mnoho jsi za mne prosila, sestro má, a tvé modlitby byly vyslyšeny. Nyní víš, že chci začít nový život. Ale nechci ani krok učiniti bez tebe.

- Nemohu vám dávat rady, otče můj, Pán sám vás povede na cesty pravé. Přála bych si však viděti vás dobrým synem svatého Františka. A proto se rozpomeňte na to, co znamená váš hábit, vaše bosé nohy a co znamenají tři uzly vašeho cingula. Uvažte naučení, které Otec váš svatý František dával svým synům, zvláště když k nim mluvil o pokoře. V lásce, již jest Bůh sám, prosil své bratry, kteří kázali, modlili se a pracovali, aby ve všech věcech se pokořovali, nechlubili se, nebyli samolibí, ani v nitru se nevyvyšovali pro své dobré řeči a skutky, ani ne pro dobré, jež Bůh v nich a jimi snad mluví nebo činí, jak také Pán praví: Z toho se neradujte, že se vám podávají duchové. A prosil je také, aby jen jedním se chlubil, svými slabostmi a tím, že denně nesou kříž Pána Ježíše Krista.

- Pros za mne, sestro má, i dále, abych se neuchýlil od svých předsevzetí a věrně sloužil Pánu jako opravdový bratr menší.

Bratr Lazzarino vstal se země. Caterina poklekla a prosila o požehnání. Tentokrát ji neodbyl ledabylým křížem; s vroucností a láskou učinil nad její skloněnou hlavou znamení spásy.

Vyprovodila ho ke dveřím a podala mu ruku na rozloučenou. A bratr Lazzarino spatřil, co jen málokomu dopřáno bylo spatřiti: na prstě té ruky zářil zlatý prsten, do

něhož byl zasazen veliký diamant mezi čtyřmi perlami - diamant víry a perly čistého úmyslu, čisté myšlenky, čistého slova a čistého skutku. Posvátná bázeň pronikla jeho srdce v té chvíli. Sklonil se a políbil zbožně prsten.

Ve dveřích se ještě obrátil a zašeptal:

- Mamičko - budu ti říkat mamičko, neboť svou modlitbou jsi mne znovu zrodila.

Z ranní mlhy listopadové se vynořilo slunce a rozlévalo svou zář do ulic, jimiž se vracel bratr Lazzarino do konventu. Večer toho dne usedl bratr Lazzarino ke stolu a počal psáti list generálnímu ministru bratří menších Tomasu Frignanovi:

- Vám, ctihodný a nejdůstojnější Otče, poroučím se, já nehodný syn svatého Otce Františka s důvěrou, že budete list tento čísti v lásce Spasitele našeho, jenž pravil o sobě, že jest pastýřem dobrým a zná ovce své. A proto i já nehodný nemohu déle tajiti před Vámi, že nejsem takový, za jakého jste mne pokládal, svěřiv mi důležitý úřad v konventu sienském a v listu ustanovovacím vzdal mým schopnostem a vědomostem chválu, která mne oblažila, ač jsem jí nikterak nezasluhoval. Podle Vašeho přání jsem tři léta zastával svěřený mi úřad mistra posvátné bohovědy a úřad kazatele v chrámu svatého Františka v Sieně. Ale poněvadž jsem při tom dbal více své slávy a nikoliv prospěchu duší, musím vyznati Vám, ctihodný Otče, že jsem nevykonal, co jsem vykonati měl, a nadto i vlastní spáse své těžce škodil. Avšak Spasitel náš, jehož milosrdenství nemá konce, ustrnul se nad mou zaslepeností a dal mi svou milostí poznati cestu pravou. Naplnilo se na mně, co Otec náš, svatý František, předvídal o bratřích, kteří se věnují vědě a zapomínají zdokonalovati se v lásce,

a s bolestí myslil na to, že mnozí bratři budou vynakládati ve dne i v noci všechnu snahu a práci pro vědu a že se tím zpronevěří svému povolání, svaté a zbožné modlitbě. I bál se o ně, že v dnech odplaty budou míti ruce prázdné a že přijde na ně soužení, kdy knihy nebudou k ničemu a budou pohozeny po oknech a koutech. A také mi dal poznati Pán, že srdce mé příliš přilnulo k pohodlí, měkkému loži a dobrému jídlu a že jsem se zpronevěřil nevěstě své, svaté paní Chudobě, již jsem se zasvětil slibem: nyní vím, ctihodný Otče, že jen ten, kdo jest jí věren, může, i když ještě na zemi dlí, s anděly v nebi obcovati a v okamžiku smrti odloučen od všeho ke Kristu jíti. A poněvadž Pán přikazuje vyloupnouti a odvrci oko, pohoršuje-li nás, a podobně i ruku odtíti, vidím i já, že jest nezbytno, abych se odřekl všeho, co mne odlučovalo od lásky Kristovy.

A tak chci ukázati, že dobře rozumím svatém Otcí Františkovi, jenž praví, že kdo chce vystoupiti k nejvyššímu vrcholu chudoby, musí se zřici nejen moudrosti světské, nýbrž v určitém smyslu i zdatnosti ve vědách, aby tak mohl podle slov žalmistových vejíti v mocnost Páně a vrhnouti se nahý v náruč Ukřižovaného. Neboť kdo podržuje v tajích svého srdce poklad vlastního smyslu, nezříká se úplně statků tohoto světa. Proto si také přál svatý náš Otec, aby učenec, vstupující do řádu, ho napřed poprosil: Hleď, bratře, já jsem žil dlouhý čas ve světě a svého Boha jsem vpravdě neznal. Proto tě prosím o celu, vzdálenou hluku světa, kde bych mohl o svém minulém životě přemýšleti, ve své rozptýlenosti se usebrati a věci své duše uspořádati.

A proto i já Vás prosím, ctihodný Otče, abyste mne zpros-

til úřadu magistra posvátné bohovědy v koleji svatého Františka v Sieně. A rovněž abyste mi dovolil opustiti konvent svatého Františka v Sieně a odejít do poustevny v San Colombaio na Monte Amiata, kterou bych neopouštěl, leč abych kázal lidu v okolí a vyučoval malé děti pravdám svaté naší víry. A také abyste mi dovolil prodati knihy, kterých dosud jsem užíval, až na některé, jichž v budoucnu bych nemohl postrádati, a také abyste mi ze všech ostatních věcí dovolil ponechat si jen dvojí hábit. A konečně abyste mi dovolil z peněz, které budou za knihy strženy, koupiti věci, kterých, jak myslím, budu v oné poustevně potřebovati, a zbytek rozdati chudým. V důvěře, že mi neodepřete, ctihodný Otče, žádnou z těchto proseb, jež se odvažuji Vám přednésti pro spásu své duše, chci vyčkati v konventu, dokud od Vás nepřijde odpověď. S prosbou za prominutí, že Vám působím starost a námahu, zůstávám v lásce Spasitelově cele Vám oddán
bratr Lazzarino da Pisa.

8.

Nastaly chladné zimní dny. Bratr Lazzarino čekal na odpověď ctihodného Otce generálního ministra. Přednášel v koleji dále, také kázal – ale nehonosil se již citáty z učených knih, mluvil prostě a krátce, vykládaje naučení evangelická zcela v duchu závěrného ustanovení řehole: Varuji a napomínám ony bratry, aby v kázáních, jež konají, řeč jejich byla promyšlená a slušná, ku prospěchu a vzdělání lidu, aby mu připomínali hřích a ctnost, trest a slávu, a to stručnou řečí; neboť krátce mluvil Pán na zemi.

Také bylo na něm pozorovati vnitřní mír a veselí, jenže nikdo netušil, kde jest jejich příčina a zdroj. Přicházel nyní pravidelně do rekreační síně po večeři. Shromažďovali se tam zvláště mladí kněží konventu, kteří jinak v létě se bavívali na nádvoří hrou v kuželky.

Jednou se ho zeptal bratr Zeno:

- Co víte, mistře, nového o Caterině? Už dlouho jste nám nic o ní nevypravoval.

Bratr Lazzarino zvažněl. A když bratr Zeno svoji otázku opakoval, pravil:

- Nejnovější zpráva, kterou mám o Caterině, praví, že obrátila k pravé cestě jednoho velmi zatvrzelého hříšníka.

- Jak se jmenuje ten hříšník? tázali se bratři.

- Snad tomu nebudete věřit, ale jednou se to dozvíte stejně. Ten hříšník se jmenuje bratr Lazzarino da Pisa. Síň se rozhlaholila smíchem.

A bratr Lazzarino se také usmál a odcházel ze síně:

- Přál bych vám, bratři moji, abyste vždycky byli tak veselí jako dnes: radost jest známkou dobrého svědomí.

Po svátku Zjevení Páně přišla odpověď ctihodného pana generálního ministra bratří menších. Ctihodný Otec generální ministr psal, že dopis bratra Lazzarina mu způsobil zármutek i potěšení. Zármutek, poněvadž si velmi vážil učenosti bratra Lazzarina a proto ho ustanovil učitelem posvátné bohovědy v koleji sienské. A nyní že jest v rozpacích, koho najde mu rovného nebo podobného, aby mu mohl svěřiti úřad, jehož se bratr Lazzarino zříká. A zajisté by nevyhověl jeho žádosti, kdyby jejím důvodem nebyla touha po vyšší dokonalosti. Ctihodný Otec generál jsa pamětliv výroku svatého Pavla: *Aemulamini charismata meliora* a věda, že Duch vane, kde chce, ne-

hodlá překážeti bratru Lazzarinovi v jeho spasitelné tužbě. Dovoluje mu tudíž, aby opustil konvent svatého Františka a odebral se do poustevny v San Colombaio na Monte Amiata. Přeje si však, aby i tam podle možnosti mluvil k prospěchu a vzdělání lidu. Co se týče knih, ctihodný Otec generál rozlišuje. Knihy neužitečné dovoluje mu prodati. Rovněž i knihy, které sice užitečné jsou, avšak jejich cena jest jen ve vnější úpravě. Tyto buďtež vyměněny za jiné, prostěji vybavené, neboť bylo přáním svatého Otce Františka, aby bratři hledali nikoli krásu, nýbrž poučení knih. Ostatní knihy ať odevzdá do společné knihovny konventu, neboť knih takových je potřebí ku vzdělání bratří a svatý Otec František zakazuje sice bratřím míti knihovny soukromé, avšak nezakazuje knihovny společné. Z výtěžku prodeje knih neužitečných a přepychových smí si bratr Lazzarino koupiti věci, kterých podle svého uvážení bude potřebovati v San Colombaio. Zbude-li ještě něco, dovoluje rozdati chudým, jak bylo uvedeno v žádosti.

Otec kvardián se zděsil, když četl list určený magistru Lazzarinovi. Běžel hned do jeho cely a zahrnul ho otázkami i výčitkami:

- Je to pravda, pane, že chcete od nás odejít? Není to snad jen pouhý váš žert nebo nějaký omyl? Což jsem se o vás nestaral, jak jsem nejlépe dovedl? Ach, pane, jak můžete býti tak krutý a vzít si na svědomí úpadek naší koleje a zkázu našeho konventu? Co si počneme bez vás? Všichni žáci nám utekou do koleje dominikánské a budeme na posměch celému městu!

Avšak bratr Lazzarino se jen usmíval a pravil:

- Nikdy nezapomenu, otče kvardiáne, že jste se o mne

staral jako opravdový strážce, ba co více, jako otec. Miloval jsem vás upřímně a želím, že vás musím opustiti. O kolej nemějte obav: jistě vám ctihodný Otec generální ministr pošle jiného učitele, moudřejšího a hlavně zbožnějšího než já. A co se týče koleje dominikánské, nestračujte se nikterak; říká se sice: Člověk člověku vlkem, ještě více vlkem jest kněz knězi, nejvíce pak řeholník řeholníku. Jaký prospěch může míti Církev z toho, potírají-li se řeholníci navzájem? A mimo to není nám dáno, abychom s bratřími kazateli závodili v učenosti, nýbrž v lásce. A předstihneme-li je v lásce, nemohou nás oni předstihnouti v ničem.

- Ale já vás, pane, nepoznávám, já nechci věřiti, že byste mohl pokládati za rozumné žiti někde v horách, kde vaše učenost bude bez užitku a kam kromě divoké zvěře a kromě lupičů sotva kdo vkročí.

- Milý otče kvardiáne, uvážil jsem vše velmi dobře. Již dosti jsem se nahledal lidské slávy. Přednášky a kázání nejsou k tomu, aby ukojovaly marnivost člověka, který rád vidí před sebou obdivné tváře. Již dosti jsem se namluvil před posluchačstvem: nyní konečně chci mluvit pro posluchačstvo, to jest míti na zřeteli jen duchovní prospěch jejich a ne svůj věhlas.

- Ale, pane, namítal dále otec kvardián, vždyť všichni budou v konventě mysliti, že jste se zbláznil, rozhlásí se to po městě a budeme na posměch lidu: jak odpovíme, až budou lidé říkat, že náš nejslavnější učitel a nejlepší kazatel se pomátl na rozumu?

- Odpovíte jim, že se nepomátl na rozumu, nýbrž že přišel k rozumu. A nebudou-li vám věřiti, pošlete je do San Colombaio. Já sám jim to vysvětlím.

- Ach, ach, vzdychal otec kvardián, neb již nevěděl, co by dále řekl a jakými důvody by zapůsobil na bratra Lazzarina. Vzdychal a drže se za hlavu rozčileně přecházel po cele.

- Proč tak vzdycháte, otče kvardiáne? tázal se bratr Lazzarino. Raději bych chtěl, abyste se se mnou radoval. Tento den jest nejšťastnější den mého života.

- Ach, nemluvte tak, pane! volal otec kvardián, vždyť je to hrozné slyšeti vás takto! Ta hanba, ta hanba!

- O jaké hanbě mluvíte, otče kvardiáne? tázal se bratr Lazzarino s úsměvem.

- Řekněte mi, pane, zastavil se otec kvardián před bratrem Lazzarinem, řekněte mi: je to pravda, co jste onehdy řekl v rekreační síni, že Caterina Benincasa způsobila ten obrat ve vašem životě? Nebyl to jen žert?

- Proč by to nemělo býti pravda? Ne, žert to nebyl, otče kvardiáne. O takových věcech se nežertuje.

Otec kvardián smutně svěsil hlavu:

- Tedy je to pravda. Ale ta hanba - až budou lidé říkat, že ta mladá mantellata vám učarovala zrovna tak jako otcům řádu kazatelského: a vy jste přece varoval lidi před škodlivým jejím vlivem a před jejími vystřednostmi.

- To jsem činil a také toho trpce lituji. Byla to pouhá nevědomost. Mluvil jsem o něčem, co jsem na vlastní oči nepoznal. Zvolil-li si Pán za nástroj mého obrácení prostou mantellatu, co komu do toho? Neříká-liž Pán: Myšlenky vaše nejsou myšlenky moje a cesty vaše nejsou cesty moje? A neříká-li v podobenství o dělnících na vinici: Jest oko tvoje zlé, že já dobrý jsem? Nermuťte se, otče kvardiáne, a nestrachujte se: A bude-li mne někdo pokládati za blázna, tím lépe: bude to jen spravedlivý trest

pro člověka, který všechno úsilí vynakládal, aby ho lidé pokládali za mudrce. A také výstraha všem, kdož by chtěli kráčet v jeho stopách.

- Ach, ach, nepřestával naříkati otec kvardián, ach, pane můj, co si nyní počneme? Co si jen počneme?

Ale bratr Lazzarino se jen smál, neb byl si jist, že ten, jenž jemu dal poznati pravou cestu, dá dobrý smysl všem, kdož by opravdu postrádali bratra Lazzarina v Sieně.

Druhý den začal bratr Lazzarino prodávati knihy neužitečné a přepychové. Když přemýšlel, co asi bude potřebovati v poustevně San Golombaio a co by si měl koupiti, napadlo mu, že se tam neobejde bez osla, poněvadž poustevna byla vysoko v horách: a chtěl-li kázati v okolí, nebylo možno, aby všechny cesty konal pěšky.

Šel tedy na dobytčí tržiště a koupil statného, mladého osla. A kromě osla již jen nemnoho věcí: dvě misky, jednu větší, druhou menší, měděnou pánev, džbán na vodu, lžíci, nůž, křesadlo.

Tyto nákupy ho těšily: zdálo se mu, že si kupuje nejvzácnější a nejdražší věci na světě. Osla svěřil zatím péči bratra Antonia, ale co chvíli vycházel ze své pomalu se vyprazdňující cely a chodil se dívat, je-li dobře postaráno o oslíka. Hladil zvíře, rozmlouval s ním a líčil mu krásný budoucí život v San Colombaio.

- Už brzy vyjedeme, milý bratře osle, brzy, brzičko, abychom na Popeleční středu byli v San Colombaio: tam prožijeme dobu postní v samotě a budeme rozjímati o dobrém Spasiteli. Totiž já budu rozjímati a ty si budeš zvykati na moje ticho a mlčení. Ale trochu postiti se budeš se mnou, protože bys mi zbujněl, anebo si myslel, že tě nechám jen tak se povalovati ve chlívku. Počkej, po velikonocích ti

začne práce: budeme jezdit po vsích a městečkách a budeme pěkně kázati lidem o jejich Tvůrci a Pánu.

A kdyby mě nechtěli poslouchat, já tě zavolám a řeknu: Zahýkej trochu. No a ty jim pěkně zahýkáš, a já řeknu: Tak praví Hospodin u proroka Izaiáše:

Zná býk hospodáře,
i osel svého Pána;
Izrael však mne nezná,
lid můj rozumu nemá.

To budou časy, já vím, že se už těšíš, ty darebáčku, jakpak by ne - to už poroste venku travička a čerstvý bodlák. A až budeme unaveni, zase se na nějaký čásek vrátíme do své poustevny - vidíš, ty ušatče, že se budeš mít docela dobře a budeš děkovat Pánu Bohu, že tě stvořil, a bratru Lazzarinovi, že si tě koupil.

Bylo to v pondělí po neděli Quinquagesima r. 1371.

Bratr Lazzarino vyšel z kláštera San Francesco a kráčel do Fontebranda.

- Přicházím se rozloučiti s tebou, mamičko, řekl vstoupiv do světničky Caterininy.

A opět se posadili na rohožku na zemi.

- Raduji se a děkuji Pánu, pravila Caterina, že jste otevřel oko poznání a vzdal se sebelásky. Buďte zmužilý, předrahy otče. Pohlížejte věrně na svoji důstojnost, neboť Bůh pro své milosrdenství vám dal takovou vznešenost, jaké ani andělé nemají, totiž abyste přisluhoval ohněm lásky Boží. Jste vzácnou nádobou, do níž Pán vložil slovo své. Noste to slovo, hlásejte je s prevelikou láskou, s čistotou mysli i těla vytrhávaje z duše své všeliké sobectví.

- A ty, předrahá matičko, pros za mne Pána, aby duše má hoříc a poháněna láskou běžela k světlu svaté touhy a ne-

viděla sebe pro sebe, aby nehledala vlastního potěšení ani duchovního ani časného a nečekala nijaké odplaty u tohoto světa ani u tvorů, nýbrž jedině to žádala a ze všech sil konala, co se líbí nejmilostivější dobrotě Páně.

- Ano, otče, za to chci vroucně prositi Pána: kéž nikdy nezapomenete na znovustvoření, které vám dal náš Pán, neboť jste byl znovu stvořen milostí v krvi Beránkově. Přála bych si, abyste se utopil v krvi Krista ukřižovaného: koupejte se v krvi jeho, opojte se krví, nasýťte se krví. A byl-li byste býval učiněn nevěrným, znova se pokřtěte v krvi; jestliže by ďábel zakalil oko rozumu, umyjte si oko krví; byl-li byste upadl v nevděčnost za dary, nejsa za ně uznalým, buďte vděčný v krvi; byl-li byste pastýřem bojácným a bez prutu spravedlnosti, kořeněné opatrností a milosrdenstvím, vytáhněte jej z krve; a okem rozumu hleďte jej uzříti v krvi a rukou lásky jej vzíti a s úzkostnou touhou jej pevně držeti. V teple krve rozpustěte vlažnost a ve světle krve ať spadne tma, abyste byl ženichem Pravdy a pastýřem pravým a správcem duší a milovníkem komůrky duše i těla. Budete-li zůstávat v krvi, budete to činiti; jestliže nikoli, nikoli. A proto vás prosím pro lásku Krista ukřižovaného, abyste to činil. A tak budu činiti i já, pokud mi Bůh dá milost.

Když bratr Lazzarino opouštěl dům Caterinin, šly proti němu dvě ženy, jedna starší, druhá mladší. Ta starší, když zašel, pravila své průvodkyni: - Také jeden caterinatus. Il caterinato! Bratr Lazzarino se usmál a zašeptal: - Ano, já jsem také caterinatus.

Druhý den byl masopustní úterek, poslední den karnevalu. Z brány konventu svatého Františka vyšel bratr Lazzarino, veda svého osla, nesoucího skrovný náklad knih, šat-

stva a nádobí. Město pak bylo plno ruchu a rozpustilého veselí. Lidé v maskách se hemžili na ulicích a odevšad zaznívaly výkřiky, smích a písňe doprovázené kytarami. Byli kdy na světě lidé lehkomyšlnější než Sieňané? tázal se kdysi Dante pohoršen. A neměl pravdu, když se smál, že sienská vlčice se stala psicí? Marně snažil se bratr Lazzarino najítí odlehlejší uličky, aby se vyhnul maškárám. V klikatině uliček shledal pojednou, že místo aby unikal rozdováděným davům, spíše se k nim blížil. Pojednou ho obstoupila skupina mladých lidí, kteří byli podnapilí.

- Hej, bratře, křičel jeden z nich, tobě nesluší voditi se s oslem, pojď mezi nás, dáme ti za společníci dívku velmi spanilou, která se ani nebude tuze brániti, zachce-li se ti políbiti ji!

Bratr Lazzarino se chtěl nějak vyhnouti, ale zastoupili mu cestu.

- Pojď přece s námi, my přece víme, že nejsi bratr, ty jsi přece také jen maškara.

- Dobrý nápad, volal jiný, převléci se za bratra menšího! Toť věru muž s živou obrazností!

- Vskutku, původní myšlenka, hodná ocenění!

- Nechte mne, pánové, jíti v pokoji, jsem opravdu bratr menší, pravil jim Lazzarino, opouštím dnes toto město a prosím, abyste mne nezdržovali.

- Hled'te, volal jeden, kterému říkali Marco, jak výborně hraje svoji úlohu. On opouští dnes toto město hříšně běsnící, on vyráží prach z obuvi své! Výborná maškara!

- Byl jsem maškarou v tomto hábitě, pane, ale nyní jej nosím doopravdy, pravil bratr Lazzarino.

- Slyšeli jste, přátelé? křičel Marco, slyšeli jste skvělejší

vtip letošního masopustu? A ten muž by nás minul nepovšimnut, nebýt mého bystrozraku. Na první pohled jsem poznal, že je znamenitý šprýmař. Pánové, já navrhuji, aby tento muž byl náležitě odměněn — ať dostane první cenu karnevalu, kterou určil Messer Giacomo Tolomei pro nejvtipnější maškaru!

- Zajisté, souhlasili ostatní, obstoupili bratra Lazzarina a přes jeho zdráhání jej vedli s sebou. A začali zpívat píseň, kterou složil Cecco degli Angiolieri ke cti dcery ševcovy Becchiny, jejíž půvaby byly opakem půvabů Beatriciných. Přivedli ho až k jakémusi domu, kterému říkali Consuma, a nutili ho vstoupiti dovnitř.

- Pánové, žádal znovu bratr Lazzarino, nechte mne odejít v pokoji. Já mám naspěch, vy nikoli.

- Nezdráhej se, milý bratře, pojíš s námi, popiješ a poveslíš se. Ukážeme tě panu Giacomu Tolomeimu - jistě ti přiřkne první cenu za nejlepší žert.

Uchopili ho a vtáhli do průjezdu domu.

- Ale můj osel, co se stane s mým oslem?

- Neboj se, osla tu přivážeme v podloubí dvoru.

- To je zvíře mi velmi milé, pravil bratr Lazzarino, nedávno jsem prodal knihy a koupil jsem si ho.

- Hahaha - smáli se mladíci, slyšíte, prodal knihy a koupil osla!

- Obdrží první cenu, zcela určitě dostane první cenu! To je přece nápad - prodat knihy a koupit osla! Vešli do nádherné jídelny v prvním poschodí, ukázali bratra Lazzarina Messeru Giacomu Tolomeimu.

- Žádáme první cenu pro tohoto bratra menšího!

A zatím co jedni vypravovali Messeru Giacomu Tolomeimu, koho mu přivádějí, vzali druzí bratra Lazzarina

za ruce a přivedli ho ke stolu obtíženému lahůdkami všeho druhu.

- Nyní pojez, bratře, volali: hle, tu je znamenitý rybí rosol, tu uzená kýta s vařenými vejci. Či je ti libo okusiti tuto játrovou paštiku se smetanou?

- Nemám hlad, pánové, odpověděl jim bratr Lazzarino.

- Ovšem, pánové, on nemá hlad, to je vidět, že nemáte mého bystrozraku. On má přece žízeň!

A hned popadl láhev a chystal se nalévati víno.

- Co bys rád? tázal se, sladké z Orvieta? Či snad muškátové z Asti?

Bratr Lazzarino stál a mlčel.

Marco naplnil číši a vnucoval mu ji do ruky.

Ale bratr Lazzarino klidným pohybem odmítl.

- Kde je tvůj bystrozrak, Marco, smáli se mladíci, vždyť on nemá žízeň a vůbec nechce pít!

Vtom vstoupil mezi ně Messer Tolomei a díval se chvíli na bratra Lazzarina. Vzal mísu s masem a nabídl mu ji. Bratr Lazzarino se uklonil a odmítl. Messer Tolomei vzal číši s vínem a podával mu ji. Bratr Lazzarino opět odmítl.

- Jste všichni opilí, pravil pak Messer Tolomei, ten muž přece není maškara, nýbrž skutečný blázen. Odveďte ho odtud.

A bratr Lazzarino sestoupil na nádvoří, odvázal si svého osla a vedl jej k bráně Camullia, která mu otevřela víc než srdce Sieny.

BELLA BRIGATA

1.

S věže na věž byl napjat provaz a k němu vzhlíželi lidé, kteří se shromáždili k oslavě svátku Maddaleny Saracini. Mladý provazolezec skončil právě své divy nad propastí a zmizel v okně věže. Zazněl potlesk a nadšená pochvala. Vtom se objevil v okně druhé věže podivný člověk zahalený v plášť: na první pohled opilec nebo blázen. Posuňky holedbavými naznačoval diváctvu, že on dovede totéž, co před chvílí ukázal provazolezec. A jižjiž se chystal vstoupiti na lano.

Dole křik: - Zadržte ho, vždyť spadne!

Ale muž vychloubačně odmítal všechny obavy. Učinil dokonce krok po provaze, vratký a nejistý: nyní bylo zřejmo, že se co nevidět zřítí do hlubiny. Ale nezřítí se. Vyrovnal se poněkud - a učinil druhý krok. Varovné výkřiky dole se znásobily. Ale muž sňal s hlavy širák s perem, zatočil jím ve vzduchu a shodil jej mezi diváky. Za chvíli i plášť. A ku podivu - učinil ještě třetí krok - tentokráte však se zapotácel, naklonil se - a padal. Ale nepadl. Zůstal viset za ohnuté koleno, rozkomíhal se a vyšinul se na lano. A odvážil se dalších kroků. A při každém svlékal a odhazoval část oděvu. Zděšení diváků ustoupilo náhle

radostnému pocitu: vše bylo jen překvapení. Z domnělého opilce se vyklubal nakonec krásný, štíhlý jinoch a ten dokončil výkon u okna druhé věže, rozesílaje polibky na všechny strany. Nadšený potlesk nebral mezí.

Básník Neri di Landoccio jediný netleskal. Vstal a chtěl odejít nepozorován. Ale u brány zahrady ho spatřil Francesco Malavolti:

- Kam jdeš?

- Domů, odpověděl básník.

- Domů? Vždyť slavnost ještě neskončila a za chvíli bude Giovanni Uguccio zpívat tvoje verše.

- Právě proto odcházím. Nechci slyšet tu píseň. Totiž, nechci ji slyšet zde.

- Proč ne?

- Protože nedovedu to, co ten člověk na laně.

- Ale ty právě dovedeš více. Neri, buď rozumný. Maddalena by se zarmoutila, kdybys odešel. Nesmíš odejít.

Ujal ho za rameno a vlekl zpět.

A již se ozvaly kytary a flétny. Giovanni Uguccio vystoupil před diváky a počal zpívat:

Dívky krásné, zřím-li vaše jasné tváře,
divná tucha jímá duši mou,
skrytý hlas mne ubohého káře,
prchni včas, tak zní mi ozvěnou.

Prchni včas, než láska zajme tebe,
dřív než prozradí tě bledá líc,
než se v peklo změní lásky nebe,
slz než marných zroníš na tisíc.

Soucít váš by mohl být mi lékem,
avšak neprosím, jsa příliš hrd:

jiné blažte krásou svou a vděkem
bolest mou kdo zhojí, vím — toť smrt.

Dívky krásné, zřím-li vaše jasné tváře,
divná tucha jímá duši mou,
skrytý hlas mne ubohého káře:
prchni včas, tak zní mi ozvěnou.

Potlesk se tentokráte neozval. Píseň byla smutně krásná. A krásné dívky si otíraly oči šátečkem a jejich slzy byly slzy soucitu s nešťastným básníkem - - - A Giovanni Uguccio musil píseň opakovati:

- Prchni včas - - -

Avšak básník neprchal, neboť ho svírala silná ramena Francesca Malavoltiho. A když zpěvák dozpíval, ozval se šepot mezi posluchači. Jméno Neriho šlo od úst k ústům. A tu se pokusil Neri vytrhnouti z objetí Francescova. Ale nadarmo.

I prosil Neri, aby ho nechal aspoň trochu stranou odejiti. Francesco svolil a odvedl Neriho do rohu zahradního loubí. Hudba začala hráti melodie taneční a sluhové nabízeli hostům paštiky a víno. Francesco si vzal číši, dal ji naplniti a vnutil ji Nerimu do ruky:

- Netvař se tak žalostně, Neri, jsou ještě jiné léky než smrt: víno je lék, velmi rozumný a zdravý lék proti lásce.

- Ale já nejsem zamilován, milý Francesco. A nikdy nebudu.

- Proč bys nebyl? Pohleď jen! Žádná se ti nelíbí? A ukázal mu rej tančících dívek.

- Jsou krásné. A krása mne naplňuje tesknotou.

- Proč tesknotou?

- Protože pomine, Francesco.

- Ty jsi pošetilec, milý Neri. Myslíš příliš na to, co bude zítra. Žij dnešku! Žij jako já: mně se líbí všechny, miluji je všechny, dnes tu a zítra onu. Netrudím se pro to, co bude, protože to ještě není.

- Ty přece již jsi zasnouben!

- To mi nepřekáží. Nemohu přece pro jednu opustiti všechny.

- Všecko je prach, Francesco, pokračoval Neri zachmuřeně. Znáš-li kterou krajinu, kde by byl člověk a nebyl by prach? Prach je mocný pán, neboť k jeho službě ustanoveny jsou větry, aby jej přenášely s místa na místo. Jmenuj mi nejkrásnější věci světa a pohleď, zda se na nich neusazuje prach. Pohleď na nejdražší roucha a skvosty žen a uvidíš na nich prach. Marně stíráš jej denně s věcí, jež ošklivými činí. Mine noc a opět na nich vládne. Krásu věcí svého světa neuchráníš před prachem. Zavři je na zámek, klíčovou dírou k nim vnikne. Leží na obrazech, na sochách, na všem, co lidská ruka krásného vytvořila, leží v příbytcích, ve chrámech, v knihovnách. A takové je panství prachu, že jej musí člověk dýchat i jísti, i když jej nevidí nebo nechce viděti. Ale když se rozhoří slunce a jeho paprsky vnikají do jizby skulinami okenic, v pruzích prozářeného vzduchu vidíš prach. A nemůžeš ho nevidět, leda bys přivřel víčka nebo si oblíbil tmu. Vše je prach, milý Francesco, i člověk je prach. Prach jsi a v prach se obrátíš.

- Tvé rozjímání je velmi užitečné, milý Neri, právě jsem pocítil, že mám prach i v ústech a jaksi sucho v hrdle. Proto vzhůru číš, smutný básníku!

A sám se napil dlouhým douškem. Neri jen usrkl a zamračen hleděl do země. Nepozoroval ani, že se k němu

blíží Maddalena Saracini ještě se dvěma jinými dívkami, kterých neznal. První byla menší postavy, svítivě bílých lící, půvabné chůze: to byla Lisa Piccolomini, Francescova snoubenka. Druhá byla vysoká, štíhlá a měla temné, hluboké oči. Červenou růží měla ve vlasech. Tu Neri neznal. Maddalena děkovala Nerimu za krásnou píseň, která dojala dívky k slzám.

- A věříte, že Neri chtěl vskutku odtud uprchnouti? ptal se Francesco. Nebýt mne, již ho tu nebylo. Zadržel jsem ho včas a hle, nyní snažím se ho přivést na jiné myšlenky.

- Děkuji ti, Francesco, velmi by mne rmoutilo, kdyby nás opustil Neri.

A obrátivši se k Nerimu, ptala se:

- Proč jsi tak smutný? Ty, který jsi nejlepší básník v Sieně, kterému se podivují všechny dívky a na jehož verše složil Giovanni Uguccio tolik krásných nápěvů! Hle, přivádím ti jednu, která tě velmi ctí a má k tobě prosbu: abys jí napsal několik veršů na vějíř.

A ukázavši na dívku s červenou růží řekla: Giovanna Scotti.

Dívka se usmála. Neri se uklonil v rozpacích. Giovanna sepjala ruce a řekla:

- Pěkně vás o to prosím. Chci míti na vás památku.

- Ano, řekl Neri, ale budou to verše smutné.

- Nechť, řekla Giovanna, ale budou to verše od v á s. A prohnuvši se trochu v zádech, podávala svůj vějíř Nerimu.

- A nyní, řekla Maddalena, necháme Neriho o samotě, aby mohl psáti - ty pojď s námi, řekla Francescovi.

Neri si dal přinést psací náčiní a usedl na lavici tak, aby

byl co nejméně pozorován. Na chvíli se zamyslel a potom rozevřel vějíř. Na prostřední list počal psáti drobným písmem:

Ty bělostný a něžný vějíři —
až tvé listy vzduchem zavíří,
krásným dívkám odvěj smutek z duší,
přivívej jim jasný úsměv na líce,
mně pak promiň: co mé srdce kruší,
neodvane ani vichřice.

Když dopsal, osušil a vyšel poněkud ze svého úkrytu, aby mohl dívce odevzdati vějíř. Hudba hrála na protější straně a dívky dosud tančily zpívající. Francesco chodil v kruhu s dívkami, Neri sklopil hlavu a čekal, až přijdou k němu. Umiňoval si, že se nepodívá Giovanně do očí. Když přišli, uklonil se a podal Giovanně vějíř. Rozestřela jej a nahlas četla verše na něm napsané.

- Mé co srdce kruší - šeptala - a pohlédla na Neriho. Pozvedl poněkud hlavu, ale nepodíval se jí do očí: viděl jen rty stále pomaleji slovo za slovem vydychující.

- Neodvane ani vichřice.

Ty rty byly jasně červené jak lupeny vlčího máku a svrchní se sotva znatelně zachvěl, když dočetla. A kdyby se jí Neri podíval do očí, uviděl by v nich třpytiti se slzy.

- Děkuji vám, Neri di Landoccio, jste velmi laskav, že jste vyslyšel moji prosbu.

- Rád jsem to učinil, řekl Neri jaksi ze zdvořilosti.

- A přece se straníte lidí - kromě několika přátel - tak jsem o vás slyšela.

- Jsou někteří lidé stvořeni k radosti, jiní opět k smutku. Náležím k těm druhým. Nevím, co by se na tom mohlo změnit.

- Všecko se může změnit, pravila Giovanna.
- Nevěřím v kouzla.
- Ale jste mlád.
- Jsem mlád - ale život je umírání. Všechno je prach. Nic než prach. A vábení smyslů, ovšem, to také. Ale Kaza-
tel praví, že oko se dosyta nenahledí, ucho se doplna ne-
naslouchá. Úsměvy hasnou, chvíle opojení míjejí, jen
hořkost zůstává.
- A víte, co si o vás povídají dívky?
- Neumím hádat.
- Povídají si, že jste nešťastně zamilován do některé
z nich. Ano, to si povídají. A také říkají, že jste příliš
plachý, a že se neodvažujete to říci té, kterou ctíte jako
paní svého srdce.
- Paní mého srdce? usmál se Neri, ale máte pravdu, mé
srdce má paní a ta paní mu vládne, ta paní si je hlídá
dnem i nocí, aby nebilo pro nikoho, jen pro ni.
- A jaké jest jméno té paní?
- Jméno té paní jest Melancholia.

Tak zklamal Neri krásnou Giovannu Scotti a vrátil se ze
slavnosti právě tak smuten, jak tam byl přišel. Seděl pak
doma ještě dlouho při otevřeném okně a hleděl k nebi,
na němž nebylo hvězd. Usedl ke stolu, rozžal olejový ka-
han a psal sonety, aby se tak oprostil přemíry smutku,
která zalévala jeho duši. I přirovnával se k starému,
zpustlému hradu, v němž pyšných rodů mnohá sláva spí
- a dějin jeho, plných vražd a zrad už nikdo, nikdo ne-
umí. Sám a sám se mlčky dívá k dálavám a truchle hledí
do kraje jak cizinec.

I mluvil o sobě ve verších hořkých jako o někom, kdo byl
a už není, jako o básníku, jehož píseň bez křídel byla a

jenž zpíval jen pozemské zoufání a nikomu nebyl útěchou. Apostrofoval noc, macechu zlou a zlodějku světla: ó, běda chodci, jenž není si jist, ó, běda ptácatům, jež našla cestu do rodných hnízd, ó, škoda květu, jenž do černých vlasů zatknut mámivě voní, smutně se kloní, zlomen a tich, škoda smíchu, jenž stříbrně zvoní do prázdna a samoty, škoda zpěvu, jenž se roní z mladého hrdla, škoda přeškoda, neb všecko je marnost. Tak zpíval Neri di Landoccio. A opět přistoupil k oknu - svítalo se již a raní šero zápasilo s tmou jakoby bez naděje ve vítězství.

- Dům můj nemá střechy a střecha má nemá domu, šep-
tal si Neri; pohár můj nemá vína a víno mé nemá po-
háru; mísa má nemá pokrmu a pokrm můj nemá mísy a
tělo mé nemá duše a duše má nemá těla - jsem ztracen
a sám. Ztracen a sám.

A přece, když tak ztrnule hleděl do prázdna, vznesl se je-
ho zrak k nebi: z temné clony mraků se vynořil cíp jasné
oblohy a na ní zářila jediná hvězda - hvězda jitřní, po-
selkyně jasného slunce. Co znamenala ta hvězda?

2.

Bylo to r. 1371. V odlehlé čtvrti sienské, zvané Bruco, se
vzbouřili prádelníci, přitáhli před radnici a vynutili si,
aby sedm jejich zástupců bylo přijato do městské rady.
To popudilo stoupence Dvanácti, jejichž vůdci byli Sa-
limbeniové, aby povstali proti straně Devíti. Salimbeni-
ové byli nebezpeční protivníci od dob, kdy Niccolo Salim-
beni se postavil v čelo nespokojenců sienských. Po útěku
císařově ze Sieny zuřila dlouho ještě občanská válka me-

zi Devíti a Dvanácti. V řadách Devíti byly mocné rody: Tolomei, Piccolomini, Saracini a Ceretani. Ale nebylo mezi nimi úplné shody a toho dovedli využití Salimbeniové. Ale vzpoura přádelníků je vyburcovala. Po krvavé srážce na Costa d'Ovile sjednotili se stoupenci Devíti proti Salimbeniům a způsobili jim konečnou porážku. Jeden z jejich vůdců, Francesco di Naddi, byl sťat na tržišti; jiný, Nanni di Ser Vanni, byl odsouzen k pokutě pěti set florinů.

Když vypukl boj mezi Devíti a Dvanácti, prosila Alessia Saracini Caterinu, aby se na čas odstěhovala do domu Saraciniů, neb se bála, aby její tchán, starý Francesco Saracini, který byl povahy prudké, se nedal strhnouti nenávistí, kterou choval k Salimbeniům. Chtěla ho poněkud hlídati. A potřebovala pomoci. Kdo jiný by jí mohl lépe pomoci než Caterina?

A tak prožila Caterina celou zimu v paláci Saraciniů a hlídala starého Francesca Saraciniho. A nejen že ho uhlídala: dokázala více. Bylť Francesco Saracini starý hříšník, který jen jednou v životě byl u zpovědi, a to v době, kdy byl těžce nemocen. Ale když se uzdravil, posmíval se kněžím a spílal jim: zvláště měl spadenou na převora Montucciho, tomu nemohl ani na jméno přijít a říkal pořád, že by ho zabil jak psa, kdyby mu přišel do cesty. Caterina se s ním nepřela. Nechávala ho nadávati a proklínati podle libosti. A když se vynadával, mírně mu domlouvala, aby se smířil s převorem a odpustil mu. A stal se div. Starý Saracini slíbil, že se usmíří se svým nepřitelem. A bral to doopravdy: vzal svého oblíbeného sokola a šel s ním do kláštera s úmyslem, že jej daruje převorovi na znamení smíru. Ale převor, jak ho uviděl, dal se na útěk,

neboť slyšel o vyhrůžkách starcových a myslil, že udeřila jeho poslední hodina. Saracini požádal pak jiného kněze, aby vyřídil převorovi, že nepřišel, aby ho zabil, nýbrž aby se s ním usmířil. Převor se pak vrátil všecek se ještě třesa strachem a přijal sokola z ruky svého dávného a nesmiřitelného nepřítele. Pln radosti šel pak starý Saracini ke zpovědi k magistru Bartolommeu Dominici a šťasten se vrátil do svého paláce.

V té době byly v nepřátelství i rody Maconi a Tolomei. Maçoniové si přáli mír, neboť Tolomeiové byli odpůrci silní a nebezpeční. Ale Tolomeiové nechtěli slyšeti o smíru. Šlechtic, jménem Pietro Bellanti, jim radil, aby si za prostředníci zvolili Catarinu Benincasu. Maçoniové se nedůvěřivě usmívali této radě.

- Dobrá, řekl jim Pietro Bellanti, povím vám příběh. Mám bratra, který se jmenuje Andrea. Byl to vášnivý hráč a pijan, člověk zpustlý, který pořád klel, do kostela nechodil ani na veliké svátky a dávno již nebyl u zpovědi. Jednou, když prohrál mnoho peněz, rozzuřil se tak, že strhl se zdi kříž, hodil jej na zem a pošlapal. Brzy potom těžce onemocněl a zdálo se, že zemře. Zavolal jsem kněze. Ale Andrea řekl, že chce umřít tak, jak žil. Zavolali jsme potom bratra Tommasa della Fonte, ale nadarmo. Bratr Tommaso šel ke Caterině, ale ta byla ve vytržení. Pověděl tedy sestrám, které byly přítomny, že přišel prosit Caterinu o modlitbu za mladého muže, který je v nebezpečí, že zemře nesmířen s Bohem.

Caterina přišla k sobě teprve k desáté hodině večerní. Když jí pověděli, oč přišel prositi zpovědník, pohřžila se opět v modlitbu a setrvala tak do svítání. Ráno přišel bratr Tommaso se zprávou, že Andrea se kajícně vyznal

ze svých hříchů. Tázal se Cateriny, zdali jí byla vyřízena jeho prosba.

- Ježíš se zjevil Andreovi, odpověděla, a oznámil mu, že jeho hříchů jsou příliš veliké a že hodina spravedlnosti udeřila. Ale také mu oznámil, že mu odpustí, jestliže jiná duše bude ochotna trpěti za něho. I nabídla jsem se Pánu já: Pane, řekla jsem mu, přeji si a chci, aby všechna přisnost tvé spravedlnosti postihla mne: jsem ochotna býti zavržena místo něho, když by jinak nemohl býti spasen: nepovolím, dokud mi nepřislíbíš tuto milost. Tak jsem prosila - a tu se tvář Spasitelova rozzářila a on mi slíbil, že umírající nebude zavržen.

Bratr Tommaso trochu pochyboval. Mohla to být náhoda nebo klam. Proto se jí tázal, jak vypadala světnice, kde zemřel můj bratr Andrea, jaké tam byly pokrývky, záclony, které osoby byly přítomny. Vše se shodovalo. Ta dívka je světnice, pravil nakonec Pietro Bellanti, a síla její modlitby je veliká. Proto poslechněte mé rady a nebudete litovati.

Maconiové se shodli, že nemůže uškodit, zkusí-li se to, a pověřili jednoho ze svých, Stefana Maconiho, aby navštívil Caterinu. Stefano neznal dosud Cateriny. Dověděl se, že se zdržuje v paláci Saraciniů, přišel na myšlenku, že by bylo dobré, kdyby ho provázel Neri di Landoccio, který byl v přátelství s tou rodinou.

Domluvili se tak, že navštíví nejprve Maddalenu a požádají, aby je představila Alessii a Caterině, které bydlily spolu ve vdovském pokojíku Alessiině.

A tak po dlouhé době vstoupil Neri opět do domu Saraciniů. Ovanula ho vzpomínka na letní slavnost a před zraky se mu vynořila štíhlá postava Giovanny Scottiové.

Maddalena ho uvítala s výčitkou:

- Proč jste se již tak dávno neukázal? Či docela vás ovládla paní Melancholia?

- Docela, odpověděl smutný básník.

A její výčitky byly ještě trpčí, když slyšela, že básníková návštěva je určena tetě Alessii a její společnosti.

- Zlý člověče - tak mu řekla položertem a polovážně, všechno to na vás povím Giovanně.

A po chvíli stanuli oba muži před dvěma mantellatami, z nichž jedna byla šlechtična - druhá dcera barvíře.

Caterina přivítala oba hosty ne jako lidi cizí, nýbrž jako dobré přátele, kteří se vracejí odněkud z dále.

A mluvila k nim srdečně a mile jako sestra.

Stefano Maconi vyložil potom, proč přichází.

- Buď jist, pravila mu, že ráda učiním vše, aby se odpůrci smířili a že celé brímě vezmu na sebe.

A potom prosila, aby jí pomohli napsati několik dopisů, Niccolu Salimbenimu a jiným osobám, které mohly přispěti k sjednání míru. Alessia přinesla náčiní potřebné k psaní. Maconi počal nejprve vysvětlovati, co podle mínění strany Devíti by bylo nejvhodněji podniknouti pro začátek. Ale shledal, že je to zbytečné a že Caterina vše chápe, jako by do všeho podrobně byla zasvěcena. Stefano i Neri usedli ke stolu. Bylo smluveno, že budou psáti střídavě - každý jeden dopis. A Caterina zkříživši ruce na prsou, počala přecházeti po pokoji. Mluvila rychle a s jistotou, jako by četla z knihy. První list psal Stefano Maconi: byl určen nejstaršímu z rodu Tolomei. Druhý psal Neri: byl adresován Matteu Tolomeinu z řádu kazatelského, od něhož očekávala Caterina, že domluví svým příbuzným a povzbudí je k smíru.

- Ve jménu Ježíše Krista ukřižovaného a sladké Marie - tak začínaly ty listy a pisatelka se v nich nazývala nehodnou, bídnou a ubohou služebnicí a otrokyní sluhů Ježíše Krista, píšíc v předrahé krvi jeho a žádajíc si viděti příslušníky rodu Tolomei, stromy vydávající sladké a lahodné ovoce, stromy zasazené v zemi úrodné, to jest v zemi pravého poznání sebe; žádajíc si viděti je muži se srdcem zmužilým, to jest, aby panovali vlastní smyslností s pravou a skutečnou ctností.

A tak psali i list třetí, čtvrtý, pátý a další, a to různým osobám, které mohly svým vlivem přispěti k smíru Maconiů a Tolomeiů. A psali až do soumraku, který nastával brzo, bylať ještě zima.

A ve všech listech Caterina prosila, žádala, varovala, napomínala v krvi nejdražší oznamujíc, co je vůle Boží: žíti v lásce Kristově a spravedlivém míru bratrském, odpouštěti křivdy a nésti břemena druhých - Ježíši sladký, Ježíši lásko!

A výsledek byl, že obě strany projevily ochotu smířiti se, a bylo rozhodnuto, že zástupci jejich se sejdou v kostele San Cristofano v přítomnosti Caterinině. Caterina se nebála mužů ani nejsveřepějších. Již za první vojny mezi Devíti a Dvanácti se ukázala nebojácnou. Její bratří byli na straně Dvanácti. Jejich život byl často v nebezpečí. Chtěli se jednou i s jinými uchýliti do farního kostela San Antonio. A tehdy vidouc, že tento útulek není dosti bezpečný, odvedla je Caterina odtud, oděna svým pláštěm mantellaty, středem města až do Scaly. A nikdo jim neublížil. Neznala bázně. A tak čekala s Maconii na příchod Tolomeiů. Maconiové tam přišli v určenou hodinu, ale Tolomeiové se neukázali, ačkoliv kostel stál naproti jejich

domu. Byla to potupa. Maconiové se dali oklamati. Caterina poklekla před oltář a počala se modliti. A hle, moc její modlitby byla taková, že vzdorní Tolomeiové vyšli z domu a vešedše do chrámu, uzavřeli mír.

Celou zimu prožila Caterina v paláci Saracini. Od září až do počátku doby postní jídala jen trochu nevařeného salátu. Od neděle druhé až do svátku Nanebevstoupení Páně nejedla vůbec nic. Trpěla při tom veliké bolesti, ale byla stále čilá a veselá. Avšak několik dní před svátkem Nanebevstoupení se cítila tak slabou, že se jí zdálo nemožným dále snášeti hroznou bolest. I tázala se Pána, jak dlouho ještě potrvá to trápení. Dostalo se jí odpovědi, že až do svátku Nanebevstoupení. Ve vigílii toho svátku přišel ji navštívit bratr Bartolommeo Dominici ještě s několika jinými bratřími. Viděli, že její stav je nebezpečný. I ona si toho byla vědoma, neboť jim pravila:

- Nezemru-li, ač bych velmi ráda zemřela, budu žíti v budoucnosti docela jinak, zcela neobyčejným způsobem.

Druhý den se probudila zcela zdráva, hlasitě volala Alessii, aby jí přinesla plášť a střevíce a pak šly spolu do San Domenico. Tvář Caterinina zářila po Mši svaté takovou radostí, že sestry, které byly přítomny, se rozhodly jíti s ní na snídani. A poněvadž Alessia nebyla připravena na příchod tolika hostů, přinesly sestry z klášterní kuchyně veliký hrnec vařených bobů. A Caterina usedla ke stolu, jedla a pila jako druhé sestry. A přicházelo ten den veliké množství návštěvníků, přišel i starý Francesco Saracini a jeho vnučka Maddalena, přišel i Stefano Maconi a Neri di Landoccio a s těmi dokonce vypila sklenici vína a ve všem se projevovala jako panna veselá a slavnostní:
- *l'allegra e festosa vergine.*

Po svátku Nanebevstoupení opustila Caterina dům Saraciniů. Francesco Saracini chodil denně na jitřní Mši do katedrály a poděloval chudáky, vysedávající na schodišti portálu. A nejen on se obrátil, ale i jeho bratr Niccolo. Ten měl zbožnou manželku, a ta mu domlouvala, aby si promluvil s Caterinou.

- O čem bych mohl mluvit s takovou mladou dívkou? bránil se stařec. A přece na ni stále myslel. Jednou v noci se mu o ní zdálo. Viděl dívku čtyřadvacetiletou s bílým závojem a černým pláštěm. Tvář její byla bílá, jakoby z nejčistšího mramoru a její úsměv byl nebesky líbezný. Nikdy předtím Niccolo neviděl Caterinu. A ráno po oné noci si řekl, že ji navštíví, aby se přesvědčil, je-li taková ve skutečnosti, jak ji viděl ve snu. Šel a viděl, že je to táž tvář, která se mu zjevila ve snu. A z domku ve Fontebranda vedla jeho cesta přímo ke zpovědnici bratra Tommasa della Fonte.

A ještě jeden špatný člověk žil tehdy v Sienně: Giacomo Tolomei. V jeho domě se scházeli hýřilové, kteří mu jednou v masopustní úterý přivedli i bratra Lazzarina z Pisy. Neznal ani Boha, ani lásky, ani milosrdenství, a dokonce se chlubil, že má dva zločiny na svědomí. Dověděl se, že za jeho nepřítomnosti byla v jeho paláci na návštěvě malá modlilka z Fontebranda. Jeho matka, Monna Rabe, byla velmi zbožná: to přichází s věkem, co se dá dělat - ale co říci na to, že jeho dvěma půvabným sestrám ta nábožná potvůrka z barvírny popletla hlavu tak, že si ustříhly své zlaté vlasy, vyhodily svá líčidla na hnojiště, prodaly své šperky na podporu chudých a nemocných a žádaly o přijetí do sboru těch ubrečených starých panen, plazících se po dlažbě v Capella delle Volte? Ale i on byl

dotčen zjevem Caterininým. Giacomo Tolomei poklekl ke zpovědnici a stal se dobrým manželem a vzorným otcem.

Stefan Maconi a Neri di Landoccio docházeli do domu Caterinina a psali jí dopisy. Potřebovala jejich služeb, neboť její družky Cecca a Alessia samy nestačily. Cecca se sice někdy žertem podepisovala *perditrice di tempo*, mařitelka času, a Alessia zase Alessia *negligente* nebo *grassata*, Alessia nepořádná nebo tlustá, ale to Caterina je tak škádlila, poněvadž neměly vždy dosti kdy, aby jí napsaly, co napsati chtěla. A Alessia psala trochu nerada, dávala přednost návštěvě a ústnímu rozhovoru. A kdykoliv končila dopis, pocítovala lítost, že to, co Caterina píše, nemůže pověděti ústně. Bratru Bartolommeu Dominici napsala jednou na konec dopisu:

- Alessia vás pozdravuje stotisíckrát a ráda by se zabalila do tohoto psaní, aby se tak dostala k vám.

A byli to nejružnější lidé, jimž psala Caterina: biskupové, opati, řeholníci, kněží, vojáci i šlechtici, muži i ženy. Odpovídala jim na jejich otázky, dávala jim rady a výstrahy. A psávala jim všem stejně: urozenému pánu Ristorovi, synu Petra Canigianiho ve Florencii, nejinak než Pipinovi, krejčímu, a paní Anežce, jeho ženě, Angelovi da Ricasoli stejně jako Janu Peottimu, koželuhovi v Luce, paní Nelle, manželce Mikuláše Buocontiho z Pisy stejně jako neznámé nevěstce v Perugii. Před jejím duchovním zrakem jako by mizely rozdíly, jimiž dělí člověka od člověka stav, rod, majetek i věk. Jen jeden rozdíl znala: rozdíl mezi dobrými a zlými. A ke všem mluvila jako sestra a matka nehledajíc slov, neboť bolest a láska ji činily výmluvnou, takže ti, kdož ji neznali, museli se domnívati,

že čtou listy apoštola a ne mladé, neučené dívky. Stefano mohl nejlépe dosvědčiti, že její duch byl stále pohřížen v Boha: a poněvadž její ústa mluvila z bohatství a nadbytku srdce, nemluvila o ničem jiném než o Bohu a o tom, co k němu vede. Neboť kdo miluje, jest za jedno s tím, co miluje. Láskou se duše a Bůh stávají jedním a jednota takové duše s Bohem jest větší než jednota její s tělem. A proto je bez ceny, co nevychází z pravé lásky. Caterina nenáviděla vnějšek a zdání.

- Zbožnost - ó zlořečené slovo, tak psala jeptiškám v Bologni, slovo, které nyní vládne v Církvi, zlořečené proto, že zbožnými se nazývají ti, kteří konají skutky Satanovy. Láska nemůže býti bez nenávisti. Je třeba míti v rukou nůž dvojbrítký, nůž s ostrím, místy i s ostrím nenávisti. A nože nenávisti je třeba užívatí hlavně proti sobě a proti všemu, co odvádí od Boha, a odříznouti se od temného života a od nezřízené lásky k tvorům. I když je nezbytno obíratí se věcmi pozemskými, nemá člověk na nich lpěti. Jedné abatyši, která si stěžovala, že by se nejraději zhostila pozemských starostí, napsala Caterina:

- Věci jsou pozemské potud, pokud je pozemskými činíme. Nepohrdala věcmi stvořenými: vedly však její mysl k Stvořiteli. Stefano si pamatoval, co řekla jednou, když šli lučinou:

- Hle, jak všechno zvěstuje a chválí Boha! Tam ty rudé květy nám připomínají rány Kristovy. A potom se zastavila u mraveniště a pravila: - Tato zvířátka vyšla z rozumu Božího právě tak jako já - a Bohu je právě tak snadné stvořiti anděla jako květinu.

Sílila slabé a kolísající. Důvěřovala v svobodu a sílu vůle:

- Bůh je naše síla, chceme-li jen zvítěziti nad svou křeh-

kostí světlem rozumu a rozhodností vůle. Jen toho přemůže Satan, kdo chce býti přemožen. Vše učinil Bůh, aby člověka spasil. Duše, která se vzpírá milosti, nehřeší jen proti Bohu, nýbrž i proti sobě - stala se soudkyní, která sebe samu odsoudila k věčné smrti.

A těšila zarmoucené. Když jí psala dcera po zabitém papežském prefektu ve Folignu, že její bolest je tak veliká, že ji nemůže snést, odpověděla jí:

- Všechno utrpení je malé, poněvadž život je malý a krátký. Jen jedno nás má rmoutiti: že jednáme proti vůli Boží.

Své matce Lapě napsala:

- Duše oděná sladkou vůlí Boží těší se ze všeho a je spokojena se svým údělem.

Svým duchovním synům:

- Neříkám, že duše žije v míru uprostřed vlnobití a bouří moře, ale její vůle jest v míru, neboť se stala jednou věcí se sladkou vůlí Boží. A proto bouře jest jí tichem na moři, neboť nepečuje o sebe; a také ví, že obojí, boj i mír prýští z téhož pramene a směřuje k témuž cíli. Statečnému jsou šťastné a nešťastné události jako pravá a levá ruka: užívá jich obou. Utrpením se duše připodobňuje Kristu. Bylo by nepřiměřeno, aby se dobře měly údy těla, jehož hlava jest trním korunována. Duše ať se těší, je-li urážena, tupena a zesměšňována, neboť tak se stává podobnou svému Ženichu, Ukřižovanému. Podobně psala uvězněnému kartusiánu:

- Slyšela jsem o tvrdých svízelních, které podstupujete: to jest, my myslíme, že jsou to svízele - ale kdybychom otevřeli oči sebepoznání a dobře rozuměli Boží dobrotě, shledali bychom, že jsou to velké radosti.

Když se dověděla, že její přítel Soderini přišel ve florentském povstání o všechno, napomenula ho, aby s trpělivostí přijal lék, který mu dal Bůh pro život jeho duše, a blaho-
přála mu, že mu Bůh ukázal svou neobyčejnou lásku a se-
slal na něho trápení, kterým se může státi podobným
tomu, jenž pro nás tolik trpěl.

A Stefanovi říkala, že mu nic více nepřeje, než aby
trpěl pro věc Boží:

- Nasycuj se, napájej se, opíjej se a koupej se v krvi ne-
poskvrněného Beránka!

Myšlenka na krev Beránka naplňovala téměř každou
stránku jejích listů - slovo krev rozkvétalo v nich jak
rudé květy na lučině - krev vylitá z lásky k lidstvu: a
ráda říkala, že ani hřeby, ani provazy nedržely Pána na
kříži, nýbrž láska.

3.

I Nerimu otevřela nový svět. Dosud znal jen sebe a svůj
smutek. Ale jako písař jejích listů se zapojoval v tajemný
řetěz, v duchovní společenství všech se všemi v Kristu
Ježíši, v němž jedni nesou břemena druhých, v němž
ustydlí a lásky neznající vstupují v horoucí šlépěje milu-
jících. A bylo mu, jako kdyby po temné noci osamocenosti
vcházel do neznámé krajiny ozářené velikým světlem, a
jako by z těžké a bolestné dřímoty procitl k nové cestě.
A zdávalo se mu, že ho vede ruka milující a milovaná a že
předlouhým a slastným tisknutím dává nové teplo do těla
a že v něm plane, co bylo studené, hýbe se, co bylo
zchromlé, a povstává, co bylo mrtvé.

Někdy ještě brával do ruky drobné lístky svých veršů.

Přečítal je a vážil. I viděl, jak dlouho se přebíral ve vývraticích pudovosti a vášně, piplal se svými city a citečky a na odiv stavěl to, co mohl a měl zvládnouti v sobě. Tak dlouho psal o sobě, jako by byl středem vesmíru, a skládal elegie pro pouhé píchnutí špendlíčkem. Bolest a smutek - nic jiného neznal! Připadal si jako člověk lající celému lesu proto, že pod kůrou několika stromů našel jakési červíčky. Já a opět já - o ničem jiném nedovedl psát, nic kromě svých žalů neznal. Sny a ne skutečnost, snění, které bylo jen slabošstvím a útekem před sebou samým. Kdo vidí jen jednu věc, nevidí vůbec - to chápal nyní. Domnívá-li se básník, že kromě jeho já nic na světě není hodno pozornosti, je možno, že i to své já vidí chybně. Vidí své nitro jako úžasnou hlubinu a nicotné splašky na jejím dně pokládá za křišťálovou vodu Božího Ducha. Nezná pravých rozměrů své duše a není schopen říci něco úměrného a krásného. Dáti duši tvar! Poznati sebe! Vejít do jizbičky sebepoznání, jak říkala Caterina.

A když bedlivě četl básníka, který mu byl učitelem a vzorem, poznával, že ani on nešel jinou cestou než cestou pokory. Jak sebevědomý a pyšný je Dante prvních zpěvů Pekla, když mluví o své básnické slávě a děkuje Virgilovi, že ho naučil krásnému slohu, kterým se proslavil! A když ve zpěvu dvacátém pátém líčí podivné přeměny hříšníků v draky a draků v lidi, tvrdí, že proti těmto proměnám ničím nejsou proměny, které popisuje Lukan ve své *Pharsalii*, ba ničím ani slavné metamorfosy Ovidiovy.

Ale v *Očistci* se již Dante očisťuje ze své pýchy a podstupuje trápení sedmi kruhů, kde jsou trestáni hříšníci. Hned v prvním kruhu poučuje ho malíř Oderisi z Gubbia, jak marná je sláva lidského umění, neboť trvá krátko, pou-

hým závanem větru je sláva. Za tisíc let je sláva člověka stejná, ať umřel jako stařec či jako nemluvně. Vždyť i sláva mocného vůdce Ghibellinů Provenzana Salvaniho zapadla, takže nyní ledva že se ozve jeho jméno v Sieně. A Dante dává Oderisimu za pravdu:

Ed io a lui: Lo tuo dir m'incora
Buona umiltà e gran tumor m'appiani.

Já: Pravda, kterou tvoji rtové děli,
ta pokorou mé mírní nadýmání.

A v druhém kruhu rozmlouvá Dante se sienskou dámou Sapií a přiznává se, že až skutečně půjde do očístce, bude dlouho odpykávati svou pýchu. A v následujícím kruhu, když Guido del Duca a Rinieri se ho ptají, kdo jest, pokládá za zbytečno mluvit o sobě, neboť jeho sláva je nepatrná a jeho jméno nemá dosud zvuku.

A tak očištěn vstupuje, veden Beatricí, do Ráje. Tam vyznává již svou slabost a nemohoucnost a netroufá si vyličit krásu očí Beatriciných - Ten, jenž v Pekle se holedbal, že dovede více než druzí básníci, nedůvěřuje nyní svému umění. I kdyby mu pomohli všichni lyričtí básníci, kteří jsou inspirováni Polyhymnií a ostatními Musami, nedovedl by ani tisícinu té krásy pověděti, kterou zářil svatý úsměv Beatricin. A ve zpěvu třicátém nadobro se vzdává pokusu popsati krásu Beatricinu. Jako oko ztrácí schopnost viděti, pohledí-li do slunce, tak i duch, zasažený takovou krásou, jest úplně zmámen - a proto ten úkol ponechává jinému umělci, jehož tuba zní lépe než jeho. A když konečně spatřuje Matku Boží, jež jest rozkoší v očích ostatních svatých, neodvažuje se vyličit ani nej-

menšího z její slávy a neodvážil by se ani, kdyby jeho mluva byla tak bohatá jako jeho obraznost.

A nakonec pohřížen v krásu a nesmírnost trojjediného Boha, připadá si už jen jako dítě - jehož řeč jest nedokonalá:

Omai sarà più corta mia favella
Pure a quel ch'io ricordo, che d'un fante
che bagni ancor la lingua alla mammella.

Teď já i o tom, v paměti mé stále
co zbylo, budu žvatlat jako dítě,
jež na prsu si vlhčí rtíky malé.

To byla cesta Dantova: od pýchy k pokoře. A tomu učila Caterina v listech, které jí psal Neri. Bůh jest ten, který jest. A člověk jest ten, který není. Jako bytost stvořená má člověk jen jsoucno darované, konečné, omezené a podmíněné. Smí tedy člověk jako tvor mluvit o sobě jinak než jako o bytosti, která trvá jen milostí podmíněčně udělenou? tak se tázal Neri sám sebe. I Caterina znala Danta a milovala ho. Čítala s Alessií Božskou komedii. A měla ráda i básně, takové, ve kterých se mluvilo o Bohu. A když Neri pročetl své verše z dob, kdy neznal Caterinu, poznával, že jsou bez ceny - neboť která z jeho básní by se dala proměnit v modlitbu?

A vzal svazek rukopisů a hodil je do ohně. Byl již jiným člověkem, člověkem, který pochopil, že jest ten, jenž není. Vešel v oblast žhavé lásky Caterininy k duším, byl účasten spětí rukou napřažených z dále, rukou svlažených slzami a volajících po lásce, odpuštění a milosrdenství. Básník? Ano, básník, ale básník milující. Neboť čím více se dívá básník na své bratry, tím je silnější, a čím více se

dívá do svého nitra, tím je ubožejší. Ano, jeho lyra má zazníti radostněji - jeho verše musí býti potěchou bratří. Jsou dvě věci, nad něž není krásnějších na tomto světě: báseň a modlitba. A není nad ně potřebnějších věcí. Duším je třeba krásy a síly. Duše žízní a touží po klidu Božím.

A když hleděl Neri do shořívajících listů svých veršů, vzpomněl si na slova, která Caterina kdysi řekla o sobě: *La mia natura è fuoco*. Má přirozenost je oheň. A v tom ohni toužil spáliti vše, co jí by se nelíbilo, především svou slabost a nerozhodnost, v tom ohni si přál v popel proměnit onu ohyzdnou melancholii, která tak dlouho pustošila jeho srdce. A přál si navždy býti povznesen do svatého empyrea lásky a radosti, v němž žila a dýchala Caterina. Tam, jak cítil, je bezpečno. Tam se člověk ze všeho raduje a z každé věci vyciňuje vůni růží: A není většího štěstí než náležeti navždy do sboru těch, kteří zasedají u stolu svaté lásky oděni světlem pravého poznání a nasyceni sladkým pokrmem Beránkovým, to jest láskou jeho, okoušejíce radosti bez mezí: *una exultazione, una giocundità, uno giubilo, una allegrezza* - spojení v témž jásání, v téže blaženosti, v témž plesu, v témž veselí -

Ale to byly jen nadšené chvíle, kdy jeho duše vzlétala k výšinám a kdy se mu zdálo, že jest pohřížen v jas a mír. A přicházely dny ponuré, kdy cítil v srdci prázdnotu a chlad. I prosil Boha, aby ho osvobodil z hrozného otroctví truchlivosti:

- Miluji tě, Pane, tak říkal, a také tě nemiluji. Neposílíš-li mne proti mně samému, budu si myslit, že lžu, když ti říkám, že tě miluji. Ty víš, jaký jsem, ještě stále plný hořkosti. Ty víš, že jsem rozdělen a že není ve mně stálosti.

Takto skleslý na mysli přicházel do Fontebranda. Nebylo třeba, aby se vyznával. Ta, která mu osvětila cesty života, viděla dobře, co se děje v srdci jeho. Znala ho lépe než on sám sebe a soucitně ho nazývala listem, zmítaným ve větru.

- Modli se, domlouvala mu.

- Modlil jsem se, odpovídal zarmouceně, ale nic mi to neprospělo.

- Musíš mít trpělivost sám se sebou, říkala mu, vždyť Pán má s tebou také trpělivost.

- Jsem rozpolcen, naříkal, věřím a nevěřím, doufám a nedoufám, chci a nechci.

- Oddej se cele Pánu, povzbuzovala ho, a budeš-li ve shodě s ním, srovnáš se i sám se sebou. Vše záleží na tobě. Boží dobrota nejvíce v nás miluje svobodnou vůli. V tom má zalíbení, abychom se sami rozhodovali.

- Ale já jsem jako galejník, spoutaný řetězy -

- To přijímej jako poučení: z toho můžeš poznati, že člověk sám ze sebe nic nemůže. Všechna jeho schopnost jest od Otce nebeského. Modli se, pros opravdově a upřímně. Pán řekl: Proste a bude vám dáno.

- Ale já se vždycky nedovedu modliti. Někdy se mi zdá, že je to nadarmo. Jsem zoufalec.

- Zoufalství přísluší jen slabochům, milý Neri, to je úděl těch, kteří se neodhodlali bojovati proti tomu, co je v nich porušeného. To, co v tobě je porušeno, to nejsi ty, to není tvoje pravá přirozenost, to jest jen kaz a nedostatek. Ty nejsi zlý, milý Neri, a také nejsi slabý - jen vejdi do jizbičky sebepoznání a uvidíš, že to dobré a správné v tobě, to jsi ty. To je pravý Neri: Neri, který věří, doufá a miluje... ne ten Neri, který se chmuří a vzdychá. Bude ti

zase dobře, jen vytrvej. To jest jen pokušení. Pán bývá nejblíže, když se zdá býti daleko...

A bylo mu dobře, jako dítěti na klíně matky. Prosil, aby ho přijala za svého syna a aby jí směl říkati maminko.

- Jsem toho nehodna, odpověděla, ale poněvadž tě miluji v nejdražší krvi Kristově, přijímám tě za syna a chci na sebe vzíti všechny tvé bolesti a odpovídati před Bohem za všechny hříchy, kterých by ses dopustil. A přijde-li pokušení, vzpomeň, že se modlím za tebe.

A Neri vzpomínal na svou matku přesladkou a říkal si, že se nepoddá svým černým myšlenkám: věděl, že by *mamma dolce* musila za něho trpěti. Vždyť co byly její nemoci jiného než utrpení, jež dobrovolně na sebe vzala za bludy těch, které milovala? Často se modlívala:

- Jako ty, Pane, trpíš tresty, kterých jsme zasloužili my, tak i já chci odpykávati hříchy všech svých duchovních synů a dcer. Z vypravování Alessiina věděl Neri, že Pán tuto prosbu Caterininu vyslyšel a že ji bral takřka za slovo. Když před časem těžce onemocněla matka Caterinina, Lapa Benincasa, a zdálo se, že zemře, prosila ji Caterina, aby se smířila s Bohem. Lapa nechtěla o knězi ani slyšeti:
- Jsi-li tak svatá, jak o tobě říkají, pravila své dceři, modli se, abych byla zdráva.

Caterina se uchýlila do svého pokojíku a modlila se. Zatím však se stav nemocné zhoršil. Lapa Benincasa umírala v náruči své snachy Lisy Colombiny:

- Tos mi slíbil, Pane, lkala Caterina, zvěděvši o tom, když jsi mi řekl, že nikdo z mých drahých nezahyne?

A tak prosila a zápasila, dokud nebyla vyslyšena. V pravé ruce se ozvala prudká bolest - táž bolest, kterou po prvé pocítila téhož roku na svátek svatého Agapita, když jí Pán

slíbil, že nikdo z jejích milých nezhyne. Lapa se uzdravila – a co více, stala se mantellatou, k velké radosti své dcery. Na tu bolest v ruce vzpomínal Neri, kdykoliv ho přepadala bezútěšnost:

- Nesmíš, říkal si, nesmíš myslit na takové věci, matičku by to bolelo! Kdož ví, co by musela trpěti za tebe?

A bylo-li nejhůře, odcházel do Fontebranda. Vždyť stačil její úsměv a temné mraky jeho ducha se rozptýlovaly, byl zase jiným člověkem, ne tím porušeným, nepravým a nízkým, byl zase tím, čím býti toužil, soustolovníkem svaté radosti v krvi Beránkově. Stalo se jednou, že ve veliké sklíčenosti opět si nevěděl jiné rady než přijíti ke Cateřině. Ale nezastihl ji doma – odešla na návštěvu k nemocným. Velmi ho to zarmoutilo. Ale řekli mu, že Caterina pro něho připravila dopis. Věděla, že přijde, že ji bude hledat a potřebovat, a věděla také, s jakým trápením přijde: s pochybností, budou-li mu jeho hříchy odpuštěny: Již pohled na její řádky mu byl útěchou. Což teprve, když četl:

- Přejí ti, aby chmura tvé duše se rozptýlila a rozplynula se v naději krve Ježíšovy a v ohni nevýslovné lásky Boží. Není-li Pán více nakloněn odpouštět než my hřešiti? Není-liž on náš lékař a my jeho nemocní? A nepokoj duše, není-li v jeho očích největší chybou? Nevzal na sebe naše nepravosti? Zajisté, předrahý synu. Otevři tedy oko rozumnění světlu svaté víry a viz, jak velice tě Bůh miluje. Nepozbývej mysli ani odvahy, když vidíš s jedné strany jeho lásku a s druhé křehkost a necitelnost svého srdce... Čím lépe poznáš, jak málo dbáš velkých milostí, kterými tě zahrnul tvůj Stvořitel, tím více se musíš ponížiti a říkati ve svém odhodlání: co jsem neučinil doposud, učiním

nyní. Ty víš dobře, že jsem ti vždycky říkala o malomyslnosti: je to lepra, která rozežírání duši i tělo, hubí svaté touhy a působí, že duše je nesnesitelná sama sobě. Znepokojíc ustavičně svědomí, zbavuje je světla nadpřirozeného a zatemňuje světlo přirozené... A tak upadá duše do četných nevěrností, poněvadž už neví, proč ji Bůh stvořil: stvořil ji, aby jí dal život věčný. Prosím tě tedy, abys vítězil nad démonem svatými úmysly, živou věrou a pevnou nadějí v krvi Kristově.

Ano, to byla přesná odpověď na stav duše, který chtěl vyjevit Caterině. To byla slova, kterých právě potřeboval. Duše se stává nesnesitelnou sama sobě - to byla jeho černá, pochybnostmi, omrzlostmi a neklidem zpustošená duše - byl si sám sobě odporný. Pán jest více nakloněn k milosrdenství než my lidé k hříchu - slova jistoty, jíž tolik potřeboval!

Složil list a uschoval. Nosíval jej pak na srdci, aby byl clo-nou, jíž by nemohla proniknouti žádná špatná myšlenka. Nespoutatelná radost naplnila jeho duši. Vyšel za město, do hájů a chodil mezi stromy až do večera, očima laskal květy a ptáky, zhluboka dýchal vlhký podvečerní vzduch a cítil, jak srdce jeho se šíří návaľem štěstí a radosti.

Mamma dolcissima, opakoval si a tiskl ruku na místo, kam ukryl její dopis.

Mezi duchovními syny Caterininými byl ještě jeden, jehož srdce ovládala Melancholia. Byl to syn mlžného a chladného severu, bratr William Flete.

- Ty a bratr William Flete mi působíte nejvíce starostí, řekla jednou Caterina Nerimu. Jste oba stejní: mrzutí, zachmuření, sklíčení a nestálí.

- Ale, *mamma dolcissima*, oba stejní? To není možno.

Bratr Wililam je jistě o něco horší než já. Řekni, že ano!
- Jste oba stejní, opakovala Caterina - ale usmívala se.

S bratrem Williamem seznámil Caterinu magister Giovanni Tantucci, který kdysi zle smýšlel o Caterině a nazýval ji hloupou dívčinkou a přišel jí domluvit, aby nemátla lidi nesprávnými výklady Písma svatého. Dával jí záludné *quaestiones*, aby ji chytil do sítí svých theologických subtilit, ale místo toho sám uvázl v síti její lásky.

Magister Tantucci žil v klášteře augustiniánů v Sieně. Ale někteří mniši tohoto kláštera žili v původním lesním klášteříku v Leccetu, několik mil od Sieny vzdáleném; to ti, kteří toužili po samotě a přísném odloučení od světa. A tam, na březích jezera, pod starými cesminami, po prvé uviděla Caterina bratra Williama, *bachelora of arts* university v Cambridgi, na které studoval i magister Tantucci. Seděl na kmeni stromu, který padl na zem podemlet vodou a upřeně hleděl do vody, pohřížen ve své rozjímání, takže neslyšel ani, že někdo přichází. Na trávě kolem ležely knihy. To byl jeho zvyk: celý den pobývat v lese a vracet se domů až večer. Někdy si přinášel své knihy do lesní jeskyně a jeho jediná cesta bývala z jeskyně do kostela a z kostela do jeskyně. Někdy dokonce tak se vyhýbal lidem, že ani Mši svatou nesloužil v kostele, nýbrž ve své jeskyni. Nebyla to dokonalost, bylo to duchovní sobectví. A Caterina to věděla.

- Poznání sebe samého je pravá cela, říkala mu, a tu celu nosíme všude s sebou. Bez této cely vnitřní není cela vnější k ničemu a naopak, dlíme-li v cele vnitřní, jest cela vnější zbytečná.

Domlouvala mu, aby se lépe snášel s bratřími a žil ne pro svou vlastní útěchu duchovní, nýbrž pro blaho všech.

- Pravím Vám, tak mu psala jednou, abyste více než jednou sloužil Mši svatou v klášteře, jak si to přeje převor, ba i denně, je-li to třeba. Přijdete-li o útěchu, nepřijdete o milost; obdržíte ji v té míře, v jaké se zřeknete vlastní své vůle. Musíme lačněti a žízni po spáse duší; a proto musíme méně mysliti na odpočinek svého ducha než na službu bližnímu a účast v jeho utrpení.

V tom klášteře žil nějaký bratr Antonio, Gasconec z Nizy, kterého bratr William neměl rád, poněvadž pořád si na něco naříkal: hned na špatné jídlo, hned na bolesti v zádech, hned na přísnost převorovu. A vůbec ten bratr Antonio byl veliký žvanil a všechno, co povídal, bylo zbytečné mluvení a dalo by se říci jednou větou. Kdysi o jednom velikém svátku seděl bratr William v refektáři s bratrem Antoniem. Seděli a pili víno. Bratr William mlčel, jak bylo jeho zvykem. Ale bratr Antonio se nezdržel a pravil:

- To víno je dobré.

Víc nic neřekl. Ale bratru Williamovi se zdálo, že je to mnoho řečí pro nic, rozzuřil se, udeřil pěstí na stůl a vykřikl:

- Protivný mluvko!

I odešel bratr William ještě ten den do své jeskyně a neukázal se v klášteře více než týden. Sedal na kmeni u jezera a skládal svou knihu *Průvodce duchovním životem*. A zrovna žvanivost bratra Antonia mu dala podnět ke kapitole o mlčení. I psal bratr William, že mluvením se projevuje malost ducha, opakují-li se věci, které už dávno byly řečeny, nebo se vyjadřují věci nezřejmé, nejasné a lživé, které slouží spíše k zastírání než k vyjádření myšlenky. Mluvit lze o ničem. Ale mlčet lze jen o něčem.

Proto mlčení jest vyznávání Jsoucna. Dav si vynucuje, abychom se zabývali nicotou a mluvili o věcech, které vznikají a zanikají. Mlčící uctívá Jsoucího. Uctívá ho mlčením, poněvadž Jsoucí jest Nevýslovný.

Ale mlčenlivý tento učenec nenalezl milosti v očích Cateriných. Věděla o jeho nesnášenlivosti a o jeho mrzoutství. Snad nebyl vinen jen on neshodami v klášteře.

- Bolí mne srdce i duše, tak mu psala, když vidím Vás škoditi své dokonalosti, ke které Vás Bůh povolal, pod záštitou lásky a pod záminkou ctnosti. A nicméně ona ctnost zdánlivě jest ten koukol, který ďábel našel na poli Páně, a to učinil, aby udusil símě svatých žádostí a nauky, která byla zaseta na rolích Vašich. - - - Neškodíte této dokonalosti vůlí duchovní, nýbrž odtrhněte se od stolu kajícího a přistupte ke stolu touhy po Bohu, kde duše jest ve všem mrtva vlastní vůlí, živíc se bez bolesti ctí Boží a spasením duší, rozhojňujíc dokonalost a neškodíc jí.

Pročež já, uvažujíc, že tohoto nelze míti bez světla, a vidouc, že toho ve Vás není, prosím, že si žádám viděti Vás, že máte pravé a dokonalé světlo. Jiného neprosím. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Koupejte se v krvi Krista ukřižovaného. Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Bratr William ctil a miloval Caterinu, ale jejích napomenutí tuze nedbal. Jen když nutně bylo třeba, prodléval v klášteře, jehož chodby byly vyzdobeny obrazy ze života mnišského. Bylo na nich viděti mnichy, jak se modlí, bičují, čtou, rozjímají, pláčí, objímají kříž a umírají. Na jednom z těchto obrazů byli namalováni mniši, jak sedí všichni u stolu kromě jednoho, který se sám prochází lesem. A tam pod duby mu vychází vstříc Kristus, oděný suknicí z velbloudí srsti a s holí v ruce jako poutník. To

byla příhoda bratra Giovanniho di Guccio Molli. Ten obraz byl jediná věc, která se bratru Williamovi líbila v klášteře.

- Proč se zjevil Kristus bratru Giovannimu? Protože byl sám v lese, místo aby žvanil s ostatními u stolu a vykládal, že víno je dobré.

Ráda chodívala Caterina do Lecceta až k San Leonardo al Lago, klopýtajíc po kamenité stezce a prodírajíc se houštím cesmin a albatrellů, podobných vavřínům, aby navštívila bratra Williama, poustevníka, který sice prchal z komunity do lesa, ale Krista tam nikde nepotkával.

Tiché byly lesy mezi Leccetem a Belcarem. A z jara tam bývalo slyšet kukačku.

4.

Francesco Malavolti se oženil s Lisou Piccolominiovou. Nebylo zbylí. Rodiče naléhali, zvláště matka, neboť doufala, že manželství s půvabnou dívkou učiní konec jeho nepořádnému a světáckému způsobu života. Lisa byla milá a tichá dívka. Milovala Francesca vší něhou a silou svého mladého srdce. Ale jemu bylo manželství jen článkem v řetězu jiných dobrodružství a vskutku nebyl nakloněn pro jednu opustiti všechny. Ani zpověď, kterou vykonal před sňatkem, nebyla upřímná. Úmyslně vyhledal starého nahluchlého mnicha, který rozhřešoval každého a který všem kajícím bez rozdílu dával stejné naučení, počínající slovy: Věz, milý synu, že Spasitel odpustil i lotru na kříži, proto doufej v jeho milosrdenství. Francesco zůstával i po sňatku rozvášněným faunem, v jehož srdci bujela vegetace hříšných lásek. A přátelé, s kte-

rými se stýkal, byli mladí zahaleči, kteří na nic jiného nemyslí než na svá milostná dobrodružství a o ničem jiném nemluví než o svých zkušenostech s ženami. Lisa byla čistá a nevinná. A kdykoliv mu s dětskou téměř důvěrou položila hlavu na prsa, míval pocit, jako by se v něm ozývala dávno zalehlá touha po životě čistém a čestném. Ale co mu chybělo, byl odpor k neřesti. Pokoušel se v lepších chvílích odvrátit mysl od necudných představ. Ale marně: nečistota již tak prostoupila obraznost a porušila jeho cit, že se mu zdálo nemožným, aby se odloučil od sebe samého a vykořenil vzpomínky na špatnou minulost. A Lisa toužila, aby ji pohladil po vlasech, aby s ní zůstal, když se zšeřilo a kdy její srdce překypovalo něhou a oddaností.

Ne, s výmluvami odcházel a s výmluvami se vracel. Často ji našel bdící a uplakanou. Dělal, že to nepozoruje. Nevychytala mu nic. A právě to ho pobuřovalo, že byla tichá a trpělivá. Byl by si přál, aby místo vzdechů vyšla z jejích úst výtka. Měl pohotově trpká i nenávistná slova, byl by je vychrtil jak horoucí lávu a byl by jí ukázal, že její stížnosti jsou směšné a neoprávněné, a naopak, on že je v právu, byl by ji přemohl silou své hrubosti. Přál si, aby ho podezírala z nevěry, aby jí mohl dokázat, jak je hloupá. Přál si, aby projevila žárlivost. Byl by jí pak vyložil, že žárlivost není nic jiného než pochybnost o vlastní hodnotě a žádoucnosti. Ano, přál si, aby jí mohl ponížit - neboť tak, jak byla - smutná, zamlklá a uslzená, mu připadala jako ztělesněné svědomí a jako zrcadlo ukazující, čím by měl a mohl být. Někdy se vracel zhnusen. Nazýval se jmény nečistých zvířat. Uvědomoval si, že je na tom hůře než jakékoliv takové zvíře, poněvadž právě nepociťu-

jíc ošklivosti nad sebou, neprotiví se sobě samému. Nažere se a lehne si: je klidné. A v těch chvílích byl náchylen vrhnouti se Lise k nohám a říci jí všechno to, co zamlčel hluchému zpovědníku, zlíbatí jí ruce a prositi za odpuštění. Tušil, že po takovém vyznání by se mu otevřela brána čisté radosti; ale byl příliš sláb, aby se k tomu odhodlal. Tělo bylo silnější než duch. To byly jen světelné zákmy v temnotě. Daleká je cesta od myšlenky k činu. Neměl síly, aby řekl zlu: jsem již rozhodnut, odmítám tě, chci vládnout sobě.

Vlácel s sebou představy rozkoší, které kdy prožil, žhavé chvíle opojení se vlily do jeho duše jako roztavený kov do kadlubu a tam ztvrdly v pevné formy vzpomínek. Všechny ženy, které kdy pojal do náručí, žily dál v jeho mysli, byly částí jeho bytosti. Nemohl se odloučiti od žádné z nich, těkal v myšlenkách od jedné k druhé, v burácení krve se mu splétaly jejich údy v žádostné ornamenty vášně.

A snad to nebyla jen tělesná žádost sama, která ho tak krutě svírala, jako spíše smyslná zvědavost - touha najíti něco nového a neznámého, dosud nezkušeného a neprožitého - nenasycenost ducha to snad byla spíše než nenasycenost těla. Hledání novosti - to byla jeho nejhlubší vášně: a ta mluvila nářečím těla a rozpoutávala svou výmluvnost do nekonečna. Lisa nemohla stačiti této vášni. Jen žena stále se měnící, stále nová, stále tajemná, záhadná a neproniknutelná byla by vábila srdce Francescovo. Lisa byla průhledná jako křišťál. Něžná láska a hluboký cit. Tu již nebylo čeho dobývat. Vše bylo již připraveno jako oběd na míse. A oběd denně týž.

Zato ženy, které potkával na ulicích sienských a které krá-

čely pлавným a smělym krokem, poutaly jeho oči vlnivými pohyby svých těl. Prvním pohledem při takovýchto setkáních odměřoval vzdálenost, která ho od nich dělila - a ať se usmívaly nebo mójely s hrdou cudností nebo dřevěnou netečností slavnostních loutek, cítil se k nim přitahován a obracel kroky, aby je mohl následovati, puzen neklidem vnitřní mizy své chtivosti.

Jednou, když se toulal městem, vešel do krčmy a dal si nalévati vína z kameninového džbánu. Žena, která mu sloužila, si sedla vedle něho a dotkla se ho svým ramenem. Podíval se na ni pohrdlivě a odstrčil ji, neb v té chvíli pocítil svoji bídu jak nikdy předtím, marnou nenasytlost ohně, který vyšlehuje, ale nemá už, co by stravoval. I viděl, že už v jeho srdci není touhy a zdálo se mu, že jí tam nikdy ani nebylo. Touha je žádost dobra vzdáleného. Ale jemu nic nebylo vzdáleno: všechno bylo blízké a na dosah ruky. I ty ženy byly tak dosažitelné a blízké. Nebylo třeba je volat - přicházely samy. Nebylo třeba prosit - nabízely se dřív, než byly žádány. Nebylo třeba o nich zpívat - poprávaly své přízně i těm, kteří k nim byli hrubí. Vztekale pil víno, až mu hlava ztěžkla a oči se zakalily - jen tak byly uzpůsobeny hleděti do prázdna, které se před ním rozevřelo s propastnou děsivostí. Nyní poznával, jak je bezmocný sám proti sobě. A žena, která netušila, co ho svírá, seděla vedle něho zamlklá.

Toho večera si vzpomněl Francesco Malavolti na básníka Neriho di Landoccio. Již dávno u něho nebyl. A přece k němu chodíval, dokud nebyl ženat, a poslouchával jeho bolestné verše. Neri byl člověk smutný, ale nepohřížil se jako Francesco do ohlubně vášní, byl čist a neporušen. Stál opodál života nedůvěřiv k jeho darům i ke kráse žen,

jež ho naplňovala steskem. A i když se opájel svou hořkou beznadějností, přece v jeho sonetech bylo to, co Francesco nadobro ztratil: byla v nich touha. Touha! Ruce, které se vzpínají po neznámém blaženství, vzlet k výšinám, ne pouhé zhnusení, cit, ne sprostá kocovina, touha, ne dávení! Neri říkal, že všechno je prach - ale to říkal proto, že hledal něco nad prachem. Věděl, že jsou věci, které prach nepokrývá, že je něco, co neumírá a co neztlívá. A to vzýval svým smutkem a to volal svou tesnotou.

- Ale já, říkal si Francesco, já jsem se v tom prachu válel, já jsem ten prach ssál ústy i nozdrami, já jsem ten prach žral. Maso - tělesnost i zvířectví. Je něco nad prachem? Je to Lisa? A je-li to ona, nejsem jí hoden. Mohl bych jít za ní. Už kolikrát jsem jí chtěl otevřít své srdce. Vyznat se jí. Ale což, nečeká mne zítra ta kučeravá Anita s temně modrýma očima a bílýma rukama, které umí tak lichotivě ovíjetí kolem krku? I to bych musel Lise říci. A již nikdy nečekati za zídou, v soumraku, až Anita projde mezi olivami a dýchne mi do tváře těžkou vůní svých vlasů. Anita! Ale i té už mám dost, je tak jednotvárně líbezná, a když se loučí, tiskne ruku bez konce a div se neuvzdychá. I ta se mi omrzela již - jsou to všechno jen děvky, právě tak sprosté jako ta, která sedí vedle mne a myslí, kolik peněz mám v měšci.

A potom vstal, zaplatil a odešel. Jediný člověk, po němž opravdu toužil, byl básník Neri di Landoccio.

Druhý den večer navštívil Francesco Neriho. Měl ho přece jen nejraději ze všech svých přátel, poněvadž byl milý a vzdělaný.

Neri seděl u otevřeného okna a četl Danta.

- Myslil jsem již, že se na mne hněváš, Francesco.
 - Jak bych se mohl hněvat na tebe, milý Neri? Spíše ty bys mi mohl mítí za zlé, že jsem tě již tak dávno ne-
navštívil.
 - Neměl jsem ti to za zlé, ale vzpomněl jsem si nejednou,
že jsem tě asi omrzl svými truchlivými verši a že sis na-
šel přítele méně pochmurného, než jsem - než jsem byl já.
 - Mám tě rád, Neri, tak jak jsi. Tvé verše jsem poslouchal
vždy s velkým potěšením.
 - Ale nyní, co jsi ženat, hledíš do jasného nebe Lisiných
očí a k tomu se nehodí verše smutného básníka.
- Francesco vzdychl a neodpověděl.
- Co je ti? tázal se Neri s účastí. Trápí tě něco?
 - Jasné nebe Lisiných očí mne trápí.
 - Proč?
 - Protože jsem pekelník a zoufalec. Snad jsem se neměl
vůbec ženiti, zůstat jako ty. Ale nutili mne k tomu. Lisa
je milá žena. Ale já se pro ni nedovedu zříci ostatních.
A to nejhorší, Neri: ty ostatní se mi také už hnusí: vždyť
jsou všechny stejné, všechny nakonec nudné a uvzdycha-
né - nesnáším to. Ještě Anita mne někdy zvábí. Ale i ta
mne mučí hloupými otázkami, vzpomněl-li jsem si na ni
aspoň jednou za den, není to směšné, ptá-li se takto? Vy-
houknu na ni, že vůbec jsem si na ni nevzpomněl, a ona
se mi dá do pláče. Na žádnou vůbec nevzpomínám, pro-
tože jsem k nim ke všem přikován svou vášní a ty okovy
se mi stávají den ze dne těžšími. Žiji jak zvíře. Hůř než
zvíře, Neri.
- Včera jsem si vzpomněl na tebe. Tys říkal, že všechno je
prach, a já jsem se ti smál. Nyní vidím, jak jsi měl pravdu.
- A přece jsem neměl pravdu, Francesco.

Francesco vyskočil a napřáhl ruce k Nerimu:

- Jsou věci nad prachem - to chceš říci, není-liž pravda, zrovna tak jsem si to myslel včera. A tys ty věci objevil, Neri, ty o nich víš - a proto přicházím k tobě, mluv, pověz, co je nad prachem?

- Nad prachem jsou hvězdy, pravil Neri a otevřel Komedii Dantovu: Hvězdy - tím slovem končí Dante Peklo, Očistec i Ráj. Tam není prachu. Tam jest jen svatá a čistá zář.

- A jak tam dojít, Neri? Touhou, řekni, že touhou!

- Touha je málo, Francesco, je třeba očisty; tak zpívá Dante na konci Očistce:

Io ritornai dalla santissim' onda
Rifatto si come piante novelle
Rinovellate di novella fronda
Puro e disposto a salire alle stelle.

Já z vlny přesvaté jsem navrátil se
tak obnovený jako stromky mladé
mladistvým listím znova omlazené,
čistý a schopný vstoupit mezi hvězdy.

Francesco svěsil hlavu.

- To není nic pro mne, Neri. To zní jako kázání skřehotavého mnicha.

- To není kázání. To jsou verše básníka, který mnoho miloval a mnoho trpěl. A jeho cesta jest i naše cesta.

- Ale člověk není jako člověk. Někdo se vznáší jak pták - druhý se převaluje v bahně jak -

Tu Francesco nedopověděl. Neri se usmál.

- Nesměj se, Neri. Víš-li vůbec, co je člověk? Nevíš. Já ti to povím: člověk je okřídlené prase. Nic víc a nic méně.

Nesměj se. A víš, co jsem já? Já se liším od ostatních lidí tím, že nemám křidel. Ty mluvíš o hvězdách. Jsi básník. Já mám rád tvé verše - ale nemluv mi o očistě. Mluv mi o touze.

- Ale touha sama nic není, Francesco. Záleží na tom, po čem člověk touží. Ztracený syn v evangeliu toužil po svobodě. A našel ji v objetí nevěstek a ve společnosti pijanů a hráčů? Našel nakonec otrockou službu, bídu a hlad.

- A záviděl prasatům, dodal Francesco, to vím; a vidíš, Neri, prase okřídlené závidí praseti neokřídlenému.

- Ano, poněvadž tam ho přivedla touha zvrácená a nezřízená. Po čem toužíš, milý Francesco?

- Snad po štěstí. Nevím sám. Snad ani ne po štěstí - po něčem novém, stále novém a jiném - po dně číší rozkoše! A stále se mi zdá, že to dno jest ještě hloub - - -

- Možná, že už jsi na dně - a nacházíš tam kal a zklamání.

- Nejsem - to bych byl zhnusen trvale a dokonale. Ale jsou to jen chvílky, kdy se mi to bahno oškliví, a potom zas se rozzízním - a od těch prasat neokřídlených se vracím do hospody světa.

- Neboť ještě jsi neutratil celý podíl otcovský. Jsi dosud silen a mlád.

- Zase mi kážeš. Nepoznávám tě, Neri. S tebou se stala změna! Z básníka ses stal kazatelem.

- Ne, Francesco, zůstal jsem básníkem. A káži-li něco, jest to jen to, co jsem sám prožil.

- Chtěl bych to slyšet ve verších, řekl Francesco.

- Řekneš snad, že to není nic pro tebe.

- Ach, tys to vskutku napsal? Nějaký sonet?

- Ano, Sonet o ztraceném synu.

- Čti, Neri, již poslouchám.

Neri vzal se stolu svitek papíru.

- Nebude to kázání, Francesco: bude to jen vyznání.

A potom počal čísti:

Na svého jinošství když myslím dobu
a zřím, jak mých se splétá řetěz vin:
hřích přes tvou lásku, láska přes mou zlobu,
Tys Otec můj, leč já tvůj nejsem syn.

A byť i stokrát jsem se zřekl bludu,
přec dobrý záměr rozplynul se v dým,
ne lásku, spravedlnost vzývat budu,
ne synem, otrokem chci býti Tvým!

Jak otrok Tvůj nechť nesu žití mdlobu
a štěstí jas i mračnou chvíli trudu
ať v oběť zápalnou ti přináším.

Ať v hladu ploužím se a kají v studu
a naposled ať klesnu v temno hrobu —
leč navždy věren, Pane, poutům Tvým!

- Krásný sonet, Neri, opravdu ses změnil. Dříve jsi skládal verše o krásných dívkách. Nyní závodíš s harfou Davidovou. Opravdu bych chtěl vědět, co tě tak změnilo.

- Chceš to slyšet ve verších?

- Zajisté, Neri, máš-li mne trochu rád.

A Neri četl druhý sonet:

Dnes růži viděl jsem u nohou Tvých,
jak čistou krásou před oltářem plála,
neb nikdy se jí nedotekl hřích
a všechnu vůni Tobě uchovála.

Když zahrad květenství nám povadla,
já ptal jsem se, kde krása ta se vzala?

Když srdce zbloudila a vychladla,
zkaď vytryskla ta láska neskonalá?

Já před oltářem Tvým jsem stanul tich:
tu růži krásnou za sestru mi dala
Tvá láska, Slitovníku ubohých.

Sic duše má by zkáze propadla,
nekála by se nikdy z hříchů svých
a pekla trýzeň věčně by ji rvala.

- Nádherný sonet, Neri, pravil Francesco. Přiznávám se však, že mu docela nerozumím. Ta růže jest dívka.
- Ano, pravil Neri, ale ne dívka jako jiné dívky.
- A ty jsi do ní zamilován! Konečně! Vždycky ses vzpíral lásce a nyní vidím, že ani ty jsi neodolal.
- Tak to není, Francesco. Já nejsem zamilován, jak jiní muži bývají. To není zamilovanost.
- Co je to tedy?
- Především úcta.
- To chápu, ač jsem, jak víš, přelétavý motýl.
- Tak přece máš nějaká křídla.
- Ano, ale ta křídla mne neunesou. Musil bych míti i lehké tělíčko motýlů. To nemám. Ale myslím si, že ti, kdož šli jinými cestami než já, mohou se přiblížiti ženě bez nízké žádosti a že jsou ženy, které vnukají úctu a vznešený cit. Tak aspoň zpívají básníci; kdybych se narodil básníkem jako ty, Neri, možná, že bych také tak cítil. Ale nyní mi raději řekni jméno té krásky, neb vskutku hořím zvědavostí.
- Řekl jsem ti, že to není dívka jako jiné dívky.
- Ovšem, to chápu, že jest to asi dívka neobyčejná. Jiná by tě ani neupoutala.

- Chci říci, že to není dívka, která by si přála, aby ji někdo miloval, jak muži ženy milují.
- Oh, Neri, vidím, že jsi zamilován nešťastně.
- Zamilován nejsem a neštěstí v tom také není.
- Pak musím říci, že tomu nerozumím ani za mák. Kdo je ta dívka?
- Je to mantellata, kterou jsi snad někdy zahlédl v domě Saraciniů ve společnosti Alessiině - Caterina Benincasa.
- Ach, vzpomínám - bledá a štíhlá - viděl jsem ji tam několikrát.
- A ta mne vyléčila z melancholie, Francesco, a naučila mne radosti, které jsem dřív neznal.
- Milý Neri, to mne udivuje. Jak by mohla taková prostá dívka - její otec byl, tuším, barvířem - jak by mohla něčím býti tobě, který jsi nejvzdělanější muž v Sieně?
- To nemá nic společného se vzděláním, jak my mu rozumíme, Francesco. Kdyby tě slyšela, řekla by ti, že důležitější než znáti cokoli z oboru vědy nebo písemnictví jest znáti sebe. Řekla by ti, abys vešel do jizbičky sebepoznání. Ukázala by ti, že nemůžeš dobře a šťastně žít, neznáš-li sebe a neuznáváš-li svou nicotu před Bohem.
- Ať by řekla cokoli, milý Neri, pochybuji, že by se mnou co pořídila. Já nemám zálibu v poslouchání mravokárných řečí. To je pro staré panny. Možná, že až budu stár, začnu se modlit a chodit ke zpovědi. Takový je běh života. Ti staří muži a ty staré ženy, kteří vyklekávají a vysedávají v kostelích a líbají svaté ostatky, také byli mladí a co dělali v mládí? Asi to, co dělám já. A když dohořel plamen mládí, utíkají se k Bohu a odříkávají nekonečné modlitby. Protiví se mi to. A proto nemyslím, že bych je někdy napodobil. Lidé by mohli na mne ukazovat prstem

a říkat: Vidíte - tamhle klečí ten známý frejír Francesco Malavolti, hleďte, jak nábožně mhourá očima - ale měli jste ho znáti, když byl mlád - žádná dívka nebyla jista před ním, ba ani vdané ženy nenechal na pokoji. Podívejte se nyní na něho, starého chlípníka, teď, když ho trápí pakostnice, dává se na pokání a líže Pánu Bohu paty! Ne, milý Neri, toho se nikdo nikdy nedočká, abych já takhle skončil.

- Ale hleď, Francesco, vždyť není třeba, abys takhle skončil. Jsi ještě mlád - teď by to mělo cenu a teď by to také bylo příkladné, kdybys počal mysliti na spásu své duše.

- Já sice nevcházím do jizbičky sebepoznání podle barvířského receptu, ale tak trochu se přece znám: kdybych nebyl zvíře, skrz naskrz zvíře, již dávno bych zanechal svých dobrodružství. Mám milou a dobrou ženu. Je to vtělený anděl. A přece mne nezískala pro lepší život a její krása nezvítězila nad mou chtivostí. Vím, že vašeň vnikla do všech tkání mé bytosti. Jsem protivný sám sobě. Ale vím, že i kdybych se odhodlal počítí lepší život, že bych v tom nevydržel.

- Cesta k výšinám je strmá, Francesco. A není divu, že člověk na ní klesá. Nemysli si, že nevím, co to jest padnouti. Nedomnívej se, že ta změna, kterou na mně pozoruješ, nastala přes noc. Anebo že už jsem tak utvrzen, že má stará nepřítelka, melancholie, už nemá ke mně přístupu. Naopak, jsou chvíle, kdy mne obestírá svými chmuřami daleko urputněji než kdykoliv předtím. Také se mi někdy zdává, že můj boj je nadarmo a že taková už je má povaha a že jiný už nebudu. Ale stačí slovo Caterinino, laskavé a povzbudivé slovo sestry, či lépe řeknu: matky -

a všechna sklíčenost mne opustí a jsem zase jako znovu narozen. Není skoku z nemoci do zdraví. Kdo se pozdravuje z nemoci, bývá ještě sláb a nemůže hned konat těžkou práci. A tak je to i s těmi, kteří se pozdravují z choroby duchovní. Musí je někdo podpírat, musí jim někdo pomáhat, dokud nenabudou plných sil.

- To je pěkné, co říkáš, Neri, ale já nemám ani trochu chuti, abych ze sebe dělal takového ubožáka, podpíraného rukou zbožné dívky. To není nic pro mne. Já bych se hanbil sám před sebou. Nebylo by to mužné. Neříkám že lepším býti nechci - ale říkám ti, že lepším býti *nemohu*. To snad ještě není ďábelství, aspoň ne to nejhorší ďábelství.

- Ďábelství to není. Říkáš: chtěl bych, kdybych mohl. Caterina by ti řekla: Mohl bys, kdybys chtěl.

- A já bych řekl, že se to snadno řekne druhému, ale ne mně. Proč mám dělat něco, když vím, že v tom nevytrvám?

- Ona by ti řekla, že vytrvání není naší věcí. Vytrvání je úspěch. Ale my lidé nemůžeme mít úspěchy. Úspěchy může mít jen Bůh. My můžeme mít dobrou vůli. A tu od nás Bůh očekává.

- Já bych jí řekl - počkej, copak bych jí řekl?

Neri se usmál.

- Počkej, nesměj se, ty myslíš, že nevím, co bych jí řekl - a zrovna vím. Řekl bych jí: Když tedy tak dobře víš, co Bůh dělá a co čeká, řekni mi, proč mě Bůh stvořil takového, jaký jsem, když věděl, že budu hřešit a svými hříchy ho urážet?

- Řekla by, že nevíš, jaký vskutku jsi a jaký ještě budeš a že tvá otázka je nesmyslná a směšná.

- A že tedy mám vejít do jizbičky sebepoznání, zasmál se

Francesco, to jsme u známého již předpisu. A já bych tedy řekl, že jedno vím i bez vcházení do té jizbičky, že nikdy ze mne nebude mnich!

- Řekla by ti, že ani to nemůžeš vědět a že ani to není nemožné, poněvadž u Boha není nemožná nižádná věc.

- A já bych jí řekl . . . u všech ďasů, rozkřikl se pojednou, to ti povídám, že bych jí řekl něco takového, že už by potom ani nehlesla!

Neri se dal do srdečného smíchu.

- Nesměj se, Neri, ty mi snad nevěříš - myslíš si, že bych nedovedl říci něco takového, aby už nevěděla dál - na mou věru -

- Nerozčiluj se, Francesco, je to zbytečné tak mluvit. Já totiž nevím předně, co by ti Caterina říkala. A ty také nevíš dobře, čím bys ji umlčel. Nač máme zde vésti takový pomyslný rozhovor, který tě přivádí z míry?

- Vůbec nejsem přiveden z míry. Jsem úplně kliden.

- Nejsi kliden, Francesco, a nebyl bys kliden, kdyby ses octl tváří v tvář Caterině.

- Byl bych naprosto kliden.

- Dobrá - dávám ti návrh: pojď zítra se mnou, navštívíme ji.

- Ani mne nenapadne! Nemám u ní čeho hledat! Ještě tak aby mne posílala ke zpovědi, to by tak scházelo!

- Je velmi pravděpodobno, že by tě poslala ke zpovědi.

- Tak bych jí řekl, že nejsem malý chlapec!

- Ona by ti řekla, že vůbec nechce, aby sis počínal jako chlapec, nýbrž že si přeje, abys byl mužem. Ona je ráda, když muž je mužem. Mužným mužem.

- Řekl bych jí, že ke zpovědi nepůjdu a dost.

- A což, kdyby přece nějak na tebe zapůsobila?

- Ne, už toho nechme, Neri, nemluvme o tom!
 - Jak si přeješ, Francesco. Přemýšlej o tom ještě. A kdybys přece jen si přál s Caterinou mluvit, jen přijď a řekni. Zdá se mi, že by to byla nejlepší služba, jakou bych ti mohl jako příteli prokázati, kdybych tě k ní uvedl.
 - Ostatně, když je taková čarodějka, ať mne změní nepřítomného, ať si mne tam přitáhne.
 - Čarodějka není. Ale dovolíš-li, řeknu jí o tobě.
 - Ne, neříkej jí nic. Nechci se s ní vůbec setkat. Mne baví jiná setkání. Já hledám rozkoš.
 - Ale u ní bys našel více. Rozkoš jest jen chvíle. A lidské srdce hledá více.
 - Celý život jsou jen chvíle - a to nejstrašnější je, Neri, že chvíle rozkoše se nedá zvěčnit!
 - Z toho je vidět, že to není rozkoš. To, co hned přechází v zklamání a prázdnotu, nemůže být rozkoš. Není rozkoše, Francesco.
 - Co tedy je?
 - Jest radost. Jest radost a ty ji dosud neznáš. Ale já věřím, že ji nalezneš. Pachtíš se po rozkoši. Hledáš ji v hříchu. Tam však není. Nevíš vlastně, co hledáš, či spíše: hledáš něco v hříchu, co jest jedině v Bohu. A proto věřím, že to najdeš.
- Francesco Malavolti se odmlčel. Sklonil hlavu do dlaní. Zdálo se napřed, že ještě přemýšlí, co by řekl. Dlouho tak seděl beze slova. Potom šeptal jakoby pro sebe:
- Radost - radost.
- Vstal s hlubokým povzdechem.
- Děkuji ti, Neri, za tvoji laskavost. Jsem jist, že se mnou dobře smýšlíš. Vážím si tě tím více. Ale věř mi, že nelžu, když ti opakuji: neříkám, že nechci, ale říkám, že nemohu.

- Důležitý rozdíl, Francesco. Zdá se mi, že ten, kdo neříká, že nechce, má vlastně dobrou vůli.
- Myslíš?
- Aspoň počátek dobré vůle jistě.
- Snad.
- *Snad* znamená ještě nejistotu, ale není to ne.

5.

A vskutku, nebylo to ne, třeba tehdy ani Neri, ani Francesco netušili, jak brzy se to snad promění v ano.

Když po několika dnech se Francesco objevil v domě Caterinině v průvodu Neriho, nebyla to zdaleka ještě dobrá vůle, která ho tam přivedla. Přicházel jako člověk zvířecí a téměř satanský - tak aspoň o tom vypravoval později - odhodlaný se vzepříti, kdyby mu mluvila o pokání. Ještě cestou ujišťoval sám sebe, že tam jde jen z přátelství k Nerimu. I myslil si, že bude dobře mu vyhověti a tak si ušetřiti další domluvy, které mu nebyly příliš vhod. Chtěl jaksi odzbrojiti Neriho a ukázati mu, že jeho rady, byť dobře míněné, jsou jen rady lékaře, který neuhodl nemoc a nenalezl léku.

Ale to ještě neznal onu zářící tvář a andělský úsměv, který měl moc vnukati duším touhu plniti vůli Boží. Slova, kterými ho přivítala, byla slova laskavá. A div, který způsobila, byl nečekaný: srdce se mu rozbušilo jakoby novým mládím a všechny údy proniklo náhle neznámé chvění, jež bylo směsí naděje i bázně.

A to, co čekal a čemu se předem protivil, nestalo se vůbec: Caterina se o zpovědi vůbec nezmínila - řekla jen, že by

si přála viděti ho mužem moudrým, který skládá svou naději v Boha a ne ve věci tohoto světa a plané rozkoše, které míjejí jako vítr. Ale i kdyby mu neříkala nic, celou jeho bytost ovládla náhle touha nalézt milost v jejích očích, aby mohl předstoupiti před ni takový, jakým si ho přála viděti. Jak to bylo jiné, než si představoval, a jak to bylo daleko předem osnovaných odpovědí, jimiž doufal býti dostatečně obrněn proti kárným a přísným slovům! Nebylo přísnosti ani v jejím zjevu, ani v jejích slovech. Byla v nich jen bolest a láska, jaká bývá v srdci matky, jejíž dítě je nezdárné. Ne, nebyla to přísnost, ale byla to víra v zrod nového člověka a vůle, svrchovaná a neodolitelná vůle učiniti člověka lepším. A Francesco viděl, že není jiné cesty pro toho, kdo chce, aby mu zářil ten čistý a znebešťující úsměv, než zpřetrhati všechna ponížující a zotročující pouta nepravé svobody. A nebyla to věc lehká - neboť kdo byl nejbujnějším a nejdobrodružnějším společníkem tlupy, kterou pohoršení a klidní občané v Sieně nazývali *brigata spendereccia*, než Francesco Malavolti? Kdo nejvíce z nich proslul jako nedostižný svůdce dívek a paní? Kdo mohl tvrditi jako on, že není ženy, která by mu odolala? Kdo ještě před nedávnem se holedbal, že od nynějška se bude věnovati svádění dívek ošklivých a zbožných, jelikož někteří zástěrkáři tvrdili, že to jest velmi ne-
snadné?

I k tomu nejtěžšímu byl nyní rozhodnut: rozejít se s ničemy, kteří marnili svůj čas i majetek planým prozpěvováním, opilstvím a nočními toulkami; rozejít se s milenkami, které ho očekávaly v zahradách a zákoutích, nedbat jejich slz a neodpovídat na jejich psaníčka - rozejít se se sebou samým, s nezkrotným faunem páchnoucím kozlinou a u-

slintaným vilností. A vzít na sebe podobu kajícího, docházejícího do společnosti zbožných lidiček v domě Caterinině a zpovídajícího se každou sobotu. A vzít na sebe vztek a posměch dosavadních přátel, kteří na něho budou skládati písničky a chechtati se jeho náhlé nábožnosti. Avšak Francesco neuvažoval, co bude a co by mohlo být. Jen to mu bylo jasno a jen to jediné ho nutkalo: být takový, jak si přeje Caterina. A být takový hned, bez prodlení a bez ohledů. A tak i jeho cesta, jako mnohých jiných před ním i po něm, vedla z Fontebranda nahoru k svatému Dominiku ke zpovědnici magistra Bartolommea Dominici.

Ten ho neutěšoval povídáním o lotru, jemuž bylo odpuštěno, ale zvážil jeho činy na vahách věčnosti a poučil ho, že to těžké teprve přijde. Svatá úminka okamžiku časem vyprchá jak vůně utrženého květu. Život v Bohu není jen slastné pohřžení v hlubiny lásky, nýbrž denní boj proti tělu, světu a ďáblu. Francesco Malavolti znal hřích - ale neznal pokušení. Dábel nepokouší těch, kteří už mu náleží. Neútočí na ty, kteří jsou tělem i duší jeho. Hříšník není pokoušen, poněvadž není zla, kterému by se ihned nevzdal, jakmile na ně pomyslí. Není svodu pro něho, poněvadž je cele prostoupen hřešením. Přijdou pokušení. Pokušení není hřích, ale je to zkouška lásky. Jen láska zkoušená jest láska pravá.

Když vyšel Francesco z chrámu, nesl si v duši krásu nepoznaného dosud štěstí. Jak se skvělo slunce na nebi a jak čistě modrá byla obloha! Byl by nejraději objímal všechny lidi, které potkával, a hladil i prašivého psa, který se plížil kolem řady domů. Toužil být sám a toužil být s lidmi, toužil někomu vypovědět svoji radost a toužil ji

zatajiti před lidmi. Vyšel za město do vinic, které se rozbujely po jarních deštích a jejichž tisícové úponky objímaly trámce dřevěných lešení a proplétaly se vzájemně v krouživých prstencích.

A když se večer vrátil domů, vzal Lisu za ruce a tiskl je dlouho a vroucně. A když mu položila hlavu na prsa, hladil jí vlasy a vzav jí z ruky šáteček, stíral jí s lící slzy. A Lisa, přemožena nenadálým projevem něhy, po níž marně a horoucně prahla, šeptala slova, která byla zmatená a jimž nebylo rozuměti - vždyť byla k smrti zemdlena tak dlouhým očekáváním této chvíle. Naslouchal vznícenému a sladkému šepotu lásky, kterou tolikrát již pošlapal - a v duchu si přísahal, že ji už nikdy nezradí a tak bude žít, aby jí nebyl nehoden.

A soumrak, který se vloudil do komnaty, byl jak příkrov zahalující minulost, proti níž světlem byla nejhlubší tma noci. Ale i pod popelem ohně zdánlivě vyhaslého doutnaly jiskry.

- Pláči, kudy chodím, psala Francescovi Anita v dopise, jež jí napsal některý z písařů, kteří vysedávali v krčmách, a stále myslím na Tebe. Jak můžeš býti tak necitelný, že mi ani nenapišeš, ani nevzkážeš. Chtěla bych Tě jen aspoň jednou spatřiti. Nic jiného si nežádám. Napsal jsi mi, že jsi začal jiný život a že chceš býti lepším člověkem. Ale netážeš se, jaký život mám začít já, která jsem Ti cele důvěřovala. Říkával jsi mi sladká slova a nyní Ti nestojím za vzpomínku. Napsal jsi mi, že naše láska byla hříchem. Nyní chceš toho hříchu zanechat. Avšak rozumím Ti dobře: chceš se mne zbaviti. Patrně jiná zaujala Tvoji mysl, já Ti překážím a to je Tvé pokání. Nemyslila jsem nikdy na to, co je hřích nebo není hřích, poněvadž jsem Tě milo-

vala. Byla bych s Tebou šla i do pekla. Napsal jsi mi, že Ti není možno žít ve hříchu, že chceš žít v klidu svědomí, a proto se se mnou rozcházíš. Ty budeš mít klid v duši a já se budu soužít. To je snadné pokání, někoho oklamat a pak říci: nyní chci myslit na svou spásu a mít pokojné svědomí. Nikdy nebudeš mít pokojné svědomí, pravím Ti, že nikdy. Vždycky Tě bude pronásledovat myšlenka, že jsi zradil a opustil tu, která Tě milovala více než svoji duši, více než svůj pokoj, více než svoji spásu a které ani smrt, ani peklo nebyly dosti strašné, aby se Ti neoddávala celým srdcem.

Tak psala Anita. Francesco měl nejprve v úmyslu ukázat dopis Caterině a požádat ji o radu, co činit. Ale místo toho napsal Anitě nový list, v němž opět ji přesvědčoval, že nic jiného ho nepřimělo k rozchodu než upřímná vůle napravit život. A prosil ji, aby tomu uvěřila.

- Proto, že jsem Ti napsal pravdu a prosil Tě, abys na mne zapomněla, podezříváš mne, že jsem si našel jen záminku, abych se Tě mohl zbavit. Kdybych nic jiného nechtěl než zbavit se Tebe, mohl bych to učinit i bez záminky, bez vysvětlování a bez omlouvání. Tak činívají druzí. Nikdy jsem Ti neřekl, abys mne milovala více než svoji spásu; přeji si jen nyní, abys pochopila, že spása je veliká věc a že rozchod nebude na prospěch jen spáse duše mé, nýbrž i Tvé.

Na to odpověděla, že mu tedy věří a že chce učinit všechno, co od ní žádá. Jen o jedno prosí: aby se s ním mohla naposled setkat. Jen jedinkrát. Potom již mu nebude překážet. Prosí, jak nikdy neprosila, aby přišel v pondělí do olivového háje za Porta Romana.

A Francesco šel. Domníval se, že bude dobré, vypoví-li jí

vše znovu. Jistě se dá přesvědčiti. Uklidní se. Zřekne se ho z dobré vůle. A on bude zcela volný a bude žíti věren svým úmyslům.

Neviděl dosud nikdy, že by Anita plakala. A nyní, když stála pod starou olivou, kanuly jí slzy z očí, vyčítavé a horké. A Francesco počal mluvit o svém obrácení a prositi, aby mu věřila a aby měla ohled na jeho duši. Poslouchala netečně a ždímalas rukou šáteček prosycený slzami. A mlčela.

- Proč nemluvíš? tázal se jí Francesco.

Odpověděla bolestným vzlykem a novým proudem slz.

A znovu jí mluvil o klidu svého svědomí a spáse své duše.

- Věřím ti, řekla nakonec, ale proč se neptáš, co bude se mnou?

- Snad, snad zapomeneš a oblíbíš si jiného.

- Nemluv tak - div nevykřikla, nikdy na tebe nezapomenu a nikdy nikoho jiného nebudu milovati!

- Budeš, řekl tvrdě Francesco.

- Ty si to tak přeješ, že ano? V tom ti možná vyhovím. Budu tedy milovati každého, kdo mi přijde do cesty, dnes toho, zítra onoho. A to bude tvoje dílo, Francesco.

- To neučiníš, Anito!

- To učiním. Bude ze mne děvka. A dusíc se zlostí a beznadějí dodala: Děvka a velká potvora!

- A to ti pomůže? To tě učiní šťastnou?

- Bez tebe nebudu šťastna. Ale budu děvkou, abys měl červa v duši a musil na mne myslet do skonání!

- To nemyslíš doopravdy, Anito. To říkáš jen z trpkosti.

- Z trpkosti, a proto doopravdy. Taková budu, věz to, Francesco. Na ulicích se budu nabízeti a v krčmách vyse-
dávati s vojáky.

Nyní už neplakala. Vztyčila hlavu a z očí jí šlehal oheň vzdoru. Ale to byl jen poslední pokus a krajní vypětí sil. Potom zemdlela a klesla do trávy.

Francesco poklekl k ní a podložil jí dlaň pod hlavu. Oči měla zavřeny a oddychovala těžce. Pocítil vůni jejích přebohatých kadeří.

Pojednou otevřela oči, ovinula mu ruce kolem krku a vtiskla mu na rty horké políbení. Ale sladkost jeho přešla druhý den v hořkost. Francesco se vrátil domů pevně rozhodnut nesetkati se již nikdy s Anitou. Rozhodnut - ale ta hořkost!

Přišel Neri a zval ho, aby s ním navštívil Caterinu. A tak spolu šli do Fontebranda. Bylo tam několik jiných přátel a všichni byli naplněni svatou radostí. Jen v duši Francescově bylo temno. Brzy propustila Caterina ostatní návštěvníky a Francesco s ní osaměl. Vyzvala ho, aby se posadil vedle ní.

- Kdy jsi byl naposled u zpovědi? tázala se ho.
- V sobotu, odpověděl. Byla to pravda, neboť všichni duchovní synové Caterininy se zpovídali týdně a každou neděli přistupovali ke stolu Páně.
- A kdy půjdeš příště ke zpovědi? tázala se dále.
- V sobotu, odpověděl Francesco.
- Proč až v sobotu?
- Chodím vždycky v sobotu, drahá máti.
- Nechť, ale nyní bude dobře, vyzpovídáš-li se co nejdříve.
- Ale, máti, vždyť už pozítří bude sobota!
- Ano, ale ty máš v duši koukol a ten tam nesmí vyklíčit, milý synu. Jdi a vyzpovídej se hned, ještě dnes. Ještě dnes!
- Ale, máti - já - - -

- Nehrej si na nevinného. Myslíš si snad, že nevím, co jsi učinil? Nevíš, že můj pohled provází mé duchovní syny a dcery na všech jejich cestách? Nemůžeš nic učiniti a nic říci, abych o tom hned nevěděla. Byl jsi včera večer v háji u Porta Romana a tam ses setkal s jednou ze svých dřívějších milenek. Vidiš, že vím všecko. Jdi a očisti své svědomí!

A nebylo to naposled, že se Francesco zpronevěřil svým dobrým úmyslům. V době, kdy jeho sladká máti dlela mimo Sienu, dal se opět strhnouti na scestí.

- Předrahý synu v Kristu, sladkém Ježíši, psala mu tenkrát, zdá se, že Tě ďábel spoutal tak, že se již nemůžeš vrátiti do ovčince; a já, Tvá ubohá matka, Tě hledám a volám, neboť bych Tě chtěla vzíti na ramena své bolesti a svého soucitu, jež chovám k duši Tvé. Otevři tedy, předrahý synu, oko svého rozumění, vyjdi z temnoty a uvaž své hříchy, a to ne, abys zoufal, nýbrž aby ses poznal a složil svou naději v Boha. Uvaž, že jsi bídne promarnil poklady milosti, kterými Tě obdařil Otec nebeský. Učiň tedy jako marnotratný syn; prohýřiv všečen svůj majetek, octl se v bídě: i vrátil se k otci svému. I Ty jsi chudák a máš se zle a Tvá duše hyne hladem... Běda! Běda! Kam se poděla Tvá zbožná předsevzetí? Jak jsem já ubohá! Vidím, že démon uchvátil Tvou duši a všechny její dobré snahy. Svět a světáci nastražili Ti léčky nabízejíce Ti své radovánky a nezřízené rozkoše. Vzpamatuj se a hledej lék, nespí už, potěš mou duši, přestaň býti nepřitelem sebe samého a své spásy. Nenech se déle prositi, nedej se klamati ani zlým duchem, ani bázní, ani hanbou a nevzdaluj se ode mne. Zpřetrhej ten uzel; přijď, přijď, předrahý synu, stojíš mne tolik slz, trápení a obav. Přijď přece a vrať se do ovčince!

Vrátil se, ale ne na dlouho. Uplynul měsíc a zmizel opět. Caterina plakala a marně ho volala.

Alessia byla již popuzena jeho nestálostí, nazývala ho ničemou, který nezaslouží, aby kdo pro něho slzy proléval.

- Škoda slova, škoda řádku - všechno je nadarmo - dělá si z tebe blázny a z nás všech - tak se rozčilovala Alessia, nejlépe by bylo, kdyby sem vůbec nechodil - je to jen na posměch a na pohoršení. Lidé si toho všímají a říkají pak, že tě navštěvují nejhorší hejskové.

Ale Caterina se nemrzela a nepohoršovala jeho jednáním. Nepřestávala mu býti *dolcissima mamma* a na stížnosti a nářky Alessiiny a jiných družek svých odpovídala s úsměvem:

- Je to divoký pták, ale neulétne mi. Ve chvíli, kdy bude mysliti, že jsem hodně daleko od něho, hodím mu kolem krku smyčku a z té už se nevymkne.

- Je to divoký pták, ale i chytrý pták. Až ho chytíš do té smyčky, bude ustrašeně klapat zobáčkem a smutně pomžikovat očičkama a mamma *dolcissima* se nad ním ustrne a smyčku povolí. A ptáček se ohřeje, a když nikdo se nebude dívat, zase ulítne.

- Na toho je jenom klec, uchichtla se Cecca, klec s pořádným mřížovím.

- A nechat ho vždycky několik dní jenom o vodě, aby nebyl tak bujný, mínila Lisa.

- Namočít do studené vody, jak se to dělává se slepicemi, když se rozkvokají, radila Giovanna Pazza.

- I vy byste mi ho umožily, smála se Caterina, jen počkejte, já ho nakonec přece ochočím i bez klece a bez studené lázně.

A ochočila ho.

To mu nemohli prominout někteří jeho přátelé, zvláště Neri di Guccio degli Ugurghieri a Niccolo di Bindo Ghelli. Nebylo-li to k vzteku, že ta malá modlilka z Fontebranda pomátla Francescovi hlavu, takže místo do hospody počal choditi do kostela? Za nic na světě nebylo možno ho přemluvit, aby si s nimi vyšel na dobré víno. Měl tisíce výmluv a nic nedbal, že jim kazí dobrou náladu.

- Úplný svatoušek se z tebe stal, řekl mu Neri di Guccio, nejsi vůbec k poznání. Několikrát jsi s námi pil na bratrství, ty lotříku, a nyní se k nám neznáš a vyhýbáš se nám, jako bychom měli malomocenství!

- Kdybyste měli malomocenství, nevyhýbal bych se vám, přátelé, odpovídal Francesco, a ukázal bych vám, že jsem váš bratr, i kdybychom nikdy na bratrství nepili. Krmil bych vás a napájel a čistil vám hnisající rány. Ale vaše nemoc je horší než malomocenství.

- Hleďme, křičel Niccolo, jak se naučil kázati! Jak umí mluvit do duše!

- Věru, bručel Neri di Guccio, dělá si z nás blázny! On by nám čistil rány! Ale poveseliti se s námi, to je mu odporné!

- Ta jeho světice ho tak zřídila, že není člověku podoben. Patrně se i postí a pije vodu!

- Ba věru, že pije vodu a mrská své hříšné tělo. Bude z něho mnich nebo něco ještě horšího.

- Pít vodu! Kdo to jakživ slyšel? Vodu - copak je to nějaký nápoj pro člověka? Víno stvořil Bůh, medovinu dělají lidé, ale kde ta voda se tu vzala, to mi nejde na rozum! On pije vodu. Copak je to křesťanské, pít vodu? Copak neproměnil Pán Ježíš vodu ve víno, aby nám ukázal, že voda se nehodí k pití?

- Zajisté, kdyby byl pořádný křesťan, pil by víno se svými přáteli. Pokrytec to je a ne nábožný křesťan. Vodu! Praskl bych vztekem! Pěkný přítel! Chtěl by nás utopit ve vodě jako přebytečná kořata!

- Takovým ho učinila ta přenábožná dívčinka!

Tak mluvili. Francesco Malavolti se usmíval.

- Mohu vám něco poradit, řekl jim, pojdte se mnou do Fontebranda a tyto řeči opakujte před Caterinou.

- Ať mne kousne pes, bál-li bych se říci jí to všechno tváří v tvář - tak se troštoval Neri di Guccio.

Francesco se smál, neboť si vzpomněl, že tak mluvil kdysi sám, když ho Neri di Landoccio zval ke Caterině.

- Jste-li takoví hrdinové, pravil jim, pojdte se mnou k ní.

- Pojďme, řekl Niccolo, ať je nějaká zábava. Přece se jí nebudeme bát!

- Ovšem, přizvukoval Neri di Guccio, hlavu nám přece ne-
utrhne!

- To jistě ne, pravil Francesco, o hlavu tu vůbec nejde, spíše o srdce!

- O srdce, vybuchl Niccolo, mé srdce náleží jedné krásné paní!

- A mé srdce, dodal Neri di Guccio udeřiv se do prsou, je srdce odvážné, které se nebojí nikoho!

- To se ukáže, chlapíci, pravil jim Francesco, ale jsem jist, že ještě dnes půjdete oba ke zpovědi. Se mnou to bylo zrovna tak.

- Pojďme, řekl Niccolo, pohádáme se s ní trochu.

A za hodinu oba hrdinové klečeli se slzami v očích na červených dlaždicích domu barvířova, s očima plnýma slz.

- Paní, koktal Neri di Guccio, řekni nám, co máme činit.

- Ano, paní, prosil Niccolo, řekni jen slovo a půjdeme do

Říma nebo k svatému Jakubu do Compostelly.

- V Římě není svatý Otec a k svatému Jakubu do Compostelly je daleko. Někam blíž poputujete. U svatého Dominika zpovídá bratr Tommaso della Fonte. To není daleko a snadno tam dojdete ještě dnes. Francesco vás tam zavede.

A to jim říkala hlasem čistým jako voda horského potůčku, ano, jako voda, kterou před chvílí prohlašovali za nápoj nevhodný pro člověka, neřku-li pro křesťana. A to byl hlas, který přivolal i jiné, jim podobné. A nebylo jich málo: mladý šlechtic Nigi di Doccio Arsocchi, obchodník Sano di Maco, který rozvážel listy Caterininy, Tommaso di Guelfaccio, notář Ser Cristofano di Gano Guidini a malíř Andrea di Vanni, který namaloval Caterinu na pilíř v Cappella delle Volte, když byla v extasi. Ty všechny volala svým hlasem a říkala jim krásná společnost, *bella brigata*.

- Až do smrti, tak říkala, chci v slzách rodit učenáky. A budu je živiti ne mlékem, ale ohněm. A bez ustání je budu volati jako matka volá dítě, aby je přitiskla na prsa, neb jsou mi dražší než život.

A byli-li vzdáleni, myslila na ně bez ustání a často přerušovala hovor se sestrami a šla se modlit:

- Moji drazí synáčkové mne volají, říkala, nesmím na ně zapomínati ani na okamžik.

6.

Oheň, oheň naplňoval listy, které posílala svým synům. Láska Boží sálající jako výheň ať spálí dřevo sebelásky.

- Ó ohni, sladký a přitahující, tak říkala, ty zaplašuješ

chlad neřesti, hříchu a sobectví; ty zaněcuješ a spaluješ suché dřevo naší vůle, aby se strávila v žárném toužení a milovala, co Bůh miluje, a nenáviděla, co nenávidí Bůh! V slzách zrodila své syny a s očima plnými slz hleděla na svět rozvrácený zlobou a nenávistí. Či přeháněl kronikář Neri di Donato, když napsal, že doba jest pod vlivem zlověstné hvězdy? A že ta hvězda vyvolává rozbroje i tam, kde by měla vládnouti láska Spasitelova?

V klášteře San Antonio mniši augustiniáni zavraždili svého převora. Ve Svatém konventu v Assisi se bratři menší pobodali noži a čtrnáct jich zahynulo. V opatství Rosa byly takové sváry, že šest bratří musilo býti propuštěno. Rvali se mezi sebou i kartusiáni. Generální minister si nevěděl jiné rady, než vyhnati je všechny z kláštera. Tak to bylo v rodinách duchovních. A v rodinách podle těla nejinak. Nikdo v Sieně nezachovával slovo, ani doma, ani ve veřejnosti. Bitky mezi občany a rody byly denní událostí. A duchovní pastýři, kteří měli býti příkladem lidu, byli skoro všichni jako onen farář v Ascianu, kterému Caterina musila napsati přísný a kárný list:

- Jsou-li květiny příliš dlouho ve vodě, hnijí a otravují, místo aby šířily sladkou vůni. Vy kněží jste květy v Církvi Boží, květy na oltáři, ale jsou-li ty květy ponořeny do vody neřesti, nečistoty a světského života, vydechují zápach hnilobný, který otravuje duše věřících. Probudte se a nespěte! Čas kvapí - ó, jak ubohá bude duše, která hledala jen rozkoše smyslné a válela se v bahně jako svině. Z tvora rozumného se stala nečistým zvířetem, pohřizujíc se v ohavné lakomství, takže prodává milosti duchovní; pýcha ji dusí a na slavnosti, hostiny, služebnictvo a krásná spřežení vynakládá, co by bylo správné dáti chudým...

Zapřísahám Vás láskou Ukřižovaného, vyjděte z toho otroctví. Nesčetné jsou mé hříchy, ale slibuji Vám, že spojím Vaše se svými a uviji z nich kytici myrhy a položím na své srdce k ustavičnému pláči a hoři.

Laskavě přísná slova psala knězi Petrovi v Semignanu, který žil v nečistotě:

- Ach, ach, kde jest čistota služebníků Syna Božího? Uvažte, že jako Vy si žádáte, aby čistý byl kalich, který má býti nesen k oltáři, neb kdyby byl špinavý, nechtěl byste ho, tak uvažte, že Bůh, svrchovaná a věčná pravda, žádá duše Vaše čisté a prosté všeliké skvrny hříchu smrtelného, a zvláště od hříchu nečistoty. Ach, nešťastná duše má! Dnešního dne vidí se pravý opak této čistoty, které Bůh vyžaduje, neboť místo aby byli chrámem Božím a nosili oheň slova jeho, jsou učiněni chlévem a příbytkem vepřů a jiných zvířat, nosíce oheň zlosti, nenávisti, záští a zlé vůle v domě duše své. Neboť přechovávají u sebe prasata, to jest nečistotu, jež se ustavičně válí uvnitř jako vepř v bahně. Ach, jaký zármutek a jaká hanba to jest viděti, že Pomazaní Kristovi se vydávají v takovou bídu a nepravost! A nemají v úctě stvoření, jsouť stvoření k obrazu a podobenství Božímu, ale nemají v úctě ani krve, kterou jsou vykoupeni, ani důstojnosti, již dostali ve svátosti jim dané z milosti a nikoli z povinnosti.

Hádky a spory měl děkan v Casale di Val d'Elsa s jedním knězem ve své farnosti. Caterina mu psala o jediné nenávisti, kterou smí křesťan míti - a to jest nenávisť hříchu, neboť kdo nenávidí bližního, zabíjí v sobě milost a stává se svým nejhorším nepřítelem:

- Raní-li mne někdo na těle a já pro tu bolest a urážku nenávidím útočníka, znamená to, že sama ubližuji duši

své a že ji zabívám, odnímajíc jí život milosti. Musím tedy mít daleko větší nenávist k sobě, zbavuji-li svou duši života věčného, než k nepříteli hubícímu tělo, jež musí dříve nebo později zahynout, poněvadž jest smrtelné a pomíjí jako tráva polní - - - Mám soucit s Vašimi dušemi a nechci, abyste žili v temnotách, a přišla jsem Vás pozvati k sladké a slavné hostině přátelské. A poněvadž se mi zdá, že cesta pravdy jest Vám zatarasena nepřátelstvím, které trvá mezi Vámi, a že se Vám do života otvírá cesta lži, chci, abyste se smířil s Bohem i bližním a opustě cestu temnot vrátil se na cestu, která vede k životu. Zapřísahám Vás ve jménu Krista ukřižovaného, abyste neodmítal moji prosbu.

Nebylo míru v duších a nebylo míru v Církvi Kristově. Papež prodléval na březích Rhônu. Řím pustl. Papežský stát ohrožen. Italie plná rozbrojů. Stařena sedmdesátiletá, Brigitta Švédská, připutovala do Říma. Mnoho očekávala od mladého papeže Řehoře XI., kterého znala již jako kardinála Pierra Rogera Beauforta. Poslala k němu svého rádce, španělského biskupa Alfonse Vadaterru de Jaen, a prosila, aby přesídlil co nejdříve do Italie. Opis jejího poselství byl odevzdán i papežskému nunciovi. Ale nuncius roztrhal jí dopis před očima.

- Nevrátí-li se papež do dubna příštího roku do Říma, řekla Brigitta, bude jeho stát roztrhán právě tak.

Papežský stát byl veliký a mocný: Campagna s Maremmou, vévodství beneventské, Patrimonium Sancti Petri, hory Sabinské s městy Narni, Terni, Rieti, Amelia a Tosti; vévodství spoletské, marka anconská a vévodství urbinské a Romagna. Republiky toskánské byly uzavřeny v území papežské. Na sever od Bologne vládl tyran mi-

lánský Bernabo Visconti. Republiky toskánské byly s ním zajedno v odporu proti moci papežské a ten odpor vzrostl, když legát papežský Pierre d'Estaing dobyl Perugie. I Pierre d'Estaing měl kdysi v rukou opis poselství Briggittina papežovi. A nebyl překvapen, když po dobytí Perugie dostal list podobný. Nepsala jej ovšem *principessa di Nericia*, z rodu vznešeného, ani žena *molto ricca*, která stavěla kláštery a konala daleké pouti, nýbrž dcera chudého barvíře, nemající opory leč v několika mniších řádu kazatelského: a podle slov notáře Cristofana Guidiniho málo dbající, líbí-li se, co říká, nebo ne.

- Přeji si Vás viděti mužem odvážným, psala mu, abyste bez bázně sloužil Nevěště Kristově a pracoval duchovně a časně pro čest Boží podle potřeb této sladké Nevěsty v nynějších poměrech, a že to učiníte horlivě, bez bázně a nedbalosti, o tom jsem přesvědčena, jakmile poznáte její zájmy.

- Zdá se mi, předrahý Otče, psala dále, že jest čas vzdáti čest Bohu a pracovati pro dobro bližního... Jste nyní představeným ve věcech duchovních i časných. Ve věcech časných jednejte s odvahou a usilujte, jak nejlépe dovedete, o mír a jednotu v zemi. Mír, mír, mír, předrahý Otče! Vysvětlete Otci, že ztráta duší jest horší než ztráta měst, neboť Bůh od něho žádá péči o spásu duší více než dobývání měst.

Věci papežské řídil kromě Pierra d'Estaing i synovec papežův Gerhard de Puy, opat v Marmoutiers. Jeho úkolem bylo vybíratí dávky a příjmy Svaté Stolicy a spravovati severní provincie. Řídil se zásadou *divide et impera*. Tak podnítil starý spor mezi Arezzem a Castiglione Fiorentino a snad i tajně pomáhal Cionemu Salimbeni válčiti proti

Šieně. Ale býval kdysi prostředníkem mezi Brigittou a Řehořem XI. Splnilo se, co předpovídala švédská světice. V nejistotách a záludnostech svého postavení se rozhodl Gerhard de Puy dotázati se Cateriny na věci, které mu ležely na srdci.

Odpověděla mu ve svatém ohni lásky, jímž jsou spojeny údy těla tajemného:

- Obdržela jsem, sladký Otče můj, list Váš s velikým potěšením a s radostí, že si vzpomínáte na takové nepatrné a bídné stvoření. Porozuměla jsem obsahu jeho, a odpovídajíc vám na první ze tří věcí, na něž se mne tážete, pravím, že sladký Kristus náš na zemi by dobře učinil (a tak se zdá před tváří Boží), kdyby zvláště dvě věci, kterými se hubí Nevěsta Kristova, odložil. Jedna jest přílišná náklonnost k příbuzným a přílišná pečlivost o ně, a zvláště v této příčině by se slušelo, aby byl ve všem a všelikým způsobem umrtven. Druhá jest přílišná dobrota, založená na přílišném milosrdenství. Ach, ach, to jest příčina, proč údy hnijí, totiž proto, že nejsou trestány. A zvláště se Kristu protiví tři nezřízené nepravosti: nečistota, lakota a nadutá pýcha, kteráž panuje v Nevěstě Kristově, to jest v prelátech, kteří k jinému nehledí než k rozkošem a k nádheře a převelikému bohatství. Vidí, že ďáblové pekelní odnášejí duše jejich poddaných, a nedbají toho, protože jsou učiněni vlky a prodavači Boží milosti. Bylo by tedy třeba statečné spravedlnosti, aby je trestala, protože přílišná dobrota jest převelikou ukrutností; ale spravedlivě a milosrdně by se musilo trestati. Ale pravím Vám, Otče, že opravdu doufám pro dobrotu Boží, že začne pro mnohé modlitby a pobídky, které bude míti od služebníků Božích, odkládati tuto chybu přílišné náklonnosti k pří-

buzným. Nepravím, že Nevěsta Kristova není pronásledována, ale myslím, že zůstane ve květu, jakož má zůstat. Stran druhé věci, kterou pravíte, v příčině hříchů našich, Bůh Vám dejž hojnost milosrdenství svého. Víte, že Bůh nechce smrti hříšníka, nýbrž chce, aby se obrátil a živ byl. Pročež já nehodná Vaše dcera, vzala jsem a vezmu dluh hříchů Vašich na sebe, a společně Vaše i mé spálíme v ohni sladké Lásky, kde se stravují. O jiné věci pravím: když jsem Vám řekla, abyste se namáhal ve svaté Církvi, nerozuměla jsem ani toho, ani toho, nepravím toliko o obtížích, které na sebe berete v příčině věcí časných (ačkoliv jest to dobře), ale hlavně se máte namáhati spolu s Otcem svatým a činiti, co můžete, abyste vyplnili vlky a ďábly vtělené v pastýře, kteří žádné věci nedbají, než aby jedli a měli krásné paláce a pěkné koně. Ach běda, čeho Kristus dobyl na dřevě kříže, to se utrácí s nevěstkami! Prosím Vás, abyste, třebaš byste měl proto umřít, řekl o tom svatému Otcí, aby zastavoval takové nepravosti. A když přijde čas jmenovati pastýře a kardinály, ať nejsou jmenováni za pochlebenství ani za peníze, ani svatokupecky; ale prostě ho, jak můžete, aby pozoroval a hleděl, nachází-li ctnost a dobrou a svatou pověst na člověku tom, a ať nehledí více k šlechtici než k neurozenému, protože ctnost je ta věc, která činí člověka vznešeným a příjemným Bohu... Věděl Řehoř XI., co napsala Caterina jeho nunciovi? Jistě že ano, ale nedbal toho. V prosinci 1375 ustanovil devět nových kardinálů, mezi nimiž byl i sám Gerhard de Puy. Ani jeden z nich neměl vlastností, jež požadovala Caterina. Marné byly i její prosby o mír. Boj mezi Bernabo Viscontim a Svatou Stolicí pokračoval. V naději získati republiky toskánské poslal Bernabo do Sieny svého vyslance. Ten

navštívil Caterinu, aby jí vyřídil poselství svého pána i jeho manželky Beatrice della Scala. Oba totiž byli postiženi klatbou papežskou a snažili se najít cestu k smíru.

A Caterina diktovala Nerimu di Landoccio dopis pro Bernaba. Nazývala ho důstojným otcem:

- Není nic stálého na světě, psala mu, jen město naší duše. V něm vládneme, a je tak silné, že ani lidé, ani ďábel ho nemohou dobýt, nedáme-li k tomu souhlas. Hřešíme každý den a každý den jest nám třeba odpuštění ve svátosti pokání. Jen Církev spravuje tu svátost, jsouc jediná opatrovnící klíčů i krve. Jak pošetilý jest ten, jenž se bouří a vzdaluje Náměstka Kristova, který jest obhájcem těch klíčů! I kdyby byl papež vtěleným ďáblem, nesměla bych pozvedati hlavu proti němu, nýbrž vždycky se skláněti před jeho svrchovaností a vyprošovati si od něho krev, na níž nemohu míti jinak podílu. A proto Vás prosím, abyste se již nebouřil proti své Hlavě. Odmítejte podněty ďábla, který Vám našeptává, že jest Vaší povinností bojovati proti špatným pastýřům Církve. Nevěřte tomu a neposuzujte, co se Vás netýká. Náš Spasitel to zapovídá. Prohlásil, že jsou to jeho pomazání, a nechce, aby někdo jiný nad nimi vládl. I kdyby nás kněží obírali o naše statky, měli bychom býti ochotni ztratiti svá dobra časná a život těla než dobra duchovní a život milosti.

A ve svatém ohni lásky končila svůj dopis Bernabovi, vyzývajíce jej k účasti na výpravě křížové, kterou vyhlásil Řehoř XI. počátkem roku 1373:

- Jaká hanba a jaké pohoršení pro nás křesťany, že necháváme v rukou nevěřících, co nám právem náleží. Žádám Vás naléhavě ve jménu Krista ukřižovaného, abyste učinil opravdový a dokonalý mír s naším sladkým Otcem, Kris-

tem na zemi a bojoval proti nevěřícím. Učiníte-li to, budete mítí podíl na krvi Syna Božího.

Křížová výprava se nestala skutkem. A mír v zemi nenastal. Nebyli vinni jen odpůrci papežovi. Pierre d'Estaing opustil Itálii a jeho nástupce, Guillaume de Noellet, přišel do Bologne a nedovedl nic moudřejšího než rozdmýchovat stará nepřátelství mezi městy a rody. Loupeživý rytíř Andrea di Niccolo Salimbeni pustošil okolí Sieny. Konečně ho přemohli a zajali. Jeho lidé byli popraveni, on sám uvězněn. Nejvyšší soudce, il Senatore Lodovico da Mogliano, neměl odvahy potrestati urozeného lupiče. Lid se vzbouřil proti Senatorovi: sedlář Nuccio di Vanni zasedl na jeho stoliči v Palazzo pubblico a odsoudil Andreu k smrti stětím. Rozsudek byl ihned vykonán. To popudilo mocné Salimbeni, takže se vyřítili ze svých tvrzí a vraždili, pálili a plenili v Sieně i okolí.

A tento svět, plný úkladů a vražd, násilí, pletich, sobectví, nenávisti, lži a nečistoty - byl přece svět vykoupený drahou krví Kristovou! Jak strašné pomyslení, že pro mnohé tato krev byla prolita nadarmo! Bylo třeba volati, domlouvati, psáti, poučovati, napomínati a kárati. Ale i to bylo málo duši Caterinině. Vždyť denně rozjímala a ve svatých úchvatech prožívala lásku Kristovu, v níž všichni jsou spojeni se všemi v nejdražší krvi jeho jakožto údové se sladkou Hlavou. A toužila horoucně, aby všichni, které milovala, se vrhli do ohně lásky Kristovy a stali se jedinou věcí s tím ohněm a aby ani částčka jejich bytosti nezůstala mimo oheň. I brala na sebe i hříchy jejich, toužila trpěti to, co oni by trpěti měli, byla s nimi na všech jejich cestách, dýchala jejich dechem, cítila jejich srdcem, nebylo pro ni samoty, neboť žila v duchovním řádu lásky a

ústrojném společenství života Božího. A mluvila-li s lidmi, mluvila o Bohu, a mluvila-li s Bohem, mluvila s ním o lidech. Kristus, duše, bratři - v ohni lásky Kristovy - jedna věc. A v tom sjednocení všechny duševní schopnosti jí splývaly s Ukřižovaným, nic jiného si nechtěla pamatovati ani z jiného se radovati ani na jiné mysliti než na svého Milého a na nevýslovnou lásku jeho k pokolení lidskému. A v této svaté lásce milovala ty, které Kristus miloval, jsouc ochotna dáti za ně život stotisíckrát a zaklínajíc je silou své vůle, aby se přissáli k prsům lásky Boží, která skýtá mléko synům svým a živí je. A toto mléko nelze míti jiným způsobem, než kterým dítě ssaje mléko z prsou matky své, totiž prostřednictvím prsu. A tak ani duše nemohou míti život jinak než prostřednictvím Krista ukřižovaného, v něm, s ním a skrze něho!

7.

Bylo to z jara. Neri di Landoccio a Francesco Malavolti se domluvili, že vykonají pouť na Monte Oliveto. Vyšli ze Sieny časně ráno bez snídaně. Byla doba postní a proto si řekli, že tu pouť vykonají úplně lačni. Vyšli za Porta Sanviene do polí právě zoraných, v jejichž brázdách se prolínaly odstíny hnědi, červení a žlutí. A když slunce počalo stoupati nad obzor, kráčeli již mezi kopci, jejichž svahy byly osázeny olivou a révou. A v dálce se rýsovaly nové pahorky a na nich nová pole, řady a skupiny cypřišů, stavení selská, bílá, okrově žlutá nebo růžová se stohy loňské slámy, navršenými v podobě úlů. A dále k jihu se rozvírala pustina Creta jako ztuhlá hladina rozčeřeného

moře. A na obzoru se tyčila Monte Amiata, Monte Cetona a Montepulciano.

Oba poutníci se často ohlíželi k rodnému městu. Z počátku slyšeli i zvonění. Čím více se vzdalovali, tím větší ticho je obklopovalo a město se jevilo v dáli již jen jako přeludný obraz, zavěšený na šedomodrou stěnu obzoru: les věží, jemuž vévodila zvonice katedrály a věž radnice.

Z počátku vůbec neměli hlad. Ale odpoledne, když minuli Asciano, pocítili únavu - snad i proto, že cesta po šedě popelavých kopcích byla bez půvabu - postní, předjarní cesta. I řekli si, že si chvíli sednou.

- Dojdeme dnes vůbec na Monte Oliveto? zapochyboval Francesco.

- Když nedojdeme, přenocujeme někde a zítra půjdeme dál - tak lehké si to představoval Neri.

- Přenocujeme někde - to se lehko řekne, ale kde přenocujeme? Vždyť tu není živé duše, jsme v poušti, ani hlídačskou boudu tu neuvidíš. - Jakési teskno zavanulo ze slov Francescových.

- Nač by tu také byly hlídačské boudy, když tu není co hlídat? Ty hrby a hřbety přece neutekou!

- Ale nejhorší jest, že vůbec nemáme nic k jídlu.

- Nu ovšem, nemáme nic k jídlu. Vždyť jsme se chtěli postit.

- Postit se a ještě k tomu jít vzhůru, dolů, vzhůru, dolů, to není jen tak!

- Eh, odpočineme si trochu a potom půjdeme dále.

- Ano, budeme-li zde dlouho odpočívat, vůbec dnes nedojdeme na Monte Oliveto.

- Tak jenom chvílku! řekl Neri, asi tak, co trvají nešpory, a rozloživ svůj plášť do šíře, lehl si na něj. Francesco též.

Neri zavřel oči. Sladká mdloba prochvěla mu údy a první jeho pocit byl, že usne. Ale byla to jen příjemná mrákota, která na chvíli obestřela jeho ducha slibujíc, že přivábí luzný sen nebo aspoň okamžik jakéhosi nebytí a sebezapomenutí. A ve stavu poločítí a polovědomí měl dojem, že břítký jarní vzduch přináší zvuky zvonů sienských, ale jaksi zdrobnělé ve vzdálené a tichnoucí klinkání. A z dálky jako by zazněl přeludný souzvuk kytary hluboko nalaďené, do něhož zapípaly flétničky a zavanuly lidské vzdechy, opojené bolestí i krásou života.

A před zrakem duše se vynořila náhle vidina zapomenutá: hlavička s červenou růží v černých vlasech, jak ji viděl na slavnosti u Saraciniů. A ta vidina byla mocnější než ty sladké zvuky a vášnější než sen. Duše se k ní vzepjala - ale marně: byl to jen okamžik, zásvit a po něm se rozeznělo v duši prázdno a temno. A duše byla zase opuštěná a nahá, ze života a jeho vlnobití vyvržená. A opět jí nezbývalo nic jiného než chouliti se v sebe, v sebe jedinou a v nejskrytější svou podstatu.

A tam, v hloubi duše nejhlubší se ozýval jiný hlas, nedoprovázený ani kytarami ani flétnami, ach ano, příliš známý hlas, ledový a drsně pronikající:

- Proč jsi dnes nezůstal raději doma? tak k němu mluvila Melancholia, stará, odmítnutá a přece stále ještě živá paní jeho srdce - mohl jsi sedět u stolu a číst Danta. Místo toho jsi vyšel do pusté krajiny, kde není kam hlavu složit. K čemu to? Pouť kající! - Napřed hřešíš a potom děláš pokání. Směšná fraška. Teprve když učiníš něco špatného, stáváš se moudrým a najednou víš, že je to hřích a že jsi to neměl dělat. Kdybys byl opravdu moudrý, vůbec nic špatného bys nedělal. Řekl by sis: neudělám, čeho bych

musil litovat. A to ty nedovedeš, milý Neri. Hřích - pokání. To jest jen hra na schovávanou, směšné a nepoctivé kličkování. Poctivé by bylo: buďto nehřešit vůbec anebo hřešit - a pak vědět, proč to děláš a neutíkat od toho. Pokání! Neri di Landoccio dělá pokání! Píše nábožné sonety, chodí do kostela, modlí a postí se. Je to vůbec k něčemu? Ano, je to k něčemu. Je to k smíchu. Šest dní dělat nesmysly a sedmý den se z toho zpovídat. A přitom prohlašovat, že už se polepšíš, že budeš takový a onaký. Jsi přece pořád stejný. Jsi stále, jak jsi býval, pyšný, mrzutý, samotářský, nevrlý. Na čas si namlouváš, že už takový nejsi, zdá se ti, že máš křídla a dovedeš vzlétat k výšinám - namlouváš si, že jsi šťasten, že máš vnitřní klid a že jsi zakotven v lásce Boží. Ale není to pravda. Tvoje služba Bohu jest jen sebeklam. Člověk potřebuje zapomenout na sebe. Jeden jde do krčmy, opije se a zapomene na sebe. Druhý hraje v kostky, hraje, vyhraje a zapomene na sebe. Třetí se modlí a zapomene na sebe. A proto nesloužíš Bohu, jak se ti dosud zdá, sloužíš sám sobě tím, že unikáš sobě; to nemá nic činiti s Bohem, to jsou jen náplasti na nezhojitelnou ránu, hlubší než tvá naučená zbožnost - - - Tak mluvila paní Melancholia. Neříkala mu nic nového ani neznámého. Ale již dávno se mu nevemlouvala do duše takovou silou. A jak tak ležel hladov a zemdlen, ztrácel čím dále tím více sílu odporu - - -

A vedle něho ležel Francesco. Upadl v jakousi polodřímotu - a viděl se ve své vinici nedaleko města - tam pracovali jeho dělníci a on přišel, aby na ně dohlédl. Byla to mladá, dobře pohnojená a bujná vinice. Révové pruty se větvilý množstvím výplyvků. Bylo třeba je vystříhat, aby zbytečně neubíraly mízy keřům. Tu práci konalo několik

dívek a mezi nimi kovářova dcera Anita. Byla z nich nejmladší a nejveselejší. Měla snědou tvář, smála se bílými zuby. Tam po prvé uviděl Anitu. Schválně přišel na protější stranu vinice, aby se nenápadně přiblížil k místu, kde pracovala. A tam se tvářil, že prohlíží keře, nejsou-li napadeny kadeřavkou nebo černou rudou - to jen proto, aby mohl viděti zblízka Anitu. A když už stál u keře, pod kterým právě vytrhávala svlačec a ostí, vztyčila se, aby mu ustoupila. Stála chvíli zardělá, ne tak studem jako prací ve shybu, v jedné ruce držíc trs trávy a v druhé vinařskou žabku. Francesco se jí díval do očí a ptal se jí, jak se jmenuje - - - Bude-li kdy moci na ni zapomenouti, na nejpůsobnější, nejněžnější a nejohnivější ze svých milenek? Ach, sálal z ní žár - byla dítkem ohně, dcera muže, který pracoval s ohněm, rovněž její děd a též i praděd - žárná dívka, rozpalující smysly i srdce. Což už nikdy se s ní nesejde pod olivami, jež jako stříbřitý samet lemují jeho vinici? Již nikdy nestiskne její pevné, jako z bronzu ulité paže? Již nikdy nepocítí její vlahý a oddaný dech? Stačilo by říci slovo. Přišla by. Vždyť ho milovala. A říkala: Nikdy se nevdám a budu vždycky jen tvá a nikdy na tebe nezapomenu - - - S tebou bych šla i do pekla - a nic bych se nebála. Však ty přijdeš, opět přijdeš, vrátíš se, jako ses vrátil už kolikrát - - - žádná tě tak nepotěší jako Anita, dcera kovářova, se srdcem ohnivým a očima sršícíma jiskry. Marně se snažíš na ni zapomenout, Francesco. Marně se modlíš, marně se zpovídáš a marně slibuješ dceři barvířově, že už se nedáš zviklat. Dcera kovářova má větší moc než dcera barvířova, Francesco, a to proto, že jsi člověk tělesný, člověk z masa a krve. A hlas těla neudusíš v sobě, i kdybys tisíc poutí vykonal, tisíc

nocí probděl a tisíc dnů propostil - zůstaneš nakonec tím, čím jsi, čím jsi byl a čím budeš, divokým ptákem - a ve vinici pod stříbřitou olivou čeká černá, ohnivá ptáčnice, směje se bílými zuby a vztahuje své pevné, z bronzu ulité paže.

Neri se vztyčil, zůstal však seděti na plášti a zhluboka vzdychal. Tím i Francesco se vyrušil ze svého zasnění.

- Už je čas, Francesco, pravil Neri, nešpory jsou u konce.

- Co budeme dělat? tázal se Francesco.

- Půjdeme dále, co bychom dělali, pravil Neri, zde přece zůstat nemůžeme!

- Eh, bídný to život! zareptal Francesco, snad ještě ze starého zvyku.

- Jak to mluvíš? usmál se Neri. Kdyby tě tak slyšela Caterina!

- Caterina - opakoval Francesco a tvář se mu rozjasnila - co by říkala Caterina? Věru by mne pokárala, že tak mluvím.

- Oba by nás pokárala, pravil Neri, pomysliv na své duchovní pokušení.

- Mamma dolcissima, řekl Francesco hledě před sebe a mazle se s každou hláskou těch dvou slov.

- Copak asi dělá naše sladká máti? ptal se Neri.

- Co by dělala - vrací se z nešpor a - vzpomíná na nás!

- Vidí nás, Francesco, a věru, že nás lituje.

- Vidí dva ubožáky, kteří nemohou doputovat.

A Francesco vstal a poněkud se protáhl. Také Neri už si přehodil plášť přes rameno a chopil se hole, kterou měl zabodnutou do země.

- Kdyby tak šla s námi doopravdy, vůbec bych necítil hlad ani únavu.

- Vždyť s námi jde, ale my ji nevidíme. Je s námi jako vždy, svěží a zářící jako květnové jitro a nikdy ne smutná jako bývají synové světa.
- Anebo hladoví poutníci, dodal Francesco.
- A já už nemám hlad, pravil Neri, já už to vydržím.
- A já také, ozval se hrdina ve Francescovi.
- Tak pojďme a nemluvme. Nemluvme zbytečně. Mamma to nemá ráda. Říká, že se máme řídit napomenutím z evangelia: Řeč naše budiž ano, ano - ne, ne. Ano Bohu, Kristu a jeho milosti. Ne ďáblu, svému já a světu.
- V její přítomnosti cítí se člověk silným a dovede říci ano, ano, i ne, ne.
- A člověk se cítí šťastným, poněvadž radost z ní vyzařuje a není zármutku tak velikého, aby člověk na něj nezapomněl, dlí-li blízko ní.
- Jsou to krásné chvíle, hovoříme-li s ní. Nikdy o věcech zbytečných a hloupých - kdo by se odvážil říci před ní něco špatného nebo marného?
- A přece je vtělená mírnost a shovívavost. Zná jen jednu nenávist, nenávist proti hříchu.
- A o nikom nemluví zle, leda o sobě, neboť se pokládá za největší hříšnici na světě a vinívá se, že nezabránila všemu zlu, kterému podle svého mínění zabrániti mohla.
- A nikdy nenaříká, i když velmi trpí. A i když je nemocná a shledá, že někdo potřebuje její pomoci, vstane a dá se do díla, jako by jí nebylo docela nic.
- Zdá se mi, že jediná věc by ji zarmoutila - kdyby totiž byla zbavena utrpení. Vzpomínáš si, Francesco, když byla jednou nemocna a měla ruce i tvář pokryty hroznou vyrážkou, jak říkala vesele: To jsou mé květy a mé růže!
- A víš, Neri, proč to říkala s myslí tak radostnou? Proto-

že to jistě trpěla za někoho, na kom jí velmi záleželo, možná, že za některého z nás.

- A proto ji nazýváme přesladkou matičkou, dodal Neri.

- A víš co? řekl pojednou Francesco, něco ti řeknu: když taková bytost žije mezi námi, je jisté, že je nebe.

- Zajisté, přisvědčil Neri, je nebe. Je nebe - je nebe, opakoval s tváří náhle rozradostněnou - je nebe - říkal to, jako by to byla pravda nově objevená.

Když vystoupili na popelavě šedý hřbet Crety, bezděčně se oba obrátili k Sieně. Mraky, které až dosud zastíraly oblohu, se rozestoupily a slunce ozářilo kraj. A myšlenky obou zalétly k té, která nyní se vracela z nešpor a která byla jejich mamma dolcissima.

A rozloučivše se tak pohledem s městem a s tou, která jim tam byla nejdražší, pokračovali v cestě na Monte Oliveto.

- Neri, já už vůbec nemám hlad.

- Já také ne. - A unaven také nejsem. - Ano, já jsem čilý jako ráno, když jsme vyšli.

- Neri, my jsme oslové, vykřikl najednou Francesco.

- Jak to - jsme oslové? tázal se Neri.

- Jsme oslové - úplně hloupí oslové. Měli jsme hlad a byli jsme unaveni - a teď nemáme hlad a cítíme se silnými - a my hlupáci jsme hned nepoznali, čím to jest - jak se stal ten div.

- Věru, hned nám bylo lépe, když jsme vyslovili její jméno.

- A vidíš, nepochopili jsme, kdo to způsobil, že s nás spadla najednou tíseň.

- A pokušení - dodal Neri.

- I pokušení - to učinila ona - Caterina!

- Mamma dolcissima!

- Caterina - Caterina!

AVIGNON

1.

Z jara roku 1376 jeli do Avignonu Neri di Landoccio, Messer Tantucci a bratr Raymondo di Capua z řádu kazatelského. V Marseille přestoupili s galery na menší loď, která je měla proti proudu Rhônu dopravit do Avignonu. V přístavu marseilleském je očekával Sieňan Francesco Cassini, osobní lékař Jeho Svatosti Řehoře XI. Krátkého pobytu v Marseilli použil k nákupu léků pro Jeho Svatost, která trpěla kamenem.

Člun plul zvolna a pocestní se mohli kochatí perleťovými pablesky zčeřeného toku, zelenými lučinami vroubicími břehy a pozorovati podlouhlé ostrůvky uprostřed řeky, podobné velikým houbám, nízké chaty rybářské pod vysokými topoly s lesknoucím se listím, děti hrající si na břehu okolo převrácených loděk.

- Těšíte se asi veliké vážnosti u dvora? tázal se bratr Raymondo Francesca Cassiniho.

- U dvora ano, odpověděl lékař, ale snad víte, že jsou lidé v našem věku, kteří pohrdají vědou lékařskou.

- Ovšem, pravil bratr Raymondo, na příklad Petrarca, vždyť napsal spis *Contra Medicum*.

- Petrarca neměl rád lékaře, pravil Francesco Cassini, a v jejich přítomnosti na dvoře papežském viděl příval averroistického kacírství. Smál se učencům, kteří se shromáždili u lože umírajícího Clementa VI. „Můžete zachrániti papeže léky?“ ptal se posměšně. „Kristus, v jehož rukou jest život všech, může ho uzdraviti, je-li to potřebno Církvi, i bez vaší vědy.“ Chtěl patrně, aby život papeže závisel jen na modlitbách a postech zbožných věřících. A dal-li se papež léčiti, domníval se, že je v tom nevěra a nedostatek naděje v život budoucí.

- To souhlasí s jeho smýšlením, pravil bratr Raymondo. Filosofie jest podle něho jen myšlenka na smrt. Jest to sice výměr původu pohanského, ale jest prý vlastní i křesťanům, poněvadž křesťanské náboženství učí pohrdati tímto životem a toužiti po smrti jako bráně do života věčného.

- Petrarca byl platonik, pravil Messer Tantucci, a tím se vysvětluje vše. Ve svém dialogu *De contemptu mundi* vykládá, že prý jest největší pošetilostí pečovati o tělo. Kdyby prý byl člověk na krátký čas uvržen do vězení, do temné, vlhké a páchnoucí kobky, jistě prý by se vystříhal dotknouti se jejích zdí a čekal by jen, až mu ta kobka bude zase otevřena. A kdyby nemyslel na své vysvobození a místo toho zdobil zdi svého žaláře malbami, zdali prý bychom takového člověka nepokládali za blázna? Tělo - vězení, duše - vězeň, to je platonské a manichejské pojetí. Jenže tělo není žalář duše. Duše lne k tělu a tělo lne k duši. Duše a tělo jsou dvě podstaty neúplné, které teprve ve vzájemném spojení vytvářejí dokonalou přirozenost lidskou. A pak, který vězeň lne k svému žaláři?

- Jenže toto je nauka Aristotelova a toho filosofa neměl Petrarca rád, pravil bratr Raymondo.

- Možná, že ho ani nečetl.
 - Četl jeho knihy mravoučné a říká, že se tou četbou sice stal učenějším, ale ne lepším. Aristotelem pohrdal, ne že by nebyl velký filosof, ale proto, že prý se ho dovolávají lidé omezení, a proto, že výklady k němu napsal Arab Averroes.
 - A poněvadž jsme se svému umění učili od Arabů, pokládal i nás lékaře za heretiky, pravil Francesco Cassini. Mistr Tantucci se srdečně zasmál:
 - Měl tedy vysvětliti, proč Kristus křísil mrtvé, a dáti si otázku, nebylo-li heresí, když plakal u hrobu Lazarova.
 - A jednal-li jako filosof, když sám vstal z mrtvých - dodal Neri di Landoccio.
 - Petrarkovci by vám vysvětlili, pravil mistr Tantucci, že vstal z mrtvých jedině proto, že chtěl vstoupiti na nebesa a tak ukázati, jak tímto světem pohrdá.
 - Tímto krásným světem, pravil Francesco Cassini. Pohleďte, pánové! A ukázal na řeku vinoucí se mezi zelenými břehy.
- A když minuli Tarascon, spatřili z dáli čtyřicet věží papežského města. A Francesco Cassini jim ukazoval prstem význačné jeho svatyně: svatého Rufa na místě, kde se kdysi shromažďovali prvotní křesťané, svatého Agricolu ze století jedenáctého, svatého Petra ze století dvanáctého a nový kostel svatého Didiera, vybudovaný před dvaceti nebo třiceti roky. Konvent templářů, dosud nedostavěný, klášter augustiniánů, chrám svaté Kateřiny při klášteře cisterciáček, chrám svatého Martina při klášteře benediktinů clunyjských, kostel svaté Kláry, v němž Petrarca po prvé spatřil Lauru.
- A když se ptali, kde je klášter dominikánský, řekl jim

Francesco Cassini, že ten není z jihu vidět, poněvadž stojí na ostrově na západ od města mezi Rhônem a řekou Sorgue.

Ale nejvíce poutal zrak cizinců papežský hrad na vysoké skále, *moles miranda*, jak jej nazval Michel de l'Hospital, ohromná stavba s hrubými, vysokými, čtyřhrannými věžemi, obehnaná holými, žlutohnědými zdmi, jež byly tak široké, že by si na nich mohly dva páry volů dobře vyhnouti. Podivná směs hradu a kláštera, vězení a paláce, podobala se spíše baronské residenci než tichému příbytku knížete pokoje. Blízký dóm zdál se proti mohutným, k nebi čnějícím hradbám papežského paláce skrovnou svatýňkou.

A když se člun ještě více přiblížil k městu, spočinul pohled cizinců na mostě Saint-Bénézet. Ten most vystavěl pasáček Bénézet z vnuknutí andělského. A když jej počal stavěti, lid avignonský se mu posmíval, a tu se stal div - pasáček zdvihl ohromný balvan, kterým ani spřežení čtyř volů nemohlo pohnouti. Stavba mostu trvala dvanáct let a devatenáct jeho oblouků spočívalo na dně řečiště kromě prostředního, který měl základ na ostrůvku Barthelasse - a tam za tichých večerů se tančilo na zelených trávnicích a zpívalo:

Sous le pont d'Avignon
l'on y danse tout en rond.

Tam sídlil Otec křesťanstva, jemuž Italie byla cizinou a Řím lupičským brlohem. Byl synem jasné a slunné Provence jako jeho předchůdci. Byl-li Avignon vězením papežství, nebyl vězením papeže. Byl tam doma, žil tam v pokoji a honosil se titulem hraběte venaissinského.

Ale odedávna byli přesvědčeni západní národové, že jen biskup římský a v Římě sídlící jest pravým nástupcem knížete apoštolského a pravým kormidelníkem lodičky Petrovy. Římský stolec byl osiřelý.

- Každé město má biskupa, jen římský lid musí žíti bez něho. Královna měst má navždy býti vdovou. Chcete vstáti z mrtvých mezi hříšníky avignonskými nebo mezi apoštoly a mučedníky římskými? Tak volal na papeže Francesco Petrarca, básník korunovaný na Capitolu.

Slovo Avignon mu bylo ozvěnou slova Babylon i dštil na to město oheň a síru svých plamenných výzev i kleteb, na hanebnou nevěstku, jež se zrodila v pokoře a cudnosti chudoby, nyní však zaprodána pyšně se tyčí proti těm, kteří ji učinili slavnou. Toto město bylo mu bezbožným Babylonem, peklem na zemi, zřídlem bolesti, peleší hněvu, školou bludů, chrámem kaříství, kovárnou lží, kaluží neřestí a vývratkem země.

- V tomto městě, tak volal, není víry ani lásky, ani nábožnosti, ani bázně Boží, ani studu, nic pravého a nic svatého - ačkoliv pobyt Nejvyššího kněze by je měl učiniti svatyní a tvrzí náboženství. Ze všech měst, která znám, toto páchne nejvíce. Jaká hanba, vidím-li, že se stává hlavním městem světa, ačkoliv by mělo býti posledním!

Bylo však možno se tázati, co učinil tento deklamující filosof a filosofující básník pro obnovu Církve a mravů? Psal básně a studoval Cicerona. Psal dialogy a rozmlouval se svatým Augustinem, radě se, mohl-li by svoji nešťastnou lásku k zestárlé již Lauře vyléčiti cestováním. Vyzýval papeže k návratu do Říma. Ale sám, ač občan římský, bydlil v zátiší vaucluseském poblíž Avignonu. A přes svoje římské vlastenectví hledal své štěstí právě v tom proklí-

naném Babylonu. Důchody dvou beneficií a dvou kanonikátů byly mu málo, ač měl jen nižší svěcení.

Tři muži z Itálie vjížděli v průvodu papežského lékaře do města, které ještě před sedmdesáti lety sotva kdo znal ve světě. A nyní bylo sídlem Náměstka Kristova. Lodička Církve zakotvila v přístavu provívaném mistralem.

- Avignon, pánové, není zrovna nejčistší město, vysvětloval Francesco Cassini svým druhům. Má ulice úzké, blátnivé a plné hnijících a páchnoucích odpadků. Vyslanec aragonský až onemocněl z toho zápachu. Málo domů na poschodí. Nedostatek a drahota bytů. Byt o třech pokojích s kuchyní a špižírnu stojí jeden florin měsíčně. Pouhý pokoj pět soldů vienneských. Dům poschoďový se stájí čtyři floriny. Ale Svatá Stolica na tom není lépe. Ani pro úřady kurie není dosti místa v paláci. Apoštolská komora najala v městě dům zvaný Pignotte a tam umístila úřednictvo a služebnictvo. Lid městský se usazuje, kde může. Palác papežský, jak vidíte, jest oddělen od měšťanských domů jen šíří ulice. A stále noví cizinci, kteří se hledí usaditi v městě. Italští bankéři, francouzští architekti, toskánští malíři, advokáti, notáři, obchodníci, zlatníci, tkalci, vyšíváči, čalouníci, knihaři, truhláři, řezbáři, pekaři, řezníci - ti všichni zde hledají životní štěstí a každý z nich se snaží dosíci titulu dodavatele papežského dvora a získati známosti mezi jeho příslušníky. A rozumí se, že je tu plno dobrodruhů příšlých ze všech končin světa, zlodějů, lichvářů, falešných hráčů, kuplířů a nevěstek. Však s nimi má dvorní maršálek nemálo práce se svými kapitány a seržanty. Tresty na zloděje jsou zvlášť přísné: věšejí je bez okolků na okenice nebo házejí do Rhône.

- A kde bydlí páni kardinálové? tázal se Neri di Landoccio.

- Ovšem, páni kardinálové si postavili světlé paláce na druhém břehu Rhône uprostřed zahrad. Každý z nich má tajemníka, vrátného, jednoho nebo více písařů, komorníky, lékaře, lékárníka, kaplana, stolníky, stájníky a čeledíny. A mimo to jsou jejich domy plny učenců, filosofů, básníků a zpěváků.

- A kde na to berou peníze? ptal se mistr Tantucci.

- Svaté kollegium si zvyklo přijímati dary, zejména ve výroční den papežské korunovace a o jiných slavnostech. Páni kardinálové si také vymohli, aby pro ně neplatil zákaz mnohoobročnictví. Mají však i řádné příjmy: a to polovici z výnosu návštěv *ad limina*, polovici výnosu daní ze zemí poplatných Svaté Stolicy a polovici výnosu daní z hrabství venaissinského a papežských zemí v Itálii. Páni kardinálové jsou bohati. I papežové si od nich vypůjčovali. Clemens VI. byl dlužen Svatému kollegiu šestnáct tisíc, Innocens VI. sedm tisíc florinů. Když v roce 1364 umřel kardinál Hugues Roger, syn limousinského kobylníka, našlo se v jeho truhlicích sto padesát tisíc florinů na hotovost. A kdo ze smrtelníků mohl uspořádati tak skvělou hostinu, jako kdysi uspořádal kardinál Hannibal Ceccano ke cti Clementa VI.? Ta hostina prý se konala v síni potažené od stropu k podlaze vzácnými tkaninami. Podlaha byla pokryta sametovým kobercem. Oběd se skládal z devíti chodů, z nichž každý obsahoval tři jídla. Mezi jinými věcmi byl přinesen na stůl hrad, v němž byl ohromný jelen, divoký kanec, kozy, zajíci a králíci. Po čtvrtém chodu věnoval kardinál papeži bílého hřebce v ceně čtyř set florinů a dva prsteny, z nichž jeden byl ozdoben velikým safírem, druhý velikým topasem. Po pátém chodu byla přinesena fontána, z níž tryskalo pět druhů vína. Obruby

její byly zdobeny pávy, bažanty, koroptvemi a jinými opeřenci. K desertu byly přineseny dva stromy: jeden byl stříbrný a visela na něm jablka, hrušky, fíky, broskve a hrozny. Druhý byl ze zlata a byly na něm zavěšeny zavařené plody všech druhů a barev. Pila se vína z Provence, z La Rochelle, z Beaune, ze Saint Pourçain. Den se skončil zpěvy, turnaji a tanci. Pro zvláštní pobavení papeže a kardinálů byl připraven jakýsi most přes řeku Sorgue. Na tom mostě se nakupilo množství zvědavců, kleriků, mnichů i laiků, a přihlíželo radovánkám. V daném okamžiku se most zhroutil a nic netušící diváci se zřítili do řeky.

- Pak je třeba uznati, pravil Neri, že Petrarca tak docela nepřepínal, když napsal o kardinálech: Místo apoštolů, kteří chodili bosí, vidíme nyní satrapy sedící na koních osedlaných zlatem, hryžící zlaté uzdy a brzdy i okuté zlatem, pakli Bůh nepotře jejich nestoudný přepych. Člověk by je pokládal za perské krále, kterým je třeba se klaněti a k nimž se nikdo nesmí přiblížiti s prázdnýma rukama.

- Tamhle ty domečky jsou asi obývány chudinou, ukazoval bratr Raymondo. Rád bych věděl, kdo se stará v Avignonu o chudé.

- O chudé se pečuje, odpověděl Cassini. Již Jan XXII. zřídil zvláštní úřad pro péči chudinskou. Ten úřad se nazývá Pignotta podle domu, kde je umístěn. V čele Pignotty je správce a dva pomocníci z řádu cisterciáckého. Pignotta dává chudým vše: šatstvo, léky, víno, pokrm. Týdně se rozdílí až šedesát tisíc chlebů a mimo to množství masa, ryb, vajec, soli a oleje.

- To ovšem stojí mnoho peněz, poznamenal bratr Raymondo.

- Jeho Svatost Řehoř XI. nemůže býti tak velkomyslný, jako byl Urban V., ale podle sil podporuje zbožná díla v Avignonu, udržuje klášter svaté Kateřiny, dům kajícnic, sirotčinec, který založil Jean Jujon. Vyzdobil palác ve Villeneuve, daroval radnici avignonské nádherné hodiny, přispěl na opravu mostu Saint-Bénézet, vynaložil velké peníze na opravu paláců římských. Jeho Svatost má zálibu ve studiích z dob, kdy poslouchal v Perugii přednášky slavného právníka Pietra Balda degli Ubaldi. A proto vynakládá i velké peníze na koupi vzácných rukopisů a knih.

Ale v tu chvíli již přistal člun u břehu poblíže mostu Saint-Bénézet a všichni čtyři muži vystoupili na břeh. Byli v Avignonu. Francesco Cassini doprovodil své krajany do kláštera dominikánského. Tam měli podle úmluvy býti ubytováni. Sám pak spěchal do paláce papežského, aby svatému Otci ohlásil svůj návrat. Měl také za úkol připravit svatého Otce na jednání s krajany svými. Přicházeli ve věci Florentských a přáli si, aby mohli co nejdříve býti přijati svatým Otcem. Cassini jim slíbil, že se pokusí ještě téhož dne mluvit s Jeho Svatostí. Ale nebylo to možno, neboť svatý Otec měl poradu se správcem Apoštolské komory. A bylo řečeno, že ta porada potrvá až do večera.

Svatý Otec a kardinál camerarius rozmlouvali o věcech velmi pozemských. Pokladna Apoštolské komory byla prázdná. Nebylo již ani na běžná vydání papežského dvora. Dvůr, Pignotta, knihovna - to vše stálo mnoho peněz. A ty peníze bylo třeba nějak získati. A svatý Otec počal probírat s camerariem všechny zdroje příjmů, jaké měla Svátá Stolica.

Byly tu jmenovací taxy biskupů a opatů, byly tu dary biskupů při návštěvě prahů apoštolských - *visitationes ad limina*, poplatky za pallium arcibiskupské, daně z vasalských zemí svaté Církve Římské, odkazy a pozůstalosti členů papežského dvora, byly tu výtěžky pokut ukládaných soudním dvorem papežským. A byly tu výtěžky desátků, annátů, prokurací, práva odúmrtí, censu a vakancí. A byly tu dobrovolné příspěvky duchovenstva - *subsidia caritatis*.

Petrarca by se smál a divil, proč si svatý Otec dělá starosti s penězi. Kristus, řekl by, v jehož rukou jest vše, může se postarati o papeže, je-li to potřebno Církvi, i bez cameraria a jeho výpočtů. Ostatně, co je křesťanský život jiného než myšlenka na smrt a očekávání života budoucího, zvláště když člověk jest nemocen?

Ale svatý Otec nemyslí na svoji nemoc. Viděl před sebou pochmurnou tvář cameraria, jenž při vypočítávání všech příjmů pochybovačně pokyvoval hlavou.

Mnohonásobné důchody - zdálo by se někomu, ale kdo věděl lépe než kardinál camerarius o obtížích s jejich vymáháním? Desátky byli povinni odevzdávati všichni: nebyli vyňati ani patriarchové, ani arcibiskupové, ani biskupové. Ale k stanovení jejich výše bylo třeba vysílati zvláštní úředníky, kteří by zkoumali příjmy duchovních osob. Tyto taxace vyvolávaly zlou krev, nespokojenost a stížnosti.

Annáty - důchody z beneficia za první rok - nebyly zavedeny ve všech zemích. A papežští kolektoři musili se o ně hrdlovati s beneficiáty.

O prokurace - náhrady za pohostinství, jež byli nižší duchovní povinni poskytovat duchovním vyšším, byly spory

a neustále přicházely žádosti o slevy a odevšad bylo slyšeti nářky na bídu způsobenou válkami.

Mnoho se mohlo získati na základě *jus spolii*. Pěkné peníze se tržily dražbou nemovitostí zemřelých prelátů. Ale skoro vždy vznikaly rozepře s příbuzenstvem a jinými dědici zákonnými i nezákonnými.

Dobrovolné příspěvky - *subsidia caritatis*, věru eufemistická nadsázka, která by byla k smíchu, kdyby nebyla k pláči. Je pravda, že Svatá Stolica prosívala o tyto příspěvky způsobem zdvořilým a své sběratele doporučovala přízni duchovenstva, ale také je pravda, že liknavce bylo třeba povzbuzovati pohružkou exkommunikace.

Daně ze zemí Svaté Stolice náležejících nestály za řeč, byly víc než hubené, v penězích nepřicházelo téměř nic, tu a tam něco v plodinách.

Značné by byly důchody z uprázdněných obročí vyhrazených Svaté Stolicí, ale to bylo zdlouhavé dojednávání; aby se nemusilo platiti, neúčtovalo se, a aby se nemusilo účtovat, vyjednávalo se. Naříkalo se na tvrdou fiskalitu Svaté Stolice. Anglický parlament se vyslovil proti všem dávkám papežským. Ve Francii docházelo k srážkám mezi papežskými sběrateli a úředníky královskými, kteří zabavovali věci podléhající *jus spolii*. Z diecése nîmeské přišla zpráva, že papežský vykonavatel byl proboden od nějakého šlechtice. A přítomný notář se spasil jen útekem. V Německu uvrhovali kolektory do smrdutých žalářů, jednomu uťali ruku, druhého zardousili. Duchovní diecése kolínské, bonnské, xantenské, soetské a mohučské se dohodli přísežně, že nic nebudou platiti papeži a že se budou vzájemně podporovati, kdyby Svatá Stolica začala pronásledovati některého z nich. Obročník, který by nedodržel

smlouvu, že bude zbaven svého obročí a prohlášen za nezpůsobilého získati nové.

Se všech stran jen stesky: zlé časy, škody válečné, dražota, nedostatek peněz, hlad, mor - a nebyly to jen výmluvy: kolektoři vskutku nalézali fary opuštěné a kostely pobořené - i psali do svých archů: *Destructa est, deserta est.*

A přece bylo nutno trvati na nepromlčitelnosti papežských důchodů. Buď bylo povinno platiti beneficium nebo jeho držitel. A jiné pomoci nebylo než exkommunikace: a ta stíhala i patriarchy, arcibiskupy, biskupy a opaty. Při slavných bohoslužbách mohli věřící slyšet klatby vynášené proti svým duchovním pastýřům, kteří neplatili, co byli povinni platiti. A sankce se nezastavovaly ani před branou smrti: rakev s pozůstatky biskupa Gonsalva de Mondonnedo zůstala nepohřbena, dokud se jeho dědicové nezavázali zaplatiti, co byl dlužen.

Tvrdá fiskalita se říkalo přesto, že Svatá Stolica povolovala slevy, odklady, průtahy, splátky. Ale nemohla ovšem nic prominouti. Tvrdá fiskalita - ale Jeho Svatost měla prázdnou pokladnu, nekonečné starosti a - dluhy. Ano, Náměstek Ježíše Krista musil dělati dluhy!

A svatý Otec vstal od stolu, na kterém měl camerarius rozloženy své účty. Jiného řešení nemohl navrhnouti Jeho Svatosti - než šetřiti, omezovati výdaje dvora, zastaviti nákup knih a vypůjčovati - snad někteří z kardinálů budou ochotni -

Svatý Otec přecházel chvíli komnatou. Potom se zastavil u stolu, vzdychl a řekl:

- Ano.

Potom pokynul rukou. Jednání bylo skončeno. Svatý Otec chtěl býti sám.

Byl večer. Svatý Otec procházel komnatami paláce, jako by hledal místo k odpočinku. Byly tu pohovky a zlatená křesla, která Petrarca vyčítal Innocenci VI. - ale spočinouti na nich nepřinášelo úlevu.

Svatý Otec vešel do konsistorní síně. Její stěny byly vyzdobeny obrazy jeho předchůdců. Postál chvíli před každou podobiznou a zamýšlel se.

Byl tu první papež avignonský, arcibiskup z Bordeaux, Bertrand de Got, který přijal jméno Clemens V. Získal tiaru za šest slibů: že smíří krále francouzského s Církví, že s něho a jeho stoupenců sejme klatbu, kterou nad nimi vyslovil Bonifác VIII., že jmenuje kardinály příznivé Francii, že postoupí králi důchody pěti desátek všech obročí v království francouzském, že odsoudí papeže Bonifáce VIII. - a šestý slib byl tajný.

Z rámu shlížela tvář muže citlivého, slabého, ústupného a nerozhodného, papeže, který ze strachu před králem dal souhlas k vyhubení templářů a zrušil bullu Bonifáce VIII. *Unam Sanctam*, byť po dlouhých průtazích a odkladech. Ta bulla se nelíbila králi, neboť v ní bylo tvrzení, že dvojí meč jest v moci Církve, duchovní i světský, a že meč duchovní má býti tasen od Církve, světský pak pro Církev, duchovní rukou kněze, světský rukou vladařů a válečníků, avšak na pokyn a svolení kněze. A také v ní bylo řečeno, že meč meči má býti podroben a světská vláda moci duchovní, že moc duchovní předčí kteroukoliv moc pozemskou, že moc duchovní má ustanovovati moc světskou a souditi ji, není-li dobrá. A nakonec se prohlašovalo, že sejde-li pozemská moc s pravé cesty, bude souzena od

moci duchovní, avšak sejde-li s pravé cesty duchovní moc nižší, že od svého představeného souzena bude. Pakli moc nejvyšší, že bude moci souzena býti toliko od Boha, ne od člověka, jak svědčí apoštol: Člověk duchovní posuzuje všecko, ale sám nebývá posouzen od nikoho. A zvláště rozhněval krále závěr bully: Prohlašujeme, pravíme a stanovíme, že podrobenu býti Římskému Veleknězi jest všemu lidskému stvoření ke spáse nezbytně třeba.

Dlouho otálel papež, než zrušil bullu Bonifácovu. Vyhýbal se jednání o tom, vymlouvaje se jak moha, třeba i na krvácení nosu. Ale nakonec přece povolil. A král žádal více: chtěl, aby svého předchůdce zatratil a za kacíře prohlásil. To však neučinil. Trpěl vředy, míval těžké záchvaty a celé měsíce se uzavíral v úplnou samotu. Člověk lidský, velmi lidský - plný lásky k příbuzným, jichž pět oděl purpurem kardinálským. Byl šetrný. Za devět let shromáždil v pokladně pontifikální přes milion florinů a přitom půjčoval králům. Nástupci svému však zanechal pouhých sedmdesát tisíc florinů.

A byl tam obraz papeže Jana XXII., muže malé postavy, štíhlého a bledého, ale s očima plnými síly a živosti, se rty přísně staženými, avšak k odvetě pohotovými. Ty oči dovedly prohlédnouti tajné zámysly odpůrců a skryté myšlenky prolhaných vyslanců. Tělo dosti chatrné hostilo ducha odhodlaného, ba útočného, zaujatého jedině myšlenkou velikosti, slávy a bohatství Církve. Nebylo v takovém smýšlení nebezpečí, že bude opomíjeno evangelium lásky a chudoby? Spirituálové z řádu bratří menších, prodchnutí apokalyptickými spekulacemi Gerarda de Borgo, Pierra Jeana Olieu a Ubertina z Casale, se pohoršovali nad světským leskem Církve. Viděli v ní nevěstku babylon-

skou a v papeži Antikrista, neboť nastala, jak předpovídal Joachim de Flores, doba Ducha svatého a oni se cítili Duchem tím osvíceni. Marně se snažil papež umírniti horlení spirituálů a podrobiti je církevní poslušnosti. Dřtil své bully proti všem, kdož přepínali v chudobě a pokoře, proti fraticellům, bekyním, bizochům a bratřím chudého života a nařizoval jim, aby se podřídili obecné kázni. Boj proti spirituálům podnítil otázku, žil-li Kristus a apoštolové v naprosté chudobě. Papež se radil s kardinály, biskupy a vynikajícími theology. Generální minister řádu bratří menších, Michael z Ceseny, nečekal a na generální kapitule v Perugii prohlásil, že Kristus a apoštolové byli naprosto chudi. Papež nezasáhl hned. Teprve po roce vydal dogmatickou bullu *Cum inter nonnullos* a v ní odsoudil prohlášení kapituly perugijské jako heretické. Františkánští horlivci rozkřikovali, že tato bulla jest důkazem úplného úpadku v Církvi. Michael z Ceseny nevybíral slov - nakonec povolán do Avignonu a tam uvězněn. Uprchl však a uchýlil se ke dvoru Ludvíka Bavora a přidal se na stranu protipapeže Mikuláše V. Ale papež neustával v boji proti výstředníkům. Inkvisice tvrdě stíhala valdenské, kathary, fraticelly, bekyně a čaroděje.

A stala se zvláštní věc: papež, který byl tak přísný ve věcech víry, dal sám podnět k věroučné kontroverzi kázáním na Vše svaté roku 1331, ve kterém v rozporu s obecným míněním doktorů tvrdil, že duše spravedlivých před vzkříšením nepatří přímo na Boha: jsou prý *sub altari Dei*, nazírajíce jen na lidskou přirozenost Kristovu, a teprve po soudu posledním budou postaveny na oltář a patřiti neprostředně na podstatu Boží. To byla pastva pro stoupence Ludvíka Bavora - nic snadnějšího než prohlásiti

papeže za heretika. Avšak Jacques Fournier, budoucí papež Benedikt XII. a Němec Ulrich dokázali bez obtíží, že jako osoba soukromá se může papež zcela svobodně vyjádřiti o kterékoliv otázce víry, jež dosud nebyla definována a pronésti mínění, které se mu zdá pravděpodobným. Universita pařížská se vyslovila proti nauce papežově. V Německu odbojní františkáni rozhlašovali, že Jacques de Cahors je bludař a v Avignonu kardinál Napoleon Orsini chystal svolati obecný sněm, který by ho soudil. Když pak papež těžce onemocněl, prohlásil v přítomnosti kardinálů, že duše spravedlivých v nebi vidí Boha tváří v tvář s takovou jasností, jaká jest přiměřena stavu duše od těla odloučené. Bylo to spíše omezení než odvolání, ale bylo to příkladné. Příští den zemřel Jan XXII. ve věku devadesáti let.

Třetí podobizna ukazovala muže vysokého a statného, z jehož nikoli bledé tváře vyzíraly pronikavé oči člověka milujícího spravedlnost a konajícího povinnost, ale člověka majícího i srdce na pravém místě, byť ne náchylného k smlouvání a ústupkům. Papež Benedikt XII. z řádu cisterciáků byl již jako biskup v Pamiers postrachem heretiků: umělť dávatí obratné otázky a přiměti k přiznání i nejzarytějšího bludaře. V době, kdy červ herese rozežíral tělo Církve, spočinuly na něm zraky kardinálů: a on jejich důvěry nezklamal. Rychle ukončil spory o blažené patření. Zavedl přísný řád v úřadech Svaté Stolicе. Byl prost nezřízené lásky k příbuzným, která ovládala jeho předchůdce. Papež, pravil jednou, má býti podoben Melchisedechovi, který neměl ani otce, ani matky, ani rodu kmenu. Žádného ze svých příbuzných nejmenoval kardinálem. Potulným mnichům nařídil, aby se vrátili do svých

klášterů, a opaty jejich žádal, aby je přijali laskavě. Po poradě s šesti nejvýznačnějšími opaty řádu benediktinského nařídil bullou *Summi magistri* sjednocení řádu a návrat k prvotní kázni a prostotě. Jeho přísnost a horlivost o reformu řádů znovu podnítila naděje fraticellů. V konsistoři konané v roce 1334 vytýkal v přítomnosti generálů velkých řádů františkánům bludařské sklony, odbojného ducha, pohrdání představenými Církve, uvolnění kázně. Potom chválil čistotu víry bratří kazatelů a dokonce se vyslovil, že svatý Dominik je hlavou všech ostatních řádů. A přece právě tento vychválený řád ho neuposlechl a bránil se jak mohl proti přijímání potulných mnichů a proti jiným nařízeným reformám. Generální minister řádu kazatelského Hugues de Vaucemain byl povolán do Avignonu. Papež se snažil ho přesvědčiti, že je nutno, aby řád upustil od společné chudoby, poněvadž se neosvědčila: při společné chudobě bujelo osobní bohatství. Věci se vlekly pět let. Ani po smrti generálního ministra nebyl řád povolnější a setrval v odporu proti reformám až do papežovy smrti.

Málokterý papež byl tak tupen jako Benedikt XII. Současníci ho vinili z lakoty, tvrdosti srdce, paličatosti a sobectví. Vytýkali mu nedůvěru ke sboru kardinálskému a nenávist k žebravým řádům. Pierre de Hérentals zaznamenal epigram, který o něm koloval:

Iste fuit Nero, laicis mors, vipera clero,
Deviis a vero, cuppa repleta mero.

Ale jiní ho chválili a vyvyšovali jeho přísnost, šlechetnost, spravedlnost, nápravnou horlivost, nenávist k bludům a odpor proti nepotismu.

A svatý Otec stanul před podobiznou svého strýce, papeže Clementa VI. Clemens - jméno se shodovalo s podobou. Kardinálové měli až po krk tvrdé a přísné vlády Benedikta XII. Jednomyslně zvolili arcibiskupa rouenského Pierra Rogera. Očekávali, že bude *clemens*, mírný, milostivý a laskavý: *clementissimus ille Clemens, clementiae speculum* - tak o něm napsal jeho životopisec - a nezklamali se. Byl milostiv nejen ke kardinálům, kteří ho zvolili, ale také k chudým klerikům, kteří byli vyhnáni z Avignonu za posledního pontifikátu. Vyzval je, aby si do dvou měsíců podali žádosti o místa. Těch žádostí přišlo na sto tisíc. Aby aspoň některým vyhověl, užíval rezervátů, takže ne biskupové, nýbrž papež uděloval obročí. Byl nejchopnějším theologem a nejvýmluvnějším kazatelem své doby, ale svou ctižádost obrátil hlavně k tomu, aby nikdo od něho neodcházel nespokojen. A když mu vytýkali jeho knížecí život a jeho štědrost, říkal: Moji předchůdci neuměli býti papeži.

Dvě léta po svém zvolení ustanovil notářem římské komory městské Colu di Rienzo, muže vzdělaného četbou Livia, Seneky, Cicerona a Valeria Maxima a naplněného obdivem k starému Římu. Od dob Bonifáce VIII. pustl Řím čím dál více. Tyranie baronů, jejichž domy se staly pelechy lupičů přepadajících lidi na ulicích, byla nesnesitelná. Cola di Rienzo se postavil v čelo lidu, táhl na Capitolium a tam pronesl výmluvnou řeč o slávě a svobodě. A lid mu svěřil vládu nad Římem. Měštům a knížatům italským oznámil Cola, že Ježíš Kristus na prosby apoštolů Petra a Pavla k útěše Římanů, římské provincie, římských poutníků a všech křesťanů povolal římský lid opět k jednotě a svornosti a svěřil tribunu římskému plnou moc a auto-

ritu, aby obnovil a zachoval mír. Vyvolený pak že přijal příkaz „oddaným srdcem k nápravě a obnově spravedlnosti, bezpečnosti města Říma podle řádu staré spravedlnosti a silou spravedlivé, statečné a mírné moci vojenské“. Cola snil i o sjednocení všech měst italských v jeden stát, jehož středem by byl Řím. Zástupci dvaceti pěti měst přišli na jeho pozvání do Říma, aby se účastnili nádherného průvodu do chrámu lateránského. A tam se Rienzo vykoupal v baptisteriu, v němž podle pověsti přijal křest císař Konstantin, dal se pasovati na rytíře a prohlásil, že Římu náleží vláda nad světem. Apoštolský vikář Raymondo, biskup orvietský, chtěl protestovati, ale jeho slova byla přehlušena zvukem polnic. Papež nařídil legátu italskému Bertrandu de Deux, aby přiměl Colu k odvolání dekretů dotýkajících se práv Církve. Legát nepořídil a musil prchnouti z Říma. Ale svou přísností a neprozřetelností ztratil Cola přízeň lidu. Tím povzbuzen vyobcoval ho legát. Lid povstal proti Colovi a baroni se vrátili do města. Cola se pokoušel vyvolati nové vzpoury, ale marně. Uchýlil se tedy na Monte Majella v Apenninách a žil tam mezi fraticelly. Jeden z nich mu namluvil, že je vyvolen, aby Duchem svatým obnovil svět, a to v dohodě s císařem Karlem IV. Přestrojen za mnicha překročil Cola Alpy a objevil se v Praze na dvoře císařském. Když se mu dostalo slyšení, dokazoval císaři, že jest poslán od Boha, aby jako předchůdce Kristův očistil skvrny říše božskou i lidskou lázní, neboť Bůh zamýšlí obecnou reformaci, kterou předpověděli mnozí muži duchovní. Reformace, renovace, rekreace, renascence - to byla slova, jimiž byla naplněna jeho ústa: obnova, obrození, oprava, očista Říma, Italie, Církve, říše, života - jak nádherné myšlenky! Pronášel je

blouznivec, budiž, ale neříkal to jen ze sebe, nýbrž z ducha doby rozvrácené, zkažené, porušené a přece po reformě toužící. Nový život byl heslem dne -

Císař odevzdal Colu papeži. A ten ho po krátkém procesu propustil. Krátký čas žil v Perugii. Tam si najal pět set lancknechtů a táhl na Řím. Zmocnil se města a počal tam tvrdě vládnouti. Lid se vzbouřil proti němu. A když chtěl v přestrojení prchnouti z města, byl poznán a ubit na schodišti Capitolia. Tak žil a umřel Cola di Rienzo. Svět však volal po obnově. Fraticellové se skrývali v horách a lesích, prorokovali blízký konec světa - a papež žil na nejskvělejším dvoře, jaký znala Evropa, proslulém plesy, slavnostmi a turnaji. Clemens VI. uměl býti papežem. Dostavěl papežský palác, obnovil opatství Chaise-Dieu, od královny neapolské koupil Avignon a utratil všechny peníze, které našetřil Benedikt XII. Proti tureckým korsárům dojednal námořní ligu s Benátčany a ostatními západními zeměmi. Dosáhl občasného příměří mezi Anglií a Francií. Přičinil se, aby za císaře byl zvolen Karel IV., s nímž ho poutalo důvěrné přátelství. Dočkal se i smíru papežství s říší, když umřel Ludvík Bavor.

Nebyl nedbalý svých povinností pastýřských: když vypukl zhoubný mor, který zachvátil celou Evropu a v samotném Avignonu v několika měsících sklátil přes šedesát tisíc lidí, ukázal svou lásku v nejlepším světle, opatřil lékaře, zřídil nemocnice, staral se o odvezení mrtvých a koupil rozsáhlý hřbitov. Cítil s trpícími, poněvadž sám dlouhá léta churavěl. Smrt mu způsobil prasklý vnitřní vřed.

A svatý Otec stanul před obrazem muže chorobného vzrůstu, věkem pokročilého, jehož rysy prozrazovaly cito-

vost, nerozhodnost a nestatečnost. To byl Étienne Aubert, biskup ostijský a velletrijský, který přijal jméno Innocens VI. Z jeho očí zírala poctivost, opravdovost a nejlepší úmysl. Tento papež dbal, aby se nedostalo církevního úřadu nikomu, kdo by ho nebyl hoden. Býval profesorem církevního práva. A proto měl zálibu ve zřizování fakult a kolejí. Jeho zvolení uvítala Brigitta Švédská s nadšením. Ale když i on počal pronásledovati spirituály a fraticelly, ustoupila její chvála hořkému odsudku. Řekla o něm, že byl ohavnější než židovští lichváři, proradnější než Jidáš, ukrutnější než Pilát: pohltil ovce a zadával pastýře; za jeho zločiny prý ho Ježíš Kristus svrhl do propasti jako těžký kámen a odsoudil i jeho kardinály, aby je strávil týž oheň, který sežehl Sodomu.

A přece činil, co mohl, aby omezil přepych dvora - musil konečně i nechtě, neboť neměl peněz a byl nucen si pomáhati prodejem zlatých a stříbrných věcí. I po míru v Bordeaux zůstalo ve Francii mnoho anglických žoldnéřů a ti sdružení v *companie* pálili a plenili hrady, kostely, kláštery a vše, co jim pod ruku přišlo. Ani papežské anathema je nezadrželo. *Companie* vnikly i do Provence a ohrožovaly Avignon, neb se zmocnily města Pont-Saint-Esprit. Narychlo byl opevňován Avignon a papež vyhlásil křížové tažení proti anglickým tlupám. Pomoc přišla z východní Francie a z Aragonie. Ale papež neměl, čím by platil pomocná vojska. Teprve když zaplatil *companiím* patnáct tisíc florinů, odtáhly do Italie. Zůstal po nich jen hlad a mor. Zemdlen zápasem a usoužen starostmi vypustil papež duši s přáním, aby byl pohřben v kartouze ve Villeneuve, kde i za živa prožíval občasné chvíle míru a klidu.

Na posledním obraze viděl svatý Otec postavu v rouše řádu benediktinského. Byl to Guillaume de Grimoard, opat v Saint-Victor, který přijal jméno Urban V., podle Urbs, aby naznačil, že jest jeho úmyslem vrátiti se do Říma. Ani jako papež neodložil roucha mnišského. V denním jeho pořádku se střídala modlitba a práce, rozjímání a studium. Zakládal a rozšiřoval university a koleje.

- Přeji si, řekl jednou, aby v Církvi Boží bylo mnoho mužů vzdělaných. Všichni, které nechávám studovati, nebudou kněžími, to vím. Mnozí se stanou řeholníky nebo zůstanou ve světě a stanou se otci rodin. Ať bude jejich povolání jakékoliv, i kdyby měli pracovati rukama, nikdy jim nebude na škodu, že studovali.

Povolal architekty a umělce k výzdobě apoštolského paláce, stavěl katedrály a obnovoval kláštery. I Petrarca, který neměl ve zvyku dělati poklony papežům, chválil jeho zbožnost, horlivost a prostotu. A ovšem vybízel k návratu do Říma. Ten úmysl měl papež i tak a měl i odvahu učiniti jej skutkem. Dvůr pařížský se zděsil, když se dověděl, co papež zamýšlí, a poslal k němu slavnostní poselstvo, aby ho odvrátilo od jeho záměru. Ani naléhání krále francouzského, ani zapřísahání kardinálů nezviklaly jeho vůli. A měl pravdu, když jim namítal, že Avignon není bezpečný. Companie opět vnikaly do hrabství venaissinského. Lákalo je domnělé i skutečné bohatství kurie. Italie slibovala bezpečnější útulek. Po vítězstvích kardinála Albornozy byl v Italii pořádek. A přítomnost papežova mohla zajistiti dílu Albornozovu trvání.

V květnu 1367 vyjelo z Marseille loďstvo papežské, skládající se z galer neapolských, pisanských, janovských a benátských. Šedesát let neviděl Řím papeže. Papež mohl

býti bez Říma, ale Řím nemohl býti bez papeže. Zpusťl až běda. V Lateráně se pásly kozy až před samým oltářem. Z mramorů Colossea se pálilo vápno. Z kamenů uloupených v Římě se stavěl dóm v Orvietu.

V polovici října přijel papež do Říma a byl uvítán s jásotem. V hlubokém dojetí se vrhl na tvář před hrobem svatého Petra. Následovaly návštěvy svatých míst a slavnosti. Řím ožíval. Chrámy se obnovovaly. Zbožnost zkvétala. Ale přesto nesplnil papež všechna očekávání Italů. Mezi osmi nově jmenovanými kardinály byl jen jediný Ital, Francesco Tebaldeschi. To byl podnět k nespokojenosti. Kardinál Albornoz, jediný muž schopný ovládat Itálii, zemřel bohužel hned po příjezdu papežově do Italie. Za zády papežovými uzavřeli Římané smlouvu s Perugií, která byla v odboji proti Církvi. Papež se uchýlil do Viterba. Na severu se hnul Bernabo Visconti a hrozil vpadnouti do zemí Patrimonia. Ani císař německý, ani král uherský neposkytli pomoci. Přes prosby Římanů a neblahé předpovědi františkána Petra Aragonského a Brigitty Švédské vyplul papež z Corneta a za jedenáct dní byl slavnostně uvítán v Avignonu. Za měsíc nato pocítil první známky nemoci. Zemřel před vánoci v domě svého bratra, kam se dal přenést z pokory, nechtěje umírat v paláci papežském.

A papež se zastavil i před prázdným místem na zdi vedle podobizny Urbana V.

- Tam bude kdysi viseti obraz papeže Řehoře XI., řekl si v duchu a před jeho zraky se vynořila podobizna muže středních let, křehké stavby těla, tváře oholené a bledé, s jasnýma a zářícíma očima, očima, jaké má mít Otec křesťanstva, aby všichni z nich mohli čísti moudrost, opatrnost, spravedlnost, zbožnost, dobrotu a lásku. Ano,

takovým se snažil býti Pierre Roger de Beaufort, synovec Clementa VI., jehož kardinálové jednomyslně zvolili papežem dne 29. prosince 1370. Byla mu tehdy čtyřicet dvě léta. Byl mlád a ujal se kormidla Církve s horlivostí a láskou.

Obnova Církve byla jeho nejvyšší touhou. Přičinil se především o reformu řádu kazatelského, neboť měl péči o čistotu víry. Rozeslal kazatele do Dauphiné, Provence a Lyonu, aby potřel valdenské. Obnovil inkvisiční tribunály a dal jim v čelo muže učené a odhodlané k vyhubení fraticellů, katharů a flagellantů. Odsoudil bludy Wyclifovy. Do Prahy napsal přísný list a v něm žádal arcibiskupa, aby netrpěl nepořádků, které podle žalob do Avignonu poslaných vyvolal kněz Jan Milič z Kroměříže.

A výsledky? Vězení se naplnila, ale bludařů neubývalo. Inkvisici chyběla opora ramene světského. Všechny země byly plny útočných traktátů proti Církvi, všude hřímali s kazatelen výmluvní horlivci, lid šel za nimi a vladaři je brali v ochranu.

3.

Po čem více toužilo srdce svatého Otce než po míru mezi národy křesťanskými? Z počátku se zdálo, že jeho snahy ponesou nejlepší ovoce - měl ducha pružného a pronikavého jako jeho strýc Clemens VI. Ale do skrovných úspěchů záhy se mísilo hořké zklamání: Španělsko, na čas uklidněné, bylo zachváčeno novými nepokoji. Staleté nepřátelství mezi Anglií a Francií po krátké přestávce propuklo znovu. A bolest největší: Itálie! Zle se počalo mstítí panství Provençalů v zemích pontifikálních. A v čelo ne-

spokojenců se postavila republika, která byla dosud nejvěrnější oporou Svaté Stolicе: Florencie. Těžce chybil kardinál legát Guillaume Noëllет, že zakázal předloni vývoz do Toscany. Byla tam neúroda a hlad. A papežský condottiere Hawkwood dovršil jeho chybu: vtáhl se svými vojsky na území toskánské. A legát chybil dále, neboť prohlásil, že je ochoten odvolati Hawkwooda, půjčí-li mu Florencie šedesát tisíc dukátů. Ghibellinský duch se probudil ve Florencii, která až dosud byla guelfská, věrně a horlivě guelfská. Ale nezbylo jí nic jiného, než zatímně si vykoupiti mír a zaplatiti sto třicet tisíc dukátů. A lid se rozhořčil, zotvíral inkvisiční žaláře a rozvinul červený prapor, na němž bylo napsáno slovo *Libertas*. Signoria prohlásila, že na území republiky nesmí žádný duchovní se ujmouti místa uděleného papežským listem, dokud mu nebude dáno svolení Signorie. Kněží obžalovaní před soudem světským že ztrácejí ochranu a každý je může zabít. A přišla zpráva, že kněz jakýsi - neznámo proč - propadl hněvu lidu, byl vlečen ulicemi a katané mu vytrhávali žhavými kleštěmi kusy masa z těla a házeli psům. A jako by už byla válka, zvolili si Florentští podle starého zvyku osm vladařů a dali jim plnou moc. Jen peníze jim dát nemohli, ty si měli opatřiti loupeží církevního zboží. Ne bez důvodu je lidové vtipkaři nazývali Osmi svatými.

A ti svatí, když nahrabali peněz, nevěděli nic moudřejšího, než nabídnout je Hawkwoodovi a vzít ho do služeb republiky. A poněvadž se necítili ani potom dosti silnými, aby vytrvali v odboji, uzavřeli spojeneckou smlouvu s Viscontim na pět let. Vzpoura se šířila jako požár od města k městu. I v papežských městech propukla povstání, městští prefekti byli pobiti nebo se spasili útekem. Spolek

odbojných měst se zdál z počátku silným - vždyť se k němu přidala i města, která dlouho odolávala jeho svodům. A z jara 1376 se k němu připojila i Bologna. Již v listopadu a v prosinci 1375 vzbouřilo se Montefiascone, Viterbo, Città di Castello, Narni a Perugia. Brzy následovalo Assisi, Spoleto, Civitavecchia a Ravenna; a neuplynuly ani dva měsíce a povstala Marka Anconská, Romagna, vévodství Spoletské. Jen Řím zůstal jediný věren.

K otevřenému boji nedošlo. Počáteční zápal Florentů značně ochladl, když velké republiky italského severu, Benátky a Janov, jakož i Neapol na jihu, s nimi přerušily obchodní styky. Císař a podobně i král uherský odmítli jednati s jejich vyslanci. Bernabo Visconti patrně jen sliboval, ale choval se zatím zdrženlivě. Města, která byla jednotna v odporu proti Svaté Stoli, počínala se rváti mezi sebou.

Snad tu byla naděje, že dojde k smíru. Papež byl kanonista a nechtěl užiti zbraní hmotných, dokud by nebyly vyčerpány všechny prostředky práva. Obvyklou formou kanonického procesu byli pozváni do Avignonu Gonfaloniere a jiní členové Signorie, aby se osobně nebo skrze prokurátory odpovídali z činů Církvi nepřátelských. Florentští poslali do Avignonu své zástupce, jejichž hlavním mluvčím byl Donato Barbadori. Poselstvo bylo přijato v konsistoři v přítomnosti Jeho Svatosti a kardinálů. Ale Barbadori neprosil za prominutí, ani neprojevil lítost nad jednáním Signorie a lidu florentského, nýbrž přednesl trpkou obžalobu na papežské legáty a dokazoval, že nedbali křesťanské lásky a odepřeli Florencii pomoc v době hladu a svými tlupami dali popleniti území republiky. Jeho Svatost a kardinálové italští byli přesto nakloněni

jednání mírnému, avšak kardinálové francouzští byli rozestaveni na poselstvo florentské a počínání Barbadoriho prohlášovali za nejmírné, ba zpusné. Přišel se odpovídati a zatím si troufal vystoupiti jako žalobce. A tak svaté kollegium rozhodlo většinou hlasů, aby Florencie byla postižena zákazem služeb Božích. A poněvadž nebylo naděje, že by se svůdcové a svedení dali pohnouti k pokání pouhými censurami, měli pocítiti i osten trestů světských. Tak byli vyloučeni Florentští ze společenství křesťanů a zbaveni všech milostí a darů duchovních, jimiž přísluhují kněží svaté Církve římské. Tu padl Barbadori na kolena před křížem a zvolal:

- K Tobě, svému Bohu, se odvolávám z nespravedlivého výroku Tvého náměstka k onomu dni, kdy přijdeš soudit živých i mrtvých, nepatře na osobu lidskou. Ty sám chraň naši republiku proti krutým kletbám, jimiž je zahrnuta. Tak volal Barbadori, ale skriptoři papežští již rozepisovali text bully, již původcové vzpoury byli vyobcováni z Církve a na Florencii uvalen interdikt. To bylo 31. března 1376. Ale následoval i jiný trest:

Svatá Stolica vyzvala panovníky křesťanského světa, aby vypudili ze svých zemí obchodníky florentské a zabavili jejich majetek a zakázali od nich kupovati nebo jim prodávati.

Přicházely prosby o milost a zrušení interdiktu. Ano, ale již bylo pozdě. Příliš mnoho bylo v sázce. Florentští se těžce provinili - a Jeho Svatost varovala, napomínala, čekala dvě léta. A již byla učiněna rozhodnutí, která jediné byla způsobila zabrániti zkáze Církve. Byla to rozhodnutí tvrdá a krutá? Snad byla tvrdá a snad byla krutá, ale byla nutná pro pokoj a mír. A nic jiného nechtěla Jeho Svatost,

než pokoj a mír. A bylo pro ni těžké a bolestné, musila-li pro pokoj a mír poslati do Italie anglické žoldnéře, jichž veliteli byli Sylvestre Budes a Jean Malestroit, a kardinála legáta Roberta Ženevského, který měl pověst muže rozhodného, bezohledného a neúprosného.

Přišla zpráva, že Florentští přijali interdikt s lítostí. Shromáždili se za večera před obrazy Matky Boží a modlili se a zpívali až do noci a činili tak denně, aby měli náhradu za zakázané bohoslužby. Ostatně, znali dějiny svého města, jež jim napsal Giovanni Villani, a tam se dočítali, že jejich předkové nejednou byli v klatbě a že to vše přežili celkem bez úhony. Tvrdší byl trest světský. Florentští byli lid obchodnický a měli četné směnárny a faktorie v cizině, zvláště v Anglii a ve Francii. Měli pohledávky u knížat a kupců. A tito dlužníci nyní nechtěli nic platiti, odvolávající se na bullu papežskou. To bylo velmi zlé a Osm světců florentských si vzpomnělo na zbožnou dívku sienskou, která už urovnala leckterý svár. Pozvali si ji do Florencie a žádali, aby vzala na sebe úkol prostřednice a odešla vyjednávat do Avignonu.

Jeho Svatost v tom jinak nepředstihli. I ona věděla o té dívce a slyšela o jejích podivuhodných schopnostech. A když město za městem se stavělo proti Jeho Svatosti, byla požádána, aby se odebrala do Luccy a pokusila se zabrániti odpadu toho města. To bylo v létě minulého roku. Poslechla a odešla do Luccy. Nabádala představené města k poslušnosti a míru. Málo dbali jejího napomínání. Zbožné řeči zbožné dívky. Napsala list Jeho Svatosti. V něm nazývala Jeho Svatost přesladkým Tatičkem svým, sladkým Kristem na zemi, vytýkala nedostatek pevnosti a vyzývala k mužné statečnosti:

- Nebojte se, Otče, pro jakoukoliv věc, tak psala nakonec, jež by se přihodila od těchto větrů bouřlivých, jež nyní na Vás přišly, to jest od těchto údů shnilých, jež povstaly proti Vám. Nebojte se, neboť pomoc Boží je blízka. Postarejte se pouze o věci duchovní, o dobré pastýře, o dobré vladaře ve městech svých, protože odboj jste našel pro špatné pastýře a vladaře. Učiňte tedy v té věci nápravu a posilněte se v Kristu Ježíši a nebojte se. Jděte vpřed a naplňte s pravou horlivostí to, co svatým předsevzetím jste započal, to jest v příčině Vašeho příchodu a svaté a sladké výpravy.

A již neprodlévejte, protože prodléváním se přihodily mnohé nenáležitosti a ďábel se pozdvihl a pozdvihuje, aby zabránil, by se toto nestalo, protože znamená svou škodu. Vzhůru tedy, Otče, a pryč nedbalost! Vztyčte praporek přesvatého kříže, protože vůní kříže nabudete pokoje. Prosím Vás, abyste ty, kteří povstali proti Vám, pozval k svatému pokoji, tak aby se všechna válka obrátila na nevěřící. Doufám pro nekonečnou dobrotu Boží, že brzy pošle svou pomoc. Posilněte se, posilněte se a přijďte, přijďte potěšit chudých služebníků Božích a synů svých. Očekáváme Vás s vroucí a milostnou touhou.

Prosím Vás, abyste se skrze posly své ukázal Luce a Pise otcem, tím způsobem, jak Vás Bůh naučí, pomáhaje jim, čím můžete, a vyzýváje je, aby byli pevní a vytrvalí. Byla jsem v Pise a Luce až dosud vyzývající jich, jak mohu, aby nečinili spolku s údy shnilými, kteří povstali proti Vám; ale oni jsou ve velikých rozpacích, protože od Vás nemají povzbuzení a s protivné strany jsou stále nabádáni a vyhrůžkami zváni ke spolku. Ale až dosavad nikterak nepřivolili.

Slyšeli jsme zde, že jste jmenoval kardinály. Myslím, že by bylo ke cti Boží a lépe pro nás, kdybyste vždy dbal toho, abyste jmenoval lidi ctnostné. Bude-li se činiti opačně, bude to veliká potupa Boží a zkáza svaté Církve. Ne-divme se potom, že Bůh na nás posílá metly a tresty své, neboť jest to spravedливо. Prosím Vás, abyste zmužile činil, co máte činiti, a s bázní Boží.

Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Prosím Vás pokorně o svaté požehnání. Odpusťte mé opovážlivosti, že se odvažuji psáti Vám.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Nebyl to první list, který Jeho Svatost od ní obdržela.

Ale nelišil se způsobem vyjadřování od prvních: i přes opravdovost a lásku, jimiž byly prosyceny její řádky, zarážela Jeho Svatost její smělost.

Ale Jeho Svatosti byla cizí jakákoliv malichernost.

Hněval se snad na Petrarcu pro jeho výzvy a výtky? Nebyl ochoten uznati, že muž ten má v mnohém pravdu? Nevážil si snad jeho vědění a necenil jeho krásných knih? Nezachovával mu touž přízeň, kterou mu věnoval strýc, blahé paměti Clemens VI. a jiní jeho předchůdci? Byl někdo z nich naplněn nevůli k básníku jen pro jeho někdy příkrá slova? Neméně než pětkrát byl vyzván, aby přijal úřad apoštolského sekretáře, naposled dokonce vlastnoručním dopisem papeže. Odmítl z obavy, že by neměl dosti času k svým studiím a literárním pracím. A když přišla zpráva o jeho smrti, byl svatý Otec hluboce zarmoucen a zvláštním brevem, zaslaným kardinálu legátu Guillaume de Noëlle, nařídil, aby se pátralo pečlivě po všech rukopisech zesnulého, neboť si přál míti dobré opisy jeho děl, zejména Afriky, eklog, listů a invektiv. Nade vše si cenil

svatý Otec krásného díla jeho *De vita solitaria*.

Neměl snad rád pražského kazatele Milíče, kterému vlastní krajané spílali pikardů, pokrytců a sodomitů?

Ale muž ten nedbal na posměch, nedbal ani na množství posluchačů; toužil jen po spáse duší a věděl, že ta nezáleží na počtu. Neustával v hlásání slova Božího. Vytýkal pýchu, rozmařilost, lakotu, neboť z těch neřestí pučí všechna ostatní zla. Jeho kázání mohutnělo, marnivé ženy počaly odkládat dlouhé šlojíře, čepce plné drahého kamení, šat krumplovaný zlatem a stříbrem. Veřejní i tajní hříšníci plakali nad svou hříšností, lichváři vraceli nespravedlivě získané jmění, řemeslníci, vyučení řemeslům, která nelze provozovati bez hříchu, vzdávali se svého zaměstnání a počali hledati jinou práci. Mnoho lidí opouštělo všecko z lásky ke Kristu, prchali do pustin a káli se v námaze a samotě.

Je pravda, že mistr Písma Klonkoth předložil dvanáct článků, v nichž byl obviňován Milíč, že nesprávně učí o Antikristovi, že doporučuje denní svaté Přijímání, zbytečně horlí proti slušným ženským šperkům a že podle svého založil nový řád pod názvem život apoštolský. A je pravda, že papež poslal dopis panu arcibiskupovi:

- Když je Milíč tak nebezpečný, je-li všecko tak, jak se dovídá, proč pan arcibiskup trpí takové věci ve své diecési?

Tušilť svatý Otec, že Milíč má mnoho nepřátel a utrhačů a ti že z nenávisti ho udali. A byl rád, že Milíč sám přišel do Avignonu, aby se ospravedlnil. A slyšel o něm jen to nejlepší: Milíč hořel horoucí láskou k duším a k chudým bližním, rozdal i to, co dostával pro sebe a pro svoji družinu. Zbožně říkal hodinky a přidával sedm žalmů kají-

cích, patnáct žalmů stupňových a litanie ke všem svatým. Božský úkon nejsvětější Mše sloužil denně s horoucí láskou. Bůh ho obdaroval takovou silou a něhou, že sotva se s ním jeho nepřítel setkal, počal s ním laskavě hovořiti a nic mu nevytýkal.

U dvora papežského všichni mu přáli, i když předtím byl u nich tak pomluven. Pan kardinál albanský pozval si k sobě mistra Klonkotha, jeho největšího odpůrce, a ptal se na mínění o Milíčovi. Mistr odpověděl:

- Já sám nevidím na něm nic špatného. Stalo se to tak: nějaký pražský plebán mně poslal ony artikuly a moje povinnost byla předložit je apoštolskému pánu.

A svatý Otec slyšel o Milíčovi dále, že byl obdařen tak působivou výřečností, že kázal se stejným úspěchem kardinálům v Avignonu jako dříve nevěstkám v Praze. On, který dřív jídal s chudáky, jedl teď s hodnostáři a biskupy. Aniž se vtíral, byl vážen ode všech. Po kázání v den svatého Ducha před panem kardinálem albanským seděl vedle něho třetí u stolu. Když se dověděl o nemoci mistra Jana Klonkotha, byl velmi smuten a prosil své přátele, aby padli na tvář a vroucně se s ním modlili. Sám se zavřel do své světnice a na zemi, rozpjat v podobě kříže, počal vzývat Boží lásku, aby mu Pán dal místo něho umřít nebo aby směl alespoň za něj trpět, ať už na zemi nebo v očistci.

A když zemřel ten svatý muž, nejen pan kardinál albanský, s nímž se Milíč rozloučil krásným listem, ale i svatý Otec byl přesvědčen, že jest počten mezi blahoslavené. Zanevřel snad svatý Otec na Brigittu Švédskou proto, že mu vzkázala po Alfonsu Vadaterra de Jaen, aby se co nejdříve vrátil do Říma, jinak že jeho panství v Italii bude

roztrháno na kusy? Postavil ji před inkvisiční tribunál pro její předpovědi a hrozby? Ne, svatý Otec bojoval proti bludařům a ne proti těm, kteří Církev milovali a toužili po opravě toho, co v ní bylo porušeného. A nikdo jiný nebyl více ochoten uznati, že osoba svatého a čistého života může býti poselkyní vůle Boží na světě. A když zemřela Brigitta v třetím roce jeho pontifikátu, tušil svatý Otec, že hlas Boží opět zazní. Byla to ona dívka sienská, kterou Pán učinil svou mluvčí? Psala, zapřísahala, prosila -

A svatý Otec, prošed síní konsistorní, vešel do své knihovny, otevřel zásuvku a vyňal z ní svazeček listů Caterininiých. Počal je čísti znovu bedlivě a zpytavě.

Byl tam list, který mu psala počátkem roku 1376, když Perugia padla do rukou nepřátel Svaté Stolice a když zanedlouho i Pisa a Lucca se připojily k spolku florentskému. Tehdy poslal zemím italským okružník, v němž oznamoval, že jest to jeho vůle žíti a zemříti mezi Římany a nadlehčiti těžká břemena, která jim byla uložena. Přesto byl nucen měsíc později žádati, aby mu byli vydáni původci florentské vzpoury. Mezi nimi byl i přítel Caterinin, Niccolo Soderini, neboť byl členem vlády v prvních dvou měsících toho roku.

- Ó nejsvětější Tatíčku můj sladký, tak psala Sieňanka, nevidím jiného způsobu ani jiného prostředku, abyste opět nabyli ovčí svých, které jako odbojné vyšly z ovčince svaté Církve, neposlušné a nepoddané Vám, Otče. Pročež Vás prosím jménem Krista ukřižovaného a chci, abyste mi učinili to milosrdenství, to jest, abyste svou dobrotivostí přemohl jejich zlobu. Vaši jsme, ó Otče. A já znám to a vím, že jim vespolek se zdá, že učinili zle, a ačkoliv nemají omluvy ve zlém činění, nicméně pro mnohé obtíže a věci ne-

spravedlivé a nešlechtné, které trpěli pro špatné vladaře a pastýře, zdálo se jim, že nemohou činiti jinak. Neboť cí-
tíce puch života mnohých vladařů, o kterých víte, že jsou
ďáblové vtělení, byli pojeti takovým prašpatným stra-
chem, že učinili jako Pilát, který, aby neztratil vladařství,
zabil Krista; a tak učinili oni, kteří, aby neztratili svého
postavení, Vás pronásledovali. Za milosrdenství tedy Vás,
Otče, prosím pro ně. A nehledě na nevědomost a pýchu
synů, nýbrž vnadidlem lásky a své dobrotivosti, užívaje při
nich té sladké kázně a dobrotivého pokárání, které se bude
líbiti Svatosti Vaší, vraťte pokoj nám nebohým synům,
kteří jsme Vás urazili. Pravím Vám, sladký Kriste na ze-
mi, jménem Krista v nebesích, že budete-li takto činiti,
to jest bez rozbroje a bouřky, oni všichni přijdou litující
urážky Vám učiněné, a položí Vám hlavu do klína. Ach,
Bože, sladká lásko! Vztyčte, Tatičku, brzy prapor pře-
svatého kříže a uvidíte, jak vlci se proměňují v beránky.
Pokoj, pokoj, pokoj! Chcete-li učiniti pomstu a spravedl-
nost, vykonejte ji na mně bídne a uložte na mne trest a
muku, jak se Vám líbí, až do smrti. Ach, Otče, umírám bo-
lestí a nemohu zemřít. Přijďte, přijďte a již se nevzpírejte
vůli Boží, jež nás volá; a hladové ovečky očekávají, že
zaujmete místo svého předchůdce a hrdiny apoštola Petra.
Neboť Vy, jakožto náměstek Kristův, máte bydliti na mís-
tě svém vlastním. Posilněte se a nebojte se ničeho, cokoli
by se mohlo přihoditi, neboť Bůh bude s Vámi. Prosím
Vás pokorně o Vaše požehnání pro mne i pro všechny syny
mé a prosím Vás, abyste odpustil mé opovážlivosti. Jiného
Vám nepravím. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování
Božím,
Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Ale mezitím vzbouřenci se zmocnili Bologne a osm dní potom pontifikální vojsko, vedeno opět Hawkwoodem, dobylo Faenzy a s voláním *Evviva la Chiesa* vraždilo a plenilo. Do Avignonu přijel Donato Barbadori. Místo aby se pokořil, žaloval. Florencii stihl interdikt. Caterina slíbila Florentským, že se ujme jejich věci. A koncem března obdržel papež její třetí list. Byl kratší než předcházející. Tři věci v něm žádala: aby papež v zahradě Církve vytrhal ty květy smrduté, plné nečistoty a chtivosti, naduté pýchou, to jest špatné pastýře a vladaře, kteří otravují a puchem naplňují tu zahradu, dále aby se vrátil do Říma a konečně, aby vztyčil prapor přesvatého kříže proti nevěřícím.

Ach, sladký Otče můj, tak končila svůj list, prosím Vás a Vám pravím, abyste přišel porazit naše nepřátele. Jménem Krista ukřižovaného Vám to pravím: nechtějte věřiti rádcům ďáblovým, kteří chtěli překaziti svaté a dobré předsevzetí. Buďte mi člověkem statečným a ne bázlivým. Odpovězte Bohu, jenž Vás volá, abyste přišel zaujmouti místo slavného pastýře svatého Petra, jehož náměstkem tu jste. A vyzdvihněte prapor svatého kříže: neboť jako křížem jsme byli vysvobozeni (tak řekl Pavel), tak vztyčí-li se tento prapor, jenž se mi zdá občerstvením křesťanů, budeme vysvobozeni, my od válek a roztržek a mnohých nepravostí, lid nevěřící od své nevěry. A těmito způsoby se doděláte a dosáhnete opravy dobrých pastýřů svaté Církve. Vraťte jí srdce horoucí lásky, které ztratila: neboť tolik krve jí vystřebali nešlechtní hltavci, že všechna pobledla. Ale posilněte se a přijďte, Otče, ať již nemusí déle na Vás čekati služebníci Boží, kteří se touhou rmoutí. A já bídná nemohu déle čekati: ač jsem živa, zdá

se mi, že umírám bolestným čekáním, vidouc takovou potupu Boží. Ale neoddalujte se od pokoje pro tu věc, která se přihodila v Bologni, nýbrž přijďte: neboť Vám pravím, že divocí vlci Vám položí hlavu do klína jako tiší beránkové a budou Vás žádati za milosrdenství, Otče. Nepravím více. Prosím Vás, Otče, abyste slyšel a poslechl toho, co Vám řekne bratr Raymondo a jiní synové, kteří jsou s ním, neboť přicházejí jménem Krista ukřižovaného a mým; kteříž jsou praví služebníci Kristovi a synové svaté Církve. Odpusťte, Otče, mé nevědomosti a budiž mi omluvou u Vaší dobrotivosti láska a bolest, které mne nutí mluvit. Dejte mi své požehnání. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Smělé listy, i když se na počátku každého nazývala služebnicí a otrokyní sluhů Ježíše Krista, bídnu, nehodnou a ubohou dcerou. Podivno, s jakou jistotou je psala - ani stín pochybnosti ji neznepokojoval, že by to, co žádá, nemusilo býti nejlepší. Těch několik výrazů pokory a oddanosti stěží vyvažovalo odvážnost některých výzev a naučení. Světice? Ale svatí byli proniknuti hlubokým pocitem své nedostatečnosti a touhou dáti se poučiti od moudřejších a ne snahou stůj co stůj poučovati jiné. Pomatená? Ale jak vysvětliti důmysl některých jejích myšlenek, vznešenost vyjádření a pronikavost pohledu na lidi i věci? Úskok? Neskrývá se za ní nějaký horlivec, který jí to vše vnuká a napovídá v domněnce, že její mládí a pověst svatosti dopomohou jeho myšlenkám a záměrům k vítězství? Poblouznění náboženské? Jak často se stávalo, že zbožné ženy považovaly své nápady za myšlenky Bohem vnuknuté a nakonec se ukázalo, že se staly obětí sebeklamu! A to její dětsky umíněné chci, přeji si, žádám si, všechna

tato velitelská a nařizovací slova téměř odpuzovala - vždyť nepsala jako křesťanka papeži, jako dcera otci, nýbrž jako královna svému poddanému!

Buď jak buď, svatý Otec neodmítl, když ho přišli požádat, aby přijal její zprostředkování ve věci Florentských. Přál si viděti tu dívku, státi jí tváří v tvář, slyšeti její hlas - ano, snad je to hlas Boží a svatý Otec neměl jiné touhy než slyšeti jej, nabýti jistoty o tom, co jest vůle Boží, a podle toho jednati. Byl obklopen lidmi, kteří se nazývali jeho rádci. Pokořiti Florentské, zvládnouti Itálii ohněm a mečem, zůstatí v Avignonu - to byly jejich rady. Ale pohnutkou těch rad nebylo skutečné blaho Církve, nýbrž osobní prospěch a pohodlí. A proti těmto lidem a přemoci jejich domluv neměl opory v nikom a v ničem - jen v modlitbě a důvěře v Boží přispění.

4.

Počátkem léta 1376 se vydala Caterina na cestu do Avignonu jako vyslankyně republiky Florentské. V Avignonu na ni čekali Messer Tantucci, Neri di Landoccio a bratr Raymondo z Capuy, nový její zpovědník. Na toho nejvíce myslila cestou a po něm nejvíce toužila. Po prvé ho spatřila ve Florencii na svátek svatého Jana v roce 1374 při slavné Mši svaté v Santa Maria Novella, kterou sloužil bratr Tommaso della Fonte a při které přísluhovali bratr Bartolommeo Dominici a bratr Raymondo di Capua. Již dávno toužila nalézt zpovědníka, který by jí plně rozuměl - a tehdy zvláštním vnuknutím nabyla jistoty, že onen neznámý kněz jest ten, po němž toužila a jehož jí sama svatá

Panna posílá. Bratr Raymondo ji znal z doslechu, bylť tři roky duchovním správcem kláštera dominikánek v Montepulcianu, ale osobně ji poznal až ve Florencii na řádové kapitule, která se obírala její pravověrností. Tehdy nabyt bratr Raymondo přesvědčení, že mladá Sieňanka jest jedna z těch žen, s nimiž již častěji se setkal, jež se dají snadno oklamati ďáblem a klamou pak i jiné. Řádoví představení ho poslali do Sieny k svatému Dominiku, aby mohl zblízka pozorovati její chování. A tak se stal jejím duchovním rádcem a zpovědníkem. Když přišel do Sieny, řádl tam mor a den co den vyváželi černí bratři milosrdenství za město vozíky naložené bledými a nabubřelými mrtvolami. Caterina a Raymondo se tehdy postavili v čelo odhodlané družiny, jež se od rána do večera věnovala nemocným. Nedbali nebezpečí, ošetřovali nakažené, zaopatřovali umírající a pohřbívali mrtvé. Bratr Raymondo zvláště učinil předsevzetí, že se nebude vyhýbatí žádnému nebezpečí v důvěře, že Kristus je mocnější než Hippokrates a milost silnější než příroda. Byl takřka jediným knězem, který sloužil nemocným dnem i nocí. Až jednou ráno pocítil bolest ve slabině: a když ohmatal to místo, poznal, že je to morový nádor.

Polekal se; zůstal na loži a počal se připravovati na smrt. Vzkázal pro Caterinu. Objevily se další příznaky: horečka a prudké bolesti hlavy. Konečně vstal a dal se dovésti ke Caterině. Ale nebyla doma. Lehl si na lavici v její světničce. Když přišla, klekla si k němu, položila mu ruku na rozpálené čelo a modlila se. Čekal, že se dostaví další příznak - vrhnutí, jak to často pozoroval u nemocných. Pojednou cítil, jako by mu někdo rval něco ze všech končetin, na chvíli ho zachvátila prudká bolest, ale ta hned

ustoupila pocitu úlevy. Caterina vstala, přinesla mu jíst. Byl zcela zdrav. Mor minul a družina Caterinina s bratrem Raymondem se odebrala na zotavení do Montepulciana.

Tam bylo pokdy ke zbožným hovorům. Jednou večer, když Caterina mluvila o Bohu věčné blaženosti, bratr Raymondo klidně usnul. Vzbudila ho pohněvána:

- Já nechci mluvit ke zdím, řekla mu, a myslím, že by vám neškodilo, kdybyste mne poslouchal trochu pozorněji!

- Jsi-li opravdu taková, za jakou se vydáváš, pravil jí jednoho dne, a jsi-li opravdu ve styku s Pánem, žádej ho, aby mi dopřál největší milosti, to jest odpuštění mých hříchů! Chci to mít tak jisté, jako kdybych dostal bullu od papeže.

- Dobře, usmála se Caterina, tu bullu dostanete.

Byla již tma a šli spat. Ale druhý den ráno bylo bratru Raymondovi nevolno a zůstal na loži. Caterina, když se dověděla, že je nemocen, pravila jedné sestře, která s ní bydlela:

- Pojdme navštívit bratra Raymonda, jest nemocen.

- Ale tobě také není dobře, řekla ta sestra - a bylo to vskutku tak.

Ale Caterina přesto přišla k bratru Raymondovi a ptala se:

- Co je vám?

- Proč přicházíš, pravil jí, vždyť jsi více nemocna než já.

Ale ona hned podle zvyku svého počala mluvit o velikém nevděku, jehož se dopouštíme proti Bohu. V té chvíli se bratru Raymondovi ulevilo, takže se posadil na lavici vedle lůžka, aniž myslil na rozhovor minulého dne.

A zatím co Caterina dále hovořila, zjevil se duši bratra Raymonda jasný obraz jeho hříchů, jako by již stál před svým věčným soudcem ve vší své nahotě. A zjevila se mu

také nesmírná dobrotivost téhož soudce, který místo aby odsuzoval, odpouštěl a dopřával útulku ve svém domě, proměňoval smrt v život, strach v naději, bolest v radost a potupu v čest. I propukl v pláč a rozvzlykal se, div že se mu srdce v prsou nerozskočilo. A Caterina mlčela a nechala ho plakati. A tu si vzpomněl, co od ní chtěl den předtím, a co mu slíbila.

- To je ta bulla, tázal se jí, kterou jsem si včera přál od tebe?

- Ano, to je ta bulla, odpověděla.

Ale ani ta bulla ho zcela nepřesvědčila. Stále měl důvody, aby jí nevěřil. A bylo to ještě v Montepulcianu. Caterina byla znovu nemocna. Bratr Raymondo ji navštívil, jak si přála. Měla horečku a dlouze mu vypravovala o svých viděních a zjeveních. Nových milostí se jí dostalo, Kristus ji k sobě přivinul a krví z boku svého se řinoucí ji napojil. A ve svá vypravování mísila napomínání: Je třeba milovati Boha jediného, je třeba nenáviděti sebe svatou nenávisť a vyrvati ze svého srdce tělesnou žádost a lásku k světu, neboť je to cesta královská, po níž lze dojít dokonalosti. A bratr Raymondo si uvědomil, že je dalek toho cíle: přiznával si, že místo aby nenáviděl sebe a s radostí objímal kříž, hleděl spíše se vyhnouti utrpení, pokud ho k tomu nevázal úřad. Byl obyčejným křesťanem. A ty ustavičné výzvy k dokonalosti jej téměř popuzovaly.

- Je možno, tázal se sám sebe, aby to vše, co mi tu říká, bylo pravda?

A zkoumavě se zahleděl do její tváře. Ale co tehdy spatřil, naplnilo jej hrůzou. To již nebyla dívčí tvář, co viděl pod černým závojem. Byla to tvář mladého muže se světlými vousy, tvář vznešená, jejíž oči upřeně hleděly na bratra

Raymonda. A bratr Raymond se tázal zděšen:

- Kdo jest ten, jenž se na mne dívá?

- Ten, který jest, odpověděla dívka. A v té chvíli zmizela ona tvář a bratr Raymondo viděl opět tvář Caterininu.

Od toho dne bratr Raymondo se stal rozhodným zastáncem Caterininým a dovolil jí, po čem nejvíce toužila: časté i denní svaté přijímání.

Dominikánky kláštera Santa Croce in Fossa Banda a Misericordia a jiné zbožné osoby zvaly Caterinu do Pisy. A poněvadž se dalo očekávat, že její návštěva v Pise bude mít hojný duchovní užitek, dovolil jí bratr Raymondo, aby se tam odebrala, a následoval ji brzy ještě s jinými bratřími svého řádu, aby podle potřeby zpovídal, neboť v té době se vlivem Caterininým mnoho lidí dávalo na pokání. V Pise byla přijata nadšeně. Bratru Raymondovi se nelíbilo, že si nechala od některých osob líbat ruce. Odpověděla mu, že si toho nevšímá a že jí to nevadí, poněvadž bytost, která má jasné poznání své nicoty, nemůže propadnouti marnivosti. Jednoho dne po svatém přijímání v kapli svaté Kristiny ležela Caterina na zemi v extasi. Pojednou se vztyčila, rozpjala ruce a zůstala tak dlouho bez hnutí. Oči její byly zavřeny, ale tvář zářila. Nakonec se zhroutila, jako by byla zasažena smrtící ranou.

Když opět přišla k sobě, zavolala bratra Raymonda a pravila mu:

- Vězte, Otče, že pro milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista nosím jeho rány na mém těle.

Žádal ji, aby mu vypravovala, jak se to stalo.

- Spatřila jsem svého Pána ukřižovaného, obklopeného velikým světlem, sestupovati ke mně, a v touze vyjít mu vstříc jsem se náhle vztyčila. Pět krvavých paprsků vy-

cházel z jeho ran a ty zamířily na ruce, na nohy a srdce. I zvolala jsem: Pane, můj Bože, prosím tě, ať ty rány není viděti na mém těle, chci je nositi neviditelně vtisknuty do těla. A když jsem ještě mluvila, ty paprsky, dříve ještě než mne zasáhly, změnily svoji barvu krvavou v zlatou a vtiskly se mi do rukou, nohou a srdce. Ale velmi mne to bolí, zvláště v srdci, a myslím, že nebudu moci zůstatí na živu, neučiní-li Pán nový div!

Odnesli ji domů. Několik dní se potácela mezi životem a smrtí. Ale příští sobotu se jí ulevilo a v neděli Smrtnou již byla opět v kostele. Po svatém přijímání se jí tázal bratr Raymondo, trvají-li ještě ty bolesti.

- Ano, řekla, ale přinášejí mi sladkost a sílu.

A tak ji připravil Pán k nejvyšší oběti, svatý Otec volal a bratr Raymondo čekal. Čekal poblíž strážné věže, vybudované Filipem Sličným, a s ním Messer Tantucci a Neri di Landoccio. Bylo to 18. června. Loď, na které jela, se zvolna blížila k městu. Caterina stála na přídi a její oči hledaly bratra Raymonda.

Konečně ho poznala na nábreží a pokynula na pozdrav. Slzy se jí draly do očí. A když vystoupila na břeh, poklekla před ním a políbila mu ruku. A zatím co ostatní členové její družiny - bylo jich jedenadvacet, mezi nimi Stefano Maconi - vystupovali z člunu, přivítala Neriho - jak se rozjasnila jeho zasmušilá tvář! Messera Tantucciho, odpovídala rychle na jejich překotné otázky o cestě, zdraví a počasí, vyřizovala množství vzkazů a pozdravů. Zástup zvědavců se počal kupit kolem; i bylo dobře odejítí do domu, který z příkazu Jeho Svatosti byl pro ně připraven. I šla úzkými uličkami avignonskými, v jejichž krámech byly na prodej zářící drahokamy, pestré látky a

vzácné voňavky. Zboží všeho druhu bylo tu vyloženo na dosah ruky, chráněno plátěnými clonami proti slunci. Davy lidí, jak nikde na světě nebylo možno spatřiti, procházely kolem: přepychové vozy kardinálů a dam papežského dvora, jezdci na koních, hedvábí, nach a lesk zbraní, sokolové na rameně, pážata a histrioni vzadu, hloučky bezstarostných studentů, poutníků v kutnách s holemi, mniši v hábitech černých, bílých a hnědých, mistři v dlouhých řízách disputující cestou, klerici shánějící prebendy, astrologové, básníci, lichváři, vojáci, Italové i Francouzi, ti všichni, jak se zdálo, hledali své štěstí v tomto městě a žili jen dnešku, nemyslíce, co bude zítra.

Dům, ve kterém měla bydliti Caterina se svou družinou, byl dům kardinálský. Vystavěl jej kardinál Hannibal Ceccano: jeho znak byl dosud nad vchodem. Po smrti kardinála Niccola di Branca, jemuž posledně náležel, byl neobydlen. Měl četná cimbuří a vypadal jako zámek. A když pocestní překročili jeho práh, Caterina vešla nejprve do kaple, která byla v prvním poschodí. Byla nyní na bojišti a příští dny byly významné a rozhodující - nastával zápas ne proti tělu a krvi, ale proti mocnostem zla, temnot a světa. A měla úkol podobný jako kdysi pasáček svatý Bénézet - pohnouti velikým balvanem, na který zdánlivě nestačila žádná síla lidská, balvanem lhostejnosti, sobectví, tvrdosti a pýchy lidské. Přišla dovršiti dílo švédské hraběnky, zemřelé nedávno v Římě - přišla osvobodit náměstka Kristova z jeho vězení tak, jako kdysi anděl sestoupil do žaláře, v němž Herodes Agrippa věznil svatého Petra, aby ho vyvedl středem stráží na nádvoří věznice a odtud k domu, kde byla shromážděna Církev jerusalemská, modlíc se dnem i nocí za Petra. A srdce její se chvělo úzkostí v té

chvíli, neboť se jí zdálo, že jest sama i přes to, že ji provázelo tolik věrných a oddaných přátel, a že nemá jiného přítele a pomocníka než toho, jemuž se zasnoubila na březích Fontebrandy, opojena svatým šílenstvím lásky. A ten jí řekl v jednom vidění:

- Víš-li, co učiním? Učiním, jako jsem učinil kdysi, když jsem byl ještě na světě - spletl jsem si z provázků bič a vyhnal prodavače a penězoměnce z chrámu, neboť činili z domu modlitby peleš lotrovskou. A nyní jsem si spletl bič z tvorů a tím bičem vyženu nečisté, chtivé, lakotné a pýchou nadmuté kupčíky, kteří kupují a prodávají dary Ducha svatého!

5.

Dvacátého června vstoupila Caterina spolu s bratrem Raymondem do konsistorní síně papežského paláce. Na okamžik se rozhlédla: stěny síně byly vyzdobeny obrazy proroků starozákonních, držících v rukou svitky knih. Ale nestála tak blízko, aby mohla čísti slova napsaná na svitcích - proroctví Ezechielovo o vyschlých kostech lidu izraelského, hrozbu Hospodinovu proroku Micheášovi: V hněvu mém pomstím se na těch, kteří nechtěli slyšeti hlas můj, slova proroka Nahuma: Hory se třesou před Pánem, země se zvedá před tváří jeho, země a všichni, kdož ji obývají. Na okamžik pozvedla oči k veliké fresce nahoře, znázorňující konec světa: hroby se otvírají a v oblacích nebeských se zjevuje Syn člověka se zástupy duchů nebeských a ve zlaté záři mezi nebem a zemí, mezi časem a věčností stojí archanděl a pozvedá k ústům tubu posledního soudu.

A když se rozhlédla kolem, viděla řadu křesel a na nich členy svatého kollegia v purpuru; a pocítila živě, jak zraky všech zpytavě na ní spočinuly. Ne, nezachvěla se ani na chvíli, zlato a nach byly věci nicotné očím, jež v úchvattech lásky zíraly na tvář zkrvavenou a na čelo trním zbované.

A tu vešel ten, jež nazývala sladkým Kristem na zemi a nejdražším Tatíčkem svým. Poklekla před ním a přijala jeho požehnání. A když pokynul, aby vstala, pohlédla mu do tváře: četla v ní lásku a smutek. Počala mluvit. Mluvila bez bázně a z kypivého bohatství srdce. Papež nerozuměl její toskánštině a ona nerozuměla jeho provençalštině. Ale byl tu bratr Raymondo a ten překládal její slova do latiny. Přicházela jménem Florentských a mluvila jménem Kristovým a svým. Prosila o nápravu zlořádů, mír, návrat do Italie a výpravu proti nevěřícím.

- Ach, jaká jest to žalost, pravila, viděti ty, kteří mají býti příkladem dobrovolné chudoby, pokornými beránky a mají rozdávat ze statků svaté Církve chudým: a oni žijí v nádherách a marnostech světských, více než kdyby byli tisíckrát na světě! I mnozí lidé světští je zahanbují, vedouce dobrý a svatý život. Boží dobrota pak dopouští, aby statky a rozkoše byly brány jeho Nevěště, a tím ukazuje, že chce, aby se svatá Církev navrátila k svému prvotnímu stavu chudobnému, pokornému a mírnému, jako byla v onom čase, kdy pastýři její nedbali jiného než cti Boží a spásy duší a pečovali o věci duchovní a ne časné. Od té doby, co Církev více si hledí věcí časných než duchovních, jest stále hůře a Bůh na ni dopouští mnoho pronásledování a protivenství. A dopouští je proto, aby ji vrátil v její stav prvotní a aby se v její zahradě pásli beránci a ne vlci, kteří kra-

dou čest náležející Bohu a dávají ji sobě samým. Avšak není jinak možno poraziti viditelné ďábly nešlechtných tvorů a neviditelné ďábly, kteří nikdy nespí stále číhající, než svatou ctností.

Papež seděl na svém trůně, ale neopíral se zády, byl poněkud nakloněn vpřed a naslouchal pozorně. Nepřerušoval ji a neodpovídal. Ostatně čekal, řekne-li víc, než mu již napsala.

Rozuměl některým slovům její řeči i bez tlumočníka, rozuměl, když vyslovila sladké slovo *pace*, když prosila, aby se vrátil do svatého města, jako Kristus přijel na oslátku do Jerusalema, když žádala, aby řídil Církev ne mečem, ale milosrdenstvím. A viděl na jejích očích, že se snaží uhodnouti anebo že dokonce ví, co v této chvíli si myslí náměstek Kristův.

- Mohl byste mi říci, svatý Otče, tak pravila dále, mohl byste mi říci: Svědomím jsem vázán zachovávat i nazpět dobývat toho, co náleží svaté Církvi. Vyznávám, že jest to pravda, ale zdá se mi, že lépe se má hlídati věc, která jest dražší. Pokladem Církve jest krev Kristova. A tak třebaže jste povinen získati a zachovávat poklad a panství měst, jež Církev ztratila, mnohem více jste povinen získávat duše, jež jsou největším pokladem Církve. Lépe jest opustiti zlato věcí časných, než zlato věcí duchovních. Čiňte tedy, co jest možno. A učiníte-li podle své možnosti, budete omluven před Bohem i před lidmi. Budete-li své ovce řídit více holí dobrotivosti a lásky než holí války, získáte opět vše, co jest vaše, duchovní i časné. Má-li býti získáno, co bylo ztraceno, není jiného prostředku než užití opaku toho, čím to bylo ztraceno, a to jest pokoj a ctnost. Tak mluvila, bratr Raymondo překládal. A ti, kteří ro-

zuměli její rodné řeči, měli dojem, že latina bratra Raymonda dává jejím slovům tajemný nádech a slavnostní význam. Odpověď svatého Otce byla krátká:

- Abys věděla, že opravdu chci pokoj a smír, vkládám jej do tvých rukou. Ale buď pamětliva důstojnosti a cti Církve.

S radostí mohla napsati svým přátelům ve Florencii, že mluvila se svatým Otcem: svatý Otec si přeje mír a záleží jen na Florentských, aby co nejdříve poslali své vyslance do Avignonu. Dověděla se však, že se dějí ve Florencii věci, které by mohly býti na překážku mírového jednání. Slyšela, že Florentští uložili daně duchovenstvu. Zpráva ta způsobila nelibost mezi kardinály.

- Nezdá se, řekl jeden z nich Caterině, že by se chtěli smířiti, protože kdyby to byla pravda, vystříhali by se každého sebemenšího skutku, který by byl proti vůli svatého Otce a proti obyčejům církevním.

Napsala o tom list osmi pánům vojenským, zvoleným obcí florentskou:

- Pravím Vám, předrazí otcové, a prosím Vás, abyste nechtěli překážeti milosti Ducha svatého, kterouž, ač jí nezasluhujete, pro vlídnost jest ochoten Vám dáti. A mně byste způsobili hanbu a potupu. Neboť nemohlo by z toho pojití jiné než hanba a mrzutost, kdybych já mluvila jednu věc a Vy byste činili jinou. Prosím Vás, aby již tak nebylo. Naopak snažte se slovem i skutkem ukazovati, že chcete pokoj a ne válku. Mluvila jsem se svatým Otcem. Vyslechl mne pro dobrotu Boží a svoji milostivě, ukazuje, že má upřímnou lásku k pokoji a míru, čině jako činí dobrý otec, který nehledí tolik k urážce synově, kterou mu učinil, nýbrž hledí k tomu, pokořil-li se, aby mu mohl

prokázati plné milosrdenství. Jazyk můj nedovedl by vypověděti, jakou neobyčejnou měl radost. Když jsem s ním byla hovořila po dobrou chvíli času, v závěrku slov řekl, že pochází-li to, co jsem mu předložila, od Vás, on jest ochoten přijmouti Vás jako syny a učiniti stran té věci, jak by se zdálo mně. Jiného zde nepravím. Svatému Otci rozhodně se zdá, že se nemá dáti jiná odpověď, dokud nepřijdou Vaši poslové. Divím se, že ještě nepřišli. Jakmile přijdou, budu s nimi mluvit a potom budu mluvit se svatým Otcem, a jaký stav věci shledám, tak Vám budu psáti. Ale Vy sami svými daněmi a výmysly mi kazíte, co se děje. Nečiňte tak déle, pro lásku Krista ukřižovaného a pro svůj prospěch.

Dáno v Avignoně dne 28. června 1376.

Ale poslové dlouho nepřicházeli a svatý Otec pochyboval, přijdou-li vůbec.

- Věř mi, Caterino, pravil jí jednou v slyšení, že mne oklamali a tebe oklamou také, neboť nepošlou nikoho anebo někoho, kdo nebude míti plnou moc.

A nemýlil se, neboť vláda florentská, která se ujala moci 6. července, nebyla nakloněna smíru, a když konečně přece poslala vyslance, učinila to jen pro oklamání Svaté Stolicе. Přišli tři: Pazzino Strozzi, Alessandro dell'Antella a Michele Castellani. Caterina jim vysvětlila, že svatý Otec je nakloněn jednati o mír a naznačila, čeho je k tomu potřebí. Nato prohlásili ti pánové, že nejsou zmocnění s ní jednati nebo činiti, co jim říká. Když se to dozvěděl svatý Otec, rozhodl, aby další jednání s Florentskými vedli dva kardinálové, Pierre d'Estaing a Gilles Acelyn de Montégut. Bylo až příliš zjevno, že Florentští nemají jiného úmyslu než získati čas, až by byli dosti silni postaviti se

Svaté Stolicí na odpor vojenskou silou. A jedním z prostředků k tomuto cíli bylo ochuditi Církev tak, aby vůbec neměla světské moci. Zabavovali jmění církevní, rušili smlouvy a nedodržovali sliby. Chudoba duchovenstva jim nebyla ušlechtilou mravní ideou, nýbrž jen záminkou k zotročení Církve.

A své vyjednávačky se zřekli a zesměšnili ji před celým světem. Přerušila s nimi přímý styk. Svoji bolest vyjádřila v listě Bonacorsovi de Lapo, šlechtici florentskému, kterého poznala kdysi v Sieně, když tam přijel s Karlem Strozzi smlouvat Salimbeni a obec sienskou:

- Běda, běda, nejdražší bratře! Rmoutí mne způsob, jak bylo jednáno se svatým Otcem o mír: slova a ne činy.

Ale těšila se: Svatý Otec přijde k své nevěstě, totiž do města svatých Petra a Pavla. A pak mu spěchejte vstříc v pravé pokoře srdce a ochotně napravte svoji vinu. Tak činíce, získáte mír duchovní a světský. Nejednejte jinak: naši předkové nevytrpěli tolik bolu, kolik ho zakusíme my, budeme-li na sebe svolávat hněv Boží a nebudeme-li mítí účast na krvi Beránkově. Učinila jsem, co jsem mohla a učiním, co budu moci, pro čest Boží a váš mír, a pro odčinění tohoto sporu, který je překážkou svatého křížového tažení.

Mnoho se mluvilo o Caterině v Avignonu. Její příchod vzbudil zvědavost dam papežského dvora, sester a neteří papežových, příbuzných a milenek kardinálů. Příbuzné svatého Otce se honosily názvem dam papežské rodiny a byly na témže stupni jako manželka a dcery maršála kurie, baronky a šlechtičny avignonské, měly výsadu nositi hermelínové pláště, zlaté ozdoby a hedvábné šaty.

Častou jejich zábavou bylo pozorovati Caterinu při sva-

tém přijímání. Stalo se, že jedna z neterí papežových, provdaná za hraběte Raymonda de Turenne, si vyžádala od bratra Raymonda dovolení, aby směla býti přítomna při Caterinině přijímání. Bratr Raymondo jí to dovolení dal, neboť se domníval, že si to přeje ze zbožnosti. Marie přišla do kostela se svou tetou, která byla sestrou papežovou. Tehdy byl přítomen i Stefano Maconi a mohl pak vypravovati, co se přihodilo. Ve chvíli, kdy Caterina byla ve vytržení, sklonila se Marie de Turenne, jako by chtěla dáti najevo úctu. Caterina byla bosa, tak chodívala do kostela z pokory. Neteř papežova měla v ruce velkou jehlici a tou probodla Caterině nohy. Pokud trvalo vytržení, zraněná ani nezaúpěla. Teprve když se jí vrátilo vědomí, počaly rány krváceti. Několik dní nemohla se Caterina postavit na nohy. Jedna z těch dam si přála s Caterinou mluvit. Ale za řeči odvracela Caterina od ní tvář a nakonec se k ní obrátila zády, nechtíc s ní dále hovořiti. A když se jí bratr Raymondo ptal, proč se tak chovala, odpovíděla:

- Kdybyste cítil zápach, který já jsem cítila, když se mnou mluvila, pozvracel byste se.

A vskutku, bratr Raymondo se dověděl, že ta žena byla milenkou jednoho vynikajícího preláta.

A když i jiné podobné ženy se pokoušely navázati s ní hovor pod záminkou, že se chtějí duchovně vzdělati a o věcech božských slyšeti, hleděla se jich zbaviti a někdy i tvrdě říkala, že jest nejlépe zhostiti se hříchu a vytrhnouti se z osidel ďáblových a potom teprve mluvit o Bohu.

A co viděla a slyšela v Avignonu o mravech duchovenstva, hluboce ji bolelo, neboť si uvědomovala, jak to zarmucuje

jejího božského snoubence. Svou smyslnost učinili královnou a jí podrobili duši svou jako otrokyni. A Pán vyrval své pomazané z otroctví světa, aby je připoutal ke své službě a svěřil jim poklad svých milostí. Měli by ve svaté touze prodlévati u stolu svatého kříže a z něho sytiti své duše. Ale jejich stůl je v hospodě. Tam sedí, jedí, pijí a klejí. Svatých hodiněk už ani neznají, a když je snad říkají, srdce jejich daleko jest od Pána. A jako vydali všanc svoji duši, tak plýtvají i statky Církve, které obdrželi mocí krve Kristovy. A tak chudí nedostávají podílu, který jim přísluší, a Církev oloupená nemá ani věcí potřebných k bohoslužbě. Stali se chrámy ďáblůvými; jaký tedy div, že se nestarají o svátyně Pána! A co nejhoršího, vtělení tito ďáblové zdobí ze statků Církve ďábelské spoluvinnice svých hanebností a své nečistoty. Ó ďáblové, ba více než ďáblové, kteří ráno povstávají z lože hříchu, aby s duší poskvrněnou přistoupili k oltáři Božímu! Ne, nemohla mlčeti o těch věcech, třeba proto povstávali proti ní četní nepřátelé mezi duchovenstvem a mezi kardinály. Tři theologové přišli jednoho dne k svatému Otci a žádali, aby jim dovolil zkoumati pravověrnost dívky sienské.

- Svatý Otče, pravili, je ta Caterina ze Sieny vskutku tak svatá, jak se říká?

A on odpověděl:

- Ovšem, myslím, že je svatá panna.

A oni pravili:

- Navštívíme ji, líbí-li se Vaší Svatosti. A on odpověděl:

- Myslím, že budete vzděláni.

A dovolil jim to.

Večer po deváté hodině přišli do domu kardinála Annibala Ceccana. Když zaklepali, otevřel jim Stefano Maconi.

- Řekni Caterině, pravili, že chceme s ní mluvit.

Nato sestoupila Caterina a přijala je v přítomnosti Messera Giovanniho Tantucciho, Stefana Maconiho a jiných členů své duchovní rodiny.

- Přicházíme od svatého Otce, pravili, a rádi bychom slyšeli, zdali vskutku tě posílají Florentští, jak se povídá. A je-li to pravda, jak to, že nemají nějakého významného muže, kterého by poslali v tak velké věci k pánu tak velkému. A pakli tě neposlali, velmi se divíme, že ty jako sprostá ženská se odvažuješ o takových věcech mluvit s panem papežem?

Tón jejich řeči byl jizlivý a kousavý - Stefano Maconi se těžko zdržoval, aby nedal najevo svou nelibost.

Caterina je vyslechla klidně a odpověděla:

- Přicházejí-li, důstojní otcové, od pana papeže, jest mi divno, že pochybují, byla-li jsem poslána od Florentských. Pan papež o tom nepochyboval a jako vyslankyni Florentských mne přijal. Hned po svém příchodu do Avignonu jsem předložila pověřující list Florentských panu apoštolskému sekretáři. Že si Florentští zvolili za svou mluvčí sprostou ženskou, jest jejich věc a důstojní pánové by se musili dotázati Signorie, proč se tak stalo. O velkých věcech jsem se odvážila mluvit s panem papežem, poněvadž jest Otec všech věřících, a odvážila jsem se mluvit s ním jako dcera s Otcem a nebylo v tom jistě více smělosti, než kolik má kterákoliv duše Bohu oddaná, nazývá-li Boha Otcem svým v modlitbě a mluví-li s ním i o větších věcech, než jest mír s Florentfany.

Na to neříkali nic a začali o jiném. Vyptávali se jí na její extase a posty. Bez ustání ji nazývali bídnou ženskou, *vile donnuciola*, a nakonec prohlásili:

- Víme dobře, a ty věz též, že i ďábel se proměňuje v anděla světla.

Nato odpověděla, že to ví. A když se ptali, jak může vědět, není-li oklamána od ďábla, odpověděla jim jako kdysi bratru Lazzaronu da Pisa, že sám Pán ji poučil, jak rozeznati vidění pravá od nepravých. A mnoho jiných otázek jí dávali, takže rozprava se protáhla dlouho do noci. Tu a tam i Messer Giovanni Tantucci se účastnil hovoru a chtěl odpovídati za Caterinu. A třebaš byl mistrem v theologii, oni měli takovou převahu nad ním, že jej vždy několika málo slovy usvědčili a nakonec mu řekli:

- Mlčte raději, a styďte se, že povídáte takové hlouposti před námi, raději ji nechte, ať mluví sama, neboť její odpovědi nás mnohem více uspokojují než vaše.

Jeden z těch tří byl arcibiskup z řádu bratří menších a ten se tvářil, že s některými slovy Caterininými nesouhlasí.

A tu druzí dva se na něho obořili, řkouce:

- Co ještě chcete po této panně? Vždyť nám ty věci vyložila jasněji a lépe než který jiný Učitel církevní.

A tak byla roztržka mezi nimi. Nakonec však všichni tři se shodli a odešli spokojeni. Panu papeži pak oznámili, že nikdy nepoznali duši tak pokornou a tak osvícenou. A pan papež, když slyšel, že ji tak dlouho trápili, dal najevo svou nelibost a omlouval se, že to nebylo jeho úmyslem, když jim dal dovolení, aby ji navštívili, a dodal, že může před nimi zavřít dveře, kdyby přišli po druhé.

Druhý den po té rozmluvě mluvil Stefano Maconi s panem Francescem Cassinim, osobním lékařem Jeho Svatosti.

A ten mu řekl:

- Znáš ty preláty, kteří byli včera ve vašem domě?

Odpověděl, že jich nezná.

-Věz tedy, že kdyby jejich vědění se vložilo na jednu misku vah a na druhou vědění všech ostatních, kteří jsou v Římské Kurii, vědění těch tří by mělo převahu. A také ti říkám, pravil dále, že kdyby se nepřesvědčili, že její víra má pevný základ, byli by jí připravili velmi smutný úděl.

Ale přesto jim nezavřela Caterina dveře domu ani dveře srdce. Přišli opět a přicházeli často. A stali se jejími nejlepšími přáteli a ochránci. A potřebovala toho, neboť měla nemálo protivníků v samém sboru kardinálském. Ale bylo známo, že svatý Otec ji má rád, a proto nikdo se neodvažoval vystupovati proti ní.

6.

A kdykoliv mohla mluvit se svatým Otcem, stěžovala si, že v Římské Kurii, kde by měl býti ráj nebeských ctností, je cítit jen hnilobu neřestí pekelných. I tázal se jí jednou Velekněz:

- Jak jsi mohla za tak krátkou dobu, co jsi v Avignonu, poznati mravy Římské Kurie?

A tu ona, jak byla hluboce skloněna, náhle se vzpřímila a výraz pokory v její tváři ustoupil výrazu jakéhosi majestátu:

- Ke cti Boha všemohoucího se odvažuji říci, odpověděla, že ve svém rodném městě více jsem cítila zápach hříchů, které jsou páchány v Římské Kurii, než jej cítí ti, kteří je spáchali a denně páchají.

A bratr Raymondo, který ji provázel k papeži jako tlumočník, se zachvěl, když měl tato slova přeložiti Jeho Svatosti.

A když je přeložil, svatý Otec mlčel.

V Avignonu dlel v té době bratr krále francouzského Karla V., vévoda z Anjou. Hlavním jeho úkolem bylo odvrátiti svatého Otce od zamýšleného návratu do Říma. Když se tento vévoda dověděl, jaký vliv má panna sienská na svatého Otce, pokládal za nutné získati ji pro svou věc. Pozval ji k sobě do vévodského zámku na druhém břehu Rhônu ve Villeneuve. Pobyla tam tři dny, ale nezískal ji, nýbrž ona získala jej, takže se nadchl pro uspořádání křížové výpravy a slíbil jí, že svým nákladem vypraví vojenský sbor. A mimo to jí poradil, aby v té věci dopsala králi francouzskému.

- O tři věci prosím, tak psala králi, za první, abyste pohrdal světem a sám sebou, neboť Vaše králoství Vám bylo jen propůjčeno. Víte dobře, že ani život, ani zdraví, ani bohatství, ani panství není Vaše. Kdyby byly, mohl byste jich užívatí podle libosti. Ale v hodině může býti člověk zdráv a jest nemocen, živ a jest mrtev, bohat a jest chud. A to proto, že to není jeho a on ty věci může míti jen pokud se líbí tomu, jenž mu je propůjčil. Druhá věc, o kterou prosím, abyste dbal svaté spravedlnosti a abyste ji neporušoval ani z lásky k sobě, ani pochlebentstvím, ani podle přání kteréhokoliv člověka. Nezavírejte oči, páchají-li vaši úředníci nespravedlnost pro peníze a šlapou-li práva chudých. A třetí věc, o kterou prosím, jest, abyste zachoval naučení, které Vám dává Mistr na kříži, to jest věc, kterou má duše nejvíce touží viděti na Vás, abyste totiž měl lásku k bližnímu, ke králi anglickému, s nímž jste tak dlouho vedl válku. Neboť Váš boj byl překážkou tajemství svaté výpravy kříže a jest jí dosud. Prosím Vás, nebudte již původcem tak velikého zla a kazitelem tak velikého

dobra, jakým jest dobytí Svaté země a spása ubohých duší, které nemají podílu na krvi Syna Božího. Pravím Vám jménem Ukřižovaného, abyste již neotálel uzavřít mír. Ujednejte mír a obraťte zbraně proti nevěřícím. Pomozte vztyčít znamení svatého kříže, jež bude Bůh požadovati od Vás a od jiných v hodinu smrti.

Neustávala také naléhat na svatého Otce, aby se odhodlal k návratu do Říma, a nebylo-li možno mluvit s ním, psala mu listy a v nich vyvracela námitky těch, kteří nebyli příznivi tomu záměru. Ty námitky jí vzkazoval svatý Otec po bratru Raymondovi a po svém notáři Tommasu di Petra a prosil po každé, aby se modlila za něho a za Církev. Poznávala stále více, že svatý Otec jest sice nakloněn myšlence návratu, ale že nejvíce ho zdržuje příbuzenstvo: otec hrabě Beaufort, matka, čtyři sestry, král, kardinálové, i jeho vlastní nechť k zemi, jejíhož jazyka neznal: a to vše si vykládala jako nezřízenou a nepřekonanou sebelásku.

Dověděla se také, že někdo poslal Jeho Svatosti list psaný prý svatým mužem, ve kterém je varován, aby se do Říma nevracel, že prý je tam po něho připraven jed.

Ti, kteří dali napsat ten list - byli to kardinálové - počítali, že svatý Otec se zalekne. Jed byl postrachem vladařů v té době. Jedu namíchala králi Ludvíku Bavorovi jeho manželka Marketa a táž travička otrávila i svého syna Mainarda. Král Petr Kastilský otrávil svou manželku Blanku Bourbonskou. A Guidona, kardinála portského, otrávil Karel, král navarrský.

Pisatel listu se nabízel, že zjeví své jméno, bude-li papež chtít.

- Nemám za to, psala svatému Otci Caterina, že by to byl

služebník Boží, ale zdá se mi, že list jest podvržen. A nemyslím, že to umí dobře ten, který jej skládal. Měl tedy jíti do školy učit se, a zdá se mi, že uměl méně než nějaké děťátko.

Z dvaceti šesti kardinálů bylo jedenadvacet Francouzů a ani jeden z nich nesouhlasil s úmyslem papežovým vrátiti se do Říma. Domlouvali mu, jak mohli, a znajíce jeho bojácnou povahu, líčili mu strašné následky toho pokusu: smrt jeho i kardinálů, vzpoury, vraždění a zkázu Církve. Připomínali mu osud jeho předchůdce Urbana V., který se sice vrátil do Říma, ale nevydržel tam a hledal opět útočiště v Avignonu - a byl to muž svatý.

Caterina věděla o těch vlivech a domluvách.

- Odvahu, můj Otče, psala mu, buďte mužem. Říkám Vám, že se nemáte čeho báti. Ale naopak, zanedbáte-li svou povinnost, budete se musit báti. Jest Vaší povinností vrátiti se do Říma, vraťte se tedy: vraťte se s klidem a bez bázně, a kdyby Vám někdo chtěl v tom překážeti, odpovězte mu, jako kdysi Kristus odpověděl svatému Petru, když mu domlouval, aby se vyhnul utrpení: Jdi mi s očí, satane! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Božích, nýbrž věci lidské. Učiňte podobně, předrahý Otče, následujte Toho, jehož jste náměstkem, a rcete těm, kteří jsou kolem Vás: I kdybych tisíckrát měl ztratiti život svůj, chci vyplniti vůli svého Otce. Nechte je, ať si říkají, co chtějí, a zůstaňte pevný ve svém svatém rozhodnutí. Můj Otče, bratr Raymondo mne žádal Vaším jménem, abych prosila Boha, zdali Váš návrat do Říma bude příčinou nesnází. Prosila jsem před svatým přijímáním i po něm; neviděla jsem ani smrt ani žádného takového nebezpečí, o jakých mluví určité osoby.

Ze všech slov, která řekla nebo napsala svatému Otcí, vyšlehoval plamen žhoucí vůle v lásce sjednocené s vůlí nebeského Ženicha a vášnivá touha podrobiti mu všechny duše, vtisknouti trnovou korunu na všechna čela, svatými hřeby probodnouti všechny ruce a všechny nohy tak, aby nemohly kráčet jinou cestou než královskou cestou kříže Kristova. Vyzařovalo z ní blaženství oběti a ukřižování, sláva sebezáporu a potření sebelásky, světlo dokonalého sjednocení lidské bytosti s Bohem. Ale to vše budilo i strach, neboť to bylo nesené rozhodnou vůlí zlomiti jakýkoliv odpor lidských ohledů, omluv a výmluv a ovládnouti člověka celého, bez výhrad.

A jakkoliv po ní toužil svatý Otec, poznávaje stále lépe, že potřebuje její útěchy a její modlitby, pociťoval i bázeň z jejího naléhání - a byly dny, že se marně dožadovala rozmluvy s ním. Nedala se tím zastrašiti, a co mu nemohla říci tváří v tvář, diktovala Nerimu a téhož dne posílala do papežského paláce.

- Nejsvětější a nejsladší Otče, tak nadepsala svůj poslední list, psaný svatému Otcí v Avignonu, Vaše nehodná a bíd-ná dcera Caterina v Kristu sladkém Ježíši se Vám poroučí v drahé krvi jeho, žádajíc sobě viděti Vás člověkem zmužilým, bez všelikého strachu nebo tělesné lásky vlastní k sobě samému nebo k jakémukoliv stvoření, které krví jest s námi spojeno, uvažujíc a vidouc před sladkou tváří Boží, že žádná věc Vám tolik nepřekáží ve svaté touze Vaší a není tolik způsobilá překážeti cti Boží a vyvýšení a opravě svaté Církve jako tato. Bůh žádá, abyste činil spravedlnost té hojnosti mnohých nepravostí, kterých se dopouštějí ti, kteří se živí a pasou v zahradě svaté Církve, pravě, že zvíře nemá se živiti pokrmem lidským. Když on

Vám dal moc, a Vy jste ji přijal, máte užívatí síly a moci své; a kdybyste jí nechtěl užívatí, lépe by bylo zřici se toho, co bylo přijato; více by to bylo ke cti Boží a k spasení duše Vaší.

Druhé pravím, že jeho vůle jest ta a tak na Vás žádá: on chce, abyste se smířil s celou Toskánou, s níž máte rozbroy, bera na všech svých nešlechetných synech, kteří učinili proti Vám odboj, co si na nich budete moci vzíti, získávaje co bude možná bez války, ale s trestáním, jako má otec činiti synu, který jej urazil. Ano, také žádá sladká Dobrota Boží, abyste dal plnou moc těm, kteří ji žádali, aby opatřili, čeho třeba v příčině svaté výpravy: kteráž věc se Vám zdá nemožnou, a jest možná sladké dobrotě Boží, jež to nařídila a chce, aby se to stalo. Já, kdybych byla ve Vás, bála bych se, aby mne nezastihl soud Boží. A proto Vás prosím co nejsladčeji jménem Krista ukřižovaného, abyste byl poslušen vůle Boží; neboť vím, že nechcete ani si nežadáte jiného, než činiti vůli jeho, aby Vás nezastihlo ono přísné pokárání: „Buď zlořečený ty, jenž neužil jsi času a moci, která ti byla svěřena!“ Jsem přesvědčena, Otče, pro dobrotu Boží, a také naději majíc ve Vaši Svatost, že učiníte tak, aby to na Vás nepřišlo. Nepravím více. Odpusťte mi, odpusťte mi: neboť veliká láska, kterou mám ke spáse Vaší a veliká bolest, když vidím opak, mne nutí takto mluvit. Ráda bych to pověděla Vám samému osobně, abych úplně ulehčila svému svědomí. Když se Vaší Svatosti bude líbiti. abych přišla k Vám, přijdu ráda. Čiňte tak, abych se nemusila odvolávat od Vás ke Kristu ukřižovanému, neboť k jinému se nemohu odvolat, neb není většího na zemi. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Pokorně Vás žádám o Vaše požehnání.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

A list tento, který se končil prosbou o slyšení, se neminul účinkem. Dostala pozvání k svatému Otci. Přišla jak obvykle v průvodu Raymondově. Svatý Otec jí krátce připomenul všechny obtíže spojené s návratem do Italie. A když mu je chtěla vymlouvat, usmál se jen a mávl rukou. Nakonec se zmínil, že jednou z překážek jest nedostatek peněz na takovou cestu. Svatý Otec se snažil získat něco mimořádnými příspěvky, ale výsledek nebyl valný. Dal do zástavy své skvosty. Ani to nepostačilo. Jen král navarrský slíbil půjčiti třicet tisíc dukátů s podmínkou, že svatý Otec vskutku vypluje, a vévoda z Anjou šedesát tisíc s touž podmínkou. Také se zmínil svatý Otec, že kardinálové ho denně zapřísahají, aby od zamýšlené cesty upustil, a z Italie samé že nepřicházejí zprávy příznivé. Florentané, místo aby pokračovali v mírovém jednání se Svatou Stolicí, poslali zvláštní vyslance k císaři, ke králi uherskému a dožatům benátskému a janovskému s výzvou, aby utvořili spolek proti světské moci papežově.

- A nyní mi řekni, tázal se svatý Otec na konec, zdali se ti zdá dobrým, abych podnikl tu cestu i přes tak veliké a těžké překážky?

- Smím-li raditi Vaší Svatosti, já bídna vaše dcera -

Svatý Otec ji přerušil pohybem ruky. Snad pokládal za zbytečné ty projevy pokory, jež tak dobře znal z jejích listů, a po nichž obyčejně následovala řeč velmi přísná.

- Nechci, pravil jí, abys mi dávala rady, nýbrž abys mi oznámila vůli Boží v těch věcech.

A když ještě přesto mluvila o své nehodnosti, přerušil ji svatý Otec opět, vstal a pravil:

- Prikazuji ti mocí svaté poslušnosti, abys mi pověděla,

jaká jest podle tvého poznání vůle Boží v těch věcech. Bratr Raymondo přeložil ta slova s velikou bází, neb viděl, že svatý Otec je rozechvěn a že jeho oči napjatě spočinuly na Caterině.

Když uslyšela otázku tu z úst bratra Raymonda, sklonila Caterina hlavu a tichým hlasem pravila:

- Kdo to ví lépe než Vaše Svatost, která slíbila Bohu, že se vrátí do Říma.

Svatý Otec zbledl, posadil se a zakryl si oči rukou. To, co mu řekla panna sienská v této chvíli, nevěděl nikdo na světě kromě něho samého.

Bylo to vskutku tak: hned po svém zvolení za papeže učinil Bohu slib, že se vrátí do Říma, a to co nejdříve. Ale slib zůstal léta nesplněn. Dlouho bylo ticho v audienční síni. Svatý Otec nakonec vstal a pokynul bratru Raymondovi na znamení, že slyšení je skončeno. A vešel do své komnaty, zavolal svého sekretáře Niccola da Osino a počal mu diktovati rozkaz k odjezdu papežského dvora do Říma. Vládu nad Avignonem svěřil hraběti de Turenne a kardinálu Jeanu de Blandac. Pět jiných kardinálů, kteří nechtěli opustiti Avignon, mělo jim pomáhati ve správě města a hrabství. Odjezd byl stanoven na den 13. září 1376. Když bylo veřejně oznámeno rozhodnutí papežovo, ozval se v paláci nářek. Přišla matka Jeho Svatosti a sestry, přišli služebníci - všichni slzeli, vzlykali a prosili. Svatý Otec stěží se přemáhal: vešel do své komnaty, aby byl sám. A jedinou lidskou posilou byla mu myšlenka, že nedaleko odtud v šeré kapli kardinálského domu klečí Caterina Benincasa a modlí se za něho, nejdražšího Tatička a sladkého Krista na zemi.

A nastal den loučení. Vycházeje ze své komnaty spatřil

Svatý Otec na jejím prahu svého otce, staříckého hraběte Guillauma de Beaufort. Chvěl se na celém těle a plakal. A když jeho syn chtěl vyjít, vrhl se na zemi, aby mu v tom zabránil.

- Již nebudiž hleděno ani k přátelům, ani k příbuzným, ani k vlastní potřebě časné, nýbrž toliko ke ctnosti a k vyvýšení věcí duchovních. Neboť jen proto Vám hynou věci časné, že jest zanedbána péče o duchovní.

Tak napsala Caterina Jeho Svatosti v jednom z prvních listů. A síla nadpřirozená naplnila v té chvíli váhavce a bázlivce: překročil bílou hlavu otcovu, šeptaje slova žalmu:

Protože jsi řekl: Hospodin naděje má jest,
učiniv Hospodina svým útočištěm,
nepřihodí se Tobě nic zlého,
rána se nepřiblíží k tvému stánku.
Neboť andělům svým o tobě kázal,
aby tě ostříhali na všech tvých cestách.
Na rukou budou nositi tebe,
abys o kámen nezavadil svou nohou,
po zmiji a bazilišku chodit budeš,
šlapati budeš po lvu i po draku.

A nedívaje se ani napravo ani nalevo, sestupoval svatý Otec po schodišti a opouštěl palác, do kterého již nikdy žádný papež neměl vstoupiti. Vyšel na dvůr a vsedl na bílého koně. Ale kůň byl neklidný a začal vyhazovat. Musili přivést jiného.

- Špatné znamení, šeptali si služebníci papežští.

Ale ozbrojený předvoj družiny již vyjel z bran. Na ulicích stály davý lidu v slzách a papež žehnal těm, kteří na něho volali, prosíce, aby zůstal a neopouštěl svou vlast.

A vskutku, zdálo se v té chvíli, že slunce, zlatící vrcholy

pahorků vaucluseských, na jejichž svazích dozrávaly hrozny mezi listím začervenalým prvními podzimními chladny, činí ještě krásnější a žádoucnější zemi, kterou papež opouštěl navždy.

A když vstoupil na loď, připravenou na břehu Rhône, obrátil se papež, objal posledním pohledem a požehnal posledním křížem město až dotud slavné a nádherné, jež nyní opuštěno se mělo pokrýti prachem ponížení a zapomenutí.

A loď plula po proudu do Marseille. Tam čekalo papeže a jeho dvůr dvaadvacet galer, jež většinou náležely řádu rytířů svatého Jana. Pod velením velmistra řádu Jeana Ferdinanda d'Hérédia vyplulo loďstvo na klidné moře. Mocný vítr zadul, rahnová praštěla a plachty se trhaly. Nezbylo než přistati v Port-Miou. Ale ani následující dny nebyly klidnější a loďstvo se muselo držeti poblíž pobřeží a nouzově přistávati v malých přístavech Saint-Nazaire, Ranzels, Reneston, Saint-Tropez, Antibez, Nice a Villefranche. Před Monakem se rozpoutala divá vichřice a admirál musil dáti rozkaz k zastavení plavby. Lodi byly zmítány rozbouřenými vlnami, lanová se trhalo, kotvy povolovaly a zemdlení a zděšení lodníci se obávali konce. Teprve 17. října se moře uklidnilo a lodi po krátké zastávce v Savoně vpluly do přístavu janovského. Papež byl v Itálii.

7.

Caterina opustila Avignon téhož dne jako svatý Otec.

Její úkol byl v tomto městě skončen. Vévoda z Anjou jí daroval na cestu sto franků, svatý Otec sto dukátů. To by

nestačilo pro jednadvacet členů její družiny. Ale byly v Avignonu četné jiné osoby, které jí přispěly různými dary. Ale nejvzácnějším darem jí bylo papežské breve, kterým se jí dovolovalo především, aby směla míti u sebe stále tři zpovědníky s pravomocí rozhřešovati i od hříchů vyhrazených biskupu: těch tří zpovědníků potřebovala pro velké množství těch, kteří jejím slovem pohnuti se odhodlávali počítí nový život. Týmž brevem jí bylo dovoleno míti přenosný oltářní kámen, na němž by bylo možno konati oběť Mše svaté kdekoliv a kdykoliv, i v prostém pokojíku, i v době jinak neobvyklé, kdykoliv by zatoužila po těle Páně a zaprosila bratra Raymonda: - Otče, já mám hlad! A konečně jí byly papežským brevem uděleny plnomocné odpustky pro hodinu smrti.

Vracela se do vlasti jinou cestou než svatý Otec, ne přes Marseille, nýbrž přes Toulon. Když se ubytovala v jedné hospodě toulonské, vešla podle zvyku do svého pokojíka, aby byla samotna. A tu jako kdyby kamení bylo volalo, že je v městě světice, množství lidí, nejprve žen a pak i mužů, přicházelo do hospody s otázkou, kde jest a možno-li ji viděti. A jejich touha byla tak mocná, že ani bratr Raymondo ani kdo jiný z družiny nedovedl zabránit, aby aspoň ženy se nedostaly do pokojíku jejího. Příští den i biskup toulonský přišel ji navštívit. Přála si vyhnouti se poctám a další cestu konati raději po moři. Ale když vstoupila na loď se svou brigatou, počasí nebylo právě příznivé. Plavba byla neklidná a bouře stíhala bouři. Největší nebezpečí hrozilo u skalisk Iles d'Or. Tam se zdálo jednu chvíli, že již není záchrany a že loď se potopí.

- Co se bojíte? tázala se Caterina svých přátel. Máte snad za úkol bděti nad sebou?

A pokleknuvši, počala se vroucně modlití. Zanedlouho se bouře utišila a bratr Raymondo mohl s ostatními kněžími se modlití officium. Zavál i vítr příznivý, a loď šťastně vplula do přístavu Saint-Tropez. Odtud pokračovali opět po souši starou římskou silnicí zvanou Via Aurelia, tak pustou a neschůdnou, že Dante na ni vzpomínal, když líčil strmé výstupy Očistce:

-
fra Lerici e Turbia
la piu diserta, la piu romita via.

Zatáčky té cesty se občas přibližovaly k moři a poutníci mohli pozorovati příboj modrozelených vod tříštících se o červenavá skaliska. A pak silnice opět odbočovala a ústila v borové lesy. V skalnatých zátokách se objevovala bílá města a modravé ostrůvky a na návrších byly rozesety kapličky a ozářeny sluncem zvaly k oddechu a modlitbě. Ale naskytovaly se i pohledy bolestné. Mnohá města, která z dále vábila a slibovala pohostinství, byla prázdná a zpustlá – tak v nich řádil mor. Ve Varazzu se stalo, že poutníci musili přenocovati v domě, jehož obyvatelé před nedávnem zemřeli morem. Čtvrtého října, na svátek svatého Františka, přišli poutníci do Janova a ubytovali se v paláci Scotti. Zbožná paní, Monna Orietta Scotti, je pozvala a pečovala o ně. Však toho bylo potřebí. Buď únava dlouhé cesty, buď nocleh v zamořeném domě ve Varazzu byl příčinou, že téměř všichni onemocněli. Nejprve ulehl Neri. Lékaři si s ním nevěděli rady. Ale uzdravil se, neboť Mamma se za něho modlila. Potom zchvátila horečka Stefana. Caterina přišla a ptala se ho, co mu jest. Odpověděl, že vlastně neví.

- Slyšte toho chlapečka, zažertovala, neví, co mu je a přece má horečku!

Položila mu potom ruku na čelo a pravila:

- Nemůžeš být přece nemocen, vždyť tě potřebujeme, abys ošetřoval ty druhé. Nechci, abys byl nemocen! Chci, abys byl zdravý! Stefano věděl, co znamená, když Mamma řekne: Chci! Její vůle se spojila s vůlí nebeského Ženicha v jedinou vůli.

- Chci, abys byl zdravý, šeptala skloněna nad jeho rozpáleným čelem, ve jménu svaté poslušnosti ti přikazuji, abys vstal a ošetřoval své bratry.

V tom okamžiku ho opustila horečka. Vstal a činil, co mu přikázala. Chtěla a byl zdravý. Snad chtěla kvůli jeho matce. Již do Avignonu poslala matka Stefanova Monna Giovanna list plný nářků a žádala, by její syn byl jí vrácen. Nemohla tak dlouho býti od něho odloučena. A do Janova přišel nový list s touž žádostí. A Caterina napsala znepokojené matce dopis a v něm jí připomínala povinnost zapřítí sebe a obléci Krista!

- Avšak kdo chce obléci Krista, tak ji poučovala, musí svléci lásku k sobě, lásku k dětem a k jakémukoliv tvorů. Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. A tážete-li se mne: Jak tedy mám milovati? odpovídám Vám, že nesmíte milovati své dítky ani kteroukoliv jinou bytost stvořenou jinak než v lásce Toho, jenž je stvořil. A vidíte-li, že Bůh je volá, neodporujte jeho svaté vůli. Bere-li je za jednu ruku, dejte mu je obě. Těšte se z povolání, kterým je Bůh povolal. Matky, které milují své dítky podle světa, říkávají: Nejsem proti tomu, aby mé dítky sloužily Bohu, ale chci, aby zároveň sloužily světu. Takové matky chtějí předpisovati Duchu svatému. Nemilují své děti v Bohu,

nýbrž mimo Boha, a to láskou smyslnou, a milují víc jejich tělo než duši. Milovaná sestro v Kristu, sladkém Ježíši, doufám, že s Vámi to tak nebude a že jako dobrá a pravá matka obětujete své dítky ke cti jména Božího a tak budete moci se odít rouchem svatebním.

Čtrnáct dní ještě čekala Caterina v Janově, než připlulo pontifikální loďstvo, zdržené četnými bouřemi. Více než měsíc trvala cesta z Avignonu do Janova. I na cestě se dodržovaly všechny zvyklosti a společenské obřadnosti papežského dvora. Zprávy, které docházely z různých končin Itálie do Janova, nebyly potěšující. Na východě i na severu měli Florentští převahu nad vojsky papežskými. Dože janovský byl muž přívětivý, ale zřetelně dával najevo, že chce zůstat stranou boje. Řím byl sice až dosud věren papeži, ale lid si dal namluviti od nepřátel Církve, že po příchodu papežově bude konec jakékoliv svobodě. Snad přece jen se neminul účinkem štvavý list, který Florentští poslali již v lednu Římanům a jehož původcem byl kancléř florentský Coluccio Salutato. List připomínal slavné vzpoury dějin římských a lásku k svobodě, která se projevila odbojem proti vládě královské a proti tyranii decemvirů, dovolával se Horatia Coclita, Mutia a obou Deciů.

- Proto povstaň i ty, vznešená kdysi hlavo Itálie, lide, který kdysi vládl celému světu, vyžeň ohavníky z končin italských a chraň ty, kteří touží po svobodě a povzbudť ty, které netečnost nebo jho větší a tvrdší drží v otroctví. Nestrp, aby francouzští vyžírači nespravedlivě ohrožovali tvoji Italii. A nedej se ve své prostnosti svést lichotkami kněží, o kterých víme, že soukromě i veřejně obcházejí a tobě namlouvají, že až papež a kurie se vrátí do Říma,

bude z toho město tvoje míti veliký prospěch. Ale to znamená: přičiňte se, Římané, aby Italie otročila utlačena a pošlapána a ti Francouzi aby panovali. Či jest nějaký zisk nebo nějaká cena, které by bylo možno dáti přednost před svobodou Italie? Či lze věřiti lehkovážným barbarům? Anebo od lidí nestálých čekati něco jiného?

Tak psali Florentští. Římané z počátku nedbali jejich deklamačních výzev. Ale vždycky něco uvízne.

Zprávy o rostoucím odporu Italie přicházely docela vhod kardinálům, neboť doufali, že svatý Otec se zalekne a dá rozkaz k návratu do Francie. Galery rytířů svatého Jana kotvily ještě v přístavu janovském. Příchod papežův do Italie neměl účinku, jaký byl očekáván. Florentští se nijak neumírnili, ba naopak přerušili další jednání s kurií a vydráždění příchodem papežovým pustili se v otevřený boj. V konsistorním zasedání hlasovala většina kardinálů pro návrat do Avignonu.

A papež zaváhal. Vskutku, poslední rozhodnutí ještě nepadlo. Nic ho dosud nevážalo. A v duchu se mu vynořily vlnivé pahorky provençalské a sluchu jeho zalahodily sladké zvuky langue d'oc zurčící jako Rhône pod mostem svatého Bénézeta a jako Sorgue roztácející kola mlýnská. Ano, učinil vše, aby získal odbojníky. Opustil rodnou zemi, líbeznou vlast, lid vděčný a zbožný, opustil své knihy, obrazy, řezby a sochy, překonal odpor králů, knížat a kardinálů, podstoupil námahy a nebezpečí plavby po moři a zadlužil se. Přišel s dobrým úmyslem, že napraví, v čem chybili jeho úředníci - přišel opravdu jako pastýř dobrý, který opouští vše, aby našel ovci ztracenou - a hle, jak ho vítají! Či je důstojné, aby se papež stále pokořoval? A aby se pokořoval, když to jeho odpůrce utvrzuje v pýše a zlo-

bě? Jest úkolem papeže jen shovívati, prositi, vyjednávati, čekati, odpouštěti a zapomínati? Nevykládá se pak taková láska jako slabost? Neutvrzují se zlí ve své zpupnosti, vidí-li, že se před nimi ustupuje? Není úkolem papeže dbáti také cti a důstojnosti Církve? A bude-li se shovívati Florentským, nedodají si odvahy i jiní a nepovstanou proti Církvi se zavidou ještě horší?

Takové otázky trápily svatého Otce. Míjely dny a týdny a zprávy, které přicházely, byly čím dále nepříznivější. Nemělo smyslu již déle vyčkávati. Aut - aut! Buď se vrátiti do Avignonu nebo pokračovati v cestě do Říma.

Ale v těch pochybách jen jediné pomyšlení mu bylo pa-prskem světla: Caterina! Co by říkala Caterina, kdyby se vrátil, odkud odešel, proti jejím prosbám, proti svému slibu, proti vůli Boží? Řekla by: Nebuďte jako bojácné dítě a buďte jako muž! Otevřte ústa a přijměte jako sladké to, co jest hořké! Ano, to by řekla. Ale bylo by třeba jí vysvětliti, že nyní již vlastně nejde o mužnost nebo nemужnost, statečnost nebo nestatečnost, nýbrž o prospěch a neprospěch Církve. Což neukázal svoji statečnost odjezdem z Avignonu? Nepřekročil se srdcem pukajícím tělo otce ležícího na prahu své komnaty? Hle, a čeho dosáhl svou statečností? Že odpůrci Církve se rozštěkali jako vztekli psi? Co se splnilo z toho, co o nich slibovala? Slibovala, že divocí vlci mu položí hlavu do klína jako tiší beránkové a budou žádati o milosrdenství. Nuže, kde jsou ti tiší beránkové? Kde jest jejich prosba za milosrdenství? Ale snad by řekla, že to už je věc Boží. A že nesplnil svůj slib tak, jak jej učinil. Nevrátil se do Říma. Zůstal na poloviční cestě. A přece jen jest mužem nemужným a bojácným jako dítě. Prospěch Církve je veliká věc. Je třeba jej míti

stále na zřeteli, není pochyby. Ale což skrývá-li se za tou péčí jen vlastní zbabělost? Strach se jeví někdy jako převaha rozumu. A k statečnosti je třeba oproštění od rozumové vypočítavosti. Kdyby si lidé počínali vždy jen a jen rozumně, kam by se poděla láska, oběť a hrdinství? Překročení těla otce snad nebylo tak těžké - ale jak překročení vůli dívky ztotožněnou s vůlí Boží? Šlapati draka a bazi-liška, toť mužné a odvážné - ale šlapati vůli Boží - nebylo by to rouhání nejhorší a hřích hodný pekel? A opět se mu zdálo, že je sám. Kardinálové mu vytýkali nerozumnost. Caterina mu vytýkala nemožnost. Jít do Říma bylo nerozumné. Nejít do Říma bylo nemožné. Kardinálové žádali, aby dbal cti a důstojnosti Církve. Caterina žádala, aby přemohl sebelásku. Ale což ji nepřemohl? Což nezpřetrhal všechna lidská pouta, která ho držela v Avignonu? A naopak, na čem více mu záleželo než na cti a důstojnosti Církve? Čest a důstojnost Církve! Je to Avignon či Řím? Je to Avignon a titul hraběte venaissinského nebo Řím a patrimonium svatého Petra? Je to Avignon a posměšný úřad dvorního kaplana krále francouzského nebo Řím a důvěra všeho lidu křesťanského? Jsou to města nebo duše? Jsou to annáty, subsidia caritatis, ius spolii, interkaláry nebo klíče moci duchovní? Jsou to stesky křesťanských národů a kletby utištěných nebo obnova svaté Církve? Jsou to věčné války nebo mír? Jsou to spory mezi knížaty křesťanskými nebo boj proti nevěřícím? Jest to země nebo nebe? Jest to panování světské nebo obec Boží? Ne, nyní je třeba jasnosti. Nikdy neposkvrní svého jména jednáním proti vůli Boží. Jen jedno je třeba vědět mimo jakoukoliv pochybnost: co je vůle Boží. A mluvit s Caterinou. Jak s ní mluvit? Poslati pro ni?

Kardinálové by ji k němu nepustili. Nenáviděli ji. Tvrdili o ní, že je to ztřeštěná žena. Vinili ji, že zmátla rozum pa-peži. Postavili by ji před inkvisiční tribunál.

Byla noc. Svatý Otec se uzavřel ve své komnatě, aby se zdálo, že šel spat. Na otázku apoštolského sekretáře, potřebuje-li jeho služeb, odpověděl, že nikoliv. A čekal, až bude ticho v domě. A odloživ odznaky svého důstojenství, vyšel k půlnoci z domu oděn v šat prostého kněze a provázen jen věrným sluhou. Tmou říjnové noci kráčel k domu Monny Orietty. Sluha zabušil na dveře a oznámil, že jeden kněz si přeje ihned mluvit s Caterinou ze Sieny. Po chvíli ho uvedli do jejího pokojíku osvětleného skrovnou září noční lampy. Sňal kápi a rozhalil plášť. S výkřikem se mu vrhla k nohám a objala mu kolena.

- Myslil jsem, pravil svatý Otec, že už spíš.

- Nespím, Otče nejdražší, modlím se.

- Za koho se modlíš? tázal se svatý Otec.

- Za koho jiného než za vás, Otče.

- Za mne. Jsi dobrá. Chtěl bych věděti, jak ses za mne modlila.

Chvíli se odmlčela a pak zkříživši ruce na prsou obrátila se ke kříži a opakovala svoji modlitbu:

- Ó Lásko věčná, nejvyšší a nezměrná, zhřešila jsem a jsem nehodna Tebe prositi, ale jest v Tvé moci učiniti mne hodnou. Trestej mne za moje hříchy a suď mne, Pane, podle mých nepravostí! Hle, mé tělo, které Ti přináším v oběť, mé kosti, má krev. Prolej moji krev, roztrhej mé tělo, vydej mé kosti za spásu duší. Je-li to Tvá vůle, ať Tvůj Náměstek na zemi rozšlape mé kosti a morek mých kostí, jen když ty mne vyslyšíš a způsobíš, aby Tvůj Náměstek neměl na zřeteli nic než Tvoji svatou vůli a

vyplnil ji tak, abychom nezahlavili. Dej mu srdce nové, srdce, které by stále mohutnělo v milosti, srdce dosti mužné k vztyčení praporu svatého kříže, aby i nevěřící jako my měli podíl na zásluze Tvého jediného Syna v krvi Beránka. Ó Bože nejvyšší, věčný, nevýslovný! Peccavi, Domine, miserere mei! A nelíbí-li se Ti odklady Náměstka Tvého, ó Lásko věčná, trestej je na mém těle, které Ti nabízím, abys je zranil a zdrtil podle své libosti. Učiň, Lásko věčná, aby se Tvůj Náměstek stal pojídačem duší, aby hořel vroucí touhou po Tvé slávě a přilnul k Tobě jedinému!

A když skončila, obrátila se k svatému Otci. Světlo lampičky jí osvětlilo tvář. Veliké slzy jí kanuly z očí.

- Caterino, pravil svatý Otec, nedomnívej se, že Náměstek Kristův na zemi se dává vésti nezřízenou sebeláskou. Vždyť opustil zemi, která mu byla vlastí podle narození, ale cizinou podle úřadu. Jest ti známo, že mne všichni zra-
zují z další cesty a radí mi k návratu. A nepřátelé svaté Církve ukazují stále zřetelněji, že si nepřejí mír, nýbrž že touží jen po svrchované moci a vládě. Víš dobře, že tě oklamali a já jsem to předvídal. Nechtějí, aby Náměstek Ježíše Krista měl nějakou moc nad nimi. Jim se zamlouvá jen Kristus pokorný, tichý a vše odpouštějící. Ale nechtějí Krista přísného, spravedlivého, nechtějí Krista, který s bičem v ruce vyhání prodavače a penězoměnce z chrámu a převrací stoly penězoměnců. Ale ten Kristus, kterého oni chtějí, jest Kristus mlčící, bezmocný, bezbranný, odkopnutý a poplivaný. Je to Kristus nepravý. Říkají, že kdyby Pán přišel znovu na svět, že bychom ho opět ukřižovali. Církev jest druhý Kristus. Ale Církev nemůže představovati jen Krista mučeného a poníženého, nýbrž

i Krista vzkříšeného a vítězného. Církev nemůže býti otrokyní světa a podnoží slávy jeho mocných.

- Ano, Tatičku, jsou-li takoví, proč před nimi utíkati? Tak činí nájemník, jehož ovce nejsou vlastní, a vlk lapá a rozhání ovce.

- O tom nepochybuj, že i v tom chci býti pastýřem dobrým, že jsem ochoten dáti život za ovce své. Nejde mi o blaho osobní. Zřekl jsem se ho již. Jde jen o dobro Církve a o jistotu, v čem to dobro jest.

- V tom, Otče nejdražší, abychom vyplnili vůli Boží. Neváhejte, Otče drahý a ničeho se neobávejte. Jděte do Říma. Nemůžete se již vraceti. To by dodalo vašim nepřátelům ještě větší odvahy a ztratil byste všechno, věci časné i věci duchovní. Víte, co praví Pán: Nikdo, jenž položil ruku svou na pluh a ohlíží se zpět, není způsobilý ke království Božímu.

- Nechci se ohlížeti, milá dcero, ale hledím vpřed, abych rozeznal pravý směr, kudy řídit pluh.

- Směr je vůle Boží, Tatičku. Jiný býti nemůže. Řekl jste, že je třeba představovati Krista celého, ne Krista částečného a zkomoleného podle obrazu lidské slabosti a nízkosti. Ale také jest třeba plniti vůli Boží celou, ne na polovic, ne zčásti, ne kuse. Víte, Otče milovaný, co vzkazuje Pán andělu církve laodicejské ve Zjevení svatého Jana?

- Toto praví Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího: Hle, stojím u dveří a tluku: jestliže kdo uslyší hlas můj a dveře mi otevře, vejdu k němu a budu večeřeti s ním a on se mnou. Kdo zvítězí, tomu dám seděti s sebou na trůně svém, jakož i já jsem zvítězil a posadil jsem se s Otcem svým na trůně jeho.

Svatý Otec jí znovu pohlédl do tváře. Ale z očí již nekakuly slzy, nýbrž vyzařovalo z nich nadzemské světlo. Stála vzpřímená a vznešená. A svatému Otci jako by se zjevil před očima obraz věčné slávy, obraz života, jenž nepomíjí, i když pomíjejí nebe a země: jas živé víry ozářil jeho mysl: tento život není život a tato smrt není smrt: je život věčný, jehož pouhou předehtrou jsou zápasy tohoto života. Syn Boží čeká své věrné, aby s nimi zasedl k večeři nehynoucí své lásky: a to jediné je hodno boje, to jediné je hodno života a smrti – vše ostatní je pleva a prach.

- Zítřa, pravil zvolna a rozhodně, vypluje mé loďstvo do Říma.

Dne 29. října odplul svatý Otec z Janova a 7. listopadu přistal v Livornu. Skvěle ho tam uvítal Piero Gambacorti, který tehdy ještě nestál na straně jeho nepřátel. Vládcové Pisy darovali svatému Otci čtyři telata, osm beranů, čtyři vědra řeckého vína, deset měchů chleba, padesát liber cukroví, sto liber vosku a padesát párů kapounů. Podobně podarovali kardinály. Zdaliž se vlci neměnili v beránky?

Po týdenním pobytu pokračovalo papežské loďstvo v cestě po moři opět rozbouřeném, rozmnoženo o jednu galeru pisanskou, již velel Andrea Gambacorti. Teprve 5. prosince přistalo v Cornetu a svatý Otec vstoupil na území pontifikální. Lid ho vítal s ratolestmi olivovými v rukou, zpívaje Te Deum. Ale doba roční pokročila a svatý Otec se rozhodl zůstat na svátky vánoční v Cornetu. A opět smutné zprávy. Ascoli padlo do rukou nepřátelských, povstala Bolsena a pomocné vojsko, které poslala královna neapolská Giovanna, bylo přemoženo od Florentských. Řím však se podrobil a klíče města byly odevzdány kar-

dinálům Pierru d'Estaing, Corsinimu a Tebaldeschimu. Hned po příjezdu do Corneta obdržel svatý Otec list od Cateriny:

- Otče nejsvětější, nejsladší Tatíčku můj, tak mu psala, otevřte oko rozumu a vizte, že je-li každému člověku třeba ctnosti, a to pro jeho vlastní spásu, tím více Vám, který máte řídit mystické tělo svaté Církve, nevěsty své, je třeba stálosti, síly a trpělivosti. Mír, mír, Otče nejsvětější! Račiz Vaše Svatost přijmouti své syny, kteří Vás, Otce svého, urazili. Kéž Vaše shovívavost zvítězí nad jejich zlobou a pýchou. Nebude Vám nectí, skloníte-li se, abyste usmířil zlého syna, ale bude Vám k velké slávě před Bohem a před světem. Ach, Tatíčku můj, již ne válku! Buďte ujištěn, že podle toho, co mi naznačili zde v Toskáně, si Vás žádají míti za otce.

A prosila i za své rodné město, které se také přidalo k nepřátelům svatého Otce:

- A zvláště toto ubohoucké město si Vás přeje míti otcem, vždyť Siena vždycky byla dcerou Vaší Svatosti. Byla donucena, musila dělati věci, které se jí nelíbily. Oni myslí, že tak musili jednati z nutnosti. Vy sám je omluvte a chyťte je udicí lásky.

A nakonec psala:

- Prosím Vás pro lásku Krista Ukřižovaného, abyste se co nejdříve odebral do svého města, které jest městem svatých Petra a Pavla. Jděte bez obav a klidně: Bůh se své strany učiní vše pro dobro Vaše a blaho své nevěsty.

A svatý Otec vyhověl. Byl ochoten přijmouti vyslance sienské a uložit jim čestný trest. Napsal Florentským, aby poslali tytéž vyslance, kteří byli v Avignonu, aby co nejdříve byl sjednán mír.

A dne 13. ledna opustil Corneto a po třech dnech přistal v Ostii. Přenocovav za hradbami města, vjel do Říma dne 17. ledna na bílém mezku. Lid římský jásal a tančil radostí. Z oken a s střech se snášel déšť květin, zdi byly vyzdobeny koberci a prapory. Průvod trval dlouho. Teprve za soumraku dospěl svatý Otec na náměstí svatého Petra, ozářené osmi sty lampami.

- Nikdy jsem si nemyslí, pravil almužník papežský Pierre Amely d'Alète, že budu svědkem takové nádhery.

Ale ta nádhera měla svůj rub. Město bylo pusté, počet obyvatel klesl na pouhých třicet tisíc, úplně v něm vymizelo měšťanstvo a zůstala jen šlechta a chudina. Basiliky byly pobořeny, staré chrámy vyloupeny a zpustošeny, ulice zarostlé travou a křovím. Tento Řím vnukl kdysi Petrarcovi trpkou výtku papeži:

- Viděl jsem u brány tvého paláce vznešenou matronu, která, jak se zdálo, mne poznávala, ale já jsem se neodvažoval vysloviti její jméno. Ač vypadala smutná a oblečena byla chudobně, přec z ní vycházela záře vznešené velebnosti. Ušlechtilé byly její rysy a její řeč byla řeč ženy, která dlouho byla zvyklá vládnouti: velikost jejího ducha prosvítala jejím smutečným závojem. Konečně jsem se jí otázel, jaké jest její jméno. A ona vzlyknuvši zašeptala: Roma!

A nejsmutnější bylo, že v těch dnech chyběla v Římě sestra té vznešené matrony, kdysi tolik žádostivá, aby papež zasedl na stoliči Petrovu, nyní nevděčná a odbojná. Florencie nevívala papeže.

Kde byla Caterina v dnech vítězství a slávy? Snad mezi tanečníky, zpěváky, trubači a flétisty, kteří vítali papeže? Ne, byla opět doma a chodila týmiž ulicemi jako v dětství, poslouchala zvony svatého Dominika a bublání Fontebrendy a ve své šeré komůrce se modlila hodinky.

Svatý Otec ji zval, aby přišla do Říma. Měla však mnoho co činiti doma. Pomáhala staré matce, domlouvala spoluobčanům, aby co nejdříve poslali vyjednavče do Říma, psala prosby a doporučení, neboť si přála dáti mír nejen Sieně, nejen Toskáně, nejen Milánu a Benátkám, ale celé Italii: všechna města objímala svou láskou a toužila sjednotiti vlast v jednotě víry a souladu řádu a svobody. Ale cítila, že všechny ty snahy budou nadarmo, neuvidí-li synové zbloudilí známky otcovské lásky a nebude-li ze zahrady Církve vypleto všechno býlí a vykořeněna všechna pohoršení. Mír a náprava v Církvi se jí jevily jako jedna a táž věc. Jedna nemohla býti bez druhé. Dobrý byl k ní svatý Otec a zval ji k sobě. Ale měla mnoho a mnoho co činiti doma.

Žil tenkrát v Sieně muž velmi zběhlý ve věcech světských, ale zapletený v osidla ďáblova. Jmenoval se Nanni di Ser Vanni. Před lety se zúčastnil spiknutí proti vládě a byl odsouzen k veliké pokutě. Od té doby zahořkl a myslel jen na pomstu. Obíral se hlavně úkladným přepadáváním svých protivníků. Mnoho lidí pro to přišlo o život. Nějak se seznámil s magistrem Williamem Fletem z Lecceta. A ten mu důtklivě radil, aby navštívil Caterinu. Ser Nanni sice slíbil, že tak učiní, ale schválně volil k návštěvě hodinu, kdy věděl, že Caterina není doma. Bratr Ray-

mondo, který byl přítomen, ho vyzval, aby nějakou chvíli počkal, že Caterina co nevidět přijde. Ser Nanni však řekl otevřeně:

- Slíbil jsem bratru Williamovi, že navštívím Caterinu. Nuže, navštívil jsem ji. Mám mnoho práce a nemohu déle čekat. Buďte tak laskav a vyřídte jí můj pozdrav.

A již šel ke dveřím s pocitem úlevy, že vykonal, co vykonati měl. Raymondo věděl, proč ho bratr William posílá za Caterinou a pokusil se tudíž dotknouti se nějak jeho srdce a tázal se ho, nebylo-li by přece jen možno, aby se smířil se svými nepřáteli. Ser Nanni odpověděl:

- Vy jste kněz a mnich a Caterina je světice. Vám nechci lháti; a tak se vám přiznávám, že chyba je na mé straně: oni by se smířili, ale já nechci a nikdy chtítí nebudu. Tak, nyní jsem vám to řekl bez vytáček, dál už se mne na nic neptejte, už jsem vám toho pověděl dost.

A když už se chystal odejít, v té chvíli se vrátila Caterina. Bratr Raymondo se zaradoval, ale Ser Nanni se zamrzl. Ona však ho vlídně vyzvala, aby se posadil a tázala se, proč přichází. Opakoval jí všechno, co před chvílí řekl bratru Raymondovi, a znovu prohlásil, že jeho protivníci sice jsou ochotni k smíru, on však nikoliv. I počala mu Caterina domlouvati, aby se tak nezatvrzoval a uvážil, v jakém nebezpečí je spása jeho duše. Mluvila dlouho, zraňujíc ho i léčíc. Ale on zůstával hluch k jejím řečem. Tu počala se v srdci svém modliti a Boží pomoc vzývati. Zpozorovav to bratr Raymondo, zapředl se Ser Nannim rozhovor, aby ho zdržel a získal čas. A ač tu chvíli mluvili o věcech lhostejných, o počasí, o nemocích a podobných věcech, řekl Ser Nanni najednou:

- Tak abyste si nemyslíli, že jsem takový sprosták a že

vám říkám na všechno ne, tak slevím. Mám čtyři takové vojny. Tak s tou jednou si můžete udělat, co chcete.

A jak to řekl, vstal a chtěl odejít. Najednou však pravil:

- Můj Bože, to je mi jaksi dobře, tak už mi dávno nebylo.

Tak sladko jest mi u srdce. Ach, Bože, jaká to síla mne drží a táhne? Nemohu odejít, nemohu vám nic odepřít.

Ach, kdo mne to nutí? Kdo mne to drží?

Propukl v pláč, padl na kolena a pravil:

- Vidím, že jsem přemožen. Vždyť nemohu ani dýchat!

Udělám, světice, cokoliv mi poručíte, a nejen v těch věcech, ale v kterýchkoliv. Vidím, že ďábel mne držel v okovech. Učiním vše, co mi poradíte. Pomozte duši mé, aby se vymanila z moci ďáblovy! A tu Caterina, která v modlitbě byla vytržena mimo vnější smysly, počala opět vnímat, co se děje kolem ní. Sklonila se k Ser Vannimu a pravila:

- Nyní, milý bratře, jsi poznal své nebezpečí. Spasitel se nad tebou slitoval. Mluvila jsem k tobě a nechtěl jsi. Mluvila jsem s Pánem a vyslyšel moji prosbu. Čiň pokání za své hříchy, aby tě nepostihl trest Boží.

A Ser Nanni neprodleně se vyzpovídal bratru Raymondovi, a to s velikou opravdovostí a kajícností. Smířil se se všemi svými nepřáteli i s Bohem, kterého tak dlouho urážel svými hříchy.

Ale za několik dní byl Ser Nanni na rozkaz starosty města jat a uvržen do žaláře. Povídalo se dokonce, že bude stát. Když to uslyšel bratr Raymondo, přišel ke Caterině celý zkormoucený a naříkal:

- Podívej se, dokud sloužil ďáblu, nestalo se mu nic. Sotva se však obrátil k Bohu, zuří proti němu nebe i země. Bojím se, máti, že tato rostlinka se zláme v bouři. Modli se

tedy za něho, aby nepropadl zoufalství a zachraň ho, když jsi ho svou modlitbou vysvobodila z moci zlého ducha.

- Proč se rmoutíte nad věcí, odpověděla, z které byste se měli spíše radovati? Nyní přece vidíte, že Bůh mu prominul trest věčný, když ho postihl trestem časným. Dříve, jak Spasitel praví, svět miloval, co bylo jeho; když však vyšel ze světa, svět ho počal nenáviděti: dříve mu Pán chystal trest věčný a nyní mu jej proměnil v časný. A že by si zoufal, toho se nebojte: ten, jenž ho vysvobodil z pekla, vyvede ho i z nynějšího nebezpečí.

A jak řekla, stalo se. Po několika dnech byl Ser Nanni propuštěn ze žaláře, ale musil zaplatiti velmi velikou pokutu. Z toho se Caterina velmi radovala a řekla:

- Pán mu odňal jed, kterým se otravoval.

Když byl Ser Nanni opět na svobodě, chtěl se nějak odvděčiti Caterině. Měl nedaleko Sieny krásný zámek Belcaro. A ten zámek jí daroval, aby tam podle svého přání mohla založiti klášter sester svatého Dominika. A Caterina si vyžádala dovolení k tomu od svatého Otce i souhlas obce sienské. A hned se dala do práce. Bylo potřebí upravit zámek pro účely klášterní, vybudovati kapli a opatřiti dům vším potřebným. Docházela denně do Belcara cestou vinoucí se mezi starými dubisky, vystupovala na ochoz zámku a hleděla do kraje. Dole viděla svahy osázené révou a olivami. A v dáli pole zelená a růžová se stohy loňské slámy a na obzoru pahorky s kšticemi cypřišů. Na straně východní Sienu s věží Mangia, katedrálou a svatým Dominikem. Na západě Lecceto na zalesněném chlumu s ponurou čtyřhrannou věží. A na jihu se prostírala sienská poušť, žlutavá, rozvlněná *creta*, v jejímž posledním záhybu se skrýval Mont' Oliveto. A nejdále na jih se

modral dvojí hrot Monte Amiata. A kužel Radicofani ukazoval cestu k Římu, kde nyní přebýval svatý Otec Řehoř XI.

A když byly stavby a úpravy skončeny, dala Caterina zámku jméno Panny Marie Andělské a chystala slavnost svěcení. Jako zástupce svatého Otce se účastnil opat od svatého Anthima a první Mši svatou v novém klášteře sloužil magister William Flete z Lecceta. Bylo jaro a Caterina prožila duben v Belcaru. Na osluněných stráních se zelenal brčál a kvetla čemeřice. Ale žel, nebyl čas trhati kvítí ani těšiti se ze zpěvu ptáčků. Italií se šířila zpráva přesmutná: papežský condottiere Hawkwood dobyl v únoru Ceseny. Angličtí jeho vojáci týrali obyvatele města. Nebylo dne, aby někoho nezabili. Kradli a loupili, co se kde dalo. Jednoho dne došlo k bitce mezi jedním řezníkem a vojákem. A z toho povstal obecný boj mezi Cesenskými a žoldnéři Hawkwoodovými, v němž bylo pobito na tři sta Angličanů. To se dověděl kardinál Robert Ženevský, papežský legát, i poslal pro Hawkwoodovy oddíly, jež byly posádkou ve Faënze. A když dorazily, vyzval kardinál Cesenské, aby složili zbraně. A ti buď že mu důvěřovali nebo že měli od něho příslib odpuštění, vyhověli. Náhle však je Angličané napadli a vraždili všechny bez rozdílu, děti i starce, kněze i nekněze, muže i ženy. V několika hodinách na čtyři tisíce mrtvých pokrývalo dláždění ulic cesenských a do temna noci zněl nářek nemluvňat a úpění znásilněných žen.

Nic horšího se nemohlo státi. Florencie a celá proticírkevní Liga byla posílena ve svém odporu. Hawkwood přešel na stranu Florentských, Bernabo jim nabídl svoji pomoc, a válka, která měla skončiti, rozpoutala se v strašný brat-

rovražděný boj. Mírové dílo papežovo se hroutilo. V hlubokém zármutku psala Caterina svatému Otci:

- Ach, Tatičku můj, nešťastná duše má, že mé nepravosti jsou příčinou všeho zlého; a zdá se, že ďábel se ujal panství světa, ne sám skrze sebe, neboť on nemůže nic, ale pokud my jsme mu je dali. Kamkoliv se obrátím, vidím, že každý mu přináší klíče svobodného rozhodnutí převrácenou vůlí; lidé světští, klášterníci a klerikové s pýchou se ženou za rozkošemi, důstojnostmi a bohatstvím světským, s velikou nečistotou a bídou. Ale nade všechny tyto věci vidím, že jedna jest velice ohavná před Bohem, ty květy, které jsou nasázeny v těle tajemném svaté Církve, které mají být květy vonnými a život jejich vzorem ctnosti a mají si oblibovati a milovati čest Boží a spásu duší, a oni vydávají zápach vší bídy; a jsou milovníci sebe samých, spojující hříchy své s hříchy jiných a zvláště v pronásledování, které se děje sladké nevěstě Kristově a Svatosti Vaší. Och, upadli jsme v klatbu smrti a začali jsme válku s Bohem. Ó Tatičku můj, Vy jste nám ustanoven za prostředníka, aby byl učiněn tento pokoj. Nevidím, že by byl učiněn, jestliže Vy neponesete kříž svaté touhy, jakož jest řečeno. Máme válku s Bohem; a odbojní synové ji mají s Bohem a se Svatostí Vaší; a Bůh chce a žádá na Vás, abyste vzal podle své možnosti panství z rukou ďáblových... Dejte život za Krista ukřižovaného, vytrhejte hříchy a nasázejte ctnosti, posilněte se a nebojte se. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Velikou touhu mám být před Vaší Svatostí. O mnohých věcech mám s Vámi mluvit. Nepřišla jsem pro mnohá zaměstnání dobrá a užitečná Církvi, jež se zde nahodila. Pokoj, pokoj pro lásku Krista ukřižovaného a již ne válku!

Psáno v našem klášteře novém, jež jste mi povolil, nazvaném Santa Maria degli Angeli. Prosím Vás pokorně o Vaše požehnání.

Ježíš Kristus ukřižovaný budiž s Vámi.

Nepřišla pro mnohá zaměstnání dobrá. Stavěla klášter, obracela hříšníky, těšila zarmoucené, navštěvovala nemocné, smířovala rozvaděné, psala listy. Chodila kolem věznice a slyšela úpění a kletby jatých. Napsala jim dopis, v němž je nazývala drahými syny v Kristu, sladkém Ježíši, a povzbuzovala k trpělivosti:

- Kristus budiž Vám vzorem, neb snášel potupy a bolesti nejhorší: byl spoután, bičován, přibit na kříž, byl napájen žlučí s octem, byl trýzněn žízni. A to trpěl modle se za ty, kteří ho ukřižovali.

A byl mezi těmi vězni mladý šlechtic z Perugie, jménem Niccolo Toldo. Měl umřít, ač mlád. A mnich, který ho navštívil, mu mluvil o nevyzpytatelných úradcích Božích. Ten mnich byl tlustý a nebyl odsouzen na smrt. Ten mnich mohl věřit v Boha, neboť Bůh byl k němu milosrdný a nechával ho žít. Ale Bůh, který posílal na smrt Niccolu Tolda pro pár buřičských slov, která pronesl v podnapilosti proti vznešeným pánům defensorům lidu obce sienské, nebyl Bůh dobrý, to byl ďábel, ba co horšího, ďábel hloupý - a proto mladík klel, rouhal se a nechtěl slyšet o zpovědi. Caterina ho navštívila a potěšila ho tak, že se vyzpovídal. Zato mu slíbila, že ve chvíli popravy bude s ním. A ráno toho dne přišla, zavedla ho na Mši svatou. Přijal tělo Páně, ale prosil ji:

- Zůstaň se mnou, neopouštěj mne a já pak zemru rád.

A vzlykaje, položil jí hlavu na prsa. A tu cítila velikou radost a vůně jeho krve byla jakoby smíšena s její krví,

kterou toužila prolítí pro sladkého Ježíše.

- Odvahu, můj sladký bratře, šeptala mu, brzy se vykoupeš v sladké krvi Syna Božího.

A tu zmizel všecken strach z jeho srdce, jeho tvář se zjasnila radostí a on pravil:

- Půjdu silen a vesel na popraviště, budeš-li tam na mne čekati ty. A zdá se mi, jak bych měl ještě tisíc let čekati na tu chvíli.

A v stanovenou hodinu stála Caterina na popravišti, modlíc se a vzývajíc jméno Matky Boží a svaté Kateřiny, panny a mučednice.

A odsouzenec vyšel tichý jako beránek a spatřiv Caterinu, usmál se. Chtěl, aby mu udělala na čele křížek. Vyhověla mu a pravila potichu:

- Jdi, bratře, za chvíli budeš účasten svatby nebeské. Položil hlavu na špalek. Caterina mu odhalila krk a sklonivši se k němu připomínala mu krev Beránkovu. Jeho rty opakovaly jen:

- Ježíši! Caterino!

A když kat zvedl do výše sekeru, zavřela oči a zašeptala:

- Chci. Krvácející hlava jí spadla do klína. A v té chvíli viděla Syna Božího, jeho tvář zářila jako slunce. Duše odsouzence vstoupila do otevřené rány jeho boku a Pán jí zjevil, že ta duše došla spásy bez své zásluhy, jen pro slitování Boží.

Ano, to byla mnohá a dobrá zaměstnání, ale svatý Otec si přál, aby přišla do Říma. Potřeboval její přítomnosti. Vždyť nesl břímě celé Církve a nesl je sám. A ona zůstala doma a konala věci méně významné, než jaké by mohla konati v Římě. A když přišel do Říma bratr Raymondo s jejím listem, rozhodl se svatý Otec ponechatí jej ve své

blízkosti a způsobil, že byl jmenován převorem konventu P. Marie nad Minervou. To byla těžká zkouška pro Caterinu. Tři roky byl bratr Raymondo jejím zpovědníkem a přítelem. Nikdo jí tak nerozuměl jako on. Nikdo s ní neměl takovou trpělivost, když i v dobu nevhodnou k sloužení Mše svaté počala prositi: Otče, kdybyste věděl, jaký mám hlad! A nikdo nebyl tak obětavý, aby přes únavu cest a námahy zpovídání byl ochoten obléci se v posvátná roucha a přistoupiti k přenosnému oltáři – jako on.

Tak jí Bůh odňal jedinou, poslední a snad největší útěchu pozemskou. Až do smrti jí nezbývalo nic než ryzí utrpení, koruna trnová a cesta kalvarská. Měla se zřici všeho a náležeti jen svému nebeskému Ženichu. Nikdy již se neměly vrátiti tiché večery, kdy sedala s bratrem Raymondem uprostřed své krásné společnosti a kdy při zapadajícím slunci hovořili o věcech božských. Minuly, minuly navždy. A již nikoho neměla, komu by mohla říkati Otče a bratře.

Nezbylo jí nic než trpěti ve vzpomínkách, trpěti v touhách a trpěti ve zklamáních.

- Vidím, že můj Ženich, který jest Pravda věčná, tak psala Alessii Saracini, mne posiluje v mé zkoušce, tak těžké, že toho jazyk nevypraví. Utrpení bude mým pokrmem a slzy mým nápojem. Ale utrpení mne vyléčí, utrpení zakryje mou nahotu, utrpení mne zbaví vší sebelásky duchovní i časné. Raduj se se mnou v kříži. Duše naše ať se položí na kříž jako na lůžko!

Byla opuštěna a připadala si jako ostrov ošlehávaný větry se všech stran. Snad zbývala útěcha krásné společnosti: v ní byly milé sestry Alessia, Francesca a Lisa, v ní byli synové oddaní, smutný Neri di Landoccio, povídavý Stefano Maconi, nestálý Francesco Malavolti, tichý Pietro di Giovanni Ventura a jiní. Ale i ti jí způsobili bolest a zklamání. Byl mezi nimi i jeden mnich, který se dal svést ďáblem a pojal k ní hříšnou lásku a ta ho stravovala jako plamen neuhasitelný. A když mu Caterina nedávala najevo nic než přízeň duchovní matky a když s ním nemluvila o ničem než o věcech spásy, počal se jí vyhýbat.

Brzy potom odešel ten mnich z kláštera a vrátil se domů a žil na svém zámku, dosti vzdáleném od Sieny, sám a sám. A Caterina, vědouc, v jakém stavu jest jeho duše, prosila Boha, aby měl s ním slitování. A Neri se snažil ho utěšiti a na pravou cestu přivést. Dlouho trvalo, než vůbec odpověděl na dopisy, které mu Neri posílal.

- Velmi mne překvapuje, psal Nerimu, že si vzpomínáš na mne, bídáka, kterého Bůh učinil nádobou opovrženou. Již necítím vzácnou vůni, kterou jsem kdysi ssál, nejsem již na dobré cestě. Ale věz, že kdyby bylo ještě pěkně, kdyby se vrátily krásné dny loňské, neodolal bych a psal bych častěji. Běda, stydím se nyní psáti tobě nebo kterémukoli služebníkovi a příteli Božímu, neboť jsem si vědom své bídy. Kéž Tě Pán zachová ve své milosti, Tebe a Tvou Mamičku.

Neri neztrácel naději: Vždyť ten nešťastník přece ještě vzpomínal na cestu dobra, po které kdysi kráčel, a na dobu, kdy byl šťasten v družině přátel. A přesto, že se

pokládal za ztracena, oceňoval milost Boží a přál ji jiným: Kéž tě Pán zachová ve své milosti, tebe a tvou Mamičku. Tvou - napsal, neboť svou ji už nemohl nazývat a z její blízkosti se již nesměl těšit. A tak mu psal Neri znovu, doufaje, že se mu podaří vnést do srdce zmítaného mír. Ale odpověď ukazovala, že doufal marně:

- Již dávno, odpověděl Nerimu, již dávno vím, že jsem odsouzen a vymazán z knihy života. Již mne nenazývej svým bratrem a nepočítej k svým drahým přátelům a bratrům. Tak daleko jsem sešel s pravé cesty, že se mi zdá nemožným, aby se mi opět zalíbilo to, co bylo kdysi mým štěstím, a abych někde našel pokoj. Jsem odehnán od stolu, poněvadž jsem se oděl tmou. Již netoužím po dobru. Tento list nemá ani počátku ani konce, poněvadž ve mně není počátku ani konce. Nepodpisuji se, neboť nevím, jaké jméno mám. Kéž Ti Bůh dopřeje své milosti, vytrvání a šťastné smrti. Tak psal a bylo to smutné psaní: posedla ho vášeň nešťastnosti a ztracenosti. Ten člověk chtěl být nešťasten, chtěl být opuštěn a chtěl být ztracen. Jednoho dne ho našli oběšeného v lese.

A to nejsmutnější - nebyl jediný z duchovních synů Caterinových, který takto sešel s pravé cesty.

Nebyl to snad trest Boží, že neuposlechla pozvání svatého Otce a nepřišla do Říma a nepomáhala mu v jeho těžkostech? Nebyl zájem Církve více než drobná práce apoštolská? Bylo správné nechat svatého Otce samotného? Ach, jak krutě byla potrestána! Jak těžce na ni dolehly všechny ty zkoušky - a svatý Otec se asi hněval. Jak jí toho bylo nyní líto!

- Budete-li někdy, předrahý můj Otče, psala bratru Raymondovi, u Jeho Svatosti, našeho nejsvětějšího a nejslad-

šího Otce, Náměstka Kristova, vyřídte mu mé pokorné poručení a řekněte mu, že lituji netečnosti a nedbalosti, kterou jsem se provinila proti Bohu, svému Stvořiteli, který mi vnukal, abych pomáhala jeho Náměstku svými slovy i svou přítomností. Dopustila jsem se i nesčetných jiných hříchů a myslím, že jsem i vinna příkořimi, jež trpí svatá Církev a on. Stěžuje-li si na mne, má tisíckrát pravdu, a trestá-li mne za mé hříchy, činí spravedlivě. Ale řekněte mu, že se přičiním ze všech sil, abych se polepšila a lépe poslouchala.

V druhé části dopisu se obracela přímo na svatého Otce: - Potrestejte mne, Otče nejsvětější, ale potrestejte mne bez hněvu. Kam se uchýlím, zapudíte-li mne Vy? Opustíte-li mne, hněvaje se na mne, skryji se do ran Krista ukřižovaného, jehož jste náměstkem; vím, že mne přijme, neboť nechce smrti hříšníků; a až mne přijme, vy už mne nezavrhnete a zůstaneme spolu na svém místě, abychom zbraněmi ctnosti statečně se bili za sladkou nevěstu Kristovu. Tam chci dokonati svůj život, v slzách, potech a vzdeších: chci dáti svou krev a mízu své krve za svatou Církev. I kdyby celý svět mne zavrhl, nic bych nedbala, nýbrž plačíc a trpíc bych spočinula na hrudi svaté Nevěsty. Odpusťte mi, nejsvětější Otče, všechny urážky, jichž jsem se dopustila proti Bohu a Vaší Svatosti. Pravda věčná mne omlouvá a uklidňuje. Pokorně prosím o Vaše požehnání.

Tento list Caterinin přinesl bratr Raymondo svatému Otcovi v době, kdy všechny jeho dobré snahy se zdály beznadějnými. Mír s Florencií, o němž se jednalo již v Avignonu, nebyl dosud uzavřen. V říjnu léta spásy 1377 přišli vyslanci florentští za svatým Otcem do Anagni. Podmínky,

které jim předložil, se jim zdály nepřijatelnými. A vskutku vláda florentská je odmítla a jednomyslně se usnesla pokračovati v boji. Zároveň ustanovila, že nebude-li odvolán interdikt, bude jmění Církve a kněžstva zatíženo novými dávkami. Na Piazza della Signoria byla dne 18. října sloužena slavná Mše svatá bez ohledu na interdikt. Současně si svatý Otec znepřátelil Sienu, jejíž vyslanci k němu přišli s doporučením Caterininým. Jeho vojsko obsadilo přístav Talamone a zpustošilo sienskou Maremmu. Velitel papežského vojska Rodolfo Varano di Camerino byl poražen koncem října od Bartolommea di Smeduccio. Oporou Svaté Stolice byla jen královna neapolská Giovanna.

Jediným světlem v těch temnotách byla Caterina. Krátce před odjezdem bratra Raymonda do Říma přijel do Sieny přítel Caterinin Niccolo Soderini. Prohlásil, že Siena jest ochotna k míru a že jen několik osob, jež vykonávají rozhodující vliv, jest pro pokračování v boji. A těchto několik lidí že by bylo možno učiniti neškodnými, kdyby se podařilo zbaviti je jejich míst v úřadech. Stačilo by jen vzíti věc do ruky. Tvrdil také, že k tomu dílu jsou získány vedoucí strany guelfské. To vše pověděl bratr Raymondo v Římě svatému Otci.

Avšak cesta k florentským guelfům vedla přes Sienu. A Caterina byla jediná, jež ji mohla upravit.

A tak jednoho dne ráno, bylo to v neděli, přišel do konventu Panny Marie nad Minervou papežský posel s listem, kterým byl bratr Raymondo zván k svatému Otci na oběd. Bratr Raymondo šel. Po obědě řekl svatý Otec:

- Dostal jsem dopis a v něm stojí, že budu míti mír, půjde-li Caterina Sienská do Florencie.

- Nejen ona, odpověděl bratr Raymondo, ale všichni, kolik nás je, jsme ochotni z poslušnosti k Vaší Svatosti jít i na smrt.

- Nechci, abys šel ty, pravil svatý Otec, neboť s tebou by špatně jednali. Ale jí, poněvadž je žena a poněvadž ji ctí, doufám, že neublíží. A ty uvaž, jakých bull je v té věci potřebí, napiš doma návrh a zítra mi jej přines, aby se to rychle vyřídl.

Bratr Raymondo učinil, jak mu svatý Otec přikázal, a listiny, jakmile byly podepsány, poslal Caterině.

Jak se zaradovala! Svatý Otec se nehněval! Nezlobí se na ni! Důvěřuje jí! Potřebuje její pomoci!

Poslechla a odebrala se počátkem prosince do Florencie. Přijela tam na svátek svaté Lucie.

Její družina byla tentokráte nečetná. Provázeli ji Neri di Landoccio, Stefano Maconi, Alessia Saracini, Cecca Gori a Caterina Ghetti.

Náčelníci strany guelfské ji přijali velmi laskavě. Bydlila nejprve v domě Niccola Soderiniho. Později se přestěhovala, neboť jeden z náčelníků, jménem Piero Canigiani, jí dal postavit přibýtek poblíž kostela San Giorgio a sebral na ten účel peníze mezi svými přáteli.

Již sedmnáct měsíců trval ve Florencii interdikt. Po celou tu dobu se nekonaly v městě veřejné bohoslužby. Lid však se domáhal obnovení bohoslužebných úkonů, a proto válečná strana ze strachu dala proti zákazu papežskému konati služby Boží a otevřela chrámy. Své jednání vysvětlovala tak, že prý v té válce nejde o náboženství, nýbrž o nevěrnost a násilnost kněží.

Biskupové, kteří se odstěhovali z území florentského, byli vyzváni, aby se navrátili na své stolce do určité doby pod

pokutou deseti tisíc lir, a také faráři byli pokutami přinuceni vrátiti se na své fary. V těch věcech byli Signorii oporou bratři menší, kteří hlásali, že svatý Otec nemá práva zbavovati křesťanský lid milosti Boží pro rozpory politické. Caterina neváhala je nazvati lháři, kteří svádějí lid k heresi. Své mínění o tom řekla i pánům městské vlády a žádala, aby interdikt byl opět dodržován. V tom jí vyhověli. Chrámy byly opět zavřeny a místo bohoslužeb konaly se jen kající průvody po ulicích. Jednala i se zástupci strany guelfské. Řekla otevřeně, že ti, kteří jsou překážkou smíru mezi dítkami a otcem, nezaslouží nic jiného, než aby byli svých úřadů zbaveni, poněvadž takoví nejsou správci, nýbrž ničiteli obecného blaha. Řekla také, že si nikdo nemusí dělati z toho svědomí, zbaví-li svoji vlast velikého zla tím, že odklidí několik lidí. Vždyť mír, který bude tak získán, nebude jen na prospěch časný, nýbrž i na prospěch duchovní. Ti lidé obrali Církev o její statky a jsou povinni je navrátiti právě tak, jako by byli povinni tak učiniti, kdyby oloupili osobu soukromou.

Členové strany s ní souhlasili. Zato přívrženci Signorie ji prohlašovali za ženu zlou a pokryteckou.

Tušili, že se něco proti nim chystá, i připravovali se k obraně a hleděli získati pro svou věc lid. A tak místo aby byl udušen první oheň, vzplanul nový. A papežská vyslanekyně se octla v nebezpečném postavení: to, co se dělo ve Florencii, nikterak nesměřovalo k míru. Všechny nenávisti a pomsty se rozdmýchaly: kněží oddaní papeži proti kněžím oddaným Signorii, guelfové proti ghibellinům, vláda proti poddaným, poddaní proti vládě.

V zármutku a úzkosti psala dopis Alessii, která se zatím vrátila do Sieny:

- Předrahá dcero v Kristu, sladkém Ježíši. Já, Caterina, služka a otrokyně sluhů Ježíše Krista, píši Ti v drahé krvi jeho, žádajíc sobě viděti Tě, Tebe i ostatní, nevěstami a služebnicemi věrnými Krista ukřižovaného, abyste stále obnovovaly pláč za čest Boží a za spásu duší a za opravu svaté Církve. Teď jest čas, abyste se uzamkly do poznání sebe samých, s ustavičným bděním a modlitbou, aby již brzo vyšlo slunce, neboť jitřenka začala se již ukazovati. Ukázala se jitřenka, protože tma mnohých hříchů smrtelných, které se páchaly hodinami kněžskými, jež se odříkávaly a poslouchaly veřejně, jest odňata, byť se to nelíbilo někomu, kdo tomu chtěl překážeti. Díky buďtež, díky našemu sladkému Spasiteli, jenž nepohrdá pokornou modlitbou ani slzami a horoucími touhami sluhů svých. A když tedy jimi nepohrdá, nýbrž je přijímá, zvu Vás, abyste se modlily a jiným řekly, by se modlily k Boží Dobrotě, aby nám brzy poslala pokoj, aby Bůh byl oslavován a bylo zrušeno takové zlé a my se shledaly k vypravování podivných věcí Božích.

Vzhůru a nespěte již! Vzbudte se všichni ze sna nedbalosti! Dejte konati v klášterech obzvláštní modlitby a naši převorce řekněte, aby přikázala všem dcerám modliti se usilovně za pokoj, aby tak Bůh nám učinil milosrdenství a abych se nevracela bez něho. Také za mne, bídnu dceru svou, aby mi Bůh dal milost, abych vždycky byla milovnicí a hlasatelkou pravdy a pro pravdu abych umřela. Jiného nepravím. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

A bylo potřebí mnoho se modliti za Církev, za Itálii, za Florencii a zvláště za svatého Otce. Kardinálové fran-

couzští neustávali dokazovati mu, že jeho návrat do Říma nepřinesl očekávaného ovoce. Řím byl stále v neklidu. Florencie odbojnější než kdy předtím. Liga proticírkevní silná. Nedostatek peněz čím dál větší. Papežskému vojsku musil býti snížen žold. Papežští vojevůdcové Malestroit, Budes a Raymond de Turenne nemohli sehnat nové vojáky.

Drsné podnebí římské nesloužilo svatému Otcí. Hledal úlevu v horském Anagni. To vzbudilo velikou nevoli v Římě. Zdálo se, že papež se obírá touž myšlenkou jako jeho předchůdce Urban V., totiž vrátiti se do Avignonu. Aby učinil konec takovým domněnkám a řečem, vrátil se svatý Otec do Říma v listopadu, ač jeho zdraví se nijak nezlepšilo. Byl přijat s radostí. Jeho návrat byl důkazem, že pověsti o chystaném odjezdu do Avignonu byly plané. Řím se uklidnil. Ale uklidnil se svět? Vše byl ochoten učiniti svatý Otec. Prostřednictvím biskupa z Urbina nabídl Florentským za rozhodčího jejich vlastního spojence, Bernaba Viscontiho. Bylo to neslýchané: papež, duchovní hlava a rozhodčí nad křesťanskými vladaři, nabízí rozhodování pouhému knížeti a dokonce svému odpůrci. Ale svět měl viděti, že papež chce mír. Doufal, že tuto nabídku se Florentští neodváží odmítnouti. Přičiněním Caterininým se podařilo získati je pro účast na mírovém jednání, k němuž měly všechny válčící strany poslati své zástupce. Sjezd byl svolán na začátek března do Sarzany. Svatý Otec se dal zastupovati kardinálem de Lagrange, jehož doprovázeli arcibiskup pamplunský a arcibiskup narbonnejský. Florencie poslala pět zástupců. Své mluvčí poslali i císař, králové uherský, francouzský, španělský a královna neapolská. Bernabo Visconti se účastnil osobně.

Jednání započalo dne 12. března. Touha po míru byla obecná. A Florentští byli jediní, kteří se vzpírali. A tak se na ně hledělo v Sarzaně. Byli osamoceni.

A v těch dnech seděl svatý Otec sám ve své komnatě a psal svoji poslední vůli. Jeho nemoc se po návratu z Anagni stále horšila. Temné obrazy obestíraly jeho ducha. Učinil mnoho, ale neučinil vše. Vrátil se do Říma. Usiloval o mír. Ale byly tu jiné úkoly ještě: náprava v Církvi. Pro tu neučinil mnoho. Jeho síly už nestačily. Věděl, co se může stát po jeho smrti. Nově zvolený papež - bude-li Francouz, se usadí zase v Avignonu. Italové nebudou spokojeni. A odeprou mu poslušnost. Zvolí si svého papeže. Nastane schisma. Mohl tomu zabránit? Zajisté, kdyby mohl jmenovati do kollegia kardinálského více Italů. Ale to by znamenalo zlomit odpor kardinálů francouzských. A také bylo možno, že dojde k sporům při volbě a Církev bude dlouho bez hlavy. Alespoň tomu chtěl zabránit. A ustanovil ve své závěti, že volba papeže se má konat v Římě, a to ihned po jeho smrti, za jakéhokoliv počtu kardinálů v Římě přítomných a že volbu takto vykonanou jest pokládati za platnou. Více nemohl - čekal na zprávy se Sarzany. Čekal na zprávy z Florencie. Utěšoval se, že aspoň něco vykonal pro Církev: bude mír, bude toužený a dlouho očekávaný mír, neboť jej vložil do rukou té, která dovedla chtít totéž, co nebeský Král.

Večer dne 27. března, jak vypravuje florentská kronika, stál u brány San Frediano ve Florencii na stráži vojín. Znenadání uslyšel mocné zabušení na bránu a hlas:

- Otevřte ihned tomu, jenž přináší pokoj!

A když otevřel bránu, neviděl tam nikoho. To byla chvíle, kdy svatý Otec Řehoř XI. odešel na věčnost.

SCHISMA

1.

Mosty přes Tiberu a úzké uličky Borga byly zaplaveny davy lidu spěchajícího na náměstí svatého Petra. Proda-vači zeleniny měli co dělat, aby se uklidili z cesty se svými dvoukolovými vozíky. Ale oslové obtížení měchy s mou-kou a kroupami stáli nevšímavě na nároží před domem pekařovým; jen jeden stříhl uchem dozadu, když do něho vrazil pádící výrostek.

Nejhůře pochodil švec Cerini: vynášel právě z domu svůj stoleček a třínožku na ulici, neboť byl zvyklý pracovat na ulici, bylo-li pěkně. Sedět venku na jarním slunci a při-klepávat podpatky je docela příjemné: člověk se může dí-vat, jak ženské naproti rozvěšují prádlo a poslouchat, jak pokřikují jedna na druhou. A švec se ještě vracel pro ško-píček na namáčení podešví - vtom však nějaký člověk za-kopl o šikmou nožku stolečku a bylo zle: šídla, knejpy, kladívka, rašple, cvočky a podkůvky se rozsypaly na zem a miska s lepidlem se převrhla. Švec vyběhl ze dveří a láteřil, co měl dechu. Ženské naproti se pochichtávaly. A švec, vida, že náčiní se sesypalo se stolečku, kopl do ně-ho, kopl i do třínožky: ať se to převrhne všechno, u všech ďáblů a ďasů!

Ale lidé nedbali jeho vzteku a běželi dál svou cestou. A švec doproklínáv celý ten krám začal se dívat po lidech a vyvalovat oči zpod štětinatého obočí.

- Kampak utíkáte? ptal se některých, kteří právě míjeli.

- Kam bychom utíkali? K svatému Petru! Dnes se přece koná volba papeže!

A švec se udeřil pěstí do hlavy: na tohle zapomněl! Pořád se o tom mluvilo od chvíle, kdy zemřel papež Řehoř, a teď by byl málem zapomněl!

Kopl do škopíčku - voda se vylila. Naházel spadlé náčiní do otevřených dveří, zavřel dílnu a připojil se k davu pospíchajícímu na náměstí svatého Petra. Pro tlačení nebylo dobře vidět na cestu a švec klopýtal po hrbolatém dláždění. Ale nedbal - kdo by se také díval na zem - dnes se koná volba papeže!

Ve změti postav se potkávali a poznávali přátelé a známí:

- Kdo bude zvolen? Ta otázka byla na rtech všech lidí.

- Chceme Římana! Musí býti zvolen Říman!

- Jen zvolí-li ho kardinálové? zapochyboval tlustý krčmář, který přiběhl jen tak, jak byl, v zástěře, která byla kdysi bílá, vždyť jsou to samí Francouzi a jistě budou chtít Francouze, aby se zase mohli vrátit do Avignonu.

- Ať si jdou třeba do pekla, ale zvolit musí Římana, výhruzně prohlašoval řezník, který měl jatku naproti Andělskému hradu.

- Na to bychom se podívali, aby si zvolili, koho by jim napadlo! přizvukoval mu umouněný pasíř, který si myl tvář jednou týdně a krk jednou do roka.

A dav se tlačil k papežskému paláci. Švec Cerini také. Tušil, že se něco semele. A byl by rád při tom.

Nebylo snadné dostat se kupředu. Tísnila se tam divná

míchanice mnichů, šlechticů, kleriků, nosičů vody, komínků, koželuhů, krejčků, povalečů a kdožvíjaké chasy, která se semkla tak, že dva vozy plachtami zakryté, které chtěly projeti, nemohly dál. Koně se plašili a vozkové je musili držeti za uzdy.

Prostor před basilikou se podobal mraveništi: tam už vůbec se neuhýbalo, neboť schodiště, jakkoliv široké, bylo již plné lidí a zdálo se, že boční zdi, které je uzavíraly, se co nevidět zhroutí. Na piliři jedné z nich stál svatý Petr s klíči a na druhé svatý Pavel s mečem. Jakou radost měli z té povykující a postrkující se čeládky, suď, kdo máš rozum. Ale zdálo se, že je to neruší z klidu: patrně už viděli horší věci.

Do paláce papežského vedly tři brány. První bylo možno se dostat do domu papežské stráže. Uprostřed té brány stál kapitán s rukou na jilci meče. Tři seržanti stáli rozkročení napravo a povídali si. Několik vojáků vpředu bylo na koních, měli píky a odháněli zvědavce a dotěravce, kteří se drali příliš do popředí. Druhá brána, kterou se vstupovalo přímo do paláce, byla zavřena a střežila ji četa halapartníků. V loggii nad ní se procházelo několik lučištníků. A třetí brána, vedoucí do budovy přiléhající k pravému křídlu basiliky, byla střežena nejmocněji. Před tou stál dvojitý věnec kopiníků a udržoval zevlouny v náležité vzdálenosti, takže se mohli bavit leda díváním na velké sluneční hodiny nad branou.

Ranní slunce ozářilo střechy budov. Vzduch na náměstí se začal oteplovati. Bylo před velikonocemi a noci byly dosud chladné. A tak byly vítané ty proudy hřejných paprsků, které si prorazily cestu nad štíty vatikánských střech.

Švec Cerini si prodíral cestu zástupem: zastavoval se na chvíli, zaposlouchal, o čem lidé mluví, tu a tam prohodil slovo, tam a onde dloubal známého do žeber. Hle, co by byl promeškal, kdyby mu lidé nebyli kopli do stolečku!

Dva muži mluvící cizí řečí si klestili cestu zástupem.

- Copak tu chtějí ti lidé? ptal se jeden z nich, vysoký vousáč s visutým břichem.

- Čekají, jak dopadne volba, odpověděl druhý, malý a přihrblý zrzek.

To stačilo, aby lidé poznali, že ti dva jsou Francouzi a patrně příslušníci papežského dvora.

A kdosi, kdo trochu rozuměl jejich hatmatilce, ukázal na ně a vykřikl:

- Páni z Avignonu!

Ti dva tomu porozuměli a zastavili se. Vousáč chvíli jako by hledal, kdo to vykřikl. To páni znělo posměšně a značilo tedy něco jako darebové nebo holomci. Nakonec se vousáč spokojil s tím, že začal povytahovati z pochvy dýku, aby naznačil, že umí mluvit i jinak než provençalsky. Ale zrzek asi rád se blýskal ostrým jazyka, a proto řekl jizlivě:

- To jsou pomocníci Ducha svatého!

Ale vousáč ho vzal za rukáv a odváděl stranou.

- A to jsou ti Gaskoňci, co drželi papeže v zajetí sedmdesát let! řekl jeden starý mnich a zahrozil za nimi pěstí, v níž svíral hůl. Rádi by, aby papežem byl zase někdo z nich. My Římané prý do toho nemáme co mluvit. Copak tady chtějí ti lidé? My se tak můžeme tázat, my Římané se můžeme ptát, co tady chtějí ti Gaskoňci?

- Správně! vykřikl švec Cerini. Odjakživa volili papeže Římané a nikdo jiný!

Desítky očí se na něho upřely, protože promluvil hlasem povýšeným a řečnický slavnostním.

- Já něco pamatuju! Já vám mohu povědět, jak to bylo zde na tomto náměstí před padesáti lety - ano, zrovna letos je tomu padesát let. Já jsem byl tehdy kluk, bylo mi patnáct let, ale všechno to vidím jako dnes.

A švec Cerini vypouklil oči a napřáhl ruce před sebe - a již měl posluchačstvo, které se kolem něho svinulo v klubko a napjatě očekávalo, co bude vypravovati.

- To byla sláva, jakou jste nikdy neviděli, když přitáhl do Říma král Lodovico di Bavaria. Já jsem byl při tom. Přijel se svým vojskem na toto náměstí, vešel do basiliky a tam se zpívalo Te Deum. Ale to nic nebylo. Hned druhý den svolal všechny lid římský na Capitolium. To byl vladař - ten věděl, co je lid. Ten se na nás nedíval spatra jako tihleti gaskoňští hejskové. Jemu byl lid lidem a ne holtou, na kterou se může vytahovat dýka. Ano, on svolal lid římský na Capitolium. A když se lid shromáždil, povstal jeden biskup a žádal lid římský, aby svěřil císařskou korunu Ludvíku Bavorovi. Ano, tehdy lid něco platil. A lid odpověděl biskupu jásavým potleskem - já jsem při tom byl, vidím to jak dnes -

A švec Cerini opět vypouklil oči a napřáhl ruce před sebe.

- Ale to nic nebylo, pokračoval povzbuzen pozorností posluchačů, jichž stále přibývalo. Týden nato se konala slavnostní korunovace. Vyšel průvod od Panny Marie Větší: císař jel na bílém koni, oblečen v roucho z bílého hedvábí. A ten průvod přišel až sem, v basilice byla slavná Mše a po ní Sciarra Colonna vsadil císaři na hlavu diadém. To se ví, že v Avignonu měli vztek - jakpak by ne - a papež prohlásil císaře za heretika, zprostil jeho vasaly přísahy

věrnosti a hlásal křížovou výpravu proti němu. Ale císař se nelekl a římský lid taky ne, to se rozumí. Císař svolal sněm do předsíně svatého Petra. Já jsem při tom byl: vidím to jak dnes. Tadyhle na schodišti byla vystavěna estráda, na ní seděl císař s korunou na hlavě, v jedné ruce měl žezlo a v druhé říšské jablko. Kolem něho seděli jeho velmoži, duchovenstvo a římscí úředníci městští. Vše bylo potichu - a tu předstoupil jeden kněz - a ten vám měl hlas jak hrom a ptal se: - Chce někdo hájiti kněze Jakuba de Cahors, který si říká papež Jan XXII.? To se ví, že nikdo ani netíkl, kdopak by ho hájil, copak nám bylo po něm, my jsme ho přece nezvolili. A potom vystoupil jeden mnich a přečetl rozsudek, že Jakub de Cahors se dopustil bludařství, poněvadž popřel chudobu Krista Pána a dále že se dopustil urážky Veličenstva, poněvadž se opovážil sesazovati císaře. Ale to nic nebylo. Papež byl sesazen, to se ví, a proto kněžstvo římské, i bez kardinálů, si zvolilo za papeže mnicha z řádu bratří menších, Pietra z Corbary. A lid římský byl potom pozván počátkem května a shromáždil se zde na náměstí před svatým Petrem. Já jsem byl při tom a vidím to jak dnes. A tu vystoupil jeden biskup a ptal se lidu: Chcete bratra Pietra z Corbary za papeže? A lid zvolal jako jeden muž: Chceme! A biskup se ptal ještě po druhé a po třetí a lid po každé odpověděl: Chceme! A tu císař povstal se svého trůnu, dal novému papeži jméno Mikuláš V., navlékl mu na ruku rybářský prsten a potom ho uvedl do chrámu, aby byl korunován - ano, tehdy lid ještě něco znamenal! Ale potom, hanba mluvit. A lid přece -

- Lid, ovšem, lid! souhlasili posluchači. Lid, ať žije lid! Sláva lidu římskému! *Evviva il popolo!*

A tu i ti, kteří stáli opodál a neslyšeli vypravování ševco-
vo, připojili své hlasy a volali:

- Ať žije lid! Papeže volí lid! Lid chce Římana!

Muži, kteří se nemohli se svými vozy dostat do Vatikánu, se mezitím dorozuměli s kopiníky: vždyť vezli potraviny pro Svaté kolegium a jeho služebnictvo. Kapitán poručil několika strážným vojínům, aby šli vozům na pomoc a proklestili jim cestu davem. A ti když se dostali až ke ko-
nům, vyzvali vozky, aby jeli. Sami šli před prvním vozem a okřikovali ty, kdož stáli nějak v cestě. Ale lidé neuhý-
bali příliš ochotně, neboť je popouzelo, že vojáci na ně hartusili provençalsky a trkali do nich halapartnami. První vůz si sice prořezával cestu, ale sotva poodjel s místa, dav se ihned za ním sléval v hustou směsici těl. Plachty vozu nebyly dosti dobře přivázány a tak hned se vyskytli od-
vážlivci, kteří hrabali pod ně a vytahovali, co se dalo: chléb, vejce, máslo, sýr, oranže a ořechy. Vozka to zpozoro-
val a začal křičeti:

- Kradou! Kradou!

To uslyšeli seržanti před první branou a dali povel kopi-
níkům, aby prorazili zástup a ochránili vůz. Lidé sice před nimi uhnuli a k vozu je pustili, ale uličku za nimi opět uzavřeli. Byla to snad nechtěná a nezáměrná hra - ale ni-
kdo už nebyl pánem svého pohybu, vše bylo ovládáno prudkými výkyvy davu, který vytlačen z jednoho místa zaplňoval hned jiné. A právě místo, kde před chvílí stáli kopiníci, se uvolnilo a tak vznikl volný prostor přímo před branou: a tam se přelil tísněný dav jako vlna mořského příboje až k nohám kapitána, který sice stál na schodě brány, ale přesto se zapotácel, když mu padlo pod kolena několik lidí.

Skupina ševce Ceriniho se vlněním davu přiblížila k bráně. A když tam nebylo nikoho kromě kapitána, kterému padající těla podrazila nohy, nebylo už nic snadnějšího než vniknouti do strážní budovy. Nikdo k tomu nedal povel, ale stalo se to pudovou silou, která již úplně ovládla zástup.

A jak byli vetřelci uvnitř, bylo již lehké popadnout, co se do rukou namanulo: staré halapartny, klacky, kůly, kamení. Tu a tam některé dveře vzdorovaly náporu, ale buď se podařilo odraziti závoru nebo vypáčiti veřeje. A tak to šlo z chodby na chodbu, ze schodiště na schodiště až k bráně vedoucí z nádvoří strážního domu do vlastního papežského paláce. Tu bránu někdo narychlo uzavřel a důkladně zvnitřku zatarasil. Ale síla útočníků již byla znásobena dosavadním nečekaným a snadným úspěchem. A mimo to byli mezi nimi lidé, kteří všeličemu rozuměli: kováři, zámečníci, kameníci, loďaři a bednáři, chlapi silní a obratní, kteří si věděli rady s takovými věcmi. Vyvrátili nejdříve několik dlaždic pod branou, vrazili tam dlouhé trámy jako páčidla a pověsili se na ně vši vahou; brána se poněkud nadzvedla, ale nevyvěsila se. Tomu bránil mohutný kamenný oblouk nad ní. Bylo tedy potřeba zkusit něco jiného: prorazit bránu velikým nárazem. Nad branou byl arkýř na vyčnělých krákorcích. Tam se hodilo zavěsit lano, na ně uvázat balvan a rozhoupat jej, aby bušil do brány. A už tu byl kdosi s žebříkem, vylezl nahoru a tam přivázal provaz - a už odkudsi vlekli kvádřík, který se považoval v rohu nádvoří. Uvázali, rozhoupali a podle hromadného velení nechávali dopadat na kované bednění brány, až v ní vznikla díra dosti veliká, aby tudy mohl prolézt člověk. A nyní se všechno hnalo do papežského paláce.

- Lid chce Římana, křičel švec Cerini a po něm to znělo ozvěnou:

- Chceme Římana! Duch svatý chce Římana!

A při tom hledali, kde je víno, kradli a cpali do kapes, co se dalo, a když už nebylo co brát, rozbíjeli, co jim pod ruku přišlo. Trvalo tři hodiny, než správce konklave, Guillaume de la Voulte, biskup marseilleský, vypudil vetřelce z paláce. Vchody do volební síně byly zazděny již předtím. Zbývaly již jen jediné dveře, v nichž bylo malé okénko. Guillaume de la Voulte poručil zavřít i tyto dveře a zatarasiti je dvěma dřevěnými trámci.

Za hodinu po uzavření konklave vystupňoval se křik venku tak, že kardinálové neslyšeli jeden druhého. A ten křik trval celou noc.

Ze šestnácti kardinálů v Římě přítomných byli jen čtyři Italové: Římané Francesco Tebaldeschi a Giacomo Orsini, Milánčan Simone de Brossano a Florentin Pietro Corsini. Ti čtyři si přáli, aby papežem se stal Ital. Bylo to přání Italů vůbec a Římanů zvláště. Vždyť se povídalo v Římě, že Bůh povolal Řehoře na věčnost v tak mladém věku jen proto, aby se již nemohl vrátiti do Avignonu. Zemřel v Římě a v Římě byl pohřben. A už to samo jim bylo důvodem, aby se volba konala v Římě, třebaže Řehoř ve své závěti ponechal kardinálům na vůli konati volbu v Římě nebo i mimo Řím.

Kromě čtyř Italů bylo v kolegiu dvanáct kardinálů ultramontánních, a to jedenáct Francouzů a jeden Španěl. A ti to ultramontáni byli rozštěpeni na dvě strany. Kardinálové provençalští si přáli, aby se papežem stal opět Provençal či Limousinec, jak se říkalo, poněvadž všichni papežové posledních sedmnácti let byli jejich krajané.

Z ostatních šesti kardinálů dva byli nerozhodní, čtyři ostatní tvořili stranu francouzskou, již v čele stál kardinál Robert Ženevský. Žádná strana neměla většinu, a tak se dalo čekat, že volba bude zdlouhavá. Ještě před vstupem do konklave prosili starostové třinácti římských okresů kardinály, aby zvolili Římana nebo aspoň Itala. A kardinálové jim odpověděli, že budou voliti podle svého nejlepšího svědomí a k dobru svaté římské Církve.

Druhý den ráno, 8. dubna, byla nejprve sloužena Mše svatá ke cti Ducha svatého. Po snídani přišli kardinálové opět do kaple, aby započali volbu. Zvenčí doléhal opět veliký hluk, dokonce i zvony svatopetrské se ozvaly jako na poplach. Kardinálové viděli, že je třeba jednati rychle. Ani strana italská, ani limousinská, ani francouzská nebyla sama o sobě dost silná, aby mohla dosáhnouti většiny. A tak se kardinálové sjednotili v názoru, že bude nejlépe zvoliti muže, který nenáležel k žádné straně, ba dokonce nebyl ani členem kollegia kardinálského. Muž ten byl Bartolommeo Prignano, arcibiskup z Bari. Z italských prelátů byl nejdůstojnější a nejschopnější, byl obeznámen s věcmi i s osobnostmi kurie. Byl narozen v Neapoli a byl poddaným královny neapolské Giovanny, spřízněné s královským rodem francouzským. Její ochrana v těžkých pro Církev dobách byla žádoucí. Čtrnáct let pracoval v papežských úřadech v Avignonu, osvědčil se ve všech úkolech, měl pověst muže zbožného a čestného. Dlouhým pobytem v Avignonu si osvojil francouzské způsoby. Italové se mohli nadíti od něho, že zůstane věren Římu, poněvadž byl Ital. A Francouzi mohli očekávati, že se dá pohnouti k přesídlení do Avignonu, poněvadž tam dlouhá léta žil. Ale první věcí bylo zajistiti si jeho souhlas předem. A po-

něvadž byl přítomen v Římě, nebylo to nemožno. Bylo třeba jen opatrnosti, aby jeho příchod do konklave nevzbudil podezření. Věc byla zařízena tak, že spolu s ním bylo do konklave uvedeno pět vynikajících římských prelátů pod záminkou, že kollegium se s nimi chce poradit. Jak a o čem s ním jednali potom kardinálové, nikdo se nedověděl. Projevil sice ochotu volbu přijmouti, ale bez jakýchkoliv podmínek, řka, že podmínky by byly jak pro ty, kteří je kladli, tak pro toho, který by je přijal, nezákonné.

Dav venku hlučel dále, a to s vášnivostí stále rostoucí:

- Chceme Římana, Duch svatý chce Římana!

Dveřmi, kterými byl vpuštěn do konklave Bartolommeo Prignano s pěti římskými preláty, se pokoušelo vniknouti dovnitř i několik ozbrojenců.

Kardinálové počali hlasovati. Volili všichni Prignana. Jen kardinál Orsini napsal na svůj lístek, že jeho hlas přísluší tomu, kdo obdrží většinu.

A zvenčí zaznívalo stále úporněji a hrozivěji:

- Chceme Římana, nechceme jiného než Římana!

Bartolommeo Prignano nebyl Říman. Ale byl již zvolen. Vtom se podařilo davu vniknouti do konklave a několik ozbrojenců se hnalo s tasenými meči k dveřím volební kaple s křikem: - Chceme Římana! Kardinálové se ulekli. Bylo nebezpečí, že ozbrojení zuřivci je pobijí, jakmile se dovědí, že nezvolili Římana, nýbrž jen Poloitala. A ve chvíli, kdy násilníci již lomcovali dveřmi volební kaple, nevěděli si kardinálové jiné rady než volbu zatajit. Ale poněvadž pouhým zatajením jména zvoleného by nebezpečí nebylo odvráceno, poradil kdosi, aby na oko byl inthronisován římský kardinál Francesco Tebaldeschi. Byl

to vetchý stařec, který se nedovedl brániti, když ho konklavisté oděli papežským pláštěm a posadili na trůn před oltářem. Zaznělo právě Te Deum, když se prolomily dveře volební kaple a tlupa ozbrojenců vnikla dovnitř. Obraz, který se naskytl očím vetřelců, rázem změnil jejich zuřivost v nadšení. Po chodbách paláce, které už byly plny lidí, se rozkřiklo, že byl zvolen Říman. Ozval se hromový jásot, v němž zcela zanikl praskot vyvrácených veřejí. Lid se hrnul do volební kaple a padal na kolena před domnělým papežem, který sice neustával volati: - Já nejsem papež! Arcibiskup z Bari byl zvolen! Jenže jeho slabý hlas nebylo slyšeti v příboji zpěvu a křiku. Nejhorší bylo, že lidé mu líbali ruce zkroucené dnou, rvali je jeden druhému od úst a nebohý stařec sténal bolestí.

Zmatku, který nastal v paláci, užili kardinálové k útěku. Někteří se uchýlili do Andělského hradu, jiní do svých příbytků. Čtyři dokonce opustili Řím. Nově zvolený a skutečný papež se skrýval v kterémsi koutě vatikánského paláce.

K večeru toho dne se rozšířila městem zpráva, že nebyl zvolen Tebaldeschi, nýbrž Prignano. Rozpálené hlavy zvolna vychladaly a rozvášněná srdce se smiřovala se skutečností, že sice nebyl zvolen Říman, ale aspoň Ital.

Ráno devátého dubna přišli někteří městští úředníci ke kardinálu Pedru di Luna a pravili, že lid už ví pravdu a že lituje svého pochybení. A prosili ho, aby vyhledal nově zvoleného papeže i ostatní kardinály a přemluvil je k vyhlášení volby. A kardinál jim slíbil, že to učiní.

A vskutku, po nešporách se shromáždili všichni kardinálové, kromě čtyř, kteří uprchli z města, v apoštolském paláci. Nově zvolený papež se tázal kardinálů, zdali volba

byla vykonána svobodně: jinak že by se nemohl odíti rouchem papežským.

Prohlásili, že volbu vykonali svobodně a prosili ho, aby ji přijal, neboť bezvládí by mohlo způsobiti Církvi nesmírné škody. Oznámil jim tedy, že volbu přijímá a že si dává jméno Urban VI. Nato všichni kardinálové mu složili slib věrnosti.

Druhý den ráno jej odvedli do chrámu svatého Petra. Tam sloužil tichou Mši svatou a podal kardinálům Tělo Páně. Týž den se vrátili do Říma zbývající čtyři kardinálové. I ti se představili novému papeži a holdovali mu.

Čtyřem kardinálům, kteří zůstali v Avignonu, podalo kollegium zprávu o volbě.

- Svobodně a jednomyslně jsme soustředili své hlasy, tak psali, na osobu ctihodného v Kristu Otce, pana Bartolommea, arcibiskupa barského, muže znamenitého jasem velikých zásluh a skvějícího se září mnohých ctností, svorně jej povýšivše na vrchol apoštolského důstojenství.

Dne 14. dubna oznámil kardinál Robert Ženevský volbu císaři Karlu IV.

- Nejjasnější vladaři, pane a bratře nejdražší, tak psal císaři, po smrti pána našeho blahé paměti Řehoře papeže XI., kterou jsem jiným listem svým v zármutku oznámil Vaší Jasnosti, páni moji kardinálové a já zde v městě přítomní deset dnů po smrti podle kanonického řádu dne osmého tohoto měsíce, strávivše v konklave jen jedinou noc, poněvadž Římané nechtěli dáti souhlas k delšímu pobytu v řečeném konklave, jednomyslně jsme dali své hlasy a k důstojnosti apoštolské zvolili arcibiskupa barského, nyní nejvyššího Velekněze, rodem z Neapole, který v kurii zastupoval nepřítomného pána mého kardinála pampelun-

ského, vicekancléře apoštolského. Nazval se Urbanem VI. Od nejnižšího stupně byl nyní povýšen k nejvyššímu a jeho korunovace má se konati v den Vzkříšení Páně. On sám mnoho doufá ve Vaši Jasnost a přeje si, aby Vaše Veličenstvo trvale mu bylo pomocí a obzvláštním ramenem posily, jakož bylo jiným jeho předchůdcům.

V neděli velikonoční korunoval nového papeže kardinál Orsini v předsíni chrámu svatopetrského. Po korunovaci konal se průvod do basiliky lateránské a tam se ujal papež svého úřadu jako nejvyšší duchovní pastýř města Říma. Nový papež byl odhodlán neprodleně začít s reformou Církve, a to především tam, kde podle úsudku lidí těch věcí znalých jí bylo nejvíce zapotřebí, totiž mezi vysokými církevními hodnostáři. Hned první den po korunovaci svolal všechny biskupy a preláty, kteří měli místa v kurii, a prohlásil, že nebude trpěti, aby úředníci kurie byli zároveň biskupy, když biskupského úřadu nevykonávají. Byl to zlořád, že úředníci papežského dvora k zvýšení svých příjmů bývali jmenováni biskupy v různých zemích, ale nesídlili ve svých diecésích a spravovali je placenými zástupci. Již Řehoř XI. se snažil o nápravu. Ale vina byla společná: úředníkům kurie byla svěřována cizí biskupství, aby důchody z nich plynuly k dobru dvora.

V horlivém zanícení pro nápravu Církve nevybíral papež slov a nazval biskupy, kteří nespravují svých diecésí, křivopřísežníky, poněvadž neplnili závazku, který na sebe vzali přijetím úřadu biskupského.

Shromáždění mlčelo. Jen biskup Martin z Pampelony, vynikající učitel kanonického práva a papežský referendář, se ozval.

- Co se mne týče, pravil, nejsem křivopřísežník, poněvadž

nejsem zde pro své osobní blaho, nýbrž v zájmu Církve. Nevyžaduje-li však obecný prospěch, abych setrval v kurii, jsem ochoten odejít do své diecése.

Stejně tvrdě jednal papež s kardinály. Nesnesl, aby mu kdo odporoval, a pokusil-li se o to někdo, křikl na něho: - Mlčte! Užíval také výrazů hrubých a potupných a nazýval ty, kteří se odvážili projevit jiné mínění, *pazzo* nebo *ribaldo*.

Za čtrnáct dní po korunovaci měl promluvu v konsistoři na námět: Já jsem pastýř dobrý. Měl ovšem pravdu, když vytýkal kardinálům lakotnost, neboť skoro každý pobíral důchody desíti až dvanácti biskupství a opatství a všichni žili v pohoršlivém přepychu. Bylo mu ke cti, když prohlásil, že nebude trpěti, aby někdo získával duchovní úřad za peníze, a když požadoval, aby všechny věci se v kurii projednávaly svobodně a bez darů a když zdůrazňoval, že především kardinálové musí býti ostatnímu duchovenstvu příkladem spravedlnosti a svatosti. Bylo hodno chvály, když prohlásil, že nebude nikoho uznávati za zákonného nositele úřadu, kdo se ho domohl simonií, a že ani viděti nechce toho, kdo je z takového zločinu podezřelý. Bylo správné, když řekl, že nedovolí, aby kardinálové od někoho přijímali pohostinství, poněvadž se tím zavazují a nejsou pak způsobilí spravovati své úřady nestranně. A bylo důstojné, když nakonec oznámil, že jest jeho pevným úmyslem sídliti ve věčném městě a tam také, až se Bohu zalíbí, zemřít. Ale nebylo moudré, když nazval kardinála Orsiniho, který ho korunoval, hlupákem, a když jinému kardinálu řekl, že pitomě žvaní. A nebylo prozřetelné, když vytýkal veřejně v konsistoři kardinálu amien-skému Jeanu de la Grange, že jako vyslanec Řehořův

v Anglii dbal více svého měšce než míru v křesťanstvu.

Kardinál byl v hloubi duše uražen a vykřikl hněvně:

- Lžeš, arcibiskupe barský!

A odešel ze zasedání.

Arcibiskupe barský! řekl Jean de la Grange. Papež mu nebyl papežem, nýbrž pouhým arcibiskupem, který se vetřel na stolec svatého Petra. A nikdo se v kolegiu neozval proti tomu, všichni mlčeli a patrně souhlasili.

Papež se nezalekl a nijak neslevil se svých opravných záměrů. Měl úmysly a cíle hodné Řehoře VII. - vymaniti papežství z vlivu cizích vladařů, zejména krále francouzského. Proto byl přízniv králi anglickému, který dlouholetou válkou oslaboval moc Francie. To hněvalo krále Karla a rozhodnutí papežovo setrvati v Římě bylo mu trnem v oku. I dával najevo kardinálům francouzským, že mohou ve všem spoléhati na jeho ochranu a pomoc.

Jean de la Grange se počal mstíti. Hrad Andělský byl od smrti Řehoře XI. v moci bratra kardinála limogeského Pierra de Cros. Jean de la Grange dosáhl svým vlivem, že brány hradu zůstaly papeži uzavřeny. A on neměl moci, která by mu dopomohla k právu. A neměl spojenců, kteří by mu přispěchali na pomoc. Mohla by mu pomoci Giovanna, královna neapolská. Ale tu popudil proti papeži její vyslanec Spinelli, který byl uražen, že mu při korunovaci papežské nebylo určeno dosti čestné místo, a přísahal prý papeži pomstu. Nepřízeň královninu sdílel i manžel její, vévoda Otto von Braunschweig. Mohl mu pomoci hrabě Onorato Gaetani z Fondi, ale toho si papež znepřátelil tím, že mu odňal jednu provincii.

Byla ještě jiná cesta, jak upevniti svůj vliv: jmenovati nové kardinály. A jmenovati Italy, kteří by v kolegiu vy-

vážili vliv Francouzů. Ale v té věci papež mnoho proměškal. Kdyby je byl jmenoval hned po svém zvolení, byli by to kardinálové přijali bez námitek. Ale nyní, když si většinu z nich pohněval svým tvrdým jednáním, dalo se čekat, že by nepochodil. A vskutku, když řekl v přítomnosti některých francouzských kardinálů, že jejich odpor překoná tím, že jmenuje tolik římských a italských kardinálů, aby Francouzi byli v menšině, přijali to jako výzvu k boji. Kardinál Robert ze Ženevy zbledl a hned opustil síň.

2.

Byl květen a v Římě začínala letní vedra, Francouzům nezvyklá. Pod záminkou obav z malarie opouštěli kardinálové Řím jeden po druhém a odjížděli do Anagni. Horské to město sloužilo již Řehoři XI. za letní pobyt a papež Urban měl v úmyslu odebrati se tam též. Komorník s jeho věcmi tam již byl. V Římě se šířila pověst, že kardinálové mají v úmyslu zajmouti papeže po příjezdu do Anagni a přinutiti ho, aby se vzdal svého úřadu. To bylo příčinou, že papež změnil svůj úmysl a místo do Anagni jel do Tivoli, méně sice zdravého, ale bezpečnějšího města. Tam se dal hlídati tělesnou stráží a odtud spolu s italskými kardinály řídil osudy Církve.

V Anagni se zatím shromáždilo třináct neitalských kardinálů. Přáním všech bylo vrátiti se do Avignonu a zbaviti se přísného papeže. Roztrušovali, že Urban VI. není zákonným papežem. Kardinálové prý ho zvolili jen na oko ze strachu před rozruženými davy lidu římského, právě tak jako na oko inthronisovali starého kardinála Tebal-

deschiho. Očekávali prý, že arcibiskup barský bude mít tolik slušnosti a svědomí a sám odstoupí, až nebezpečí pomine. To však neučinil, poněvadž mu to stouplo do hlavy. To se dovídal papež v Tivoli. Lžeš, arcibiskupe barský, vykřikl Jean de la Grange. A hle, vy páni kardinálové, nelžete, mluvíte nejryzejší pravdu. Konali jste volbu jen na oko. Byli jste donuceni velikým nebezpečím. Kdo vás nutil, abyste si poslali pro arcibiskupa barského? Což jste nebyli zazděni v konklave? Byl křik venku nějakým násilím? Nejsou zde svědkové, že jste byli klidní a že jste v přestávce, když jste čekali na příchod arcibiskupa barského, obědvali, a to v náladě zcela veselé? Nejsou zde svědkové, že jste se po vykonané volbě objímali? A dav venku přece nechtěl jen Itala, nýbrž Římana! Kdybyste konali volbu jen ze strachu a jen na oko, byli byste musili zvoliti Římana a ne arcibiskupa barského, kterého bylo třeba nejprve přivést a jehož souhlas bylo nutno předem získati! Mohli jste se přece před násilím zachrániti zdánlivou volbou Římana a pak celá komedie s Tebaldeschim byla zbytečná. Nátlak Římanů snad urychlil volbu, ale nerozhodl o tom, kdo měl býti zvolen. Pánové, nelžete! Oznámili jste volbu kardinálům v Avignonu a císaři - a ani slovem jste se nezmínili, že jste mne zvolili na oko - až nyní, kdy jsem vám vyčetl vaši lakotu, bohatství a přepych a když jsem vám řekl, že hodlám žíti a zemříti v Římě a když jsem prohlásil, že jmenuji nové kardinály, abyste neměli v kolegiu většinu, vzpomněli jste si, že jste mne zvolili jen na oko. Z čí ruky jste přijali svaté přijímání na Zelený čtvrtek, před kým jste poklekali v neděli velikonoční, od koho jste si vyžádali různé výsady a milosti, čí přízeň jste si chtěli získati vzácnými dary? Není to k smíchu, že i teď,

kdy rozhlašujete, že nejsem papežem, denně mi posíláte žádosti o dispense a indulty? Patrně jen proto, abyste mne ukonejšili a mohli nerušeně připravovati zradu. Ano, lháři jste, podvodníci a zrádci!

Anagni a Tivoli: tak stáli kardinálové proti papeži, lháři a zrádci proti muži prudkému, nesmlouvavému a tvrdému. Jaký prospěch mohla míti Církev z takového poměru? Mírový sjezd v Sarzaně se rozešel hned, jak přišla zpráva o smrti Řehoře XI. A Florentští, dovídající se o rozepřích mezi papežem a kardinály, byli méně než kdy jindy ochotni k míru.

Caterina byla ještě stále ve Florencii. Osm správců války nechtělo míru s papežem ze strachu, aby nepřišli o svoji moc. Náčelníci strany guelfské měli na zřeteli spíše pomstu na nenáviděné šlechtě ghibellinské než mír. Od dob, kdy byla zlomena v Itálii moc Hohenstaufů, nabyli guelfové ve Florencii takové moci, že tvořili samostatný úřad, jehož úkolem bylo dbáti, aby se ghibellini nebo jejich potomci nevetřeli do úřadů městských. To se dělo tak, že náčelníci guelfští určitou právní formou napomínali ghibelliny, aby nepřijímali úřad, byť jim připadl volbou nebo losem. Tito takto napomenutí se nazývali *Ammoniti*; odvážil-li se některý přes napomenutí přijmout nějaký úřad, byl potrestán vysokou pokutou. A práva napomínacího hodlali nyní náčelníci guelfští užiti proti svým odpůrcům. Ghibellini, tušíce nebezpečí, hledali oporu v lidu: a lid se zmítal s jedné strany revnivostí občanskou a s druhé strany potřebou pokoje a kolísal mezi láskou k svobodě a úctou k Církvi. Ve svých útocích na ghibelliny se guelfští náčelníci přikrývali jménem Caterininým a ona, ač tušila, že se jejího jména zneužívá, je nedovedla držet na uzdě.

Zpráva o smrti papeže Řehoře XI. ji hluboce zarmoutila. Odešel ten, jehož s láskou nazývala Tatíčkem nejdražším a kterého si přála viděti mužem mužným. Ale sílilo ji po-myšlení, že ji měl rád a že jí svěřil úkol, který měl otevřít cestu opravě Církve a boji proti nevěřícím. A byla od-hodlána vykonati svoji povinnost přes všechny překážky, i kdyby měla prolíti krev. Vždyť přemohla v sobě sebe-lásku - a jen ten, kdo trvá v sebelásce, tak říkala, není hotov dáti život, protože se bojí o sebe, aby neztratil ži-vota tělesného a svých vlastních potěšení.

Napětí mezi guelfy a ghibelliny rostlo ve Florencii den ze dne. Kapitáni strany guelfské „napomenuli“ Giovanniho Diniho a s ním i jiné dvě velmi vlivné osoby. V květnu byla zvolena nová Signoria a v ní úřad *Gonfaloniera della Giustizia* obdržel Salvestro di Medici.

Tento guelf přiměl své přátele, aby mu slíbili, že nikdo nebude napomenut, leč by mu bylo bezpečně známo, že jest to ghibellin. Ale ten slib nebyl dodržen a za několik týdnů byli svých míst zbaveni dva Salvestrovi přátelé.

K zármutku svému viděla Caterina, že z vyjednavatelky o mír se stala nástrojem stranické nenávisti. I řekla pá-nům ze strany guelfské, že jednali špatně, když na tolik občanů vztáhli ruce a že toho, co učinili k získání míru, neměli zneužívat k rozpoutání tolikerého nepřátelství a ukojení své zloby. Ale rozdmýchané vášně nebylo možno již uhasiti. Salvestro si hleděl získati přízeň lidu a popu-diti jej proti dosavadním svým straníkům. A zatím co se ještě jednalo o zákonnou nápravu křivd spáchaných na li-dech podezřelých z ghibellinství, propuklo povstání. Dne 22. června se shromáždily davy ozbrojenců na Piazza della Signoria, rozběhly se do ulic a počaly pálit a drancovati

domy vynikajících guelfů. Palác Strozzi poblíže Porta Rossa byl vypleněn a rovněž palác Albizi u kostela San Piero Maggiore.

Vedoucí strany guelfské se zachránili útekem, jejich domy byly vyloupeny a zapáleny, mezi nimi dům Soderiniho a rovněž i příbytek, který Piero Canigiani postavil. Caterině u kostela San Giorgio. Obětí plamenů staly se i některé kláštery. Zuřivý dav procházel ulicemi a vykřikoval:

- Smrt Caterině! Chyťme a upalme tu hanebnici!

S křikem *Viva il Popolo* přešli vzbouřenci Ponte Vecchio, aby se dostali na levý břeh Arna.

- Smrt Soderinimu, křičeli, smrt Soderinimu a jeho světici! Proběhli úzkou uličkou Costa San Giorgio mezi vysokými kamennými zdmi, s nichž splývalo zahradní listoví.

- Kde je ta čarodějnice? Roztrháme ji na kusy! Upálit tu hanebnici!

Skrývala se s několika přáteli v zahradě. Ležela na zemi a modlila se. Tlupa buřičů s meči a klacky ji tam vyslídila a vnikla s řevem do zahrady. Náčelník běžel první s taseným mečem a křičel:

- Kde je Caterina?

Vyšla mu klidně vstříc, poklekla a sklonila hlavu, jako by si ji chtěla nechat useknout.

- Já jsem Caterina, pravila mu, učiň, co ti Pán dovolil se mnou učiniti, avšak při Bohu všemohoucím ti přikazuji, abys neubližoval nikomu z mých přátel!

Ten muž byl překvapen jejím klidem. A nejen to: cítil, že má ruce jakoby svázány.

- Utec! zvolal, rychle utec!

Ona však pravila:

- Kam mám utéci? Je mi zde dobře. Jsem hotova trpěti

pro Krista a jeho Církev. Po tom jsem dávno toužila a o to jsem vždy prosila. A nyní mám utéci, když jsem našla, co jsem toužebně hledala? Odevzdávám se v oběť věčnému svému Ženichu. A jsi-li ty určen za obětníka, jednej klidně, já se odtud nehnu - jen neubližuj mým přátelům! A ten muž se obrátil a odvedl tlupu zuřivců ze zahrady. Tu přiběhli její duchovní synové a dcery a radostně jí blahopřáli, že unikla rukám bezbožníků.

Ona se však rozplakala a naříkala:

- Ó já nešťastná! Myslila jsem, že všemohoucí Bůh, který mi ve svém milosrdenství daroval bílou růži panenství, učiní mne dnes hodnou i červené růže mučednictví. Ach, běda, nyní vidím, že má touha byla marná a že se to tak stalo pro mé nesčíslné hříchy. Ó, jak šťastná by byla duše má, kdyby viděla téci svoji krev z lásky k tomu, jenž krví svou mne vykoupil!

Přátelé se rozešli do města, aby pro ni našli nějaký útulek. Ale obyvatelstvo města bylo tak zastrašeno, že nebylo nikoho, kdo by jí chtěl poskytnouti přístřeší. Proto na ni naléhali, aby se vrátila do Sieny.

- Nemohu odtud odejít, prohlásila, dokud nebude vyhlášen mír mezi syny a Otcem - tak přikázal mi Pán.

Neodvážili se odporovati jí v tom a tak nezbylo než hledati dále, kdo by je přijal do domu a ochránil před zuřivostí davu. Konečně se vyskytl zbožný jeden člověk, krejčí Francesco di Pippino di San Miniato, který je tajně ukryl ve svém domě poblíže obilního trhu. Ale po několika dnech se ukázalo, že ani ten úkryt není dosti bezpečný. Mniši kláštera ve Vallombrose nedaleko města byli ochotni poskytnouti jim přístřeší. Bylo to místo odloučené a nepřístupné v horách, ale na území obce florentské.

- Můj věčný Ženich si ze mne udělal blázna - *Lo sposo eterno mi fece una grande beffa* - tak psala Caterina bratru Raymondovi do Říma. A proto pláči, neboť množství mých hříchů je tak veliké, že jsem si nezasloužila prolíti krev, abych dala život a světlo těm ubohým slepcům a smířila syny s Otcem. Má krev nevtmelila ani jeden kámen do budovy svaté Církve. Zdálo se, že ruce toho, jenž mne chtěl udeřiti, jsou svázány. Řekla jsem: Já jsem to. Chyť mne a nech mé přátele! *Io son essa! Tolle me e lassa stare questa famiglia!* Ale tato slova byla jako bodnutí dýkou, jež pronikala jejich srdce. Ó můj Otče, zachvějte se i Vy radostí, neboť nikdy jsem neokusila podobných tajemství s takovou útěchou! Byla v tom sladkost pravdy, veselí čistého a svobodného svědomí, vůně sladké Prozřetelnosti Boží, byla v tom jitřenka nových časů, doby mučedníků, kterou, jak víte, předpověděla věčná Pravda. Zdá se mi, že jsem na sebe vzala tak veliké povinnosti k svému Stvořiteli, že i kdybych vydala své tělo plamenům, bylo by to málo na oplátku tak velkých milostí, které jsme obdrželi, já a moji milovaní synové a dcery.

I když se jí nedostalo milosti mučednictví, byla naplněna svatým odhodláním neustati, dokud se jí nepodaří zjednatí mír. Nový papež ji znal. V době, kdy byla v Avignonu, byl zástupcem apoštolského vicekancléře. A jako Řehoř XI., i on jí byl Tatíčkem drahým a sladkým Kristem na zemi. A po ničem tak netoužila jako sloužiti jemu a pomáhati mu v jeho těžkých úkolech. Obávala se jen, aby události florentské nebyly překážkou míru. A tak druhá část listu bratru Raymondovi byla určena svatému Otcí:

- Proste Krista na zemi, aby se nezdráhal uzavřítí mír pro události, které se zde staly, nýbrž naopak, ať jej uzavře

tím spěšněji, aby se mohl zabývat velikými věcmi, jež má vykonati pro čest Boží a pro opravu Církve. Zapřísahajte ho ve jménu milosrdenství, aby jednal rychle, neboť to jest jediný prostředek, jak učiniti konec nesčetným urážkám Boha. Proste ho, aby měl soucit s těmi dušemi, které žijí v hluboké temnotě, a aby mne vysvobodil z tohoto žaláře, neboť nebude-li mír uzavřen, zdá se mi nemožným, abych odtud odešla; a já bych přece ráda přišla do Říma okusit krve mučedníků, navštívit Jeho Svatost a pobýt u Vás, abych Vám mohla vypravovati o velkých divech, jež Bůh vykonal v poslední době, abychom potěšili svého ducha, opojili své srdce a rozmnožili svou naději ve světle přesvaté víry.

Jakmile se dověděla, že ve Florencii nastal klid, vrátila se tam opět. Bydlila tam zprvu tajně, aby nebudila pozornost. Později vycházela veřejně. Ale nemohla se dočkat chvíle, kdy skončí své poslání a dojedná mír. Vše nyní záleželo na svatém Otci. Snad netušil, jak je netrpěliva. Snad bratr Raymondo mu nevyřídil její vzkaz s takovou naléhavostí, s jakou jej napsala. A tak se rozhodla psáti svatému Otci přímo.

- Prosím Vás a nutím, tak končila svůj první a dlouhý list, pro lásku Krista ukřižovaného, abyste neprodléval těch oveček, které byly a jsou mimo ovčinec (myslím, že pro mé hříchy), pro lásku té krve, jejímž učiněn jste rozdačem, přijmouti na milost, a dobrotivostí a svatostí svou abyste přemohl jejich zatvrzelost a dal jim ono dobré, totiž uvedl je opět do ovčince; a jestliže oni o to nežádají s takovou pravou a dokonalou pokorou, Vaše Svatost doplň jejich nedokonalosti. Přijměte od nemocného, co Vám může dáti. Ach, ach, mějte milosrdenství s tolika

dušemi, jež hynou. A nehleďte na ten rozbroj, jenž přišel na toto město, v kterém opravdu ďáblové pekelní se přičiňovali, aby překazili pokoj a mír duší i těl, ale Boží dobrota to opatřila, že z velikého zlého nepošlo veliké zlé, nýbrž upokojili se synové Vaši a přece žádají na Vás oleje milosrdenství, a třeba se Vám zdálo, nejsvětější Otče, že o ně nežádají těmi způsoby příjemnými a se srdečným litováním spáchané viny, jako by měli činiti, ach, nenechte jich, neboť budou potom lepšími syny než jiní. Ach, Tatičku můj, ráda bych tu déle nebyla. Dělejte však se mnou, co chcete. Učiňte mi tu milost a to milosrdenství, mně ubohé, bídné, jež klepu na Vás. Otče můj, neodpírejte mi drobtů, o něž Vás prosím pro syny Vaše, abyste, když bude učiněn pokoj, pozdvihl prapor přesvatého kříže. Neb dobře vidíte, že nevěřící Vás přišli vyzývat.

Doufám pro sladkou dobrotu Boží, že Vás naplní zanícenou láskou svou, takže budete poznávati škodu duší, a jak velice jste povinen je milovati, tak poroste ve Vás hlad a horlivost, abyste je vytrhl z rukou ďáblových, a budete se snažiti pomoci tělu tajemnému svaté Církve . . . Jiného Vám nepravím. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Odpusťte, Otče nejsvětější, mé opovážlivosti: ale láska a bolest buďtež mi omluvou před Vaší Svatostí. Pokorně Vás prosím o Vaše požehnání.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Ten list došel papeži do Tivoli, kde dlel se svými čtyřmi kardinály. Odbojní členové kollegia se radili v Anagni, jak ho sesaditi. Pochopil, že mírové jednání nesnese odkladu. Měl-li úspěšně čeliti svým odpůrcům a upevniti své otřesené postavení, bylo nezbytno, aby poslechl rady Caterininy.

V neděli odpoledne dne 18. července vjel do bran florentských papežův posel s ratolestí olivovou v ruce. Rozezvučely se mohutné zvony na Palazzo Vecchio a olivová ratolest byla přibita pod okna radnice, aby ji každý mohl viděti. Náměstí se naplnilo rozradostněnými davy. Členové Signorie se objevili na balkoně a předčítali papežovo poselství.

Florentští byli povinni zaplatiti pokutu 250.000 dukátů. Byli dále povinni zrušiti všechny zákony proti kněžím vydané a vrátiti kostelům a klášterům statky, o něž byly oloupeny. Zato byl zrušen interdikt a biskup z Volterry a Francesco da Orvieto z řádu bratří menších byli papežem zmocněni sníti s města klatbu.

Večer bylo město osvětleno a ulicemi procházely průvody a zaznívaly jásavé zpěvy.

Týž večer psala Caterina svým přátelům v Sieně:

- Bůh vyslyšel volání svých služebníků. Jeho synové se vrátili ze smrti k životu, ze slepoty k světlu. Kulhaví chodí, hluchí slyší, slepí vidí, němí mluví a volají: mír, mír, mír!

A do obálky vložila lístek požehnané ratolesti míru.

3.

Caterina opustila Florencii 2. srpna a vrátila se do Sieny. Potřebovala odpočinku po námahách a nebezpečnostech podstoupených pro mír Církve. Lisa Colombini ji pozvala na svůj statek la Canonica poblíž San Rocco a Pilli. Když tam přijela, zachvátila ji taková slabost a trýznily ji takové bolesti, že ležela bez hnutí den a noc. Druhý den ráno

vstala a vlekla se ke kostelu stojícímu na pahorku od statku Canonica dosti vzdáleném. Ale nevešla dovnitř. Zůstala státi přede dveřmi svatyně zkormoucena hlubokým pocitem viny: znovu se jí zdálo, že všechno zlo na světě a zejména roztržka mezi svatým Otcem a kardinály má svůj původ v její hříšnosti. A zdálo se jí, že svůj úkol plnila nedbale: měla mluvit s větší naléhavostí, psáti s větším důrazem a zvláště měla se modliti s větší horlivostí. Ještě více slz, obětí a odřikání měla vrhnouti na misku vah božské spravedlivosti - neboť hle, miska hříchu a temnot se stávala stále těžší a ďábel se smál Ježíši Ukřižovanému. Sklíčena v srdci klesla na práh kostela:

- Pane, tak lkala, nejsem hodna vejíti pod střechu tvou, nejsem hodna přijmouti tvé Tělo nejsvětější svými rty provinilými - *io miserabile cagion d'ogni male* - Peccavi, Domine, miserere mei! A když se tak stále hlouběji pokorovala, pocítila náhle, že jest jakoby oblita horkostí - byla to ohnivá lázeň či proudy horké krve? A tak očištěna vstala, kráčela k oltáři a přijala Tělo Páně.

Několik týdnů prožila v osamění v pahorkaté krajině, jejímž obzorem byla žlutá, vlnitá a nehybná Creta a modré obrysy hor Monte Oliveto, Santa Fiora a Monte Amiata. Ráno i k večeru spěchala úzkou cestičkou vinoucí se mezi zahradami ke kostelíku. A někdy na sklonku dne usedla pod veliký cypřiš a hleděla na pole osázená olivami, až údolí v modravém soumraku se podobalo váze plné fialek, zatím co za horami zlátlo světlo zapadajícího slunce.

Na nějaký čas odešla do poustevny mezi cypřiši na pahorku Buccianino. Jednoho dne, byl to svátek narození Matky Boží, čekala na Mši svatou. Poklekla na své obvyklé místo v pocitu lítosti nad svými hříchy a stydíc se

za svou nedokonalost. Silou touhy se povznášela nad sebe samu a hleděla okem rozumu na věčnou Pravdu a přednesla jí čtyři prosby: první za sebe, jak by měla poznati pravdu; druhou za opravu svaté Církve; třetí za slitování pro celý svět, zvláště pak za mír mezi křesťany: a čtvrtou za poučení o Boží Prozřetelnosti.

A Otec nebeský dal se pohnouti jejími slzami a spoutati jejími tužbami: i odpověděl jí na ty čtyři otázky. A ty odpovědi byly takové, že byla šťastna i nešťastna. I děkovala Pánu hlavně za to, že jí zjevil hříchy tvorů, aby ji pro budoucnost přiměl k větší věrnosti a horlivosti. A žár svaté lásky rozněcoval se v její duši tak, že nedbala potu, který ji celou zaléval, neboť si přála, aby to byl pot krvavý. A říkala sama sobě:

- Má duše, ty jsi zkazila celý svůj život a proto tolik zla a tolik neštěstí postihlo svět a svatou Církev. A nyní chci, abys to odčinila a odpykala potem a krví. A roznícena láskou vznášela se stále výše a okem rozumu pohlížela na božskou lásku. A tu spatřila most - jediný most, vedoucí přes řeku světa k břehu života!

A když se vrátila z kostela, žádala své přátele, kteří obyčejně psávali její dopisy, aby zapisovali vše, co bude mluvíti, až upadne do vytržení. I diktovala jim takto, všech smyslů zbavená, po pět dní, od 9. do 13. října. Diktovala jim odpovědi Otce nebeského na otázky duše naplněné úzkostí o čest Boží a spásu duší.

Věčný Otec jí pověděl nejprve, jakým způsobem duše může poznati pravdu. Nemůže poznati Boha, kdo nezná sebe. Duše musí poznati svoji ubohost a tak pozná Boha. Pozná Boha milosrdného, který poslal Syna svého na svět. A Syn Boží spojiv přirozenost božskou s přirozeností lid-

skou vybudoval most spojující zemi a nebe. Ten most má tři stupně, přiměřené údům Ukřižovaného. První stupeň jest u probodených nohou Kristových - na něm se duše odřiká zlého z bázně. Druhý stupeň dosahuje boku Kristova a jeho srdce: a na něm duše miluje Boha, byť ještě pro sladkost a útěchu lásky. Třetí stupeň vede k jeho ústům: a na něm duše miluje Boha pro něho samého. První stupeň je stav nájemníka, druhý jest stav věrného služebníka, třetí jest stav přítele a syna. A tento trojí stav bývá spojen v jednom a téměř tvorů po dokonalosti toužícím v stav jediný.

A na druhou a třetí prosbu týkající se svaté Církve ji Otec nebeský poučil nejprve o vznešenosti kněžství, jež se zakládá na udělování svátosti oltářní. Tato svátost jest hosti-nec, v němž se poutník na mostě k nebi posiluje duchov-ním pokrmem, v němž klamavé smysly těla vidí jen chléb a víno, avšak oko víry v něm vidí a okouší hlubinu Tro-jice, celého Boha a celého člověka, který jest v něm za-halen.

- Kněží jsou moji Pomazaní, pravil věčný Otec, moji Kris-tové, neboť jsem jim dal moc, aby mne udělovali lidem. Klíče ke krvi svého jednorozeného Syna jsem odevzdal apoštolu Petrovi a všem ostatním, kteří přišli po něm a přicházeti budou až do skonání světa. Oni všichni mají a budou míti totéž důstojenství, které měl Petr, a žádným jejich nedostatkem a také žádným smrtelným hříchem se neumenšuje toto důstojenství ani dokonalost krve ani kte-rékoliv svátosti. Uložil jsem krev svého Jednorozeného do mystického Těla svaté Církve jako do sklepa, u jehož dve-ří stojí jako sklepmistr Kristus na zemi, a jemu jest dáno spravovati krev a ustanovovati správce, kteří mu pomá-

hají rozdíleti ji celému tělu křesťanského náboženství. Koho on přijal a pomazal, ten jest správcem, nikdo jiný. Lidé světští musí tedy ctíti tyto kněze, ať jsou dobří nebo zlí, a jejich neúcta se mi nelíbí. Chtějí se schovati za plášť kněžských hříchů, ale nemají moci nad mými pomazanými, a pronásledují-li je, pronásledují mne samého.

A potom jí pověděl, jakými hřichy jsou vinni služebníci svaté Církve. Jsou plni sebelásky a pýchy, hrabivosti a lakoty, starají se jen o věci světské, nedbají spásy duší, jsou tvrdí k chudým a nespravedliví k svým poddaným. Jako světští páni a dvořané si jezdí na koních, lichvaří, prohrávají v hospodách statky Církve, své duše prodávají ďáblu, strojí své ďáblice, jež se svými dětmi přistupují k oltáři, anebo hřeší proti přírodě. A mniši ve svých kázáních baví své posluchače bajkami, jejich Bohem jest břicho a v noci, kdy podle řehole mají zpívati žalmy, přivádějí si ženy. Jeptišky staly se veřejnými děvkami.

A na čtvrtou prosbu poučil ji Otec nebeský o řízení světa a božské Prozřetelnosti, která pečuje, aby každý podle svého stavu a svých sil dosáhl věčné blaženosti. I ďábel slouží bezděky spáse lidské, neboť jest mu dáno, aby v tomto životě pokoušel a trápil tvory Boží, ne aby nad nimi zvítězil, nýbrž aby oni překonávající všechny překážky, dobyli věčné slávy: a proto se nemají báti žádného boje a lekati žádného pokušení ďáblova, neboť Bůh jim dal statečnost vůle a sílí je v krvi svého Syna. Rozličné jsou cesty duší k Bohu a ti, kteří jsou osvíceni a dokonalou láskou naplněni, dovedou ze všeho ssáti vůni růží. A i když Otec nebeský je nechává někdy usnouti, jest to jen sladký jeho klam, neboť chce, aby se probudili v hlubší ještě pokoře.

A nakonec pověděl jí Otec nebeský, že pravá poslušnost se rodí z lásky a živí na prsou pokory. Poslušnost bez lásky nic není. Bez lásky ani největší utrpení vlastní a převzaté není způsobilé odčiniti nejmenší vinu: a tak Bůh měří i všechny činy a všechna odřikání poslušnosti jediné podle lásky. Svého vrcholu dostupuje poslušnost v zachovávaní evangelických rad: a štěstí tichých cel klášterních jest ovocem poslušnosti. Ochotná poslušnost k představenému zvyšuje zásluhu právě tak jako neochotná poslušnost k představeným jest zkázou zásluhy. Svou neposlušností uvedl Adam lidstvo do zkázy: Kristus svou poslušností až k smrti lidstvo spasil. Jemu dal věčný Otec klíče poslušnosti, jež jediné otvírají bránu nebes. A když opouštěl tento svět, odevzdal je Kristus svému Náměstku.

- A proto, pravil Otec nebeský, všichni jste povinni býti ho poslušni až k smrti, a kdo setrvá v neposlušnosti, bude na věky zavržen.

V dlouhých extasích nevidouc, neslyšíc a nic z vnějšího světa nevnímajíc, diktovala Caterina své rozmluvy s Otcem nebeským. A písaři, Stefano Maconi, Neri di Landoccio a Barduccio Canigiani, kterého si přivedla z Florencie, již umdlávali, třebaže se střídali.

Bylo 13. října k večeru. Se zářící tváří klesla Caterina na kolena a pronášela slova vroucích děků a chvály svému Tvůrci a Pánu:

- Díky, díky Tobě, věčný Otče, že jsi nepohrdl svým tvorem a neodvrátil tváře své od mé žádosti. Miloval jsi mne, dříve než jsem byla, a miluješ mne nevýslovně jako zblázněn do svého tvora.

- Ó propasti, věčné božství, moře bezedné, zdaliž jsi mohl dátí více, než jsi mi dal, když jsi mi dal sebe? Ty jsi oheň

hořící a nikdy neuhasínající. Ty jsi oheň zaplašující všechnen chlad: Ty jsi oheň, jímž taje všechnen led a vše se osvětluje: Tvé světlo mi dalo poznati Tvou pravdu! Ty jsi světlo nade všechno světlo: Ty jsi světlo, jež dává oku rozumu nadpřirozený jas tak bohatý a tak dokonalý, že světlo víry se stává úplně jasným, to světlo, v němž poznávám, že duše má život a v němž přijímám Tebe, Světlo.

- Dobro nade vše dobro! Dobro, jež dává blaženost! Dobro nepochopitelné! Dobro nezvažitelné! Krásu převyšující všechnu krásu, Moudrosti nade vši moudrost! Ty, chlebe andělský, dal ses lidem v žáru své lásky. Ty jsi šat, jenž zakrývá každou nahotu, Ty jsi pokrm, který svou lahodností občerstvuje všechny, kdož mají hlad. Neboť jsi sladký bez nejmenší hořkosti.

- Ó věčná Trojice, já jsem poznala cestu veliké dokonalosti ve světle, které jsi mi dala a které jsem obdržela se svatou vírou.

A Ty, věčná Trojice, jsi rozptýlila tyto temnoty svým světlem. Kdo se bude moci povznést k Tvým výšinám a vzdávati Tobě díky za nebeskou štědrost a nesmírné dobrodiní pravdy, již jsi mne sama naučila?

Sám dej, Pane, odpověď na tolik dobrodiní! Ty sám jsi dal, Ty sám děkuj, díky vzdávej plně mou duši světlem nadpřirozeným, abych tím světlem Ti mohla vysloviti svou vděčnost. Oděj mne, věčná Pravdo, oděj mne Tebou, abych prožila smrtelný život v pravé poslušnosti a ve světle svaté víry, již znovu opájíš mou duši.

Cristo Amore! Cristo Amore!

Umlkla a ticho zavládlo v pokojíku. Pero písíciho se zastavilo. Učedníci přistoupili k ní a pokropili jí tvář svěcenou vodou. Dlouhý vzdech jí vyšel z úst: Deo gratias!

- Amen, pravili uředníci.

A písař ukončil dílo pěti dnů, zaznamenané na stech a stech listů, připsav na konec: *Deo gratias. Amen!*

4.

A po těchto dnech slavného pohřžení v nesmírné světlo božství se vrátila všednost pozemského dění. Zlé předtuchy se naplnily. Již 9. srpna vydali kardinálové, shromáždění v Anagni, pastýřský list všem věřícím, jako by papežský stolec byl uprázdněn, a v něm vinili Bartolommea, arcibiskupa barského, že ze ctižádosti si chce ponechat hodnost, která mu byla svěřena jen na oko volbou vynucenou a podle zákonů církevních neplatnou. I vyzývali všechno křesťanstvo, aby odepřelo poslušnost vetřelci, který se sice nazývá *Apostolicus*, měl by se však spíše nazývat *apostaticus*, Antikrist, rouhač a rušitel míru v křesťanstvu.

A aby získali pro své záměry i kardinály italské, byli již jen tři, poněvadž starý Tebaldeschi mezitím zemřel - napsali jim tajné listy a každému zvláště slibovali tiaru. A kardinálové se dali zlákat. Kollegium se sešlo na území hraběte Gaetana z Fondi, který byl odpůrcem papežovým, a tam dne 20. září zvolilo papežem kardinála Roberta Zenevského, muže, který velel žoldnéřům, pobíjejícím ženy a děti v Ceseně, muže, který oznámil volbu Urbana VI. císaři Karlu IV., kněze v rozkvětu mládí, rodu šlechtického, spřízněného s knížaty - ten se jim zdál nejzpůsobilejším, aby vzal na sebe boj, který nebylo možno vybojovat jen zbraněmi ducha. Zvolený přijal jméno Clemens

VII. a dal se korunovati v katedrále ve Fondi. Italové se sice volby nezúčastnili, ale také proti ní neprotestovali. K papeži se báli vrátiti a snažili se zdáním nestrannosti krýti svoji zradu. To bylo vítězství Avignonu a vítězství odpůrců nápravy. Král francouzský Karel V., když obdržel zprávu o volbě protipapeže, řekl:

- Teď jsem já papežem.

Zármutek naplnil srdce všech, kdož upřímně milovali Církev. Jaký příklad dali mužové, kteří před několika měsíci holdovali papeži, a nyní porušili slib věrnosti a jako žalobci, svědkové a soudcové zároveň roztrhli suknicí nesešivanou Nevěsty Kristovy? A věrní synové Církve jen litovali, že papež Urban ve své nápravné horlivosti nebyl dosti obezřelý - jaký zlatý věk Církve bylo možno očekávati od muže, který jako on byl odhodlán potříti každý zlořád!

A i když jeho nepředloženost byla nějakým zlem, bylo správné napravovati je zlem neskonale větším?

Ale kardinálové nespáchali jen zločin proti jednotě Církve: dopustili se i té chyby, že přeceňovali síly svých příznivců a nedosáhli obecného souhlasu Církve pro svůj čin. Králem francouzským si byli jisti, třebaže pařížská universita byla ještě nerozhodná. Taktéž počítali s podporou královny neapolské Giovanny, s níž měl papež Urban nevůli. Ona a hrabě z Fondi ohrožovali papeže z jihu. A na severu doutnaly ještě jiskry nepřátelství pod popelem míru nedávno s Florencií uzavřeného.

Rychle sehnal Clemens VII. své staré žoldnéře. Byli to krvežíznivci a lupiči. Tlupy ty vnikly lateránskou branou do Říma a zmocnily se Capitolia. Hrad Andělský beztoho ještě měl francouzského velitele. A ten se hned prohlásil

pro protipapeže. Papež Urban nemohl sídliti ve Vatikáně a do chrámu svatopetrského mohl vstoupiti jen tajně.

Nejvíce mátlá svět okolnost, že všichni kardinálové, kteří Urbana zvolili, se ho nyní zřekli. Byl sám. Muž tak tvrdý, jako byl on, plakal, když se dověděl, že ho zradili všichni bez výjimky. Byl sám, neboť teprve dva dny před volbou protipapeže jmenoval dvacet šest nových kardinálů najednou: ale mnozí z jmenovaných se rozpakovali přijmouti tu hodnost z jeho rukou. A přece zůstalo mu věrno srdce té, která tonula v moři Boží lásky. Pro ni nepřestal býti Kristem na zemi, ona nezapochybovala ani na okamžik. A když dostala zprávy o všech těch věcech, myslila, že zemře bolestí. Ale věděla, co jest jednota Církve, a proto bez prodlení se dala do boje. Nejprve napsala rozhořčený list zrádným kardinálům italským:

- Předrazí bratří a Otcové v Kristu sladkém Ježíši. Ach, přeběda, kam Vás to přivedlo, že skutky Vaše nešly v zá-pětí za Vaší vznešeností! Byli jste postaveni, abyste se živili na prsou svaté Církve, jako květiny, nasázené do této zahrady, abyste vydávali vůni ctnosti; byli jste posta-vení za sloupy, abyste utvrzovali tuto lodičku a náměstka Kristova na zemi; byli jste postaveni jako svítilna na svícen, abyste svítili věrným křesťanům a rozšiřovali víru. Víte dobře, zdali jste činili to, proč jste byli stvořeni. Jistě nikoliv, neboť vlastní láska nedala Vám toho poznati; neb opravdu jen abyste utvrzovali a dávali světlo a příklad dobrého a svatého života, proto jste byli postaveni do této zahrady. Neb kdybyste byli pravdu poznali, byli byste ji milovali a byli byste se oblékli v tuto sladkou pravdu. A kde jest vděčnost Vaše, kterou má míti od Vás tato ne-věsta, jež Vás živila na svých prsou? Nevidím jiného leč

nevděčnost, kterážto nevděčnost vysušuje pramen zbožnosti. Kdo mi ukazuje, že jste nevděční, suroví a námezdníci? To pronásledování, které Vy spolu s jinými jste způsobili této nevěstě toho času, kdy jste měli býti štíty a odpírati útokům kacířství. A jste v kacířství, vědouce a znajíce pravdu, že papež Urban VI. jest vpravdě papežem, zvoleným řádnou volbou a ne se strachem, opravdu spíše vnuknutím Božím než Vaším přičiněním lidským. A tak jste to oznámili nám: to, co bylo pravda. Teď jste obrátili záda jako zbabělí a nehodní rytíři: stín Váš nahnal Vám strachu. Odloučili jste se od pravdy, jež Vás utvrzovala, a přistoupili jste ke lži, která oslabuje duši i tělo, zbavujíc Vás milosti duchovní i časné . . .

Ach, blázni, hodní tisícere smrti! Jako slepí nevidíte svého zlého a přišli jste do takového zmatku, že sami se činíte lháři a modláři. Neboť i kdyby bylo pravda (jako že není, naopak vyznávám a nepopírám, že papež Urban VI. jest pravým papežem), ale kdyby bylo pravda, co říkáte, nebyli byste lhali, když jste nám jej oznámili jakožto nejvyššího kněze, kterýmž jest? A nebyli byste mu křivě vzdávali úctu, uctívající jej jako Krista na zemi? A nebyli byste bývali svatokupci, chtějící dojíti milostí a užívati jich nedovoleně? Jistě ano. Teď učinili protipapeže a Vy spolu s nimi: aspoň chováním svým navenek ukázali jste to, když jste strpěli býti tam přítomni, když ďáblové vtělení volili ďábla.

Vy byste mi mohli říci: „Ne, my jsme ho nezvolili.“ Nevím, mám-li tomu věřit. Protože nemyslím, že byste byli strpěli býti tam přítomni, kdyby to bylo stálo život. Aspoň že jste zamlčeli pravdu a neozvali se podle své možnosti, aby se to nestalo, to mne činí náchylnou věřit, že ačkoliv

snad jste v úmyslu svém učinili méně zle než ostatní, přece učinil jste zle spolu s ostatními. A co mohu říci? Mohu říci jen, že kdo není s pravdou, jest proti pravdě; kdo nebyl tenkrát s Kristem na zemi, papežem Urbanem VI., byl proti němu. A proto Vám pravím, že spolu s ním učinili jste zle; a mohu říci, že byl zvolen úd ďáblův, neboť kdyby byl býval údem Kristovým, spíše byl by zvolil smrt, než přivolil k takovému zlému; protože dobře zná pravdu a nemůže se vymlouvatí nevědomostí. Nuže, všech těchto hříchů se dopouštíte a dopustili jste se vůči tomuto ďáblu: totiž, že jste jej vyznali za papeže (a to není pravda) a že jste prokázali úctu, komu nemáte. Odvrátili jste se od světla a šli jste do temnosti, od pravdy, a spojili jste se se lží. Hodni jste trestu a opravdu Vám pravím (a pro svědomí své to pravím), že trest ten přijde na Vás, nenavrátíte-li se k poslušnosti s pravou pokorou . . .

Nebude se Vám zdáti příkrým, že se Vás drsně dotýkám slovy, neboť láska ke spáse Vaší mne přiměla ke psaní, a raději bych Vás pobízela živým hlasem, kdyby Bůh mi dovolil. Děj se jeho svatá vůle. A jistě zasluhujete spíše skutků než slov. Končím a nepravím jiného; neb kdybych následovala své vůle, ještě bych nepřestala; tak jest plna bolesti a zármutku duše má, když vidím takovou slepotu v těch, kteří jsou postaveni, aby byli světlem, a nejsou jako beránci, kteří se živí pokrmem slávy Boží a spásy duší a opravy svaté Církve, nýbrž jako zlodějové kradou čest, kterou mají dávatí Bohu, a dávají ji sobě samým; a jako vlci požírají ovce, takže mám pro to velikou hořkost. Prosím Vás pro lásku té drahé krve, vylité za Vás s takovým ohněm lásky, abyste poskytli občerstvení duši té, jež hledá spásy Vaší. Jiného Vám nepravím. Zůstávejte

v svatém a sladkém milování Božím; vykoupíte se v krvi Beránka neposkvrněného, v němž ztrácíte všelikou bázeň otrockou, a majíce světlo, budete trvati v bázni svaté.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

A jako pochodně rozesílala své listy na všechny strany. Volala odpadlíky k svaté poslušnosti, doufajíc v jejich nápravu, napomínala lhostejné a kolísající, vyzývala města, kláštery, preláty a knížata, aby zachovali věrnost zákonitému papeži Urbanu VI. a aby mu pomáhali nejen modlitbou, nýbrž i činem proti vtěleným ďáblům, kteří se proti němu vzbouřili. Prosila přátelská města, Sienu, Florencii, Perugiu, aby nezapomněla, že papež Urban jim dal mír a že jest jejich povinností, aby mu zachovali věrnost:

- Buďte ujištěni - tak jim psala - že i když rámě Církve někdy zeslábně, nezlomí se: kdo se o ně opře, bude posílen.

A napsala také svatému Otci, aby ho ujistila svou oddaností a láskou:

- Dověděla jsem se, že vtělení ďáblové zvolili ne Krista na zemi, ale Antikrista proti Vám, Kristu, který držíte klíče svaté Církve, v níž se uchovává krev Beránka neposkvrněného. Ačkoliv se vidíte opuštěn od těch, kteří mají býti sloupy, neuvolňujte kroků, nýbrž mnohem více běžte, posiluje se vždycky světlem přesvaté víry k poznávání pravdy a modlitbou a společností služebníků Božích. Chtěje je míti po boku svém, neboť v tomto životě, v námahách budou Vaší touhou a Vaším občerstvením. Snažte se míti mimo Boží pomoc služebníků jeho, kteří Vám budou raditi věrně a upřímně, nejsouce voděni vášněmi, aniž poskvrnění v radě své sebeláskou. Zdá se mi, že máte převelikou potřebu míti ji. Jsem jista, že osvíťíte-li oko ro-

zumu v pravdě, budete jich vyhledávati s velkou horlivostí. Jiným způsobem nenasázíte pravých ctností ve své poddané, aniž se Vám podaří spořádati je a sázeti sazenice dobré a ctnosti do svaté Církve.

Jiného Vám nepravím; neb kdybych činila podle vůle své, ještě bych nepřestala. Nechtěla bych již dalších řečí, nýbrž na bojišti, snášejíc útrapy a bojujíc spolu s Vámi za pravdu až na smrt, pro slávu a chválu jména Božího a opravu svaté Církve. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Odpusťte, nejsvětější Otče, mé nevědomosti, že nevědomě se opovažuji mluvit k Vám. Pokorně Vás žádám za Vaše požehnání. Ježíši sladký, Ježíši lásko!

A svatý Otec si přál míti Caterinu ve své blízkosti. Uložil bratru Raymondovi, aby ji jeho jménem pozval do Říma. A ku podivu, ta, která se nebála předstoupiti před papeže a kardinály v Avignonu, která bez bázně vyšla vstříc vráhům ve Florencii, počala se strachovati, co řeknou lidé v Sieně, odejde-li do Říma. Světice, na jejíž dveře zaklepal v Janově papež Řehoř XI. za noci nejistoty a úzkosti, byla pro báby bydlící na Costa San Antonio jen Caterina, dcera Lapy, sestra zadlužených barvířů, kteří v Sieně nevěděli kudy a kam a musili se usaditi ve Florencii. Udělala by lépe, kdyby vařila a prala svým bratřím, místo aby se toulala po Avignonu, Pise, Florencii a bůhví kudy. Vždyť to musí stát hrůzu peněz, zvláště když s sebou vozí tolik lenochů, popletených ženských a pánů sekretářů. A není to ostuda pro paní Giovannu Maconi, když její pan syn se drží pořád sukní Caterininých? Kdejaké děcko z toho má zábavu a kluci o tom zpívají písničky! Co se natrápí ubohá paní Rabe Tolomei - vždyť ta Benincasa úplně pomátla hlavu jejímu Matteovi. A vůbec - pořád jenom s mužskými

- to je potom zbožná osoba, jen se takhle baví, práce jí nevoní, člověk se diví, jak je tohle možné, no, to je pěkný příklad, potom vychovávejte dcery a učte je pořádnému životu . . .

Tak si povídaly kmotry v sousedství a postaraly se, aby ta nábožná coura se to dověděla. Bylo jí smutno z toho a nevěděla si rady. I napsala bratru Raymondovi:

- Můj otče, mnozí občané našeho města, jejich manželky i některé řeholní sestry se pohoršují nad mými častými cestami a říkají, že není vhodné, aby dívka jako já stále jezdila sem a tam. Ačkoliv jsem si jista, že jsem se v té věci nijak neprovinila, poněvadž vždycky, kdykoliv jsem se vydala na cestu, bylo to z poslušnosti k Bohu a jeho Náměstku a pro spásu duší, nechci býti příčinou pohoršení pro kohokoliv, a proto se nemohu rozhodnouti k odjezdu. Avšak přeje-li si Náměstek Kristův, abych přišla a je-li to jeho rozhodná vůle, ať se stane, jak on chce, a ne jak chci já. Ať mi tedy oznámí svou vůli písemně, aby ti, kteří se pohoršují, poznali jasně, že nepodnikám tu cestu ze své vlastní vůle.

Papežské breve, vyzývající ji k odjezdu do Říma, přišlo brzy. Caterina se rozloučila s matkou a ostatními přáteli. Stefano měl zůstat v Sieně. Místo něho ji doprovázel Barduccio Canigiani, její synáček Barduccio, jak mu říkala. Odjížděly s ní i věrné družky Alessia, Cecca, Lisa a Giovanna di Capo, přátelé Neri di Landoccio a Gabriele Piccolomini, bratr Bartolommeo Dominici, Messer Giovanni Tantucci a bratr Santi, v jehož poustevně diktovala svou Knihu. Byli by s ní rádi šli i mnozí jiní, kdyby jim to byla dovolila.

Loučila se s rodným městem, tentokráte naposled. Bylo

v polovici listopadu a poutníci vyjeli Římskou branou do polí, kde lidé trhali zralé olivy. Potkávali košatinové vozy tažené bílými rohatými voly. V dálce se modral Monte Amiata. Tam žil v zátíší své poustevny v San Colombaio bratr Lazzarino z Pisy. Byl šťasten a občas posílal pozdravný list.

Minuli San Lazzaro, kde v dnech mládí - tolik času uplynulo a zdálo se to přece jako včera - Caterina ošetřovala zlou Ceccu, která byla malomocná. A její ruce se nakazily malomocenstvím. Nejprve se to rozlézalo jako bílé šupiny po čisté kůži ruky, potom ta místa ohnivě zrudla a nakonec zmodrala. Nemocná zemřela, Caterina ji omyla, zavinula do prostěradla a pohřbila vlastníma bolavýma rukama, poněvadž v celém městě nebylo nikoho, kdo by chtěl mrtvou pohřbíti. A když se modlila nad hrobem zemřelé, zasvítilo se nad rukama, hlízy pod obvazy se zacelily a kůže zbělela jak sníh - a od té chvíle tyto ruce zářily bělostí a čistotou a svou kouzelnou mocí otvíraly srdce lidí, lupičů a vrahů, hříšníků a děvek, rytířů a mnichů, kardinálů a papežů.

A minuli zámek Belcaro, kde se stále ještě pracovalo na úpravách pro nový klášter: i to zazlívali Caterině, že zapomíná na toto své dílo. Řekla, že dobří synové pracují tím horlivěji, není-li matka doma, aby se mohli pochlubiti, co všechno vykonali, až se vrátí.

Cesta sestupovala k Malamerendě - a odtud už nebylo vidět věže sienské a před zraky poutníků se rozestřela nesmírná, žlutá a sluncem ozářená poušť. A na obzoru čněly k nebi Monte Amiata, Monte Cetona a Radicofani. A za těmi horami byl Řím, kde Církev krvácela z hluboké rány. Nevěsta Kristova byla těžce zraněna a bylo ji třeba

ošetřovati s láskou nekonečně větší, než s jakou byla ošetřována malomocná Cecca . . .

A Caterina zrychlila kroky, takže ostatní jí sotva mohli stačiti.

- Mám hlad, slyšeli ji vzdychati, mám hlad, umírám a nemohu umřít!

Plamen života a plamen smrti ji stravoval, touha přinést svůj život v oběť za svatou Církev, Nevěstu Kristovu. Dne 28. listopadu, v první neděli adventní, dospěli poutníci do Říma. Bratr Raymondo je očekával toužebně. Po dlouhé době bylo dopřáno Caterině vidět svého milovaného duchovního otce i syna. Svatý Otec si přál viděti Caterinu hned po jejím příchodu do města. Přijal ji v konsistoři svých nových kardinálů. Tam mohla mluvit řečí svého lidu a nepotřebovala tlumočníka jako v Avignonu. A tak mohla říci svatému Otci i kardinálům, co měla na srdci a co jí v té chvíli vnukal Duch svatý. Povzbuzovala je k statečnosti a vytrvalosti, připomínala jim, že nade vším bdí božská Prozřetelnost a zvláště nad Církví, která je v nebezpečství. Nikdo ať se nedá másti rozkolem v Církvi, všichni ať plní vůli Boží a nemusí se báti ničeho. A když skončila svou řeč, pravil papež kardinálům:

- Vizte, bratři, jakého pokárání zasloužíme před Bohem, bojíme-li se. Tato ženuška nás zahanbuje všechny! Nazývám ji ženuškou, ne abych ji tupil, ale abych vyjádřil slabé její pohlaví a vás povzbudil. Ona podle své přirozenosti by se měla báti, i kdybychom my byli klidni. Kdežto my se bojíme, ona tu stojí bez bázně a svými důvody nás posiluje. Je to pro nás veliké zahanbení.

A na konec pln odvahy a útěchy zvolal:

- Čeho se má báti Náměstek Ježíše Krista, i kdyby celý

svět se proti němu postavil? Kristus všemohoucí jest mocnější než svět a není možno, aby opustil svou svatou Církev!

Po několika dnech přišel papež na myšlenku, aby poslal Caterinu ke královně neapolské Giovanně, která stála na straně protipapeže a podporovala rozkol.

Giovanna zdédila korunu jako šestnáctileté děvče, vyrostla na nevázaném dvoře svého děda Roberta. Provdána nejprve za kralevice uherského Ondřeje, chladného, nemajícího zálibu v dvornostech. Nedala mu podíl na vládě a odpírala mu název krále. Ale její země byla lénem papežským a Clemens VI. poslal do Neapole Petrarku, aby oznámil Giovanně, že až do její zletilosti bude její království pod správou papežskou. Nedbala toho - a papež ji exkomunikoval, uvalil na její zemi interdikt a ustanovil kardinála Aimerica de Chatelus správcem země. Giovanna se podrobila a po čase kardinál sám navrhl papeži, aby jí byla odevzdána plná královská moc. Papež tak učinil, ale propůjčil název královský i jejímu choti. Dva dny před chystanou korunovací byl Ondřej v noci přepaden a zardoušen. Ve veřejné konsistoři vyobcoval papež neznámé vrahy - ale mluvilo se obecně, že Ondřeje dala zavraždit Giovanna. Král uherský Ludvík přitáhl se svým vojskem k branám Neapole, aby pomstil smrt svého syna. Giovanna vstoupila na loď a ujela do Avignonu. Vyslanci uherští žádali, aby byla souzena. Předstoupila před konsistoř směle, přiznala, že neměla svého manžela ráda, ale popírala vinu na jeho smrti tak přesvědčivě, že kollegium ji jednomyslně uznalo nevinnou. Baroni neapolští se zatím vzbouřili proti uherským vládcům a žádali Giovannu, aby se vrátila. Neměla na cestu a tak prodala papeži Avignon.

Ale Uhři vtáhli do Italie znovu a teprve novým rozhodnutím papežovým byl sjednán mír a Giovanna byla se svým druhým manželem Ludvíkem z Tarentu korunována za královnu sicilskou. Po jeho smrti se provdala za Jakuba z Mallorky: a když brzy zemřel, pojala za manžela Ottu von Braunschweig.

Její nepřízeň k papeži Urbanu VI. měla snad i jiné příčiny, než byla urážka Spinelliho. Někteří připisovali její chování ženské nestálosti, vlivu špatných rádců a také podvrženým listům, v nichž se tvrdilo, že papež se jí chce zmocniti a zavřítí do kláštera, aby tam činila pokání za své hříchy. Také se říkalo, že královna se odvrátila od papeže proto, že se postavil na odpor proti sňatku markýze di Monferrato, synovce královnina manžela, s Marií, dcerou a dědičkou krále sicilského. A říkalo se také, že papež překazil ten sňatek proto, že zamýšlel dáti princezně Marii za manžela svého synovce Francesca Prignana. A konečně kolovala pověst, že královna Giovanna se odvrátila od papeže proto, že odepřel korunovati jejího manžela Ottu von Braunschweig za krále neapolského patrně ze strachu, aby království nebylo odňato rodu Anjou a nepřešlo na knížata německá. A to prý odepřel proto, že měl v úmyslu učiniti králem neapolským Carla z Durazza s podmínkou, že synovci jeho odstoupí Capuu, Gaetu, Aversu, Noceru a Amalfi. Povídačky!

Ať to bylo jakkoliv, královna Giovanna byla mocná vlád-kyně a papeži záleželo na tom, aby ji získal pro sebe. A poněvadž se obával, že by se královna urazila, kdyby k ní poslal jen dceru prostého barvíře, rozhodl se poslati tam i Karin, dceru Brigitty Švédské, která dlela v Římě, jednajíc o svatořečení své matky. Jejich úkolem bylo od-

vrátiti královnu od rozkolu a přiměti ji, aby se podrobila pravému Náměstku Ježíše Krista. Když to Caterina uslyšela, byla hned ochotna jíti do Neapole. Jiné to bylo s Karin. Ta znala Neapol i královnu Giovannu. Byla u ní před devíti lety se svou matkou a potom ještě jednou, když se vracela ze Svaté Země. Měla dobře v paměti žádostné pohledy, jež vrhala královna na jejího bratra pana Karla. Pan Karl byl okouzlen již městem samotným. Zdálo se mu, že nikdy neviděl takového ráje na zemi. A když příští den dvormistr uvedl Brigittu s jejími dětmi ke královně, stala se neslýchaná věc. Všichni poklekli, jak žádal mrav, aby políbili královně střevíc. Ale pan Karl, když přišla královna k němu, vyskočil, uchopil ji pevně za ramena a políbil ji na ústa. Dvormistr tasil meč, aby řal, ale kněz Petr, který doprovázel pana Karla, ho zadržel a pravil:

- Pan Karl je také z krve královské!

- Pobožná paní má nezdárného syna, řekla královna, ale pro políbení jsem ještě nikoho nedala popraviti.

A Karin vzpomínala, jak matka se pak modlila, aby její syn raději zemřel, než aby měl uváznouti v osidlech té hříšné ženy. A pan Karl vskutku onemocněl těžkou nemocí. A královna přicházela denně k němu a hodiny proseděla u jeho lože. Měla v úmyslu vzíti si ho za muže. Pan Karl chřadl stále více, a když se mu přitížilo, vyzpovídal se a zemřel. A matka, která ho podpírala, vidouc, že vypustil ducha, pravila:

- Jdi, synu můj, jdi, poutníče, k tomu, jenž tě povolal! I kdyby ses měl stát knížetem nad celou zemí, ani za haléř bych nechtěla koupiti ti zpět života!

Trásla se ještě, když jej položila na podušky, ale v očích jejích nebylo slz a tvář její byla klidná.

Pochovali ho na březích modrého zálivu.

Ne, Karin nechtěla viděti velké zářící oči královny Giovanny, které zahubily pana Karla - a bála se, že by zlá ta žena se mohla pomstíti a ublížiti jí i Caterině Sienské.

A bratru Raymondovi, kterého k ní poslal svatý Otec, řekla, že se na tu cestu neodvažuje. A bratr Raymondo jí dal za pravdu. Odešel k svatému Otci, aby mu ten záměr vymluvil. Řekl mu, že je to věc nebezpečná poslati dvě dívky k ženě tak bezbožné. Mohla by na radu žoldnéřů satanových, kterými byla obklopena v hojnosti, dáti rozkaz, aby dívky byly cestou přepadeny a zneuctěny. Tak by nemohly již předstoupiti před královnu jako vyslan-kyně papežské a musily by se s hanbou vrátiti.

Svatý Otec uvážil věc znovu a pak pravil:

- Máš pravdu, bude lépe, když tam nepůjdou.

S tím rozhodnutím svatého Otce odešel bratr Raymondo ke Caterině. Ležela doma nemocná. Když uslyšela, že s cesty sejde, zvolala:

- Kdyby tak smýšlela Anežka, Marketa a jiné svaté panny, nikdy by nedosáhly koruny mučednické! Cožpak nemáme Ženicha, který nás může vytrhnouti z rukou lidí bezbožných a ochrániti naši čest? Takové strachy pocházejí z nedostatku víry a ne z pravé opatrnosti.

A bratr Raymondo se sice zastyděl v nitru svém za svoji nedokonalost, ale zároveň se těšil ze stálosti a pevnosti víry Caterininy. A proto neřekl už nic více, nežli že svatý Otec rozhodl, aby nikam nejezdila a zůstala v Římě.

Caterina byla se svou družinou ubytována v domě na úpatí Pincia nedaleko kláštera Santa Maria sopra Minerva, kde bratr Raymondo byl převorem. Domácnost byla četná: nejméně šestnáct mužů a osm žen. A hosté bývali téměř

každý den, zejména poutníci sienští. Caterina jim obstarávala, co potřebovali: audience, dispense a odpustky. A ač byla chudá a stále někoho hostila, nechybělo jí nic. Někdy bylo až čtyřicet osob ke stolu - a všem se dostalo dobrého pohoštění.

- I kdybychom měli sto nebo tisíc hostů, řekla jednou, nepochybovala bych, že božský Ženich mi pomůže.

Stalo se jednou, že Giovanna di Capo, která podle pořádku v domě stanoveného měla týdenní službu v kuchyni, zapomněla Caterině říci, že už není chleba. Pověděla jí to až bezprostředně před jídlem.

- Vůbec ani kousek chleba nemáme? tázala se Giovanny.

- Jenom malý kousíček, odpověděla Giovanna, ale to je jako nic.

- Tak zavolej k obědu muže, ať jedí, co nám zbývá, dokud nám Bůh nepomůže.

A potom odešla do svého pokojíku, aby se modlila.

Zatím usedli mužští členové její družiny ke stolu a jedli polévku a ukrajovali ze zbytku chleba, který zůstal v domě. Jedli po chuti a dosyta a ještě zbýval chléb na stole. Potom přišly k obědu ženy a ty se také najedly - a co zbylo, rozdáno chudým.

5.

Svatý Otec se sice vzdal úmyslu poslati Caterinu do Neapole, ale ona sama ne: mluvila o tom stále se svými přáteli a doufala, že svatý Otec přece jí dovolí odjet.

A zatím psala královně Giovanně a oznamovala jí ve svých listech, že ji stihne trest Boží, že ztratí trůn a zhyne ná-

silnou smrtí, poněvadž zlo se mstí na tom, kdo je páchá a spravedlnost trestá ne toho, kdo křivdu utrpěl, nýbrž toho, kdo křivdu způsobil.

Po čase poslala do Neapole Neriho di Landoccio s opatem Eligiem, aby se snažili získati královnu. Jejich posláni podporovala četnými listy, jež posílala dvorním dámám neapolským. Královna odpovídala Caterině uctivě a pokorně, ale přitom utužovala spojenectví s hrabětem Onoratem Gaetanem z Fondi, který otevřel brány rozkolným kardinálům a chránil toho, jež si zvolili.

A v téže době se již blížil protipapež se svými Brity a Gaskoňci k Římu, aby ho dobyl útokem, spoléhaje, že francouzský velitel Andělského hradu Rostagne mu pomůže k rozhodujícímu vítězství.

Papež se necítil bezpečným v blízkosti Andělského hradu a uchýlil se proto k Panně Marii v Zátibeří. A tam již dne 29. listopadu vydal exkommunikační bullu proti „synům záhuby“ a vyslovil klatbu nad Robertem ze Ženevy, nad kardinálem z Amiensu, z Marmoutiers, ze Sant' Eustachio, nad patriarchou cařihradským, nad arcibiskupem z Cosenzy a řadou jiných. Dále vyobcoval hraběte z Fondi, tři velitele rozkolnického vojska: condottieri Jeana de Malestroit, Bernarda de la Salle a Sylvestra Budes. Tři kardinálové italští, Corsini, Orsini a Brossano, byli v bulle jmenováni jako ctihodní bratři a milovaní synové.

Současně se rozhodl poslati bratra Raymonda do Francie ke králi Karlu V., aby se pokusil odvrátiti ho od rozkolu. Bratr Raymondo se radil s Caterinou a ona, ač bylo pro ni bolestné odloučiti se od svého duchovního otce, neváhala ani na okamžik a radila mu, aby ihned uposlechl rozkazu svatého Otce.

- Berte za jisté, Otče, pravila mu, že tento Velekněz jest opravdu Náměstkem Ježíše Krista, ať o tom říkají rozkolniční pomlouvači, co chtějí, a proto chci, abyste tu pravdu hlásal a hájil tak, jako hlásáte a hájíte pravdu katolickou. A ačkoliv bratr Raymondo nepochyboval, že papež Urban jest pravým Náměstkem Ježíše Krista, přece ta slova její ho utvrdila v předsevzetí bojovati pro tu pravdu až do smrti. A podle jejího přání sklonil šíji pod jeho poslušnosti. A nastal den poslední její rozmluvy s bratrem Raymondem. Tolikrát poslouchal její hovor a nejednou i usnul při jejím vyprávění! Ale nyní mluvil s ní naposled. Chtěla s ním býti o samotě, aby mu mohla říci vše, čím její srdce překypovalo. Naposled hleděl do její bledé tváře, jejíž každíčký rys znal - a ona mluvila, stále mluvila, nemoouc vypověděti všechna tajemství svých útěch duchovních a zjevení.

Úzké její rty se pohybovaly bez ustání a chvílemi se usmívala oním zářivým úsměvem, na nějž nikdo z jejích učedníků nemohl zapomenouti. A když tak spolu hovořili několik hodin, řekla mu na konec:

- Nyní jděte a konejte dílo Boží; myslím, že v tomto životě již nikdy spolu nebudeme mluvit, jak jsme mluvili nyní.

Kromě bratra Raymonda poslal papež do Francie biskupa valencijského Guillaumea de la Voulte a také maršála papežského dvora Giacoma di Ceva.

Caterina vyprovázela bratra Raymonda až ke galeře, na které měl odplouti. A když loď se počala vzdalovati od břehu, poklekla a se slzami v očích učinila rukou znamení kříže.

A bratr Raymondo viděl, jak na prstě žehnající ruky za-

zářil zlatý prsten s démantem a čtyřmi perlami.

Ačkoliv moře bylo plné rozkolnických lodí, které se mas-kovaly jako lodi pirátské, doplul bratr Raymondo šťastně do Pisy a brzy potom přistal v Janově. Další cestu konal po souši a dospěl až do Ventimiglia. Tam se dověděl, že půjde-li dál, upadne do rukou schismaticů, kteří ho chtěli zahubiti. Zůstali tudíž den ve Ventimiglii. Tam dostal dopis od bratra svého řádu, který pocházel z té končiny, a v něm byl varován, aby se nepouštěl za Ventimiglii, jinak že by tam byl určitě zajat a že by ho nikdo neuchránil před smrtí.

Se souhlasem svých průvodců se vrátil do Janova a odtud podal zprávu papeži, žádaje o příkaz, co má dále činiti. Papež mu odepsal, aby zůstal v Janově a hlásal kříž proti schismaticům. Caterina byla zarmoucena bojácností bratra Raymonda. Podle jejího měl jíti dále. A nemohl-li jako mnich, měl jíti přestrojen za poutníka, za žebráka. A nemohl-li jíti zpříma, měl jíti po čtyřech. Sobě dávala vinu, že nebyl učiněn hodným trpěti.

- Nebyl jste ještě hoden státi na bojišti, psala mu, ale jako dítě byl jste zahnán nazpátek, a Vy rád jste tomu utekl a dostalo se Vám milosti veselosti, kterou Bůh udělil Vaší statečnosti. Darebný Otče můj, jak blažena byla by bývala duše Vaše i má, kdybyste krví svou byl zazdil jeden kámen v svaté Církvi z lásky ke krvi! Vpravdě máme příčinu proč plakati, když vidíme, že naše nepatrná ctnost nezasloužila takového dobrého.

Nuže, vyvrzme zuby mléčné a snažme se mítí již zuby ztvrdlé nenávistí a láskou. Oblecme se v pancíř lásky se štítem přesvaté víry a jako lidé dospělí běžme na bojiště a stůjme pevně, jeden kříž za sebou, abychom nemohli

utéci; neboť když tam půjdeme, jsouce velicí a ozbrojeni, nebudeme odehnáni z bojiště. Aby Bůh ve Vás a ve mne a v ostatní vлил tuto milost, dnes počneme obětovati slzy s úzkostnou touhou, i sladkou pro vděčnost za dobrodiní nově obdržená od něho, i hořkou pro mou a Vaši nedokonalost, jež nás zbavila takového dobrého. Utopte se v krvi Krista ukřižovaného; koupejte se v krvi; rostte a posilujte se v krvi; ztraťte slabost a slepotu v krvi neposkvrněného Beránka a se světlem běžte jako zmužilý rytíř hledat slávy Boží a dobrého svaté Církve a spásy duší v krvi. Jiného Vám nepravím. Zůstávejte ve sladkém a svatém milování Božím.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

V duchovní osamocenosti, která se stala jejím údělem po odchodu bratra Raymonda, věnovala Caterina všechny své síly druhému velkému úkolu svého života: křížové výpravě. A měla to býti výprava ne proti Mohamedovi, nýbrž proti nepravému papeži, ne proti půlměsíci, nýbrž proti Luciferu, hvězdě spadší s nebe. A byla to výprava ryze duchovní a jejími zbraněmi byly jen slovo, pero, modlitba a půst.

Již dávno si přála Caterina, aby se svatý Otec obklopil vojskem služebníků Božích. Cítila se svatým Pavlem, že naše bojování není proti tělu a krvi, nýbrž proti zlým duchům těchto temnot. Chtěla shromáždit kolem papeže legii světců. Zнала ze svých dosavadních styků nemálo mužů učených, zbožných, horlivých - a neměla jiného přání než přivést je do svatého města, aby byli svatému Otci oporou. Svatý Otec souhlasil s jejím záměrem. Doufal, že takové shromáždění mužů učených a zbožných upevní jeho postavení. Bullou vydanou 13. prosince 1378

prosil všechny věřící o pomoc a prohlašoval, že má větší důvěru v modlitby a slzy zbožných duší než v sílu vojska a chytrost lidí a jako svatý Petr na vlnách že nečeká od nikoho záchrany leč od Pána.

Opisy bully, doprovázené listy Caterininými, byly rozeslány před vánocemi „služebníkům Božím“. Tito služebníci Boží měli vyjít ze svého ústraní, aby hlásali pravdu a trpěli pro ni.

- Udeřila hodina, pojd'te, pojd'te, neotálejte, psala jim Caterina. Nechejte všechno stranou, neboť přišla hodina, abychom se vydali v oběť a neměli na zřeteli nic než slávu Boží a vykonali veliké věci pro svatou Církev.

Tak psala Giovannimu delle Celle, převoru v Gorgoně, Bartolommeu Serafinimu, Stefanu Maconimu a Frà Tommasu di Nacci Caffarinimu. A mluvila k nim v listech, jako by se již přiblížil konec světa:

- Kdo jest na střeše, nesestupuj, aby vzal něco z domu svého, a kdo na poli, nevracej se, aby vzal roucho své.

Psala také svým přátelům v Leccetu, poustevníku bratru Williamu Fletemu a jeho řádovému druhu Antoniovu da Nizza. Oznamovala jim, že nastala chvíle, kdy je třeba vyjít z lesa a odebrati se na bojiště. A nemohou-li se snad poustevníci tito obejít bez lesa, najdou i v Římě nějaké stromy a nějaké to roští. Psala i poustevníkům na Monte Luco u Spoleta, kartusiánu Pieru da Milano:

- Mučedníci římsí Vás volají. Znovu psala Maconimu, kterého rodinné ohledy zdržovaly v Sieně:

- Přeřez svá pouta, neváhej, jednej rychle, jednej odhodlaně, neboť náš sladký Pán nemiluje slova, ale činy.

Ale jako ji zklamal bratr Raymondo, tak ji zklamali i mnozí jiní učedníci, zvláště učený William Flete, *bachelor of*

arts university cambridgeské. Zůstal si ve svém lese, na břehu svého jezera a vysedával tam s knihou v ruce na skále a modlil se své žalmy v lesních zákoutích.

Odpověděl Caterině, že v Leccetu se může lépe modlit a že by shon v Římě ho rušil.

Bolestně dotčena psala Antoniu da Nizza:

- Z listu, který poslal bratr William, poznávám, že nepřijdete ani Vy, ani on. Jsem velmi překvapena jeho prostoduchostí, která málo slouží Bohu ke cti a k vzdělání bližního. Zdá se, jako by Bůh byl jen v lese a ne na jiných místech, kde ho snad lidé potřebují nejvíce.

To rozhodlo. Antonio da Nizza si dal říci a přišel do Říma. Ale William Flete zůstal, kde byl. Přesto však nelenil a svými listy, jež psal do vlasti, přispěl nemálo k tomu, že Anglie byla získána pro věc Urbana VI.

Přiblížily se vánoce, první vánoce římské. K těmto svátkům posílávala Caterina dárky svým přátelům. V mládí, dokud byla neznámá ve světě, dávala květiny nebo křížky z květin, jež sama dělala. Nyní mohla dávat více. Vymáhala pro své přátele různé milosti a odpustky - a posílala je jako vánoční dárky. Myslila i na svatého Otce. Poslala mu pět oranží pozlacených vlastníma rukama a připojila tyto řádky:

- Buďte stromem lásky vštípeným v strom života, v Krista, sladkého Ježíše. Z toho stromu jako květ Vaší vůle vyroste ctnost a její plod dozraje v touze po cti Boží a blahu Vašeho stádce. Ten plod se zdá z počátku hořkým, když jej člověk bere do úst svaté žádosti, ale stává se sladkým, jakmile se duše rozhodne trpěti až k smrti pro Krista ukřižovaného a pro lásku k dobru. Často jsem to pozorovala na oranži, kterou lidé ponořují do vody, aby ji zba-

vili hořkosti - a potom ji naplňují medem a nakonec pozlacují. Kde jest nyní hořkost? Zůstala ve vodě a v ohni. Tak jest to, přesvatý Otče, i s duší, která pojala lásku k ctnosti. Počátky se jí zdají hořkými, neboť jest ještě nedokonalá. Lék jest v krvi Krista ukřižovaného, který nám skýtá vodu milosti, vodu, která nás očistí od hořké a smyslné sebelásky, plníci duši smutkem. A poněvadž krev nikdy není bez ohně - bylať prolita v ohni lásky - možno vpravdě říci, že oheň a voda odnímají duši hořkost, zbavují ji sebelásky, kterou z počátku v sobě chovala, a naplňují ji silou vytrvalosti a trpělivosti, zesládlou medem hluboké pokory. A když plod je takto naplněn, pokrývá se na povrchu zlatem: toto zlato jest zlato čistoty a zářící zlato lásky, jež se projevuje opravdovou trpělivostí ve službě bližnímu.

6.

A po svátcích mýjely dny v usilovné práci pro svatou Církev. Ráno po Mši svaté vykonala Caterina své modlitby a pak hned diktovala dopisy. Chodila sem tam po pokoji, chvílemi se zastavovala a pak opět chodila a přitom diktovala, nehledajíc slov. Tajemník měl co činiti, aby zachytil rychlý spád jejích slov. Někdy diktovala i dvěma nebo třem písařům současně, obracejíc se k nim střídavě. Stávalo se někdy, že pronesla větu a že ji napsali všichni tři. A když to zjistili, zdálo se jim, že udělali chybu. I tázali se jí, kterému z nich byla určena ta věta.

Caterina však jim odpovídala s úsměvem:

- Netrapte se s tím, moji drazí synové; až ty listy skončíme, uvidíme, hodí-li se ty věty do celku.

A ačkoliv ty listy byly určeny různým osobám a pojednávaly o různých předmětech, přece, když je nakonec četli znovu, poznali, že ony společné věty, které napsali všichni, nejenže se hodí do celku, ale že by ony listy bez těch vět byly neúplné.

Postavení papežovo, jak se zdálo, se stále lepšilo. Ze Sieny dostala Caterina zprávu od Sera Cristofana di Gano, že tam nikdo nepochybuje, že Urban jest pravý papež a kdyby tam snad přišli zmocněnci protipapeže, nikdo by s nimi ani nemluvil.

Vyslanec Urbanův, biskup narnijský, Giacomo di Sozzino, byl podle zprávy Stefanovy přijat v Sieně co nejlépe. Stefano sám s přítelem Pietrem Bellantim vykonali u něho návštěvu a poklonili se mu. Pařížská universita se prohlásila pro nepravého papeže teprve na usilovný nátlak králův. Země španělské se chovaly z počátku nestranně; zdálo se, že nepravý papež nemá opory nikde než ve Francii, Karel V. však činil, seč byl, aby získal pro schisma všechny vlády, na které měl vliv. Anglie ze starého nepřátelství k Francii se postavila za papeže Urbana od chvíle, kdy se král francouzský vyslovil pro protipapeže. Quido Malefico, legát Clementův, nesměl vstoupiti na půdu Anglie. Král Richard dal zabaviti jmění kardinálů protipapežových. Boj proti Francii znamenal v Anglii totéž co boj proti Clementovi. Konečně se přidali k Urbanovi i Louis d'Anjou, král uherský a polský a italské země všechny kromě Neapole. Nejznamenitější právníci doby, Giovanni da Lignano, Baldo da Perugia, Bartolommeo da Saliceto a zvláště Tommaso d'Acerno se zastávali papeže Urbana.

Ale Robert Ženevský byl muž krve. Nestačilo brániti se

proti němu zbraněmi ducha a práva. A proto papež Urban přijal do svých služeb condottiera hraběte Alberica da Barbiano. Ten najal v Itálii čtyři tisíce pěších a tolikéž lehkých jezdců. Vojsko toto bylo nazváno Compagnia di San Giorgio.

Jeho veliteli poslala Caterina povzbuzující list.

- Moji bratři a synové, Vy jste rytíři, kteří jste vyjeli do pole, abyste obětovali svůj život z lásky k životu a svoji krev z lásky ke krvi Ukřižovaného. Přišel čas nových mučedníků. Vy jste první, kteří proléváte krev. Jak velikou odměnu obdržíte za to? Život věčný, odměnu nekonečnou. Tak bojujte pod praporem svatého kříže. Pamatujte, že krev slavných mučedníků zde ustavičně volá před tváří Boží o pomoc pro Vás. Pamatujte, že tato země jest požehnaná zahrada Boží a že zde jest pramen naší víry. Chceme však činiti jako Mojžíš: když lid jeho bojoval, modlil se Mojžíš, a pokud se modlil, lid vítězil.

Byla doba postní a Caterina se svými přáteli putovala podle zvyku římského do různých chrámů, každý den do jiného. Na Popeleční středu šli do kostela Santa Maria in Cosmedin poblíž starého chrámu Vestina a odtud hned vstoupili na Aventin a vešli do chrámu svaté Sabiny. V klášteře svaté Sabiny navštívili celu, v níž svatý otec Dominik kdysi rozmlouval se svatým otcem Františkem. Tam poklekla Caterina na místě posvěceném přítomností svého velkého otce duchovního: mohla se modliti tam, kde on se modlil, líbat zemi, po které on krácel - a v zahradě se zastavit před oranžovníkem, který svatý otec Dominik zasadil vlastníma rukama - a mysliti na duši lidskou, strom lásky, zasazený do země dobré, kvetoucí pro Boha a přinášející užitek mnohý.

A tak každý den doby postní putovala do jiného chrámu. Šla do San Giorgio in Velabro vedle chrámu Janusova. A tam prosila za bojovníky, kteří se nazvali vojskem svatého Jiří a kteří bojovali proti vtělenému ďáblu.

Šla s poutníky do chrámu svatého Řehoře Velikého, navštívila pokojík, v němž bydlíval, a v kapli klášterní zahrady viděla stůl, na kterém svatý Řehoř denně hostíval dvanáct chudých.

Byla u svaté Pudenciány, u svaté Praxedy, u svatých Kosmy a Damiána, u svatého Vavřince za hradbami. Modlila se u svatého Clementa a zvedala oči k velké mosaice apsidy, znázorňující svatý kříž jako strom života, na němž kvete pravá réva . . .

A když už jarní zeleň se rozpučela v zahradách, kráčela s poutníky do starého chrámu svatého Jana ante portam Latinam a tam viděla místo, kde svatý Jan na rozkaz Domitiánův byl uvržen do kotle s vřícím olejem – a přece neumřel; a tam opakovala svůj častý vzdech: *Muio e non posso morire!*

A bylo proč vzdychati, neboť přívrženci nepravého papeže stále ještě bojovali proti sklepmistru krve a proti pravému hostinskému uprostřed mostu života. Andělský hrad dosud vzdoroval Římanům věrným papeži. Hory věnčící římskou campagnu byly obsazeny žoldnéři, jimž velel příbuzný Roberta Ženevského, Louis de Montjoie. Každým dnem se mohl očekávat jejich vpád do svatého města. Dne 17. dubna 1379 vydal Robert bullu, již dával vévodovi Louisu d'Anjou v léno větší část papežských zemí a vyzýval ho, aby je ihned obsadil.

Ale konec dubna přinesl dvě veliká vítězství. Caterině se podařilo získati senátora Giovanniho Cenciho pro věc

Církvě. Byl kancléřem města Říma. Jsa přítelem kastelána na Andělském hradě, přiměl ho k tomu, aby vydal Andělský hrad papeži. To bylo 27. dubna. Za dva dny potom udeřil Alberigo na střed vojska protipapežova v horách Albánských poblíže Marina a zajal i jeho velitele Louise Monjoie, Sylvestra Budese a Bernarda de la Salle. Kdyby nebyl Alberigo příliš pospíchal do Říma, býval by mohl zajmouti i protipapeže, prchajícího z Anagni do Neapole. A už tehdy mohl býti konec rozkolu, jenž způsobil v Církvi tolik béd a pohoršení.

Po tomto vítězství napsala Caterina tři listy: jeden pánům korouhevníkům a čtyřem Dobrým lidem, udržovatelům pospolité obce římské, druhý královně neapolské, třetí králi francouzskému. Pánům korouhevníkům kladla na srdce, aby byli vděčni všem, kdož se zasloužili o vítězství: - Chci, bratři předrazí, abyste byli vděčni za milosti, které Vám učinil a činí náš Stvořitel, aby se rozmáhaly. A protože nedávno opět jste jisté milosti zázračně obdrželi, opět chci, abyste mu vzdávali díky a chválu jménu jeho, s pravou pokorou je uznávajícíce od Boha a nikoli od své vlastní moci a moudrosti, neboť veškerým svým přičiněním lidským nebyli byste mohli toho učiniti, leč že Bůh to učinil. On obrátil oko svého milosrdenství na Vás, kteří jste byli v příliš velikém nebezpečení, a proto Bohu je musíme přičítati.

Královnu Giovannu varovala, aby se nespoléhala na své síly, neboť slabý nakonec zvítězí.

- Puká mi srdce a nemůže mi puknouti strachem, jež mám, aby ďábel nezatemnil tolik oka rozumu Vašeho, že byste vyčkávala škody a takové hanby pokoření, že bych si to pokládala za větší neštěstí než škodu, kterou byste

utrpěla. A nemůžete ji skryti, řkouc: „To by mi bylo učiněno nespravedlivě a věc, které se dostává člověku nespravedlivě, nezpůsobuje hanby.“ Nemůže se to říci, protože papež Urban spravedlivě by to učinil i pro chybu spáchanou, i proto, že může to učiniti jakožto nejvyšší a pravý velekněz, jímž je, vyvolen jsa od Pravdy, v pravdě. Neb kdyby jím nebyl, nebyla byste se prohřešila. Takže bylo by to spravedlivé. Ale z lásky a jako dobrotivý Otec, jenž vyčkává syna, aby se polepšil, neučinil toho. Ale bojím se, aby, přinucen jsa spravedlností a dlouhým Vaším setrváním ve zlém, toho neučinil. A toho nepravím zbůhdarma, že bych nevěděla, co pravím.

A kdybyste mi řekla: „Toho já nedbám, neboť jsem silná a mocná a mám jiné pány, kteří mně budou pomáhati, a vím, že on jest slabý,“ odpovídám Vám, že nadarmo se namáhá ten, jenž mocí a s velikou pečlivostí chce ostříhati města, jestliže Bůh ho neostříhá. A budete moci říci, že Bůh jest s Vámi? Nemůžeme toho říci, protože jste jej postavila proti sobě, neboť stavějíc se proti pravdě, postavila jste se proti němu, a pravda jest to, jež vysvobozuje toho, kdo drží pravdu, a není nikoho, kdo by ji mohl zahanbiti. Tedy máte proč se báti a nespoléhati na sílu a moc svoji, byť byste měla ještě větší, než máte. A on má proč posilovati svoji slabost v Kristu sladkém Ježíši, jehož místo drží, spoléhaje na sílu a pomoc jeho, jenž mu s takové strany pošle pomoc, že si nedovedeme pomyslit. A víte, že je-li syn Bůh s Vámi, nikdo nebude proti Vám.

Králi francouzskému dokazovala, že kardinálové, zvolivší protipapeže, nejsou v právu.

- Mějte útrpnost s tolika dušemi, které vydáváte v ruce

ďáblův. Nechcete-li činiti dobrého, aspoň nečiňte zlého; neboť zlé často se obrací více na toho, jenž je činí, než na toho, komu jest zamýšleno. Tak veliké zlé z toho pochází, že ztrácíme Boha skrze milosti, stravují se statky časné a následuje z toho smrt lidí. Ach, běda, nezdá se, že bychom viděli světlo, neboť mrak sebelásky nám vzal světlo a nedává nám viděti. Pro toto jsme způsobilí přijímati každé špatné naučení, jež by nám bylo dáno proti pravdě od milovníků sebe samých. Ale budeme-li míti světlo, nebude tak, nýbrž s velkou opatrností a bázní svatou Boží budete chtíti poznati a vypátrati tuto pravdu skrze lidi, kteří mají svědomí a vědění. Budete-li chtíti, nebude ve Vás nevědomosti, protože budete tam u sebe míti studnici vědění a bojím se, abyste ji neztratil, budete-li si počínati tímto způsobem. A víte dobře, co z toho pojde Vašemu království. Budou-li lidé dobrého svědomí, kteří nechtějí následovati libosti lidské se strachem otrockým, nýbrž pravdy, ti Vás objasní a uvedou v pokoj mysl a duši Vaši. Již tedy ne dále takto, předrahý Otče. Uvažte v srdci svém a pomyslete, že musíte umřítí a nevíte, kdy. Postavte si před oči rozumu Boha a pravdu jeho a nikoli vášeň ani lásku k vlasti, neboť co se týče Boha, nesmíme rozeznávati mezi tím a oním, protože všichni jsme vyšli z jeho svaté mysli, stvoření jsouce k obrazu a podobenství jeho a vykoupení drahou krví jednorozeného jeho Syna.

A mezitím oslavil Řím vítězství nad nepřáteli jednoty. Duchovenstvo římské i lid doprovodili papeže od Panny Marie v Zátibeří do chrámu svatopetrského. Byl to průvod slavný a kající zároveň, neboť v radost nad vítězstvím Družiny svatého Jiří se mísila bolest nad krví prolitou na půdě křesťanské.

Papež krácel v šatě prostém a bos - vyplniv tak přání Caterinino. I ti, kteří neměli rádi papeže pro jeho přísnost, byli dojati. Od století osmého nic takového Řím neviděl. Caterina byla šťastna. Ale věděla dobře, že konečného vítězství nebude dobyto ohněm a mečem, nýbrž modlitbou, slzami a láskou. A proto si přála toužebně, aby Náměstek Kristův byl zanícen svatým ohněm Ducha svatého a naplněn silou proti ďáblům viditelným i neviditelným, jako apoštolové v den Letnic. V Duchu svatém dobyli světa, ne silou lidskou: šli mezi národy s láskou v srdci, ne se zbraní v ruce. A tak potěchou očí jejích nebyly tak lesklé přilbice Družiny svatého Jiří, jako bosé nohy Náměstka Kristova, jenž se blížil k hrobu Šimona Petra, rybáře lidí, aby tam zazpíval Te Deum . . .

TRANSITUS

1.

Veselo bylo v Castel del Ovo. V hodovní síni ozářené tisícerými světly hostila královna neapolská Giovanna kardinála Roberta ze Ženevy. Seděl po její pravici uprostřed dlouhého stolu, který byl postaven tak, aby hosté měli volný výhled na nádherné gobeliny, jež dala královna rozvěsit na zdi, takže mohli obdivovati antické záliby a vytríbený vkus žačky Petrarkovy. Největší z nich, který visel uprostřed síně, znázorňoval zahradu: oranžovníky, fíkovníky a olivy nabízely své dozrávající ovoce, pestrobarevní ptáci se houpali na jejich větvoví, štíhlí jelínci spásali trávu podél pěšinek. Ale protivou klidu a barvitě pohody toho obrazu byl druhý gobelin téže velikosti, visící pod ním: byly do něho vetkány fantastické scény lovecké - tu lovec střílí z luku po krásné laňce, tam zase jiný se žene s dvěma oštěpy v ruce proti medvědu: a ten se převaluje na hřbet a zvedá všechny čtyři pracky, jako by prosil o smilování; a vpravo v rohu proráží lovec kulem lebku statnému kanci, který však otvírá rypák jaksi zvesela, jako by se tomu smál; a v levém rohu honící psi pronásledují buvola, který se snaží nabrati některého z nich na rohy. A oko neví, kde dříve spočinout, zdali na dvojspřeží,

na němž Achilles veze Troila k obětišti, či na les kopí, ježích se kolem válečného vozu Alexandrova. Avšak hostitelka pamatovala i na ty, kteří nemají zalíbení v námětech válečných: hle, tu únos Evropy - malé milostné dobrodružství Jupiterovo, zde Bacchus ověšený červenými hrozný a vylévající na zem pohár vína, tam Ceres, kypící Ceres s košíkem zlatých klasů, a vedle ní Afrodite, rodící se z mořské pěny. A kdo se nevyzná v řeckém bájesloví a neví, co spolu měli Io, Argos a Hermes, a neví-li snad, kdo je ten rozpačitý jinoch před třemi nahými bohyněmi, nic nevadí, vždyť tyto chvíle nejsou k tomu, aby si někdo lámal hlavu - ať jen se opájí krásou postav a ladností údů: královně záleží v tomto okamžiku jen na tom, povšimne-li si vzácný host, že Anadyomene má její tvář, a bude-li dosti dvorný, aby se otázel při číši vína, dozrávšího na úpatí Vesuvu, jež lidé nazývají slzami Kristovými, má-li ta bohyně i její tělo.

A kdo se už dosyta nahleděl na ty obrazy, ať naslouchá hře loutníků, skrytých za průsvitnou oponou, kteří doprovázejí píseň o slavíku a jeho touze. A koho to nudí, ať počká: co nevidět se objeví královnin mistr tance s třiceti tanečnicemi a ty ukáží, kolik horeček, šílenství a krve lze vložit v rej nahých údů.

Tak přijala královna Giovanna Roberta Ženevského, když po své porážce u Marina uprchl na její území a prosil za ochranu proti papeži. Královna milovala mladé a krásné muže. A kardinál Robert se jí líbil: byl vysoký a štíhlý jak Apollo, měl uhlazené způsoby a uměl mluvit lichotně. Bylo mu něco přes třicet pět let, byl spřízněn s četnými panujícími rody, směl i císaře Karla IV. nazývat svým bratrancem a od mládí byl zvyklý životu dvorskému a

válečnému. Hned po příjezdu ho uvítala královna ve slavnostní síni hradu, uprostřed níž byl postaven papežský stolec. A tam se posadil Robert Ženevský a královna se sklonila, aby mu políbila nohu spolu se svým čtvrtým manželem Ottou von Braunschweig, Robertem d'Artois a manželkou jeho, vévodkyní z Durazza, Anežkou, vdovou po vévodovi veronském, Marketou, manželkou Karla z Durazza, a velkým množstvím baronů a hrabat; ti všichni holdovali muži, na něhož svolávala trest Boží krev čtyř tisíc lidí prolitá v Ceseně, i krev, jež tekla v řezi marinské, ti všichni tímto úkonem se vyloučili ze společenství svaté Církve římské. A bylo veselo v Castel del Ovo. Den co den byly pořádány slavnosti, jedlo se a pilo, tančilo a zpívalo a radosti nebylo konce. Ale poddaní královnini byli věrni papeži Urbanu, který byl jejich krajan, třebaže arcibiskup jím jmenovaný musil se skrývati a jeho místo zaujal muž ustanovený Robertem Ženevským. Šlechta oddaná královně se stavěla na stranu Robertovu, ale lid reptal a Roberta nazýval Antikristem. Jednoho dne jakýsi tesař se s kýmsi hádal na ulici a křičel, že jen Urban jest pravým papežem. K tomu se namanul nějaký šlechtic a vyrazil tesařovi oko. A to bylo jakoby znamení k povstání. Lid se srotil na ulicích, vyhnal z města arcibiskupa jmenovaného Robertem a ve slavném průvodu uvedl do katedrály arcibiskupa věrného papeži. Davy se daly potom na pochod k moři směrem ke Castel del Ovo, vykřikující: Smrt Clementovi! Ať žije papež Urban! Ať zhyne Antikrist! Královna a její host byli právě v nejlepší zábavě, když rozzuřený lid zabušil na brány hradu. Panstvo bylo opilé a velitel hradní posádky, když brána byla prolomena, dal rozkaz jízdě, aby vyjela proti vzbouřencům. Bylo

to již za tmy a koně poplašení křikem vjeli do zástupu. Sta lidí se zakrátko svíjelo pod jejich kopyty. Nastalého zmatku a tmy užil Robert a uprchl do Gaety. Dne 22. května odplul se svými lidmi do Avignonu, aby hledal ochrany u krále francouzského. Ale lid neapolský se nepoddal a oblehl královnu v jejím hradě. Když viděla, že je zle a že s jejími lazzarony nejsou žerty, dala se na pokání a rychle poslala zvláštní vyslance do Říma, aby ujistili papeže její nezlomnou věrností. A ve své zemi dala rozhlásiti, že uznává Urbana za pravého papeže.

- Srdce faraonovo se obměkčilo - tak jásala Caterina v listě psaném v té době třem neapolským paním - to jest srdce královny, jež s takovou tvrdošíjností odporovala pravdě, a jež opustivši svoji hlavu, Krista na zemi, a přilnuvši k Antikristu, údu ďáblu, pronásledovala pravdu a vyvyšovala lež. Díky, díky - Spasiteli našemu, který osvítil její srdce láskou!

Ale jakmile Otto von Braunschweig pomocí německých lancknechtů potlačil vzpouru lidu v Neapoli, byl konec osvícení a Giovanna se zase postavila na stranu Roberta ze Ženevy.

Papeži záleželo na dobrém poměru ke královně: byla to mocná sousedka a mohla kdykoliv napadnouti papeže z jihu - a mimo to i Avignon, který kdysi prodala papeži Clementu VI., stál ve středu jejích provençalských držav a nepravý papež mohl v ní míti mocnou a nebezpečnou oporu. A tak Caterina znovu poslala Neriho do Neapole s poslední výzvou zbloudilé královně, která ve svém zaslepení neviděla, jaké zlo způsobila svým obojetným chováním.

- Vaše jednání mi způsobuje bolest tak velikou, psala jí,

že už ani není možno, abych v tomto životě nesla kříž těžší. Obdržela jsem od Vás dopis, ve kterém jste prohlašovala, že papež Urban jest pravý velekněz a že ho chcete poslouchati. A nyní se dovídám pravý opak . . . Všechny nás čeká smrt – tu výstrahu jí dávala na konci listu – a zvláště ty, kteří již nejsou mládi. Nikdo nemůže uniknouti smrti a nikdo se jí nemůže ubrániti: rozsudek smrti byl nad námi vynesena od chvíle, kdy jsme byli počati v lůně mateřském, jsme dlužníky smrti a musíme jí zaplatiti svůj dluh. Jsme stvořeni k obrazu Božímu, a když tělo hyne, duše sice nehyne ve své podstatě, ale může ztratiti život milosti, je-li ve stavu hříchu smrtelného . . . Buďte tedy milosrdna a ne ukrutna k sobě samé. Bůh Vás volá a neotálejte odpověděti jemu, abyste jednoho dne neslyšela tvrdá slova: Nebyla jsi mne pamětliva v životě, já nejsem tebe pamětliv ve smrti.

Ten list se minul účinkem. Giovanna se neobrátila k Bohu. Žila dále, jak žila vždycky, oddána tělu a světu. Byla žákyní Petrarcovou, pravda, vykládal jí Platona, když byla děvčetem a když byla vychovávána na dvoře svého děda Roberta. Ale tělo jí nikdy nebylo žalářem duše a nikdy jí nenapadlo, že by bylo pošetilé zdobiti a krášliti to, čím platonické pohrdali. Nebyla již mladá, bylo jí už přes padesát, ale byla dosud krásná. A když se zhlížela v zrcadle, viděla ještě zářící oči, broskvově svěží tvář, bílé perly zubů, kovově lesklý vlas. Jí mluví o smrti, chtějí od ní, aby v tom zrcadle viděla místo očí, jež strhovaly pohledy mužů, jen vykotlaná hnízda červů, a místo růží na lících, k nimž se rty milenců sladce skláněly jak zlatohlávci k lučním květům, aby viděla jen vyčnělé kosti polepené ozherem a hnisem jako zaschlé štětky od olejové

barvy, a místo rudých, chtivě se chvějících rtů aby viděla jen chrup cenící zuby jako vrčící pes na řetěze - ne - kdo to mohl od ní chtít? Usmála se svému obrazu, vzala mandolinu, zabrnkala na ni a roztančila se po komnatě - potom se natáhla na lehátko a nacpavši si do úst cukroví počala čísti v knize:

- A když Dianora potkala svého miláčka v jeskyni, kde šplouchal vodotrysk, usedli na mech a něžně se líbali . . . A Caterina marně čekala odpověď na svůj list. Neri di Landoccio se vrátil z Neapole s nepořízenou. Papež Urban zahájil proti Giovanně bezohledný boj. Koncem dubna vyslovil nad ní klatbu, prohlásil ji za zbavenou důstojnosti královské, zprostil všechny její barony a poddané od všech přísah jí učiněných a zakázal ji poslouchati nebo jí daně platiti.

Bylo jen třeba získati pomoc, aby se to vše stalo skutkem. Tu pomoc mohl papež očekávati od krále uherského Ludvíka: vždyť nebyl dosud pomstěn jeho bratr Ondřej, první manžel Giovannin. Také mohl pomoci Karel z Durazza, který byl manželem královniny neteře a dědičky Markety: toho vyzval papež, aby se ujal vlády a zasedl na trůn uprázdněný sesazením Giovanny. I Caterina se postavila příkře proti Giovanně. Psala králi Ludvíkovi, aby tasil meč proti ní.

- Dopustíte-li, aby Antikrist, ďáblův úd a žena zničili naši svatou víru? Ta, kterou až dosud nazývala ve svých listech předrahou a důstojnou matkou, byla jí nyní jen ženou.

- Pravím Vám, psala králi dále, že když Vy a jiní svěští pánové, kteří mají k tomu moc, se nechopíte věci co nejúsilněji, budete zahanbeni před tváří Boží a tvrdě pokáráni pro vlašnost svých srdcí. Avšak prosím Vás, přijďte

a již neotálejte, Bůh Vám to vložil na bedra, přijměte to v úctě. Mějte soucit s naším Otcem papežem Urbanem šestým, který vidí s velkou hořkostí, jak pekelný vlk zadavuje ovečky. Je pravda, že hledá útěchu u svého Pána a Tvůrce jako muž, jenž složil svoji naději a víru v něho. A také doufá, že Bůh Vás pohne, abyste vzal na sebe to břímě ke cti Boží a k blahu svaté Církve. Prosím Vás pro lásku Ukřižovaného, abyste splnil vůli Boží a přání svatého Otce. Celý svět je rozdvojen, cesta do pekel otevřena, nikdo se nechce postavit na odpor, neboť jsou milovníci sebe, kteří nic nehledají než vlastní prospěch, bohatství a slávu světskou.

Psala také Karlu z Durazza, přejíc si ho viděti rytířem mužným, který bojuje pro slávu Božího jména, pro vyvýšení a opravu svaté Církve:

- Uvažte však, předrahý bratře, že toho nedokázete, nepustíte-li se nejprve v boj s našimi úhlavními nepřáteli, světem, tělem a ďáblem . . .

Uspořádejte svůj dům jak možno nejlépe, abyste žil v pořádnosti a svaté bázni Boží a aby se na Vás vpravdě naplnila vůle Boží. Bůh si Vás vyvolil za sloup Církve, za nástroj k vykořenění herese, k potření lži, k zjevení jasné pravdy, že papež Urban VI. jest platně zvolený velekněz, daný nám milostí Ducha svatého proti vůli nespravedlivých a zlomyslných milovníků sebe, kteří tvrdí opak. Pojdte rychle, neotálejte, v odkladu jest nebezpečství, Bůh bude s Vámi.

Nepřítel lidského pokolení rozséval však símě odporu a neposlušnosti do srdce lidu římského. Bylo v městě dosti těch, kteří i po vítězství Compagnie svatého Jiří stranili Robertovi Ženevskému. Viděli, že papež není příliš oblí-

ben pro svoji přísnost. Toho využívali, aby popuzovali lid proti němu. Papež chystal válku, aby dovršil své vítězství nad královnou Giovannou. Jaký prospěch z toho mohl mít lid římský? K válce zajisté bylo potřebí vojáků a peněz, ba přesněji vzato, bylo potřebí jen jedné věci: peněz. Neboť kdo má peníze, má i vojáky. Papež neměl peněz. Mohl si je opatřiti simonií - a možná, že by nikdo nic nenamítal. Ale papež nebyl simonista. Všechna beneficia v kurii i mimo kurii uděloval zdarma a bez poplatků. Nikdy nedal souhlas k přísnému vymáhání toho, co byl kdo dlužen, a upomínky posílal v starém mírném slohu apoštolské komory. A třeba měl stále nouzi o peníze, nikdy si nestěžoval. A těžko bylo mu sháněti peníze.

Sienští mu byli dlužni osm tisíc florinů za odstoupení přístavu Talamone. Nezaplatili. Když upomínal prostřednictvím Caterininým, odpověděl Maconi, že v Sieně devět lidí z desíti poslouchá papeže Urbana ve věcech duchovních, ale jakmile přijde na věci časné, hned jsou chudí a nic nemají a nic nemohou dáti. Florentským slevil papež pokutu na sto padesát tisíc. Nezaplatili ani to.

Papež nemá peněz a chce vésti válku. Co jiného mohlo vzejíti lidu římskému než bída? Nebýt jeho neústupnosti, mohl být svatý pokoj a blahobyť - tak našeptávali lidu štváči Robertovi. Objevili se ve městě i špehouni neapolští a pokoušeli se papeže otrávit. Nepodařilo se to. I podněcovali lid proti němu, jak mohli, a roztrušovali, že papež ten vůbec není papežem. Nesměl se nikde veřejně ukázati. Kardinál Niccolo Caracciolo vzkázal Caterině na Nový rok, že papež je neustále ve velikém nebezpečí a žádal ji, aby se modlila za něho.

Vešla do oratoře, padla na kolena a modlila se nahlas:

- Prosím Tě, má sladká Lásko, Bože věčný, prokaž milosrdenství tomuto světu a osvěť jej, aby poznal Tvého Náměstka . . .

Učiň, ať se v něm projeví Tvá ctnost, ať se jeho mužné srdce stravuje v horoucí touze a jeho činy zjevují Tvoji dobrotu a ať k němu přitahují svět. Osvěť i jeho odpůrce, jejichž neobřezaná srdce odporují Duchu svatému a bouří se proti Tvé všemoci. Zavolej je, probuď je, ó Lásko nevýslovná, a učiň v tento milostný den, aby jejich zatvrzelost povolila a aby se vrátili k Tobě a nezhnuli. A poněvadž Tě tak velice urážejí, Bože nejvyšší slitovný, potrestej mne za jejich hříchy. Hle, tu je mé tělo, které jsem obdržela od Tebe, učiň z něho kovádku a na ní rozbij jejich nepravosti. Zaplaš všechnu sebelásku ze srdcí svých nepřátel, ze srdce svého Náměstka a ze srdcí nás všech, abychom jim mohli odpustiti, až zlomíš jejich tvrdost, a aby se pokořili a poslouchali Tebe, obětuji Ti svůj život nyní i později, jak se Ti zlíbí, a zapřísahám Tě pokorně pro Tvé utrpení, abys očistil svoji Nevěstu od starých nepravostí . . . Již nečekej, pravý Bože, vím, že tak dlouho budeš bít zkřivené dřevo zatvrzelosti nepřátelské, až se narovná. Ale pospěš si, Věčná Trojice, neboť Tobě není nemožné učiniti něco z něčeho, Tobě, která jsi všechno učinila z ničeho . . .

A jako v mládí nosívala na ramenou těžké měchy s obilím na sýpku rodného domu, tak nyní brala na sebe břímě hříchů všech nepřátel Božích. Denně chodila se modlit do chrámu svatopetrského ke hrobu knížete apoštolského. A denně vzhlížela k mosaice Giottové v průčelí basiliky, zobrazující lodičku Církve, lodičku Petrovu. *Navicella!* To slovo bylo ustavičně na jejích rtech.

A byla neděle Sexagesima. Ten den se modlila Caterina vroucněji než kdy jindy. I pocítila v srdci nesmírnou bolest a viděla, že Řím jest pln démonů popouzejících lid proti papeži. A ti démoni se nakonec vrhli na ni a křičeli: - Prokletá, stále se nám protiviš, ale pomstíme se, zhubíme tě v nejhroznějších mukách!

Ale ona se neustávala modliti a Pán k ní promluvil řka: - Nechej, dcero má, ať ten lid zvrácený spáchá těžký hřích, který zamýšlí, aby má spravedlnost jej mohla potrestati, jak zaslouží, a země se mohla otevřít a peklo je mohlo pohltiti za živa.

Ale neustávala modliti se ještě s větší horlivostí a pravila Pánu:

- Nemůže-li, Pane, jinak býti, než aby byla vykonána spravedlnost Tvá, nezhrdej, prosím, prosbami služebnice své: trest, který zaslouží tento lid, ať je vykonán na těle mém; pro slávu Tvého jména a pro Církev Tvou svatou ráda budu pít kalich utrpení a smrti, jak jsem vždycky si přála od chvíle, kdy jsem poznala Tvoji lásku myslí i srdcem.

A v těch dnech štváči mluvili k lidu na náměstích, na rozcestích, v krčmách a průjezdech domů: Smrt papeži! Věděl to a čekal na ně.

A přišla chvíle, kdy zapraštěly dveře paláce vatikánského, kdy byli odzbrojeni strážcové domu Veleknězova a tlupa zuřivců probíhala komnatami hledajíc papeže. Neskryl se. Našli ho oděného v slavnostní roucha velekněžská a sedícího na papežském trůně, nehybného a klidného. Zarazili se a sklonili meče v němém úžasu.

- Koho hledáte? tázal se jich papež, upřev na ně své temné a přísné oči.

- *Chi cercate voi?* To byla ozvěna ze zahrady Getseman-ské, hlas z tmy, který umrazil biřice vedené Jidášem.

A to byla chvíle, kdy ve své kapli klečela Caterina před Ukřižovaným. Její oči zářily vnitřním ohněm, její rty se pohybovaly sotva znatelně, jako listy šelestící v tichém vánku. Její sepjaté ruce se podobaly nehybnému plameni a ona sama oděná v bílý šat, prosvětlená a hořící, byla jak posvěcená svíce. A vedle ní klečely její družky, modlíce se s ní a pozvedající chvílemi úzkostné oči k své duchovní matce. A náhle viděly, jak se zhroutila, jako by na ni bylo vloženo nesmírné břemeno. Chtěly ji pozvednouti, ale nemohly, neboť byla nesmírně těžká a ztuhlá - nevěděly, že v té chvíli vložil Pán na její bedra lodičku Církve naplněnou hříchy až po okraj.

Stalo se, jak si přála: hříchy nepřátel Církve dopadly na ni strašnou tíhou a tělo její bylo vydáno démonům, aby ji trýznili až k smrti . . . To se stalo v neděli. V pondělí večer chtěla psáti Kristu na zemi a třem kardinálům. A proto prosila, aby ji uvedli do světnice, kde se psávalo. Když se tam dovlekla, diktovala Barducciovi list papeži Urbanovi. Naposled chtěla raditi svému sladkému Tatíčkovi, Kristu na zemi, naposled mu psala s velikou touhou, viděti ho následovníkem svatého Řehoře, s takovou opatrností spravujícím svatou Církev a ovečky své, aby nebylo nikdy třeba rušiti žádné věci od něho nařízené. A prosila ho, aby laskavě přijal zástupce lidu římského, kteří se chystali k němu jíti:

- Neboť vím, že zajisté znáte povahu Římanů, že je lze přitáhnouti spíše mírností než násilím. A také jest Vám známo, jak velice jest potřebí zachovati lid v poslušnosti a úctě k Vaší Svatosti, protože jste hlava naší víry.

A potom ho povzbuzovala, aby se nebál a důvěřoval ve všem v Boha, který učiní vše, čeho bude třeba, jakožto správce a pomocník lodičky svaté Církve:

- Buďte zmužilý se svatou bázni Boží, jsa příkladem ve slovech a ve všelikém konání. Všecky Vaše skutky kéž září před Bohem i před lidmi jako svíce postavená na svícnu svaté Církve, k níž pohlíží a má pohlížeti všecek lid křesťanský.

A nakonec mu připoměla všechny škody, které postihly Itálii, protože nebyli odklizeni špatní vladaři:

- Víím, že ta věc jest Vám známa. Viz nyní, Svatost Vaše, co jest činiti. Posilněte se, posilněte se sladce, neboť Bůh nepohrdá Vaší touhou a modlitbou sluhů svých. Jiného Vám nepravím. Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím. Pokorně prosím o Vaše požehnání.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

To byla poslední její slova k muži, pro jehož právo se bila a jemuž byla strážným andělem, ke kormidelníku lodičky plující po rozbouřených vlnách moře, lodičky puklé zhoubným schismatem a nabírající kalnou vodu zkázy. Jako dým se rozplynulo, co Dante, Rienzo a Petrarca snili o obnově světa a Církve.

Vita nuova! To byl ten nový život - rozpoutané vášně, hrabivost, chtivost peněz, touha po nádheře, pýcha, honba za slávou, smyslnost a šlapání zákona Božího - a Církev bezmocná proti duchu světa, rozštěpená a ponížená. A Náměstek Kristův opuštěn polovicí křesťanstva, bez pomoci, bez vážnosti, v ustavičném neklidu a odporu, marně se pokoušející přísností a tvrdostí zlomiti zlou vůli odpůrců obnovy, marně metající blesky anathemat proti vrahu cesenskému, který se rouhavě nazval Clemens VII.!

2.

Volba papeže Urbana byla vykonána za okolností tak zvláštních, že nebylo nesnadné zastíratí anebo překrucovati pravdu. A ti, kteří stáli opodál, vůbec nemohli zjistiti, co a jak bylo. A nejhorší bylo, že se od Urbana odvrátili všichni do jednoho, kteří ho volili. Urban měl na své straně Caterinu ze Sieny a Karin Švédskou, ale i protipapež se mohl chlubit, že ho uznávají osoby svaté pověsti: Vincenc Ferrerský a Petr Lucemburský. A mnozí poctiví lidé vyznávali, že nevědí, kdo je pravým papežem. Básník Petr Suchenwirt prosil Boha, aby sám ukázal, kdo je pravým papežem:

Dvě jsou nyní v Církvi hlavy:
papeže má Avignon i Řím,
každý říká: Já jsem pravý,
moudrý-li kdo z toho, nevěřím.

Písma jest to jasné čtení:
jeden pastýř — řekl Kristus sám,
nežli dva, ať žádný není,
bez papeže líp by bylo nám.

Svazuj, rozvazuj, tak káže
Petru Pán, ty náměstek jsi můj:
a teď zde i tam se váže —
a ty, Pane, si to rozvazuj!

V jednom a témž městě byli duchovní, kteří své úřady přijali od Urbana, a jiní zase, kteří je přijali od Clementa. V mnohých diecésích byli dva biskupové zápolící o stolec, dva opati v jednom opatství, dva faráři v jedné farnosti. Církev byla na smích židům i mohamedánům.

A to vše přišlo v době, kdy nebylo nic potřebnějšího, než obnoviti svatou Církev a očistiti ji od zlořádů. Jen Bůh mohl pomoci.

Odevšad zaznívaly nářky na zkázu kněžstva: kněží jsou živi proti Božímu zákonu, toulají se po krčmách, tančí a hledají frejů, v kostky hrají, doma i kuběny drží a jiným zlý příklad dávají, slepí jsou a lid k spasení spravovati neumějí. Chudým almužnu zle tratí, nekází čtení Božího, ani epištol, ani Božích přikázání, dary, které přijímají mimo svou potřebu, chudým nerozdávají, ale v domech a hradech v rozkoši a marnosti mrhají, v lakotě, smilství, v pýše jsou živi, milovníkům pak Boží pravdy se protiví, klnou a do žaláře sázejí. A přece slušno jest, aby kněz u kostela svého seděl, Božímu zákonu učil a Otče náš, víru a Boží přikázání, čtení a epištoly ve svátky aby svým osadním kázal obecně, svobodně, darmo pro Boha svátosti rozdával, desátky a oběti, které dostává, věrně rozdával, prostý pokrm si bral a oděv k potřebě, ne k rozkoši, a ostatek mimo potřebu knih chudým dával.

Angličtí wyclifisté vyzývali pány světské, aby kárali kněžské zlosti a mocí Ducha svatého, jak pravili, je napomínali, že se sluší, aby trestali kněze, který bude nalezen, an nedodrží Božího zákona, velmi stojí o zboží, v drahém a rozkošném rouše chodí, i v stříbrných pasích a v odění světském, s mečem, samostřílem, s koněm, střelci a panoši a jinou světskou pomocí, aby každému takovému všecko bylo pobráno a odňato.

A hořce si stěžovali ti páni wyclifisté, že mnozí vladaři světští pravdy Boží neznajíce jsou líní protiviti se kněžské zlosti, a proto je poučovali, že jejich úřadem jest Boží zákon poznati a jej věrně mečem brániti, kněze dobré a

služebníky Kristovy všude v ochranu bráti, kdežto služebníky a posly Antikristovy, kteří se pravdě Boží protíví, všude kaziti, neb od toho jest dán od Boha meč pánům světským, a proto podle řeči svatého Augustina král jest náměstek božství Pána Jezu Krista.

Jak libě zněly řeči takové uším pánů světských, toužících z dluhů si pomoci a ze zboží církevního se obohatiti!

A staré nepořádky nejenže nebyly napraveny - ještě se horšily a množily. Oběma kuriím bylo třeba peněz na udržování dvora a oba papežové hleděli si připoutati obojenci hojnými milostmi. U obou kurií se upevnila a rozšířila soustava provisní a taxovní - a tak vzniklo a utvrzovalo se domnění, že oběma mužům jde jen o zájem osobní a hmotné statky a že sama dotace Církve je základním zlem, které je třeba potříti. Autorita papežská, již dříve oslabená, byla zcela podkopána, neboť obediencie závisela jen na vůli vladařů. A tak snadno vznikaly myšlenky, že křesťanské Církvi není třeba papežství, že volba kardinálů nerozhoduje o tom, kdo je papežem, a že sněm církevní jest nad papeže.

Ale bylo tu dosti věrných, kteří se nedali ničím zmásti a ničím zviklati. Jakou útěchou byly papeži listy, které mu posílal arcibiskup pražský Jan z Jenštejna! Jak přísně zakazoval Jenštejn šíření listů protipapežových a jak potrestal ty, kdož se klonili k němu - kanovníky Hynka Kluka a Konráda z Veselé!

Roku 1379 král francouzský se pokoušel získati Čechy pro protipapeže a vyslal do Prahy poselství vedené biskupem pařížským. Byl v něm i převor Carnot, jehož přednášky o Dekretu poslouchal kdysi Jenštejn v Paříži. Po mnohých rozpravách se ho ptal Jenštejn, proč má Roberta za

pravého papeže. Převor uváděl všelijaké důvody, ty však se Jenštejnovi zdály kulhavými. Nakonec řekl, že ho k tomu pudí svědomí. Na to mu řekl Jenštejn:

- Takové svědomí měl i ďábel.

A když se převor ptal, jak to, pravil mu:

- Takové svědomí měl ďábel, když řekl Kristu: Na rukou ponesu tě, abys snad neurazil o kámen nohou svých.

Převor se zachvěl a zmlkl.

Na příkaz Jenštejnův dokončil v dubnu 1379 mistr theologie Johannes de Braclis traktát o kanonické volbě papeže Urbana a hned v úvodu se tázal, mohl-li Samuel a ostatní z Izraele, kteří zvolili Saula, po jeho pomazání bez rozumného důvodu a proti jeho vůli jej sesaditi a jiného krále si zvoliti?

Byli v Čechách i odchovanci university pařížské a ti se klonili k Robertovi. Nejbystřejší z nich, Vojtěch z Raňkova, vykládal a psal, že pravá Církev jest rozdělena, neboť její hlavou jest Kristus. Jeť dvojí hlava Církve: obecná - Kristus - a druhotná - papež. Ale papež by se neměl vlastně nazývati hlavou, protože prý jest služebníkem všech. Bez něho není Církev bezhlavá a může dobře žíti životem milosti. Vždyť Církev v pravém smyslu jest shromáždění věřících, kteří jsou ve stavu milosti, a to podléhá jen Kristu. Sami apoštolové, když zhřešili, opustivše Krista, nebyli v této obecné Církvi, nýbrž ve sbornici satanově. Církev jest neposkvrněná snoubenka Kristova, jež nemůže hřešiti: a té nemůže spravovati papež, jenž jest bludu a hříchu podroben. Papež spravuje jen Církev bojující, která jest jen částečně potřebná. Co pak se tkne Urbana VI., jest prý svobodno věřiti nebo nevěřiti, že ten neb onen jest papežem, protože to závisí na řádné volbě

a souhlasu zvoleného a není to článek víry. A nemělo by se tak plýtvati klatbami, ježto snad mnohé omlouvá nevědomost.

A sám Jan Jenštejn se chopil pera a napsal proti Vojtěchu spis *De potestate clavium*. A dokazoval mu, že Církvi jest kromě hlavy neviditelné potřebí i hlavy viditelné, jíž jest papež. Kristus tak ustanovil svěřiv svou moc Petrovi a v něm všem jeho nástupcům. Tělo, které by té hlavě nebylo poddáno, jest tedy bez hlavy. Není tudíž pravda, co říká Vojtěch, že druhotné hlavy není třeba a že Církev může žíti bez ní, není správný jeho pojem Církve, v níž přece jsou dobří i zlí, předzřízení a předzvědění.

Říkal-li Vojtěch, že jest svobodno věřiti a nevěřiti, že ten neb onen jest papežem, odpovídal mu Jenštejn, že sice jest svobodno člověku věřiti pravdě nebo lži, ale proto, že lidé něco věří nebo nevěří, pravda nepřestává býti pravdou:

- Ať věříš, že Urban jest papežem nebo nevěříš, nicméně papežem jest a bude. A říkáš-li, že věřiti, kdo je papežem, není článek víry, nepokládám to za pravdu, protože papež je hlava Církve a jemu především přísluší hlásati a vysvětlovati články víry. Jak je tedy možno popírati pravého papeže a nepopírati články víry? Což neznamená popření příčiny i popření účinku?

A svou bolest nad rozkolem vyslovil Jenštejn i písní žalostnou:

Žal cithary ať slyší svět
a z varhan pláč nechť zpívá,
neb v lůně Církve zmijí jed
a záhuba se skrývá.

Ó Bože dobrý, pomáhej,
co stvořils, obnov k míru

a víry jednotu nám dej,
neb jednu chtěl jsi víru.

Hle, jak lichá světa pýcha
vede svět, že stárne zlem,
všude kletá marnost světa,
chřadne ctnost a hyne zem.

Co více ještě říci mám?
Že rozkol spásu drtí,
jdou duše k zhouby hlubinám
a pijí nápoj smrti.

Nemoudří, mladí králové
končiny řídí světové,
nezralí řadí hejskové
a povstávají lotrové.

Na Boha nevzpomenou dnes
a pronásledován je kněz,
pláč vdovy, sirotka,
se s milosrdím nepotká.

Králové, rozumějte přec,
jimž Bůh dal soud a vládu,
mír v Církvi jest i vaše věc,
a proto zdrťte vádu.

Urbana braň, kdo chceš mít rád
a dobro Církve chápeš,
a věz, že kroutící se had
jest Clemens, vzdoropapež.

A ty pak, jenž chceš v důvěře
být zbaven temné moci,
podporu Syna, Mateře
si vypros ku pomoci.

Ó Kriste, jenž jsi míru Král,
tě prosím, svár bys zažehnal,
tvůj, Matko, hlas by spolu lkal,
a slávy Král se smiloval.

A podobně naříkali i jiní.

- Čí srdce je tak tvrdé, volal Heinrich von Langenstein, že by jím nepohnuly strašné a nevýslovné muky jeho matky, svaté Církve, jež lká ústy Jeremiášovými: Ó vy všichni, kteří kolem jdete, vizte, zda jest bolest větší, než jest bolest má!

Temné předpovědi vnukla kronikáři v Saint Denis vlasatice, která se tehdy objevila na nebi: bude velká válka; papež v Avignonu bude obležen a papež římský vyhnán. Zoufalství naplňovalo srdce zbožného Giovanniho della Celle:

- Někteří říkají, že svět se musí obnoviti: já říkám, že svět musí zahynouti.

A přece pravá příčina roztržky byla v řevnivosti dvou národů, italského a francouzského, a v jejich boji o papežský stolec. Kdo jiný to lépe věděl než papež Urban? Nebylo-liž jeho největší touhou odpoutati papežství od moci světské, vytvořiti kollegium kardinálů ze všech národů a učiniti Církev takovou, jakou ji chtěl míti její božský zakladatel, poselkyní pravdy evangelické na celém světě a mezi všemi národy?

Bylo dosti těch, kteří soudili a po obnově Církve volali: ale mnozí z nich sami potřebovali obnovy a zapomínali, že obnova světa je obnova srdce lidského. Také bylo dosti těch, kteří za vše dávali vinu jen duchovenstvu a církevním představeným a popuzovali věřící lid proti nim - jako by to byla nějaká obnova bourati to, co ještě stojí. A dosti

bylo těch, kteří naříkali na zkázu Církve, ale sami nehnuli prstem pro její zájmy. A nejméně bylo těch, kteří místo nářků se modlili a nabízeli Bohu v oběť - těch potřeboval papež více nežli těch, kteří psali traktáty, posuzovali a naříkali.

3.

Ne, papež nepotřeboval polemik a kritik - potřeboval modliteb. Neb svět byl pln démonů a o těch řekl Pán, že jich nelze jinak přemoci než postem a modlitbou.

V den Sexagesimy, kdy dopsala list papeži, byla Caterina přepadena takovými bolestmi, že nemohla psát dále. Dáblové počali ji tak děsiti, že byla všechna omámena, a vztekali se proti ní, jako by ona bývala příčinou, že jim bylo vzato z rukou, co tak dlouho drželi ve svaté Církvi - ale ona věděla, že ne utrpením těla našeho může satan poražen býti na hlavu, nýbrž jen silou božské lásky. A taková byla ta hrůza spolu s bolestí tělesnou, že chtěla utéci ze světnice a jíti do kaple, jako by světnice byla příčinou jejích bolestí. Povstala tedy a nemohouc jíti opřela se o syna svého Barduccia. Ale hned byla sražena k zemi. A jak ji to srazilo, zdálo se jí jako by jí duše vyšla z těla, nikoli tím způsobem jako tehdy, když zemřela smrtí mystickou - neboť tenkrát okusila duše její blaha nesmrtelných: ale nyní to bylo tak, že viděla své tělo, jako by jí nepatřilo a jako by jí bylo cizí.

A když viděla bolest Barducciovu, chtěla mu říci: Synu, neboj se, ale nemohla hnouti jazykem a cítila, že tělo její jest jakoby odloučené od života.

I nechala tělo býti, jak bylo, a upjala svou mysl do pro-

pasti Trojice. Rozpomínala se na potřeby svaté Církve a všeho lidu křesťanského a dožadovala se pomoci Boží. Nutila Boha pro krev Beránkovu a pro bolesti, které byly vytrpěny, aby vyslyšel její prosby. A potom prosila za všechny své duchovní syny a dcery a také za sebe, aby ji Bůh zachránil před věčným zavržením.

A když tak setrvala dlouhou dobu, takže nad ní plakali jako nad mrtvou, objevil se před duší její pokorný Beránek a pravil jí:

- Nepochybuj, neboť vyplním touhu tvou a ostatních služb svých; chci, abys viděla, že jsem dobrý mistr a jako hrnčíř, jenž zkazí a opět učiní nádoby, jak se mu líbí. Tyto své nádoby já dovedu kaziti a opět tvořiti, a proto беру nádobu těla tvého a obnovuji ji v zahradě svaté Církve jiným způsobem než v době minulé.

A tu tělo počalo maličko oddechovati a ukazovati, že se duše vrátila do něho. Ale v srdci zůstávala veliká bolest a všecka libost byla mu odňata. A když ji odnesli nahoru, světnička se jí zdála plná ďáblů a ti počali na ni dorážeti hrozněji než kdykoliv jindy. I volala Boha na pomoc:

- Bože, vzezři ku pomoci! Pane, na pomoc mi pospěš! Tys dopustil, abych byla sama v tomto boji, bez občerstvení od Otce duše mé, jehož jsem zbavena pro svou nevděčnost.

Věrné pero Barducciovo zaznamenalo její modlitby v ten den k Bohu vysílané:

- Ó Bože věčný, Mistře předobrá, který jsi tělo naše utvořil z hlíny země, přesladká láska, když jsi učinil tělo z látky tak bídné, vložil jsi do něho veliký poklad, duši učiněnou k Tvému obrazu. Ó Bože věčný, tys Mistr, který tvoří a přetvořuje, rozbij nádobu mého těla a obnov ji po-

dle své libosti. Tobě, Otče věčný, znovu obětuji svůj život za Tvou sladkou Nevěstu; a kdykoli se zlíbí tvé dobrotě, vyrví mne z těla a opět mne do něho vrať, kolikrát chceš a po každé s větší bolestí, než byla bolest předcházející, abych mohla viděti obnovu sladké Nevěsty, svaté Církve.

Od toho dne zachvátily její tělo nové nemoci a nové bolesti. Mysl a touha její však netrpěly škody žádné, ač tělo se zdálo býti bez života. V den Očišťování Panny Marie po Mši svaté se obnovila všechna tajemství a Bůh jí uložil, aby po celý čas čtyřicetidenního postu mu dávala obětovati touhy celého domu a dávala sloužiti Mše svaté za Církev svatou a aby denně za svítání slyšela Mši svatou. Její tělo bylo zesláblé, a napolo mrtvé - ale z poslušnosti k Bohu jí nic nebylo nemožným.

Touha vyplniti Boží vůli ji cele pronikla, takže paměť nic jiného nepodržovala, rozum nic jiného nepoznával, vůle nic jiného si nežádala. A duše její se odvracela od věcí pozemských, obcovala se svatými, ale neradovala se v jejich radosti, nýbrž radovala se v hladu jejich, který mají a měli, dokud byli poutníky a pocestnými v tomto životě. A tak denně za svítání bývala přítomna Mši svaté v domácí kapli. Po svatém přijímání ji odnášeli na lože. A když si odpočinula dvě, tři hodiny, ubírala se z náměstí Colonna k svatému Petru, víc mrtva než živa, aby tam znovu pracovala na lodičce svaté Církve. Tam zůstávala až do hodiny nešpor. A po nich se vracela domů zcela zemdlena.

Nepožívala vůbec pokrmu, ba ani kapky vody a přitom měla taková muka, jakých nikdy předtím nesnášela. Síly její ochabovaly, takže sama sobě si připadala jako mrtvá.

- Bože věčný, modlila se, dej zdraví mně, nemocné, dej život mně, mrtvé, dej nám všem svůj hlas, abychom se Tě mohli dovolati . . .

Prosím Tě za celý svět a zvláště za Tvého Náměstka a Tvé sloupy, kardinály, a za všechny ty, které jsi mi dal a které miluji zvláštní láskou. Jsem nemocna, chtěla bych však, aby oni byli zdraví: jsem nedokonalá, ale chtěla bych, aby oni byli dokonalí: jsem mrtva, ale chtěla bych, aby oni byli živi životem milosti . . .

Ó Bože věčný, ty jsi život, a já jsem smrt! Ty jsi moudrost, a já jsem nevědomost, ty jsi světlo, a já jsem tma. Ty jsi přímost, a já jsem zkroucený strom. Kdo by mohl dostoupiti Tvé výše, ó Bože věčný?

Patnáctého února napsala dlouhý dopis bratru Raymondovi. Vylíčila mu v něm podivuhodná tajemství, která učinil Bůh ode dne Obřezání, ač cítila, že jazyk je nedostatečný, aby je mohl všechna vypravovati. Vypsala mu události neděle Sexagesimy i dva dny a dvě noci, jež po ní následovaly, a jež prožila v děsu ďáblů, kteří trápili její tělo, a jak to vše snášela prosíc Boha, aby přijal oběť jejího života.

- Nevím nyní, co Boží dobrota bude chtít se mnou učiniti; ale co se týče toho, co v sobě cítím (nepravím, že cítím proti vůli jeho v příčině toho, co se mnou bude chtít učiniti), ale co se týče toho, co cítí mé tělo, zdá se mi, že tento čas mám strávit novým mučednictvím v sladkosti duše mé, to jest ve svaté Církvi; potom snad dá mi vstáti z mrtvých a býti s ním a učiní konec a mez mým bídným a bolestným touhám. Nebo snad učiní, jako obyčejně, a opět upevní mé tělo. Prosila jsem a prosím jeho milosrdenství, aby naplnil na mně vůli svou a aby Vás ostat-

nícká nenechal sirotků, nýbrž vždycky Vás řídil po cestě učení pravdy, s pravým a dokonalým světlem. Jsem jista, že to učiní. A nyní prosím a zapřísahám Vás, Otče a synu, kterého mi dala sladká Máti Maria, jestliže uslyšíte, že Bůh obrátí na mne oči svého milosrdenství, abyste rozuměl, že chce obnoviti život Váš, a abyste jako mrtvý každému citění smyslnému vrhl se do této lodičky svaté Církve. Odvrzte od sebe každou přílišnou lásku k sobě a všelikou bázeň otrockou, protože sladká Církev nemá potřebí takových lidí, nýbrž osob ukrutných na sebe a laskavých k ní. To jsou ty věci, stran kterých Vás prosím, abyste se snažil zachovávat je. Také Vás prosím, abyste Vy a bratr Bartolommeo a bratr Tommaso a mistr Tantucci vzali do svých rukou Knihu a každé písmo moje, které byste našli, a dělejte s nimi, co uvidíte, že by bylo k větší cti Boží, spolu s panem Tommasem Pietrem, ve které jsem nalézala jakési občerstvení. Ještě Vás prosím, abyste těm, kteří jsou se mnou, byl pastýřem a správcem, pokud Vám bude možno, jako otec, abyste je zachovával v milování lásky a dokonalé jednotě, tak aby nebyli a nezůstali rozptýleni jako ovce bez pastýře. A myslím, že více učiním pro ně a pro Vás umírajíc, než jsouc živa. Budu prositi věčnou Pravdu, aby všelikou plnost milosti a darů, kterou snad byla dala do duše mé, hojně přelila na Vás, abyste byli svícemi postavenými na svícnu. Prosím Vás, abyste prosili Ženicha věčného, aby mi dal statečně naplniti poslušnost jeho vůle a aby mi odpustil množství mých nepravostí. A Vás prosím, abyste mi odpustil všelikou neposlušnost, neuctivost a nevděčnost, bolest a hořkost, kterou jsem Vám snad způsobila a čeho jsem se dopustila a čím jsem se provinila proti Vám a malou pečli-

vost měla o naše spasení. A prosím Vás o Vaše požehnání. Modlete se za mne vroucně a řekněte jiným, aby se modlili pro lásku Krista ukřižovaného. Odpusťte mi, že jsem Vám psala slova bolestná: nepíši Vám jich proto, abych Vám způsobila bolest, ale proto, že jsem v nejistotě a nevím, co Dobrota Boží se mnou učiní. Chci býti jista, že jsem učinila svou povinnost. A nemějte proto zármutku, že jsme od sebe odděleni tělesně: a ačkoliv by mi bylo převelikým potěšením viděti Vás zde v Římě, větším potěšením a větší radostí jest viděti užitek, který činíte ve svaté Církvi. A nyní vroucněji Vás prosím, abyste se horlivě přičiňoval, neboť ona nikdy neměla takové potřeby, a abyste pro žádné pronásledování nikdy neodcházel bez dovolení našeho pána, papeže. Posilněte se v Kristu sladkém Ježíši, beze vší hořkosti. Jiného Vám nepravím.

Zůstávejte ve svatém a sladkém milování Božím.

Ježíši sladký, Ježíši lásko!

Tak skončila svůj list psaný 15. února. Ale nebylo v něm vše, co chtěla říci bratru Raymondovi, a proto následujícího dne diktovala Barducciovi pokračování, aby vyznala víru v Církev, mimo niž není spásy, neb tato stará sentence jí nebyla jen článkem víry a naukou, nýbrž zkušeností a životem.

- Nikdo se nemůže radovati z krásy Boží v hlubině Trojice bez pomoci sladké Nevěsty, neboť všichni musíme projíti branou Ježíše Ukřižovaného a ta brána není nikde jinde než v Církvi. Tato Nevěsta dává život, tolik jest v ní života, že nikdo ho nemůže vyhladiti; dává světlo a sílu a nikdo ji nemůže zatemnit ani oslabit a já jsem viděla, že jejího ovoce nejenže nikdy neubývá, nýbrž že ho ustavičně přibývá. To ovoce jest ovoce Krve a nikdo si je ne-

může přivlastniti než ten, kdo je kupuje za cenu lásky. Má bolest a žár mé touhy rostly a já jsem volala v přítomnosti Boží: Co mohu činiti? A ve své dobrotivosti mi odpověděl Bůh: Znovu obětuj svůj život a neoddávej se ni žádnému klidu: k tomu jsem tě vyvolil a všechny, kteří tě následují a budou následovati.

Tak uplynul den, a když nastal večer, bylo mé srdce tak mocně přitahováno silou lásky, že jsem nemohla odolati a musila jsem jíti do kostela. Zakusila jsem týž pocit jako tehdy, kdy jsem umírala, a vrhla jsem se na zemi vyčítajíc si hořce, že jsem sloužila Nevěště Kristově s velikou nevědomostí a nedbalostí a že jsem byla příčinou, že i jiní služebníci jednali podobně.

A když jsem povstala, majíc v duši ten pocit, Bůh mne uvedl novým způsobem ve svou přítomnost - jsem v ní stále, poněvadž on všechno obsahuje, jako by paměť, rozum a vůle nic neměly společného s tělem. A ta pravda se obrazy v mém duchu s takovou určitostí, že se ve mně obnovila všechna tajemství Církve a rovněž i všechny milosti minulé i přítomné, které jsem obdržela ve svém životě a zvláště v den svého zasnubení s Bohem. Ale žár vzrůstal ve mně stále více a všechna moje starost byla v tom: co mohu učiniti, abych se obětovala Bohu v oběť zápalnou za svatou Církev, a abych zprostita nevědomostí a nedbalostí ty, které mi svěřil Spasitel? A tu se démonové rozehnali proti mně, chtějíce zadržeti sílu mé touhy, jež jim naháněla hrůzu. Bušili na schránku mé duše, ale má touha se rozněcovala ještě více a já jsem volala: Ó Bože věčný, přijmi oběť mého života za mystické Tělo svaté Církve. Nemohu Ti dáti než to, co Ty sám jsi mi dal, vezmi tedy srdce a vytlač je na tvář Nevěsty! A tu Věčný

hledě na mne s dobrotivostí vzal mé srdce a vycedil jeho krev na tvář svaté Církve. Uchopil je s takovou silou, že kdyby nebyl nádobu těla mého ihned opásal svou silou, aby nepukla, byla bych zemřela. Démonové křičeli s větší ještě zuřivostí, jako kdyby pocítili nesnesitelnou bolest: dělali vše možné, aby mne zastrašili a hrozili mi, že najdou způsob, jak mi zabrániti, abych se nemohla modliti takto a vydávati se v oběť. Avšak peklo nic nezmůže proti síle pokory a světlu svaté víry. I sebrala jsem se a bojovala jsem jako ohnivým železem a slyšela jsem v přítomnosti božské Velebnosti slova a sliby nekonečně sladké, jež mne naplňovaly radostí. To se vše dalo v tak velikém tajemství, že můj jazyk jest neschopen říci o tom více. A nyní říkám jen toto: Díky, díky buďtež vzdány Bohu svrchovanému a věčnému, jenž nás postavil na bojiště, abychom jako stateční rytíři bojovali za jeho Nevěstu se štítem svaté víry. Dobyli jsme vítězství a pole válečné jest naše, neboť ďábel, který předtím panoval nad pokolením lidským, byl přemožen ne utrpením našeho těla, ale ohněm božské a nevýslovné lásky, Deo gratias. Amen. *Gesu dolce, Gesu Amore!*

Nastal březen a opět bylo jaro a doba postní. Ale Caterina nemohla jako v minulém roce putovati do chrámů římských se svými přáteli. Byla nemocna a nemohla opustiti lože. Její bolesti byly čím dále hroznější, takže všichni se divili, jak je může snášeti. Ale trpěla vše s myslí radostnou a vděčnou. Nejmenší zareptání nevyšlo z jejích úst, všecky útrapy se jí zdály maličkostí a tvář její i v největších bolestech zářila jako tvář anděla. A ve chvílích, kdy horečka ji spalovala, šeptala: Díky, díky!

Přišel ji navštívit papežský protonotář Tommaso di

Petra, který ji znal již z Avignonu. Našel ji na loži ve světničce proměněné v kapli. A když ji viděl zuboženou a zcela vysílenou, pravil jí:

- Mamičko, zdá se, že váš božský Ženich vás volá k sobě. Zdalipak jste se připravila na odchod?

Domnívala se z počátku, že muž zákona má na mysli poslední pořízení.

- Jaký pořádek bych dělala, odpověděla mu, vždyť jsem chudá a nic nemám. Ale pochopila hned, že ti, kteří ji milují a nazývají matkou tisíců a tisíců duší, si přejí, aby učinila závěť duchovní. Souhlasila a Tommaso di Petra usedl, aby zaznamenal její slova. První a základní její nauka jest, že kdo chce Bohu sloužiti a Boha vskutku míti, musí své srdce zbaviti jakékoliv lásky smyslné, nejen k jakékoliv osobě, nýbrž i k jakémukoliv tvorů a milovati Boha jediného. Neboť, pravila, srdce se nemůže cele Bohu oddati, není-li prosto vši jiné lásky nežli otevřené a přímé, bez dvojakosti - a řekla, že o to usilovala od svého dětství. Poznala, jak pravila dále, že k tomu, aby duše se cele odevzdala Bohu, není možno dospěti dokonale bez modlitby.

Modlitba musí býti založena v pokoře, a kdo se modlí, nesmí vycházeti z důvěry v jakoukoliv svoji ctnost, nýbrž stále musí míti na mysli, že sám od sebe nic není. A řekla, že vždy se snažila věnovati modlitbě největší péči, neboť viděla, že z modlitby čerpají ctnosti svůj růst a sílu a bez ní že slábnou a upadají. I nabádala ty, k nimž mluvila, aby se modlili jak ústy, tak srdcem, ústy v určitých hodinách, srdcem ustavičně.

A dále řekla, že ve světle živé víry jasně poznala, že vše, co se dělo s jinými, pochází od Boha a vychází z jeho ve-

liké lásky k tvorům. A odtud získala poznání, že láska a ochota poslouchati jest jedna a táž věc a že je třeba zachovávat jak přikázání Boží, tak příkazy představených.

A také řekla, že čistotu mysli nelze získati jinak než tím, že se člověk varuje posuzovati bližního a marně mluvit o jeho skutcích. A kladla všem na srdce, aby nepohrdali nikým, i když by viděli, že zřejmě hřeší: s takovým aby měli soucit a spíše se za něho modlili, než aby jím opovrhovali a jej odsuzovali. A dále řekla, že vždycky měla největší důvěru v Boží Prozřetelnost, velikou a nesmírnou péči Boží o člověka: i uváděla přátelům na paměť, jak podivuhodně Bůh o ně pečoval v jejich potřebách.

A nakonec jim připomenula slova z evangelia svatého Jana:

- Milujte se vespolek, neboť podle toho poznají lidé, že jste učedníci moji. Budete-li se milovati navzájem, budete mou korunou a slávou a já se vám ukáži matkou a přimouc vás navždy za syny budu prositi dobrého Boha, aby hojnost milosti, kterou ráčil naplniti moji duši, vлил i do duší vašich.

Posléze je napomínala, aby v pokoře se modlili za obnovu a blaho svaté Církve a za Náměstka Kristova a vyznala, že sedm posledních let života neměla jiné touhy v srdci svém, než prospěti Církvi Boží a že se neustávala modliti za ni. A také vyznala, že proto snášela četné nemoci a tresty na svém těle, a že jako Satan obdržel od Boha svolení, aby trápil Joba, podobně že se jí zdá, jako by obdržel dovolení soužiti ji nejrůznějšími mukami, takže od hlavy až k patě není na ní místočka zdravého, neboť každý úd jejího těla trpěl zvláštní muku, ačkoliv některé údy trpěly několik muk zároveň.

Nyní však poznávám, moji nejmilejší, že můj Ženich tak stanovil a chce, aby po těchto mukách vyšla duše má z temného žaláře a vrátila se k svému Stvořiteli. Vězte, moje drahé a sladké dítky, že umírám-li nyní, umírám proto, že jsem obětovala svůj život za svatou Církev. Nad tím se nermuťte, nýbrž spíše se radujte se mnou, neboť opouštím místo bolu a jdu, abych odpočinula v moři pokoje, Bohu věčném. Avšak slibuji vám, že vám budu užitečnější po smrti, než jsem byla a mohla býti v tomto životě plném tmy a bídy.

Odevzdávám však svůj život i svou smrt do rukou svého věčného Ženicha: jsem-li užitečna nějakému tvoru, ať mne ponechá v práci a utrpení, jsem hotova pro čest jména jeho a pro spásu bližního stokrát denně umřítí, možno-li. Zlíbí-li se mu však, abych odešla, věřte, milovaní synové, že jsem dala život za svatou Církev a že to pokládám za zvláštní milost, že mi toho bylo dopřáno.

Umlkla a Tommaso di Petra zaznamenal poslední věty. Do ticha světničky zaznívaly vzlyky učedníků a učednic. Ale její závěť nebyla ještě skončena. Volala k sobě své učedníky jednoho po druhém, aby jim pověděla, co mají činiti po její smrti. Stefanovi Maconimu, který jat tušením, právě přispěchal ze Sieny, přikázala ve jménu svaté poslušnosti, aby vstoupil do řádu kartusiánského, Francescu Malavoltimu, jehož manželka již zemřela, aby vstoupil do kláštera benediktinského na Monte Oliveto, notáři Cristofanu di Gano Guidini, aby se stal bratrem řehole svatého Augustina a sloužil nemocným v hospitálu sienském; Nerimu di Landoccio, aby odešel do samoty a žil jako poustevník. Některým uložila, aby se stali kněžími. Mantellatám určila za matku sestru Alessii.

Všichni pak se měli řídit příkazy bratra Raymonda.

Nakonec prosila všechny za odpuštění, řkouc:

- Vždycky jsem toužila jen po vaší spáse, moji nejdražší, ale vím, že jsem v mnohých věcech se proti vám provinila. Nebyla jsem vám vždy vzorem duchovního světla, ctnosti a dobrých skutků, jak bych bývala měla a mohla, kdybych byla pravou služebnicí a nevěstou Ježíše Krista, a také jsem se nestarala s náležitou péčí o vaše časné potřeby, jak jsem měla. A proto vás všechny a každého zvláště prosím za odpuštění a v pokoře prosím, abyste až do konce kráčeli cestou ctností, neboť tak budete mou radostí a mou korunou.

Toužila ještě spatřiti bratra Bartolommea di Dominici. Diktovala Stefanovi dopis pro něho a v něm prosila, aby přišel do Říma. Přišel na Bílou sobotu 24. března.

Když vstoupil do pokojíku Caterinina, zhrozil se. Její tělo bylo zcela vyhublé a tvář její horečkami zmučená. Když se jí tázal, jak se jí daří, odpověděla:

- Díky Bohu, dobře! Přála si zpovídati se mu. Musil se však nakloniti až k její tváři, aby slyšel slabý její šepot.

- Matičko, pravil jí bratr Bartolommeo večer, když odcházel, zítra jest neděle velikonoční a já ji chci slaviti zde a vám i vašim dítkám podati tělo Páně.

- Ach, kéž by se zalíbilo sladkému Spasiteli, odpověděla, abych mohla přijímati!

Ale nikdo tomu nevěřil, poněvadž už několik dní ležela nehybně a nemohla požíti ani kapku vody. V neděli velikonoční sloužil bratr Bartolommeo Mši svatou na přenosném oltáři, postaveném vedle jejího lože. Když však načešl okamžik svatého přijímání, k úžasu všech vstala z lože jako z hrobu a poklekla před oltářem se zavřenýma

očima. Tak přijala tělo Páně a podle obyčeje se napila vína. Ale zpět na lože ji musili odnésti. Bratr Bartolommeo zůstal v Římě několik dní a denně navštěvoval nemocnou. Hovory s ním, v nichž oživovaly dojmy mládí, vracely jí, jak se zdálo, dřívější sílu. Mnoho spolu hovořili o budoucnosti Církve. Jednoho dne mu pravila:

- Vy víte, můj synu, že by mi bylo velikou útěchou, mítí zde otce Raymonda a vás. Ale sladký Spasitel chce, abych byla obou zbavena. V nejbližších dnech se bude konati na řádové kapitule v Bologni volba nového generála. Bude zvolen můj otec Raymondo, a proto chci, abyste tam odešel a jemu pomáhal a nikdy ho neopouštěl.

Bratr Bartolommeo poslechl, ač by rád byl u ní zůstal až do poslední chvíle. Následující den opustil Řím a odjel do Bologne.

Po odchodu bratra Bartolommea pominulo ono dočasné zlepšení způsobené jeho přítomností. Řadu dní ležela bez hnutí, jako by již byla mrtva. Její tvář však byla stále krásná jako tvář anděla a vyzařoval z ní klid a blaženost, ale tělo bylo nehybné a údy její zcela ztrnulé.

V neděli před svátkem Nanebevstoupení časně zrána se její stav náhle zhoršil. Všichni mysli, že se přiblížil konec. Když se shromáždili u jejího lože, naznačila jim, že si přeje generální absoluci, kterou jí papež Řehoř udělil pro hodinu smrti a papež Urban potvrdil. Udělil jí ji Messer Giovanni Tantucci. Potom ji rychle opouštěly síly. Jiného pohybu nebylo u ní pozorovati než slabé a těžké oddychování. Proto usoudili, že bude dobře udělití jí i svaté Pomazání, neboť pozbyla i vědomí. Svátost tu jí udělil opat ze Sant Anthimo.

Potom však se její tvář proměnila. Počala pohybovati hla-

vou a rukama. Zdálo se, že trpí prudkými útoky zlých duchů. A ten zápas trval přes hodinu. Co chvíli pronášela slova: *Peccavi, Domine, miserere mei!* A po každé, když vyřkla ta slova, zvedla pravou ruku a zas ji pustila. A potom zase opakovala mnohokrát slova: *Sancte Deus, miserere mei*, nezvedajíc však ruku.

A když uplynula půlhodina, její tvář se rozzářila a oči, které byly dotud plny slz, se zjasnily radostí: vyhlížela, jako by se vynořila z hluboké propasti, a opět přišla k sobě. Synové a dcery její, stojící kolem, velmi se tím potěšili.

Ležela, hlavu majíc položenu na prsou Alessiiných - pojednou však se pokoušela vzpřímiti se a s pomocí Alessinou se jí podařilo posaditi se. Postavili jí před oči tabulku, do níž byly zasazeny ostatky svatých a svaté obrázky. Ona však upírala zrak jen na kříž, který byl namalován uprostřed. A tu počala tiše vyznávati své hříchy:

- Ó věčná Trojice, vyznávám, že jsem Tě mnohokrát bídne urazila svou nedbalostí, nevědomostí, nevděkem, neposlušností a mnohými jinými hříchy svými. Já bídna jsem nezachovávala Tvá přikázání, která jsi dal všem, ani ta, která jsi dal mně. Já bídna jsem nedbala Tvého přikázání, kterým jsi mi uložil, abych hledala Tvoji slávu a pracovala pro dobro bližního. Naopak, já jsem se vyhýbala práci, když jí bylo nejvíce potřebí. Ó Bože můj, zdali jsi mi nepřikázal, abych vůbec nedbala na sebe a měla na zřeteli jedině Tvoji slávu ve spáse duší a jedině pokrmem se stolu přesvatého kříže přijatým se těšila? A já jsem místo toho hledala jen svoji vlastní potěchu. Ty jsi mne vyzýval, abych s Tebou jediným se sjednocovala svatými a vroucími touhami lásky, slzami a pokornými a ustavičnými mod-

litbami za spásu celého světa a za obnovu svaté Církve a sliboval jsi mi, že za to se slituješ nad světem a ozdobíš svoji Nevěstu novou krásou, ale já bídná jsem nedbala Tvého přání a zůstala spáti na lůžku netečnosti.

- Ó já nešťastná! Tys mi svěřil mnoho duší, abych je vedla, a dal jsi mi tolik synů a dcer, abych je milovala zvláštní láskou a vedla je k Tobě cestou života, avšak já jsem jim byla jen zrcadlem lidské slabosti, nepečovala jsem o ně dosti a nepomáhala jsem jim pokornou a ustavičnou modlitbou před tváří Tvou a nedávala jsem jim dosti dobrého příkladu, ani jsem je neřídila spasitelnými naučeními.

Ach, já bídná! S jak nepatrnou uctivostí jsem přijímala tvá nesčetná dobrodiní a milosti tolika sladkých trampot a soužení, jimiž se Tobě zalíbilo zahrnouti toto ubohé tělo. A nesnášela jsem je s takovou horoucí vůlí a s tak žhoucí láskou, s jakou Ty jsi je na mne sesílal. Běda, běda! Ó lás-ko má, od dětství mého jsi mne ve své nesmírné dobrotě vyvolil za svoji nevěstu, já však jsem Ti nebyla dosti věrná. Nevěrna jsem Ti byla, neboť místo toho, abych Tebe jediného měla na paměti a Tvá nekonečná dobrodiní, myslívala jsem na jiné věci a nemilovala jsem Tebe jediného ze všech svých sil!

Tak na sebe žalovala ta holubice přechistá a pak obrátivši se ke knězi, prosila:

- Rozhřešte mne pro lásku Krista ukřižovaného ode všech hříchů, které jsem vyznala před tváří Boží, a ode všech, na které si nevzpomínám!

A potom znovu prosila o papežskou absoluci, nejprve Řehořovu a potom Urbanovu. A její prosba byla jako prosba o Krev Kristovu. Stalo se, jak si žádala. Upírajíc zrak na kříž, znovu se mu klaněla a pronášela slova, kterých však

ani Barduccio a nikdo jiný neslyšel, neboť mluvila velmi potichu a bylo třeba nakláněti ucho až ke rtům, aby jí bylo možno rozuměti.

Po chvíli se obrátila k některým svým synům, kteří předtím nebyli přítomni, a pověděla jim, co mají činiti po její smrti, a prosila je, aby jí odpustili, že se tak málo starala o jejich spásu. Několik slov promluvila k římskému učeníku Luciovi a pak si přála, aby jí požehnala matka Lapa. A staříčká Lapa žehnajíc milované dceři prosila za přímlovu u Boha, aby ve svém zármutku se nevzpírala svatě vůli Boží.

A potom se umírající počala opět modliti - a modlila se za dobro Církve katolické, za papeže Urbana a napomínala všechny, aby za tu pravdu obětovali i životy. A také je napomínala, aby se milovali vespolek a užívala přítom slov Páně, kterými odporoučel své učeníky Otci nebeskému. A prosila za ně Boha s takovou vroucností, že přítomní, i kdyby místo srdcí měli kameny, musily by puknouti. Požehnala pak všechny křížem a vydechla:

- Pane, ty mne voláš a já jdu k Tobě! Přicházím k Tobě ne pro své zásluhy, ale pro Tvé milosrdenství a o to milosrdenství prosím pro Tvou Krev!

- Krev! Krev! zašeptala ještě několikrát a pronesši slova Páně: Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého, vydechla naposled. To bylo v neděli 29. dubna roku 1380 kolem poledne. Zemřela v třicátém třetím roce svého života, v témž roce, v němž její Pán na Golgotě řekl: Dokonáno jest.

Byl večer. Všichni už odešli od úmrtního lože Caterinina. Jen Neri tam ještě stál v bolestném zadumání. Stesk svíral mu srdce k zalknutí. A marně zatínal zuby, aby zadržel štkání a slzy.

Tu ležela mrtva. Opravdu mrtva? V plápolu olejového kahanu se zdálo, že spí. Přiklonil se k ní, jako by doufal, že ji opět uslyší dýchat. Dotkl se její ruky. Byla chladná. A ústa přece se usmívala. Bylo to k neuvěření. Mrtva. Již nikdy se na něho nepodívá. Již nikdy se ho nezeptá: Není ti dobře?

Nikdo se ho už nebude nic ptát. Nikdo nebude mít účast na jeho bolestech a úzkostech. Nikomu nebude moci svěřiti tíseň své duše. A snad opět se vrátí ta, která byla kdysi paní jeho srdce, černá a němá Melancholia, aby znovu postavila svůj skácený trůn a učinila ho otrokem svým, tisíckrát bědnějším, než kdy býval -

Ne, snad se vrátí, ale nenajde už místa v jeho srdci, poznamenaném něhou nejsladší. Ne, nikdy nezapomene na svoji duchovní matku.

A nyní viděl: nebylo na zemi člověka šťastnějšího, než jsem byl já. Nikdo z lidí nežil v blízkosti bytosti tak čisté a krásné jako já. Ale - jak mám unést ztrátu, která mne z boháče učinila žebrákem? Tys odešla, ty, která jsi se mnou dýchala týž vzduch: řekni mi, ubohému, jak budu žít bez tebe, ó jméno, které nemohu vyslovit, aby srdce nepuklo, má sladkosti a síla má? Řekni mi, co si počnu, až na mne dolehnou těžké chvíle pokušení a vyprahlosti, řekni mi, kdo mne odvrátí od špatného jednání, řekni mi, kdo mne ochrání před propastí záhuby a kdo mne povede

k výšinám? Kdo mne potěší v zármutku, kdo mne vyslechne s trpělivostí, kdo mi kdy poví laskavé slovo? Tak vyčítal té, která odešla. Byl vyhnán ze svého ráje. Anděl smrti stál na jeho prahu. Bylo mu těžké kráčetí pravou cestou, dokud žila jeho matka a dokud ho sílila svým slovem a úsměvem. A nyní měl jít bez opory a okoušeti trpkost pravdy pravdoucí, že není útěchy lidské. Jest jen útěcha Boží. A tu dosud přijímal z bílých dlaní lidského anděla. Ano, již dlouho byl dítětem, šťastným dítětem, které se živí mlékem: a nyní měl kousati tvrdý chléb samoty. Nyní udeřila hodina zkoušky. Sloužiti Bohu pro Boha a ne pro útěchu, kterou Bůh dává - ano, tomu bude třeba se učit a denně vstupovati do školy odříkání. Odříkání! Opustiti svět, příbuzné, přátele, knihy, domov, to nebylo odříkání: to byla hračka. Ale žítí bez ní, která byla duší jeho duše a hvězdou jeho noci - ano, to bude odříkání. Kdo hledá duši svou, ztratí ji. A kdo ztratí duši svou pro mne, nalezne ji - tak řekl Pán. Opět se sklonil k její tváři, jako by odtud chtěl vyčísti odpověď na své nářky. Ústa se usmívala. A v mysli se mu vynořila vzpomínka. Bylo to v Lucce. Caterina tam pobývala na přání papeže Řehoře, aby zabránila odpadu města od jednoty Církve. Na svátek Povýšení kříže byla vystavena v biskupském chrámu rouška Veroničina, *il Volto santo*. Byl jasný zářivý den pod modrou klenbou oblohy. Neri šel s Caterinou do chrámu. Spolu s jinými věřícími uctili svatou Tvář. A když se vraceli domů, šla Caterina s hlavou pozdvíženou a obličejem zářícím. - Chtěl bych věděti, pravil jí Neri, jaká radost naplnila tvé srdce, že tvoje tvář se tak rozjasnila?

- Povím ti to, synu, odpověděla Caterina. Když jsem se v chrámě klaněla svaté Tváři, vzpomněla jsem si, co píše milovaný apoštol Pavel v prvním listě Korintským: Nyní patříme skrze zrcadlo v záhadě, ale tehdy tváří v tvář. A řekla jsem si: jak to bude krásné, až budeme v nebi!

A Neri neříkal nic. A mlčel celou cestu.

Když přišli domů, ptala se ho Caterina s účastí:

- Co je ti? Není ti dobře? Co tě trápí? Pověz mi!

- Žiji ve velikém rozdvojení, drahá máti.

- A jaké jest to rozdvojení, synu můj?

- Rozdvojení mezi štěstím a neštěstím, máti. Jsem šťasten, že smím žít v tvé blízkosti - a přece nešťasten.

- Proč nešťasten? Čím ti ublížila tvá ubohá matka?

- Jak se můžeš tak ptáti, máti má? Jsem nešťasten, pomyslí-li si, že jednou budu od tebe odloučen.

- Ach ovšem, zemru jednou. Ale ty také zemřeš, můj nejmilejší - a pak se shledáme.

Ale Neri svěsil hlavu a mlčel. A potom si zakryl rukama tvář a šeptal:

- A což, když se neshledáme? Budu-li - zatracen?

Přistoupila k němu a s velikou něžností a láskou mu sňala ruce s obličeje a s úsměvem mu hleděla do očí:

- Nikdy už tak nemysli, synu můj. A dobře si pamatuj, co ti nyní řeknu. Slibuji ti jako tvá matka, že jednou budeš se mnou v ráji.

Tak mu slíbila. I vydechl zhluboka:

- A nyní, když jsem v poušti, připomínám ti, co jsi mi slíbila v Lucce. Svoji spásu znovu kladu do tvých rukou a celý se skrývám pod křídla tvá. Chraň mne a všechny, které ti Bůh dal za syny, a prosím tě: uchovej nás ode všeho zlého, oroduj za nás a zvláště pros za mne ubohého,

abych nezbloudil v tmách: a až dojdou k branám věčnosti,
já nehodný a nezdárný tvůj syn, ukaž mne svému slad-
kému Ženichu a řekni: Tento je můj!

A Neri si setřel slzy, neb pocítil vnitřní úlevu. A cele ho
zaujala představa, že jeho duchovní matka je v ráji u své-
ho věčného Ženicha, po němž horoucně toužila umírajíc
a nemohouc umřít. Vítá ji tam Matka Páně, která ji za-
snoubila svému Synu, s chloubou ji ukazuje nebešťanům
svatý Petr, za jehož nástupce obětovala život, raduje se
z jejího příchodu svatý Pavel, jehož listy tak ráda četla,
vstříc jí vychází svatý Dominik, jehož roucho nosila s ve-
likou kajícíností i slávou. A ze zástupu synů svatého Do-
minika vystupuje svatý Tomáš, usmívá se na ni, neb žila
tím a v tom, co on psal. A vítají ji světice, které vroucně
ctila za živa, svatá Kateřina, svatá Lucie, svatá Marketa
a svatá Anežka: uklánějí se jí jakožto snoubence Berán-
kově a vedou ji k trůnu jeho do hodovní síně nebeské.

A večer vešel Neri do svého pokojíku, rozžal kahan, usedl
ke stolu a počal psát verše na smrt své milované matky:

Již do nebe se navrátila
k Ženichu nevěsta mu daná,
k milujícímu milovaná
a k miláčkovi jeho milá.

K Beránkovi neposkvrněnému
ovečka pokorná již spěla.
To nejmilejší srdci svému
již v míru věčném obdržela.
A září víc ta hvězda skvělá
než jiných světél na tisíce,
neb lásky jisker mnohem více
než jiné vydala, když žila.

Ne jiskrami, to ohněm plála
ta výheň lásky nehynoucí:
a proto matkou se tu stala,
mír božský sila v srdce mroucí.
A proto jest a bylo přání vroucí
všech blažených i vůle Boží
ze světa vyrvati ji hloží,
jež nehodno, by dál v něm byla.

A ježto s lkajícími lkala,
teď blažena je s blaženými,
neb krokem spěšným prchávala
před lstmi a svody pekelnými.
A ježto skryta s ctnostmi svými
maličká žila u pokoře,
jak královna, hle, na svém dvoře
teď nad mnohé se vyvýšila.

Bdívala k ránu od večera
hotova každou chvíli noci,
neb jako milující dcera
vždy toužila jen sloužit otci.
I nezůstane bez pomoci
duše, jež podobně ctí Pána:
té sláva nebes bude dána,
když v lásce s ním se sjednotila.

A její lampa stále plála
olejem vždycky naplněna,
a perlu aby vyzískala,
nebyla přílišná jí cena.
Prvním je místem odměněna
na svatbě, neboť přišla na ni
bez jakýchkoli vymlouvání
pozvání věrna, jak vždy byla.

Bohu díky. Amen.

Bratr Raymondo byl ještě v Janově a chystal se na cestu do Bologne, kde se měla konati generální kapitula řádová a volba nového generála. Spolu s ním měli odjet i někteří jiní bratři řeholní. Měli v úmyslu plaviti se po moři do Pisy a odtud po souši pokračovati do Bologne. Již si najali loď a čekali jen na příznivý vítr.

Byl svátek svatého Petra, mučedníka z řádu kazatelského. Bratr Raymondo sloužil ráno Mši svatou a potom se vracel do své cely, aby si připravil věci na cestu. Když kráčet chodbou konventu, zastavil se podle obyčeje bratří před obrazem Nejsvětější Panny a tiše se modlil Pozdravení andělské. V té chvíli uslyšel hlas, který mu mocně zazněl v duši, třebaže ucho nevnímalo zvuku vnějšího:

- Neboj se, jsem zde pro tebe. Jsem v nebi pro tebe. Budu tě opatrovati a chrániti: buď kliden a neboj se ničeho.

Io son qui per te!

Byl zmaten, neboť nevěděl, odkud pocházejí tato slova posily a útěchy. První jeho myšlenka byla, že nejsvětější Panna sama k němu mluví. Modlil se ten den vroucněji než kdy jindy, neboť se bál, že mu hrozí nebezpečství na cestě vzhledem k tomu, že kázal v Janově kříž proti schismaticům. I bylo možno, že ho přepadnou na cestě, zabijí nebo zajmou. A tak se mu zdálo nejprve, že Matka milosrdenství a potěšení zarmoucených sama k němu mluví, aby ho posílila v odhodlání podstoupiti jakoukoliv zkoušku. Ale potom si pomyslně, že není hoden, aby Nejsvětější Panna k němu mluvila, a že to jest jiný hlas, hlas té, která znala dobře jeho slabost, bojácnost a nestatečnost a která si přála, aby byl mužem zmužilým a ne dítětem

lekavým: neboť dítě, které se živí mlékem, není způsobilé státi v bitvě, aniž má jinou radost, než že si chce hráti s jinými podobnými sobě - ale kdo jest mužem a zanechal choulostivosti a sebelásky, jí chléb svaté touhy, drtě jej zuby nenávisti a lásky, takže čím jest tvrdší, tím více mu chutná.

- Neboj se, jsem zde pro tebe, jsem v nebi -

Byl to její hlas, přicházející s tajemných výšin, kde Kristus uvítal svoji nevěstu k věčným hodům lásky.

Byla mrtva!

A odpoledne toho dne odcházel bratr Raymondo do přístavu, aby nastoupil cestu po moři dosud ne zcela klidném. Již nebylo možno odkládati odjezd, již málo dní zbývalo do zahájení generální kapituly. A loď jela kolem černých skalisek levantského pobřeží, vyhýbajíc se útesům a přerývající vlnobití - obraz lodičky Církve - plující mořem nejistot.

A kam plula Navicella? K jakým úskalím a do jakých vírů? Bratr Raymondo si pamatoval, co Caterina kdysi předpověděla o budoucnosti Církve. Bylo to v Pise roku 1375, kdy celá téměř Itálie stála v boji proti papeži Řehoři XI. Došla zpráva o vzpouře Perugia. Spolu s jiným knězem svého řádu, bratrem Petrem z Velletri, pospíšil bratr Raymondo ke Caterině, aby jí pověděl, co se stalo. Bydlila tehdy v novém hospitálu na náměstí, kde stál kostel a konvent bratří řádu kazatelského.

- Už není v křesťanstvu bázně Boží a pražádné úcty k svaté Církvi, tak naříkal bratr Raymondo. Nikdo se nebojí exkomunikace, nestoudně se krade a loupí, co náleží Nevěstě Kristově.

- A nejhorší jest, pravila Caterina, že tolik duší se vrhá

do záhuby a špatný příklad se dává těm, kteří by jinak byli Církvi věrně oddáni.

A postřehnuvši slzy v oku bratra Raymonda, pravila dále:

- Nezačínejte plakati tak brzo: ještě bude třeba mnoho plakati. To, co nyní vidíte, jest mléko a med proti tomu, co bude následovati.

Když to uslyšel bratr Raymondo, potlačil slzy, ne že by byl utěšen, ale že jeho srdce pronikla bolest ještě větší.

- Ale, máti má, tázal se s úžasem, zdali můžeme viděti horší věci než nyní, když vidíme, že křesťané ztratili všechnu úctu a oddanost k svaté Církvi, když vidíme, že v ničem se nebojí jejích trestů a svými skutky veřejně ji zapírají? Už nechybí nic, než aby docela se zřekli víry Kristovy.

- Otče, toto nyní dělají laikové, odpověděla mu, ale brzy uvidíte, jak daleko horší bude, co budou dělati duchovní!

- Ó běda, naříkal bratr Raymondo, cožpak i klerikové se budou bouřiti proti římskému Veleknězi?

- Uvidíte, pokračovala Caterina, co se stane, až římský Velekněz bude žádati, aby napravili svůj špatný život: to bude počátek obecného pohoršení v celé Církvi Boží a to ji bude trhati a hubiti jako kacířský mor.

Polekán tázal se bratr Raymondo:

- A budeme míti i nové kacířství a nové kacíře?

- Nebude to opravdové kacířství, ale bude to jako kacířství a rozdělení Církve a všeho křesťanstva.

I umkl bratr Raymondo zdrcen těmi předpověďmi.

Viděl však, že měla v úmyslu říci ještě mnoho jiných věcí.

Avšak nechtějíc ho zarmucovati ještě více mlčela.

Tehdy nechápal bratr Raymondo předpověď Caterininu v celém dosahu. Domníval se, že to vše se stane ještě za

papeže Řehoře XI. A když se nestalo, nepřikládal předpovědi významu a pozapomněl na ni. Teprve když ty věci vskutku se staly po nastoupení Urbana VI., vzpomněl si na vše a viděl, že se vše stalo, jak předpověděla.

I toužil setkat se s Caterinou znovu a promluvit s ní o těch věcech. Ale teprve když na přání papeže Urbana přišla do Říma, splnilo se jeho přání.

Ve vhodné chvíli jí připomenul, co mu kdysi pověděla v Pise. Pamatovala si to velmi dobře:

- Jako jsem vám řekla, že to, co dalo se tenkrát, jest mléko a med, tak vám říkám nyní, že to, co vidíte nyní, jest pouze dětská hra proti tomu, co se dále bude dít, zvláště v naší vlasti.

Bratr Raymondo se domníval, že tehdy měla na mysli hlavně boj královny neapolské proti papeži Urbanovi a všechny škody, které Itálii a Církvi způsobili stoupenci Roberta Ženevského.

Ale když zemřela, nebyl ten boj ještě ukončen. Předpověď její o věcech horších se týkala i událostí pozdějších, jichž se bratr Raymondo již nedožil.

Neb Caterina viděla i hranici, na níž umíral muž, který si přál, aby jeho duše byla tam, kde jest duše Wyclifova, muž, kterému papež nebyl sladkým Kristem na zemi a jemuž Církev byla jen sborem těch, kteří žijí svatým životem.

A viděla i slepce v čele vojáků táborských, bojujícího za osvobození svatých pravd Božích k prospěchu věrných ve svaté Církvi a k zkažení kacířů, trestajícího hříchy smrtelné na pánech, vladykách a farářích a velícího zabíjeti, stínati, věšeti, topiti, páliť, aby bylo vykořeněno všechno pohoršení z Církve Boží a hříchy smrtelné potrestány.

A viděla mnicha pálicího bully papeže Lva X. a za ním krále toužící přivlastniti si práva papeže, šlechtice dychtící vyplniti bohatá opatství, uchazeče roztrpčené vydřiduštvím apoštolské komory, vlastence pokládající annáty a poplatky dispensní za potupnou daň, dobré křesťany pohoršené zábavami papežů a kramářstvím odpustkových kazatelů, špatné křesťany toužící po nevázaném životě, nehodné kněze žijící v konkubinátě, hladové vikáře a potulné oltářníky, učence hledající pravdu a omezence lákané třpytem pozlátka a novosti.

A viděla, jak v Anglii ruka krále dopadla na duchovenstvo odmítající uznati králův supremát ve věcech náboženských, jak Mše a svátosti se staly trestnými, jak šlechta se sklonila před králem, jak biskup londýnský John Fisher a kancléř Thomas More skončili na popravišti.

A viděla císaře, nad jehož říší slunce nezapadalo, který doma ve Španělech byl katolickým horlivcem, ale v Německu se tvářil, jako by chtěl oceniti nebo dokonce přijmouti myšlenky mnicha wittenberského.

Avšak bratr Raymondo si pamatoval, že Caterina předpověděla i dobré věci.

- Prosím tě, předrahá matko, tázal se jí tehdy v Římě, co bude následovati po těch pohromách ve svaté Církvi?

- Po těchto souženích, odpověděla, vyčistí Bůh svoji Církev způsobem, který nebude lidem patrný, vzbudí ducha svých vyvolených a tak se svatá Církev dočká takové nápravy a obnovy svatých pastýřů, že duch můj jásá v Pánu při pouhém pomyslení na to: a jako jsem vám jindy říkala, Nevěsta, která jest nyní celá znetvořená a rozedraná, velmi potom zkrásní a ozdobí se skvosty a bude korunována diadémem všech ctností. A všichni věřící náro-

dové se budou honositi svatými pastýři; a také národové nevěřící, zvábeni vzácnou vůní Ježíše Krista, navrátí se do ovčince katolické Církve a obrátí se k pravému pastýři a biskupu duší svých. A tak děkujte Pánu, neboť po této bouři dá své Církvi veliký klid.

Duch její jásal, když myslila na budoucí krásu Nevěsty. Neb viděla již, jak Církev povstává z propasti největšího ponížení očištěná a jasná. Viděla, jak staré řády se vracejí k původní přísnosti a jak se rodí nové řehole. A viděla i muže, který byl mužem jejího srdce, poněvadž vždy toužila viděti muže mužné a ne bojácné. V tom muži žil duch starého, hrdinského Španělska. A viděla ho v čele velké Companie vojáků Kristových, kteří se nelekali ani hladu, ani žízně, ani morem zamořených měst, ani bouří mořských, nedali se odstrašiti ani pokutami, ani žaláři, ani mučírny, ani šibenicemi a kůly. Objevovali se v každém přestrojení a v každé zemi jako učenci, lékaři, obchodníci, sluhové, právě tak na dvoře švédském jako ve starých zámcích cheshireských a doupatech connaughtských - učíce, kázíce, těšice, získávající srdce mládeže i dospělých.

A starý svět byl malý jejich touze po duších. Pronikli do všech končin zámořských. Objevili se v roklích peruánských, v přístavech konžských, v horách habešských, na březích islandských, na hvězdárnách čínských. Hlásali evangelium Kristovo v zemích, do kterých ani nejhrabivější a nejdobrodružnější Evropan se neodvážil vkročiti, disputovali s buddhistickými bonzy v říši vycházejícího slunce, s vyznavači Mohamedovými v říši velikých mogulů a s čínskými astronomy v říši středu - *ad maiorem Dei gloriam*: k větší slávě Boží.

Tyto muže viděla Caterina a jásala v Pánu.

A viděla i nové pastýře skvějící se apoštolskou horlivostí. Viděla Pavla IV. z řádu theatinů, muže nezlomné síly a pevného odhodlání k obnově Církve, bojujícího statečně proti nevěře a heresi. A viděla Pia V. z řádu kazatelského, papeže nejzbožnějšího ze všech, kteří kdy seděli na stolci Petrově, krácejícího v čele kajících průvodů, naplňujícího dekrety vyšlé z dlouholetých zasedání sněmu tridentského, posílajícího galery proti Turkům a dobývajícího bitvou u Lepanta největšího a nejradostnějšího vítězství křesťanských dějin.

6.

Dne 12. května 1380 poklekl bratr Raymondo u hrobu svatého otce Dominika v Bologni jako nově zvolený generál řádu kazatelského: těžké břemeno vzal na svá bedra - řízení a reformu řádu rozštěpeného schismatem.

Byl slabý, churavý a bojácný. A musil kázati, visitovati, psáti, vyjednávati a bojovati. Ale pracoval, trpěl a bojoval, neb tak si přála ta, jejíž úsměv mu zářil do temnot a v sladkost měnil vše trpké, stejně jako zářil Nerimu di Landoccio v poustevně San Luca d'Agromaggio, Francescu Malavoltimu v opatství San Miliano, messeru Matteovi v domě bratří milosrdných v Sieně, Seru Cristofanu di Gano Guidini v hospitálu della Scala, Stefanu Maconimu v kartouze pontignanské.

A v hodinách úzkostí a pochybností slýchal sladký a něžný hlas:

- Neboj se nic! Jsem u tebe. *Io son qui per te.*

Na podzim roku 1383 přišli k svatému Otcovi vyslanci obce

sienské s prosbou, aby jim dovolil převézt tělo svaté panny Cateriny z Říma do Sieny. Svatý Otec jim odpověděl, že tělo té panny náleží Římu, poněvadž přivedla papeže Řehoře XI. z Avignonu do Říma, a také proto, že v Římě prožila poslední dobu svého života, bojujíc za mír v městě a obětujíc svůj život za vítězství pravého papeže. A také jim řekl, že je nemyslitelné, aby on k tomu přivolil a že takovou věc od něho nemají chtít.

Vyslanci nejprve mlčeli, neboť nebyli připraveni na takovou odpověď. Domnívali se dokonce, že svatý Otec je pochváli za úctu a lásku, kterou obec sienská projevuje své krajance, která žila a zemřela v pověsti svatosti.

Konečně ze sebe vypravili, že takovou odpověď nečekali a že není možno, aby se s ní spokojila vláda a lid obce sienské. Siena touží mít ve svých zdech tu, která proslavila její jméno. Chudí a nemocní očekávají tu, která jim byla pomocnicí a těšitelkou. Touží ji uvítati množství těch, kteří žili v nepřátelství a které ona smířila. A zbožné mantellaty zaslouží, aby jim byla vrácena ta, která tak toužila nositi jejich roucho.

Na to řekl svatý Otec, že to je pochopitelné a chvályhodné, ba naopak, že by bylo hanbou, kdyby Siena nestála o ostatky své krajanky tak znamenité. Ale nižší se musí podrobiti vyššímu. Je Siena Řím? Je Siena sídlem papeže? Je Siena posvátným srdcem křesťanského světa? Kde lépe bude ctěna památka Cateriny Sienské, než ve věčném městě, kam přicházejí každým rokem tisíce poutníků ze všech končin světa? Nepřála si sama Caterina spočinouti v půdě prosycené krví mučedníků? Může vůbec býti větší pocty pro ni, než když tělo její odpočívá v Římě?

A tak odmítl svatý Otec žádost vyslanců sienských. Ti

pak podali zprávu o tom obci sienské. A čekali na další rozkazy. Vláda obce sienské jim poslala list, v němž nařizovala, aby tu prosbu přednesli svatému Otci ještě jednou, a to s větší ještě naléhavostí. A také aby se nehnuli z Říma, dokud svatý Otec nepřivolí.

Zároveň poslali Sienští list bratru Raymondovi, který tehdy už byl v Římě, a prosili ho, aby se jich ujal a snažil se přiměti svatého Otce k větší povolnosti.

Bratr Raymondo sice uznával, že žádost Sienských jest oprávněna, ale znaje povahu svatého Otce nečinil si velikých nadějí. Uvažoval však, že přenesení ostatků svaté panny by bylo nejen zaslouženou poctou, ale také povzbuzením víry a oddanosti ke Kristu a jeho Církvi. I rozhodl se, že bude žádost Sienských podporovati a přislíbil vyslancům, že je doprovodí k svatému Otci a bude se přimlouvati v jejich prospěch.

Ale svatý Otec byl neoblomný a znovu prohlásil, že ostatky svaté panny náleží Římu:

- Celým srdcem byla oddána Římu, pravil, její srdce náleží Římu a ne Sieně.

Bratr Raymondo namítl, že to je sice nepochybné, ale že mysl svaté panny a její vzpomínky náležely jistě i rodnému městu. A poněvadž věděl, že svatý Otec by plně nevyhověl žádosti Sienských, navrhl, aby aspoň část těla svaté panny byla dána Sieně.

Svatý Otec nejprve mlčel.

- Část ano, pravil potom, ale celé tělo ne. Dám jim tedy ruku.

Na to řekli vyslanci, že ruka je málo. Že lid sienský by to pokládal za odmítnutí a hluboce by byl zarmoucen. Ruka je opravdu málo. Lid sienský si zaslouží více. Svatý Otec

uvidí, že Siena se ukáže hodnou té cti a bude mu vždy věrně oddána, jak dosud byla, uznávajíc ho za jediného pravého papeže. Ale ruka je málo.

Svatý Otec vstal se stolce a počal přecházeti komnatou. Bratr Raymondo věděl, že je to dobré znamení. Významně pohlédl na vyslance a pousmál se.

Konečně se svatý Otec zastavil a pravil vyslancům:

- Dobrá, dám vám tedy hlavu, ale nic víc. Nic víc!

Brzy potom dal bratr Raymondo vykopati cypřišovou rakev, v níž bylo tělo Caterinino pohřbeno na hřbitově chrámu Panny Marie nad Minervou. Hlava byla oddělena od těla a vložena do pozlaceného relikviáře, který měl podobu hlavy svaté panny.

A ten relikviář svěřil bratr Raymondo dvěma bratřím, kteří právě odjížděli z Říma do Sieny: byli to Tommaso della Fonte a Ambrogio Sansedoni.

Do svého města, které tak často proti ní reptalo, nevrátila se Caterina s okázalostí. Vešla tam tajně. Nikdo dosud nevěděl, že schránka s její hlavou již jest v sakristii chrámu svatého Dominika.

Teprve z jara příštího roku přijel bratr Raymondo do Sieny, aby připravil slavnostní přenesení vzácné relikvie. Vláda obce sienské se přičiňovala ze všech sil, aby slavnost byla co nejskvělejší: pozvala všechny okolní biskupy, opaty a jiné preláty, aby svou přítomností zvýšili její lesk. Z učeníků Caterininých kromě bratra Raymonda a Tommasa della Fonte byli tehdy v Sieně bratr Bartolommeo Dominici, Neri di Landoccio, Tommaso di Nacci Caffarini, Messer Matteo Tolomei a Ser Cristofano di Gano Guidini. I Stefano Maconi přispěchal z kartouzy v Pontignanu. V předvečer slavnosti byla relikvie ve vší tajnosti přene-

sena do kostela San Lazzaro u hospice malomocných na Via Romana. Cesta, po které spěchávala Caterina k nemocným, měla býti i jevištěm jejího triumfu. A olivy vroubící tu cestu měly šelestem svých listů naposled pozdraviti požehnanou hlavu.

Rozbřesklo se jitro pátého května. Ulice byla posypána květy a zelení. Pestré koberce visely ze všech oken. Dým vonných bylin se táhl ulicemi. V hustých řadách se tísnily davy lidu podél cesty od Porta Romana až k San Domenico.

Konečně vyšel průvod od hospice malomocných. V jeho čele šlo dvě stě děvčátek v bílých šatičkách a za nimi dvě stě chlapců, kteří byli oblečeni jako pážata a zářili pestrými barvami, zlatým vyšíváním a drahokamy. A všechny ty děti nesly v rukou kytice růží a lilií jako vzpomínku na květiny, které Caterina trhávala ve své zahrádce a posílávala svým přátelům.

A za dětmi kráčely cechy a družiny se svými korouhvemi a planoucími pochodněmi, všechna bratrstva - bratří hnědí, bílí i šedí s kapucemi a rozžatými svícemi. Za nimi byl nesen veliký kříž, jež doprovázeli všichni poustevníci žijící na území obce sienské: a ti poustevníci měli dlouhé vousy, oblečeni byli v kutny z hrubé vlny a kráčeli bosí. Následovaly dlouhé řady řeholníků s dominikány v čele. Za dominikány šli bratří menší, olivetáni, benediktini, augustiniáni, kartusiáni a kamaldulové. K nim se družili světští kněží v bílých superpelliceích a konečně i kanovníci katedrální kapituly v nachových kappách.

A hle, průvod se stává stále vznešenějším: nyní přicházejí opati v mitrách a s berlemi v rukou, za nimi jdou biskupové v mitrách ozdobených drahokamy a se zářícími prste-

ny na bílých rukavicích z hedvábí. A tam dole, v zátočině cesty, se objevuje zlatý baldachýn, pod nímž je nesena drahá relikvie. A před baldachýnem kráčí množství malých zpěváčků se svícemi, jejichž drobné plaménky vypadají jak zlaté pryskyřníky rozseté po lučině. Kadidelnice se zvedají a klesají, vydávající obláčky modravého dýmu. Všechny zvony sienské se rozeznívají, mluví, zpívají a já-sají - a slyšte nyní ten hluboký tón - to jest Campanone, který se ozval z Torre del Mangia. Jeho mohutné srdce buší do kovu v pravidelných přestávkách, jako by bušilo na samou bránu nebes. Campanone zní, jak zníval za válek, bouří, vzpour, přepadů, požárů a hromobití: v jeho úderech je ztajena celá historie města, jeho ponížení i sláva, dny radosti i dny lkání, nadějí i zoufání - v lehkých poryvech ranního vánku slábne a opět sílí jeho hlas, který již není zvukem mrtvého kovu, nýbrž tajemnou mluvou nevýslovna, jež svírá srdce a dojíká k slzám.

A hle, přibližuje se baldachýn a zlatá schránka pod ním skrývá svatou hlavu - světice sama přichází domů a vrací se mezi své. Na kolena! Na kolena!

A po pravé straně schránky kráčí váš biskup a po levé generální minister řádu kazatelského, bratr Raymondo z Capuy. Hleděte, on pláče a biskup slzí též!

A za baldachýnem - kdo jest ta postava v bílé říze s černým pláštěm, kráčející v čele sboru mantellat, ta drobná, přihrbená a téměř až k zemi nachýlená stařenka? Její ruce jsou sepjaty v posvátném zanícení; její oči hledí jen vpřed na tu nádheru a krásu, její úzké rty se pohybují v modlitbě. Ale vždyť to jest Monna Lapa, matka Caterina, co nevidět jí bude devadesát let. Ano, je to ona - a lidé vstávají a volají na ni:

- Požehnaná Lapo! Blažená Lapo! Šťastná matko!

A průvod vystupuje vzhůru k svatému Dominiku a všechna ta skvělost vplouvá pod oblouky portálu. Prostorný chrám se plní zástupy, hlava se tísí na hlavě, světla plnou, zpěv se rozléhá pod klenbou, vonným dýmem hýří kadidelnice.

Konšelé nesoucí baldachýn stěží procházejí úzkou uličkou, již ponechávají davy uprostřed chrámu. Jen zvolna postupují k oltáři, po jehož stranách jsou připraveny stolce pro biskupy a opaty.

Bratr Raymondo bere relikvii s nosítek a klade ji na mensu oltářní. Biskupové a opati usedají na svá místa a zpěv umlká.

Jasný hlas se ozývá s kazatelny. Pozdraviv shromáždění pokleká kazatel a vyprošuje si požehnání biskupovo. Opět povstává a obrací se k lidu. Zvolna a výrazně pronáší námět z knihy Judith:

Tys sláva Jerusalema,
tys radost Izraele,
ty čest jsi lidu našeho,
neb zmužile jsi jednala!

Není vám známý ten hlas? Cožpak nepoznáváte učeného magistra, který kdysi kázával v San Francesco? Jest to on, opravdu on, frà Lazzarino da Pisa, který vám kdysi vykládal o nepravé zbožnosti, který neměl rád dominiány, posmíval se mantellatám a tupil Caterinu. Jest to on, přišel ze své poustevny v San Colombaio, aby oslavil tu, která i jemu se stala matkou duchovní jako tisícům jiných, přečistou nevěstu Neposkvrněného Beránka. K vám mluví, občané sienští! Slyšte jeho slovo, očištěné

dvanácti lety pokání a samoty, slyšte jeho řeč vystupující z hlubin víry a lásky, slyšte nejslavnějšího kazatele, jakého kdy slyšela Siena! Slyš i ty, hlavo posvátná, spočívající v záři světél, slyš v den svého vítězství, jak ke tvé cti mluví muž, jehož pýchu jsi změnila v svatou pokoru! Slyšte ho, k vám mluví, mniši a poustevníci, k vám, učitelé a žáci, k vám, zbožné mantellaty, k vám, učedníci a duchovní synové svaté panny, i k tobě, staříčká Lapo, která jsi kdysi hledala Caterině ženicha pozemského a která ses nakonec stala dcerou své dcery!

K vám všem mluví o Caterině, jejíž jméno znamená Čistá, o jejím zásnubu s Kristem, sladkým Ježíšem, o prstenu neviditelném, slyšte jen: prsten je pravá zbožnost, prsten společenství všech se všemi v Kristu Ježíši a nejdražší krvi jeho!

In tenebris 1942-1944.

O B S A H

Frà Lazzarino da Pisa	9
Bella brigata	91
Avignon	165
Schisma	259
Transitus	321

Dominik Pecka
N E V I D I T E L N Ý P R S T E N
Román

Obálku nakreslil Jaromír Hofman

Ex Episcopali Consistorio Brunensi

Brunae die 20. Septembris 1945

Nrus 5381

Nihil obstat

Dr Franciscus Kraus, censor ex officio

Imprimatur

Msgr Dr Jos. Kratochvíl, vicarius capitularis

Vydalo l. P. 1946 nakladatelství Vyšehrad v Praze

Vytiskly Č. A. T. Českomoravské akciové tiskařské

a vydavatelské podniky v Praze

Vydání první

Cena brož. Kčs 102.-